

การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคม
เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

นางสาวณัชชา ปกิจเฟื่องฟู

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

CHULALONGKORN UNIVERSITY

บทคัดย่อและแฟ้มข้อมูลฉบับเต็มของวิทยานิพนธ์ตั้งแต่ปีการศึกษา 2554 ที่ให้บริการในคลังปัญญาจุฬาฯ (CUIR)
เป็นแฟ้มข้อมูลของนิสิตเจ้าของวิทยานิพนธ์ ที่ส่งผ่านทางบัณฑิตวิทยาลัย

The abstract and full text of theses from the academic year 2011 in Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR)
are the thesis authors' files submitted through the University Graduate School.

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา ภาควิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2559

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

DEVELOPMENT OF A THINKINK-BASED LEARNING MODEL
WITH SOCIAL NETWORKING SITES TO ENHANCE MEDIA LITERACY
OF UNDERGRADUATE STUDENTS

Miss Natcha Porkitfuangfoo

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Education Program in Educational Technology and
Communications

Department of Educational Technology and Communications

Faculty of Education

Chulalongkorn University

Academic Year 2016

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์

การพัฒนา รูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อ
เครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เท่าทันสื่อของนิสิต
นักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

โดย

นางสาวณัชชา ปกิจเพ็องฟู

สาขาวิชา

เทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

รองศาสตราจารย์ ดร. ประกอบ กรณীগิจ

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต

..... คณบดีคณะครุศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร. ศิริเดช สุชีวะ)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. จินตวีร์ คล้ายสังข์)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(รองศาสตราจารย์ ดร. ประกอบ กรณীগิจ)

..... กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ศิวินิต อรรถวุฒิกุล)

ณัชชา ปกิจเฟื่องฟู : การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต (DEVELOPMENT OF A THINKING-BASED LEARNING MODEL WITH SOCIAL NETWORKING SITES TO ENHANCE MEDIA LITERACY OF UNDERGRADUATE STUDENTS) อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก: รศ. ดร. ประกอบ กรณีกิจ, 205 หน้า.

การวิจัยในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนารูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานฯ 2) ศึกษาผลของการใช้รูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานฯ และ 3) เพื่อนำเสนอรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานฯ กลุ่มตัวอย่างในการพัฒนารูปแบบ คือ ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 12 คน ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีการศึกษา 7 ท่าน และผู้เชี่ยวชาญด้านการรู้เท่าทันสื่อ 5 ท่าน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลอง นิสิตระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จำนวน 16 คน เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ แบบประเมินรูปแบบ สื่อเครือข่ายสังคม และแผนการจัดการเรียนรู้ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบวัดการรู้เท่าทันสื่อ และแบบสอบถามความคิดเห็นในการเรียนโดยใช้รูปแบบฯ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน และการทดสอบค่าที (t-test)

ผลการวิจัยพบว่า

1. องค์ประกอบของรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานฯ ที่พัฒนาขึ้น ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ คือ 1) วัตถุประสงค์การเรียนรู้ 2) การวิเคราะห์ผู้เรียนและเนื้อหา 3) สื่อเครือข่ายสังคมและสื่อการเรียนการสอน 4) การจัดการเรียนรู้โดยใช้ความคิดเป็นฐาน และ 5) การประเมินผล
2. ขั้นตอนการเรียนการสอนของรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานฯ ประกอบด้วย 8 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การเตรียมการจัดการเรียนรู้ 2) ตั้งคำถามชวนคิด 3) การเรียนรู้ทักษะการรู้เท่าทันสื่อ 4) สืบค้นจากสื่อ 5) พัฒนาการคิด วิเคราะห์ วิพากษ์สื่อ 6) แลกเปลี่ยนความคิด อภิปรายร่วมกัน 7) สรุปความคิดร่วมกัน และ 8) การวัดและประเมินผล
3. ผลการทดลองใช้รูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต พบว่า คะแนนเฉลี่ยของการรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตของกลุ่มตัวอย่างสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05

ภาควิชา เทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา ลายมือชื่อนิสิต

สาขาวิชา เทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาหลัก

ปีการศึกษา 2559

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จไปได้ด้วยดี ด้วยความเมตตากรุณา การช่วยเหลือ แนะนำ ดูแล และเอาใจใส่เป็นอย่างดีเยี่ยมจาก รองศาสตราจารย์ ดร.ประกอบ กรณีกิจ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ได้ให้คำปรึกษาความรู้ ชี้แนะแนวทางการดำเนินงาน และเสริมแนวคิดและแรงบันดาลใจต่างๆ ที่เป็นแรงผลักดันแก่ข้าพเจ้า ตลอดระยะเวลาการศึกษา ข้าพเจ้าขอกราบขอบพระคุณในความกรุณาของท่านอาจารย์มา ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.จินตวีร์ คล้ายสังข์ ประธานกรรมการสอบ วิทยานิพนธ์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิวินิต อรรถวุฒิกุล กรรมการภายนอกสอบวิทยานิพนธ์ ที่ได้ให้ข้อเสนอแนะและข้อคิด คำแนะนำ ตลอดจนพิจารณาและตรวจแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ส่งผลให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้นและสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

ขอกราบขอบพระคุณผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่าน ที่ได้กรุณาเสียสละเวลาอันมีค่าในการให้ความร่วมมือในการตรวจสอบรูปแบบและเครื่องมือการวิจัย อีกทั้งยังให้ข้อเสนอแนะ และตรวจสอบแก้ไข เพื่อให้ได้รูปแบบและเครื่องมือการวิจัยที่มีความถูกต้องและชัดเจนยิ่งขึ้น ทำให้การวิจัยครั้งนี้เสร็จสมบูรณ์

ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.ประกอบ กรณีกิจ และ รองศาสตราจารย์ ดร.จินตวีร์ คล้ายสังข์ อีกครั้ง ที่ให้ความอนุเคราะห์ให้ทดลองวิจัยกับรายวิชาของท่านอาจารย์ และช่วยเหลือตลอดระยะเวลาการทดลองวิจัยเป็นอย่างดี อีกทั้งขอขอบคุณนิสิตในรายวิชา 2726536 และ 2765338 ทุกๆ คนมาก สำหรับความร่วมมือเป็นอย่างดีตลอดระยะเวลาการทดลองงานวิจัยครั้งนี้

ขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ภาควิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยทุกท่าน ที่ได้ถ่ายทอดความรู้ในด้านเทคโนโลยีการศึกษาและการวิจัยทางการศึกษา นอกจากนั้นยังแสดงถึงความห่วงใย ความเอาใจใส่ของคณาจารย์ที่มีต่อนิสิตคนนี้เสมอมา

ขอขอบคุณพี่ๆ เพื่อนๆ ทั้งป.โท และป.เอก ชาวเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา รุ่นที่ 56 เป็นอย่างมากที่ได้ร่วมกันฝ่าฟันอุปสรรค ให้กำลังใจ คำปรึกษา และความช่วยเหลือตลอด ขอขอบคุณที่ร่วมสร้างความทรงจำอันมีค่ายิ่งในรั้วจามจุรีแห่งนี้ รวมถึงรุ่นพี่รุ่นน้องเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษาทุกคน ที่คอยให้กำลังใจและคำปรึกษาทั้งยามสุขและทุกข์ตลอดมา

ผู้วิจัยได้รับทุนสนับสนุน ทุนวิจัยจาก “ทุน 90 ปี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย” กองทุนรัชดาภิเษก สมโภช รุ่นที่ 33 ผู้วิจัยขอขอบพระคุณอย่างยิ่งและหวังว่า งานวิจัยนี้จะสามารถเป็นประโยชน์และมีคุณค่าต่อการศึกษา จนถึงการนำไปใช้ต่อไปในภายภาคหน้าได้

สุดท้ายนี้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อ คุณแม่ น้องสาว รวมถึงญาติพี่น้องที่คอยดูแลให้ ความรักความห่วงใย รวมถึงเพื่อนสนิทมิตรสหายที่คอยให้กำลังใจ ปลอบใจยามท้อแท้ คอยอยู่เคียงข้างกันแม้ตัวจะอยู่ห่างไกลกัน ขอขอบพระคุณทุกท่านอย่างยิ่งที่เป็นแรงผลักดันจนสามารถสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฎ
สารบัญภาพ	ฏ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์การวิจัย	11
คำถามวิจัย	12
สมมุติฐานที่ใช้ในการวิจัย.....	12
ขอบเขตของการวิจัย.....	12
กรอบแนวคิดในการวิจัย	13
คำอธิบายกรอบแนวคิด.....	14
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย.....	23
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	24
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	25
1. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการการเรียนการสอนโดยเน้นกระบวนการคิด (Thinking-Based Learning).....	26
1.1 หลักการ.....	26
1.2 ตัวบ่งชี้การจัดการการเรียนการสอนโดยเน้นกระบวนการคิด	26
1.3 เทคนิคการใช้ภาษาเพื่อการคิดในการเรียนการสอน	28
2. แนวคิดเกี่ยวกับเทคนิคการใช้คำถาม	29

2.1 ความหมายของเทคนิคการใช้คำถาม.....	32
2.2 วัตถุประสงค์ของการใช้คำถาม.....	32
2.3 คำสำคัญในการตั้งคำถาม.....	33
2.4 ระดับของการตั้งคำถาม.....	34
3. แนวคิดเกี่ยวกับสื่อสังคมออนไลน์.....	38
3.1 ความหมายของสื่อสังคมออนไลน์ (Social media).....	38
3.2 ประเภทของสื่อสังคมออนไลน์.....	39
3.3 การประยุกต์ใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการจัดการเรียนการสอน.....	42
3.4 ผลกระทบต่อการศึกษาไทย.....	43
3.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	44
4. แนวคิดการรู้เท่าทันสื่อ (Media Literacy).....	45
4.1 ความหมายของการรู้เท่าทันสื่อ (Media Literacy).....	45
4.2 ความสำคัญของการรู้เท่าทันสื่อ.....	48
4.3 องค์ประกอบของการรู้เท่าทันสื่อ.....	53
4.4 คุณสมบัติของการจัดกระบวนการเพื่อการรู้เท่าทันสื่อ.....	57
4.5 หลักการวิเคราะห์สื่อ.....	58
4.6 แนวคิดเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อ.....	61
4.7 แนวทางในการศึกษาการรู้เท่าทันสื่อ.....	64
4.8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	64
บทที่ 3 วิธีการดำเนินการวิจัย.....	66
ระยะที่ 1 พัฒนารูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริม การรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต.....	70
ระยะที่ 2 การศึกษาผลของการใช้รูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่าย สังคม เพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต.....	75

ระยะที่ 3 การนำเสนอรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต	83
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	85
ระยะที่ 1 การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต	86
ระยะที่ 2 การศึกษาผลของการใช้รูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต	107
ระยะที่ 3 การนำเสนอรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต	121
บทที่ 5 ผลการวิจัย	124
ตอนที่ 1 บทนำ	125
ตอนที่ 2 รูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคม เพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต.....	130
ตอนที่ 3 การนำรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคม เพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต ไปใช้ปฏิบัติ	139
บทที่ 6 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	141
สรุปผลการวิจัย.....	143
อภิปรายผล.....	147
ข้อเสนอแนะ	159
รายการอ้างอิง	161
ภาคผนวก.....	162
ภาคผนวก ก รายงานผู้เชี่ยวชาญ.....	163
ภาคผนวก ข เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การวิจัยระยะที่ 1 แบบสัมภาษณ์การวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐาน ด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต.....	166

ภาคผนวก ค เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การวิจัยระยะที่ 1 แบบสัมภาษณ์การวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐาน ด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต.....	170
ภาคผนวก ง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การวิจัยระยะที่ 2 ตัวอย่างแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และตัวอย่างคำถามที่ใช้ในกิจกรรมการเรียนรู้	178
ภาคผนวก จ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การวิจัยระยะที่ 2 แบบวัดการรู้เท่าทันสื่อ	183
ภาคผนวก ฉ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การวิจัยระยะที่ 2 เกณฑ์การประเมินการรู้เท่าทันสื่อแบบบูรณาการ	188
ภาคผนวก ช เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การวิจัยระยะที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นในการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐาน ด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต	191
ภาคผนวก ซ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การวิจัยระยะที่ 3 แบบประเมินรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคม เพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต.....	197
ภาคผนวก ฅ ตัวอย่างการใช้สื่อเครือข่ายสังคมสำหรับการเรียนรู้.....	201
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์	205

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 2.1 ตัวอย่างการใช้ข้อความที่ใช้เทคนิคภาษาเพื่อการคิด	28
ตารางที่ 2.2 คำสำคัญในการตั้งคำถาม.....	33
ตารางที่ 4.1 ผลการประเมินความเหมาะสมของ (ร่าง) รูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิด เป็นฐาน ด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญา บัณฑิต จากผู้ทรงคุณวุฒิ.....	102
ตารางที่ 4.2 รายละเอียดของกลุ่มตัวอย่าง	108
ตารางที่ 4.3 ผลการวิเคราะห์ตรวจสอบการแจกแจงเป็นปกติของข้อมูลกลุ่มตัวอย่าง.....	109
ตารางที่ 4.4 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการเปรียบเทียบคะแนนความสามารถ ในการรู้เท่าทันสื่อ ก่อนเรียนและหลังเรียนของกลุ่มตัวอย่าง จากแบบวัดการรู้เท่าทันสื่อ	110
ตารางที่ 4.5 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการเปรียบเทียบคะแนนการรู้เท่าทันสื่อ ของกลุ่มตัวอย่างจากการสะท้อนความคิด ในภาพรวม	111
ตารางที่ 4.6 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการเปรียบเทียบคะแนนความสามารถ ในการรู้เท่าทันสื่อ จากการสะท้อนความคิดในสัปดาห์แรกและสัปดาห์สุดท้ายของกลุ่มตัวอย่าง โดยจำแนกตามความสามารถ	112
ตารางที่ 4.7 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลผลของความคิดเห็นในการ เรียนรู้ด้วยรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เท่าทัน สื่อ ของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต.....	117
ตารางที่ 4.8 ผลการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐาน ด้วยสื่อ เครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต จาก ผู้ทรงคุณวุฒิ.....	121

สารบัญภาพ

หน้า

แผนภาพที่ 3.1	แผนผังโครงสร้างของ Edmodo.....	78
แผนภาพที่ 4.1 (ร่าง)	รูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริม การรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต.....	93
แผนภาพที่ 4.2	รูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริม การ รู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต	106
แผนภาพที่ 4.3	รายละเอียดของกลุ่มตัวอย่าง (เพศ).....	108
แผนภาพที่ 5.1	รูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคม เพื่อส่งเสริม การรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต.....	132

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบัน “สื่อ” ได้เข้ามามีอิทธิพลเป็นอย่างมากต่อการดำเนินชีวิตของคนในสังคมถือว่าสื่อเป็นกระจกสะท้อนสภาพของสังคม และเปรียบเสมือนเครื่องมือที่มีบทบาทสำคัญต่อการสร้างค่านิยม เจตคติ ทักษะคติ การรับรู้ของประชาชนในสังคม รวมถึงยังส่งผลต่อการสร้างอัตลักษณ์ภาพลักษณ์ของชาติ โดยขึ้นอยู่กับสื่อที่ได้นำเสนอข้อมูลข่าวสารออกมาในลักษณะใดออกมา (สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ, 2556) โดยทุกวันนี้เราได้รับข้อมูลข่าวสารมากมาย ไม่ว่าจะเป็นการโฆษณาสินค้า ผลิตภัณฑ์ บริการต่างๆ ข่าวสารสถานการณ์ทั่วโลก ตลอดจนความเชื่อและค่านิยมต่างๆ ที่เกิดกำลังขึ้นในปัจจุบันอยู่ตลอดเวลา จนเราไม่อาจสามารถติดตามได้ทันตลอดเวลา อีกทั้งอุปกรณ์เทคโนโลยีการสื่อสารที่มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง รวมถึงอินเทอร์เน็ต (Internet) ได้เข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวันมากขึ้น ส่งผลให้เกิดความสะดวก ความคล่องตัว ความรวดเร็วในการติดต่อสื่อสาร การทำกิจกรรมต่างๆ รวมถึงการแพร่กระจายของข้อมูลข่าวสาร โดยเฉพาะการติดต่อผ่านสื่อสังคมออนไลน์ (Social Network) นั้น ทำให้เราสามารถรับรู้ข่าวสารมากมายจากทั่วทุกมุมโลกได้อย่างรวดเร็วและตลอดเวลา ถึงกระนั้นข้อมูลข่าวสารเหล่านั้นอาจจะเป็นข้อมูลเท็จ ไม่เป็นความจริง ไม่มีความน่าเชื่อถือ ถ้าหากเราขาดการคิดวิเคราะห์ ไตร่ตรองอย่างมีวิจารณญาณในการเลือกรับรู้ข้อมูลข่าวสารนั้น อาจทำให้เราได้รับข้อมูลข่าวสารที่ผิดพลาดและไม่เป็นความจริง ส่งผลให้เกิดความรู้ความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนไปจนถึงเกิดความความคิด ความเชื่อ ทักษะคติ และค่านิยมที่ผิดๆ ขึ้นมาได้ ดังนั้น “การรู้เท่าทันสื่อ” (Media literacy) จึงเป็นทักษะด้านเทคโนโลยีและสารสนเทศหนึ่งที่มีความสำคัญในสังคมยุคโลกาภิวัตน์ อีกทั้งยังเป็นหนึ่งในทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่กล่าวถึง ความสามารถในการเข้าถึง (Access) การเข้าใจ (Understand) การประเมิน (Evaluate) และการสร้างสรรค์ (Create) ต่อเนื้อหาสื่อในรูปแบบที่หลากหลายภายใต้บริบทที่แตกต่างกัน ดังนั้นควรเรียนรู้ ผักผ่อนและพัฒนา เพื่อให้มีการคิดวิเคราะห์ ไตร่ตรองอย่างมีวิจารณญาณ ในการเลือกรับข่าวสารจากสื่อต่างๆ และนำข้อมูลเหล่านั้นไปใช้ให้เกิดประโยชน์และต่อยอดความรู้ได้ โดยผู้ที่มีทักษะการรู้เท่าทันสื่อจะสามารถมีทางเลือกในการบริโภคและการใช้ชีวิตประจำวันมากขึ้น อันเนื่องจาก

สามารถคัดเลือกและจัดการกับสื่อและข้อมูลข่าวสารที่เข้ามาหาได้ สามารถวิเคราะห์แยกแยะได้ว่าสื่อที่ดีหรือไม่ ข้อมูลในสื่อเป็นจริงหรือเท็จ มีความเหมาะสม น่าเชื่อถือหรือไม่ นอกจากนี้ การรู้เท่าทันสื่อ คือ การสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของสื่อในสังคม รวมทั้งทักษะสำคัญในการสอบถามหาข้อมูลและแสดงออก ซึ่งความคิดเห็นของประชาชนที่เป็นไปตามระบอบประชาธิปไตย (Center for Media Literacy, 2005; European Commission, 2007; และอุษา บิ๊กกินส์, 2555)

ในภาวะสังคมปัจจุบันประเทศไทยได้ก้าวสู่ยุคสารสนเทศอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารได้เข้ามามีบทบาทต่อประชาชนในการใช้เป็นเครื่องมือในการเข้าถึงข้อมูล ติดต่อสื่อสารได้อย่างทั่วถึง สะดวก รวดเร็วและหลายช่องทาง เพื่อให้การใช้เทคโนโลยีของคนไทยทัดเทียมกับประเทศที่พัฒนาแล้วจำเป็นต้องพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางด้านเทคโนโลยี และส่งเสริมประชาชนให้มีความรู้และทักษะการใช้เทคโนโลยี ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศให้ก้าวไปข้างหน้าอย่างรวดเร็วในสังคมโลกาภิวัตน์ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2559)

การใช้เทคโนโลยีนั้นได้มีการสำรวจการมี การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในครัวเรือนในปี พ.ศ. 2559 โดยสำนักงานสถิติแห่งชาติได้จัดทำเป็นครั้งแรกในปี พ.ศ. 2544 และตั้งแต่ พ.ศ. 2546 เป็นต้นมา ได้ทำการสำรวจต่อเนื่องเป็นประจำทุกปี เพื่อให้ทราบจำนวนประชากรที่ใช้คอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต และโทรศัพท์มือถือ พฤติกรรมของการใช้ และจำนวนครัวเรือนที่มีอุปกรณ์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เช่น โทรศัพท์พื้นฐาน เครื่องคอมพิวเตอร์ เครื่องโทรสาร และการเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตในครัวเรือน ตลอดจนเรื่องที่ต้องการให้ภาครัฐเข้ามาควบคุมดูแลการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เป็นต้น สำหรับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของประชากรในจำนวนประชากรอายุ 6 ปีขึ้นไป ประมาณ 62.8 ล้านคน ผลการสำรวจพบว่า มีผู้ใช้คอมพิวเตอร์ 20.2 ล้านคน (ร้อยละ 32.2) ผู้ใช้อินเทอร์เน็ต 29.8 ล้านคน (ร้อยละ 47.5) และผู้ใช้โทรศัพท์มือถือ 51.1 ล้านคน (ร้อยละ 81.4) เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบแนวโน้มการใช้คอมพิวเตอร์อินเทอร์เน็ต และโทรศัพท์มือถือของประชากรอายุ 6 ปีขึ้นไปในช่วงระยะเวลา 5 ปี ระหว่างปี พ.ศ. 2555 – 2559 พบว่า ผู้ใช้คอมพิวเตอร์ลดลงจากร้อยละ 33.7 (จำนวน 21.2 ล้านคน) เป็นร้อยละ 32.2 (จำนวน 20.2 ล้านคน) ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 26.5 (จำนวน 16.6 ล้านคน) เป็นร้อยละ 47.5 (จำนวน 29.8 ล้านคน) และผู้ใช้โทรศัพท์มือถือ

ทุกประเภทเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 70.2 (จำนวน 44.1 ล้านคน) เป็นร้อยละ 81.4 (จำนวน 51.1 ล้านคน) และผู้ใช้โทรศัพท์มือถือแบบสมาร์ทโฟนเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 8.0 (จำนวน 5.0 ล้านคน) เป็นร้อยละ 50.5 (จำนวน 31.7 ล้านคน)

ลักษณะและพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตนั้น จากผลการสำรวจพบว่า เมื่อเปรียบเทียบการใช้อินเทอร์เน็ตระหว่างเพศชายและหญิง มีสัดส่วนการใช้อินเทอร์เน็ตไม่แตกต่างกันมาก ซึ่งจากข้อมูลการสำรวจตั้งแต่ปี พ.ศ. 2555-2559 อัตราการใช้อินเทอร์เน็ตเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องทุกๆ ปี และเมื่อพิจารณาการใช้อินเทอร์เน็ตตามสถานที่ใช้อินเทอร์เน็ตพบว่า ส่วนใหญ่ใช้ตามสถานที่สาธารณะต่างๆ ผ่านโทรศัพท์มือถือหรือคอมพิวเตอร์พกพา เช่น โน้ตบุ๊ก แท็บเล็ต เป็นต้น ร้อยละ 85.4 รองลงมาคือ ใช้ที่บ้านหรือที่พักอาศัยร้อยละ 66.1 ใช้ที่ทำงาน ร้อยละ 33.1 และใช้ในสถานศึกษาร้อยละ 27.6 ส่วนกิจกรรมที่ใช้ส่วนใหญ่ใช้สื่อสังคมออนไลน์ ร้อยละ 91.5 รองลงมาคือ ใช้ในการดาวน์โหลดรูปภาพ หนังสื เพลง เกมส์ และการดูหนัง ฟังเพลง ร้อยละ 88.0 ใช้ในการอัปโหลดข้อมูล รูปภาพ วิดีโอ เพลง ซอฟต์แวร์ เพื่อแบ่งปันบนเว็บไซต์ ร้อยละ 55.9 และติดตามข่าวสาร อ่าน หรือดาวน์โหลดหนังสือ ร้อยละ 46.5 ในขณะที่เรื่องของอุปกรณ์ในการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตพบว่า ส่วนมากใช้อินเทอร์เน็ตใช้โทรศัพท์มือถือแบบสมาร์ทโฟนในการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตค่อนข้างสูงคือ ร้อยละ 90.4 ต่อมาคือ ใช้คอมพิวเตอร์ PC ร้อยละ 50.1 ใช้โน้ตบุ๊ก ร้อยละ 24.9 และใช้แท็บเล็ตเคลื่อนที่ ร้อยละ 15.2 (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2559)

จากการศึกษาผลการสำรวจการมี การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในครัวเรือนสามารถสรุปได้ว่า ปัจจุบันการใช้อุปกรณ์เครื่องมือและเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารของคนในสังคม ไม่ว่าจะเป็นอินเทอร์เน็ต คอมพิวเตอร์ แท็บเล็ต สมาร์ทโฟนนั้น มีแนวโน้มการใช้ที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วแบบก้าวกระโดด และทิศทางการใช้เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องขึ้นในทุกๆ ปี ส่งผลให้ผู้ใช้สามารถเข้าถึงสื่อได้ง่ายขึ้นภายในระยะเวลาอันสั้นๆ เข้าถึงสื่อในรูปแบบต่างๆ จากแหล่งข้อมูลที่หลากหลายได้มากขึ้น และการรับรู้ข่าวสารสามารถทำได้อย่างรวดเร็ว เกิดการแพร่กระจายของข้อมูลข่าวสารได้เป็นวงกว้าง

ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555 - 2559) ได้เล็งเห็นถึงบทบาทและความสำคัญของสื่อ โดยกล่าวไว้ว่า จำเป็นต้องมีการมุ่งเน้นการพัฒนาคนหรือทุนมนุษย์ให้เข้มแข็ง เพื่อให้พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงโลกในยุคศตวรรษที่ 21 และการเสริมสร้างปัจจัยแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพของคนทั้งในเชิงสถาบัน ระบบ โครงสร้างของสังคมให้เข้มแข็ง สามารถเป็นภูมิคุ้มกันการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต โดยสื่อมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลง

พฤติกรรมของประชาชน แต่ยังมีบทบาทในการส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตนั้นยังมีจำนวนค่อนข้างน้อย ซึ่งสื่อทางสังคมในปัจจุบันมีอิทธิพลอย่างมากต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของประชาชน ในทางกลับกันการเผยแพร่สื่อต่างๆ ยังไม่มีบทบาทต่อการส่งเสริมการเรียนรู้และคุณธรรม จริยธรรมสะท้อนได้จากรายการโทรทัศน์ในหนึ่งชั่วโมงของรายการที่ออกอากาศทั้งหมด มีภาพของความรุนแรงมากที่สุด 3.3 ครั้ง ภาพที่ตอกย้ำการสร้างอคติเชิงลบต่อผู้อื่น จำนวน 1.3 ครั้ง ภาษาก้าวร้าว 0.3 ครั้ง ความไม่เหมาะสมทางเพศ 0.1 ครั้ง ขณะที่การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารผ่านทางเว็บไซต์ต่างๆ ส่วนใหญ่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องเพศและการใช้ภาษาที่ไม่เหมาะสม และบางส่วนเป็นเว็บไซต์ที่เข้าข่ายลามกอนาจาร ใช้ภาษาที่หยาบคายรวมถึงเนื้อหาที่รุนแรง ขณะที่เกมคอมพิวเตอร์ซึ่งเป็นสื่อออนไลน์ที่มีอิทธิพลต่อเด็กและเยาวชนอย่างมากพบว่า ในปี 2550 ร้อยละ 42.2 ของเด็กและเยาวชนติดเกมออนไลน์ ซึ่งเกมส่วนใหญ่ที่นิยมเล่นเน้นการต่อสู้ใช้ความรุนแรง มีเนื้อหาทางเพศและการใช้ภาษาในเกมที่ไม่เหมาะสมต่อการเรียนรู้และเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2554)

เห็นได้ว่า “สื่อ” จึงได้เข้ามามีบทบาทอย่างมากต่อการติดต่อสื่อสาร แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร การเรียนรู้ของคนในสังคม รวมทั้งเข้ามามีบทบาทต่อการดำรงชีวิต ซึ่งอาจส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรม ความคิด ความเชื่อ ทศนคติ เจตคติ และค่านิยม รวมถึงการประเมินคุณค่าต่อเรื่องราวต่างๆ และการปฏิบัติตนของคนในสังคม สอดคล้องกับแนวคิดของ อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์ (2543) ว่า

“ข้อมูลข่าวสารและการเรียนรู้จากสื่อ เป็นร่างแหที่ครอบคลุมทุกคนในสังคมไทยที่บางทีเราไม่รู้สึกรัด นั่นคือ ประสบการณ์ที่ผ่านสื่อถือเป็นองค์ประกอบสำคัญในกระบวนการเรียนรู้ทางสังคมของประชาชนในสังคม”

แต่เมื่อพิจารณาจากบริบทการเปลี่ยนแปลงสังคมโลกภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ ย่อมมีผลต่อสังคมไทยอย่างมีอาจหลีกเลี่ยงได้นั้นคือ แม้ว่าสังคมไทยสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารและความรู้อย่างรวดเร็วและกว้างขวางผ่านทางสื่อและเทคโนโลยี เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารที่หลากหลายจากทั่วทุกมุมโลก แต่สังคมไทยยังขาดภูมิคุ้มกันจากการบริโภคผ่านสื่อเหล่านั้น โดยได้ยอมรับสิ่งที่สื่อนำเสนอไว้ทั้งหมดและคิดเอาเองว่า สิ่งที่สื่อนำเสนอเป็นสิ่งที่ถูกต้องและเหมาะสม

ที่สุด โดยไม่มีข้อสงสัยในข้อมูลที่ได้รับรู้มา อีกทั้งไม่มีการตั้งคำถามต่อการนำเสนอของสื่อหรือข้อมูลที่นำเสนอ ซึ่งการบริโภคสื่อและข้อมูลข่าวสารในลักษณะดังกล่าวนี้อาจส่งผลกระทบต่ออารมณ์ ความรู้สึก นึกคิด ความคิด ทศนคติ และพฤติกรรมของผู้รับสื่อ ทำให้เกิดการใช้สื่อและเลียนแบบพฤติกรรมหรือสิ่งที่ได้ปรากฏในสื่ออย่างขาดสติ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ วิทยากร เชียงกุล (2546) ที่ได้กล่าวไว้ว่า

“แม้ประเทศไทยจะมีสื่อหลากหลายรูปแบบและมีเป็นจำนวนมาก แต่คนไทยยังใช้สื่อและเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อความบันเทิงมากกว่าที่จะใช้เป็นแหล่งเพื่อการเรียนรู้และการพัฒนาศิลปวัฒนธรรม”

ท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์ที่เต็มไปด้วยข่าวสารเสรีชนิดไร้พรมแดน ประชากรโลกถูกเชื่อมต่อกันด้วยเทคโนโลยีการสื่อสารการทำสำเนาหรือการเลียนแบบกันเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว มีผลให้เรากลายเป็นผู้บริโภคสารและผู้ส่งสารในเวลาเดียวกันอย่างไร้การควบคุมทั้งอาณาบริเวณและประเภทเนื้อหา คำถามคือ “เมื่อเราเป็นผู้ที่สามารถรับและส่งข้อมูลในเวลาเดียวกัน และสื่อเป็นปัจจัยหนึ่งของการใช้ชีวิต เราจะต้องรู้เท่าทันความคิด เจตนา นัยยะและผลที่เกิดขึ้นตามมาจากการเสพใช้นั้นได้อย่างไร” ด้วยเหตุนี้การสร้างทักษะที่จำเป็นสำหรับการใช้ชีวิตอย่างรู้เท่าทันสิ่งต่างๆ ในโลกที่ซับซ้อนและไร้ระเบียบ โดย “รู้เท่าทัน” มิใช่สุขอย่างไม่รู้ตัวเองกำลังตกเป็น “เหยื่อ” ของข้อมูลข่าวสารนั้นๆ ได้ (นภินทร ศิริไทย, 2547; สุวรรณีย์ คำมัน, 2551 และ โทมัส อภิวันทนากร, 2552)

ปัจจุบันการเรียนการสอนได้มีการเน้น “การคิด” ซึ่งเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่งในการจัดการศึกษา เพื่อให้เกิดคุณภาพด้านการศึกษาสูงขึ้น ส่งผลให้ประเทศต่างๆ ทั่วโลกเริ่มหันมาสนใจและศึกษา โดยเน้นในเรื่องของการพัฒนาผู้เรียนให้เติบโตขึ้นอย่างมีคุณภาพในทุกๆ ด้าน ทั้งทางด้านสติปัญญา คุณธรรม และการเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศ การพัฒนาด้านสติปัญญา โดยการคิดนั้นเป็นพฤติกรรม กระบวนการทางปัญญาที่เกิดขึ้นภายในสมอง สามารถเกิดได้จากการกระทบจากสิ่งเร้า หรือความรู้สึกสงสัย อันเนื่องมาจากการใช้สัญลักษณ์จินตภาพ ความคิดเห็น และความคิดรวบยอด การสัมผัส การรับรู้ การรวบรวม การจำ การรื้อฟื้นข้อมูลเก่าหรือประสบการณ์ โดยที่บุคคลนำข้อมูลข่าวสารต่างๆ เก็บไว้เป็นระบบ แล้วทำการประมวลผล วิเคราะห์ แยกแยะ เพื่อหาข้อสรุปอันเป็นหลักการของข้อความนั้นๆ สามารถใช้แสดงถึงเหตุผล การพินิจพิจารณา การตรึงตรอง

หรือ การสะท้อนความรู้สึกของตนเองที่มีต่อเรื่องต่างๆ ออกมาให้ผู้อื่นรับรู้ได้ ไปจนถึงการก่อให้เกิดแนวปฏิบัติสำหรับพฤติกรรมทั้งภายในและภายนอก รวมไปถึงการดำเนินชีวิตของแต่ละบุคคล (Hilgard, 1962; Guilford, 1967; Gleitman, 1992; Matlin, 1992; ทิศนา ขัมมณี และคณะ, 2540 และ ศรีฟ้า จิรัตน์, 2543) โดยแสดงให้เห็นว่า “การคิด” เป็นสิ่งที่สำคัญและมีคุณค่า เนื่องจากสามารถช่วยให้คนสามารถมองเห็นภาพปัญหาต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ความคิดนั้นสามารถนำไปสู่การกระทำ ทั้งที่เป็นการพูด การเขียน และการปฏิบัติอย่างอื่น คุณภาพของการคิด นอกจากจะขึ้นอยู่กับสมรรถภาพการคิดแล้วยังขึ้นอยู่กับองค์ประกอบอื่นๆ เช่น ข้อมูลข่าวสาร ความรู้ และสถานการณ์สิ่งแวดล้อม อาจช่วยให้บุคคลได้คิดหาแนวทางการดำเนินชีวิต แนวทางในการหลีกเลี่ยงหรือป้องกันได้จากสิ่งที่ไม่ปลอดภัยได้ อีกทั้งการคิดช่วยขยายความหมายของสิ่งต่างๆ ในโลก สำหรับผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากการคิดคือ ผู้คนนั้นจะมีการปฏิบัติหรือการกระทำตามที่ได้คิด ถึงแม้ว่ามันจะถูกหรือผิดก็ตาม เนื่องจากการคิดมีพลังอำนาจ จึงต้องการการควบคุมโดยได้แนะนำวิธีการทางวิทยาศาสตร์ในการช่วยรักษาความคิดให้เป็นไปอย่างถูกต้อง ดังนั้น คนเราที่ทำดีหรือทำชั่วล้วนเกิดจากความคิดของเขา ทั้งสิ้นถ้าจะฝึกให้คนพูดดี ทำดี ต้องฝึกให้คนคิดดี (Dewey, 1933; และ คำหามาน คนไค, 2545)

การจัดการการเรียนการสอนโดยเน้นกระบวนการคิด (Thinking-Based Learning) คือ การดำเนินการเรียนการสอน โดยเน้นผู้สอนใช้รูปแบบ วิธีการ และเทคนิคการสอนต่างๆ กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความคิดขยายต่อเนื่องจากความคิดเดิมที่มีอยู่ในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง โดยมีแนวคิดว่าการฝึกทักษะการคิด การใช้ลักษณะการคิดแบบต่างๆ รวมทั้งกระบวนการคิดที่มีความหลากหลายนั้นสามารถช่วยให้การคิดอย่างจริงจังและอย่างมีเป้าหมายของผู้เรียนให้เป็นไปอย่างมีคุณภาพมากขึ้น โดยมีตัวบ่งชี้ดังนี้ ได้แก่ 1) ผู้สอนและผู้เรียนต้องมีปฏิสัมพันธ์กัน 2) ผู้สอนมีการใช้รูปแบบ วิธีการ หรือเทคนิคการสอนต่างๆ ในการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความคิดขยายจากความคิดเห็นเดิมจากลักษณะใดลักษณะหนึ่ง 3) ผู้สอนมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะการคิด และกระบวนการคิดต่างๆ ตามความเหมาะสมของพื้นฐานของผู้เรียน 4) ผู้สอนมีการให้โอกาส และเวลาแก่ผู้เรียนการใช้ความคิดและแสดงความคิด 5) ผู้สอนและผู้เรียน หรือผู้เรียนและผู้เรียน มีการอภิปรายโต้ตอบกันเกี่ยวกับความคิดที่เกิดขึ้นในการเรียนการสอน 6) ผู้สอนและผู้เรียนมีการร่วมกันสรุปประเด็นที่ได้

จากกระบวนการคิดที่เกิดขึ้นในการเรียนการสอน และ 7) ผู้สอนมีการวัดและประเมินผลการเรียน ทั้งทางด้านเนื้อหาสาระและกระบวนการคิด โดยการจัดการการเรียนการสอนโดยเน้นกระบวนการคิด นั้น ส่งเสริมให้ผู้เรียนนั้นเกิด “การคิดอย่างเชี่ยวชาญ” หมายถึง การใช้ความคิดในการทำงานตาม ทักษะการคิดได้อย่างเหมาะสม ส่งเสริมต่อนิสัยที่เหมาะสม และการกำกับความรู้สึกของตนเองว่า ควรใช้ทักษะการคิดแบบใด ผลที่ได้รับ คือ ผู้เรียนได้เรียนรู้ทักษะชีวิตระยะยาวในเรื่องการคิดที่ดี และการประสบความสำเร็จในการทำความเข้าใจต่อเนื้อหาในเชิงลึก เนื่องจากผู้เรียนได้มีการเรียนใน รูปแบบที่มีสมบูรณและลึกซึ้งมากกว่าการเรียน การสอนแบบดั้งเดิม (ทิตินา แชมมณี, 2550; และ Swartz, 2009) ดังนั้น การจัดการการเรียนการสอนโดยเน้นกระบวนการคิด อาจสามารถ นำประยุกต์ใช้กับการจัดการเรียนการสอน เพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อได้ เนื่องจากการรู้เท่าทันสื่อ นั้น ผู้เรียนนั้นจำเป็นต้องมีการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมินสื่ออย่างมีวิจารณญาณ โดยสอดคล้อง กับแนวคิดของ บุปผา เมฆศรีทองคำ และดนุลดา จามจรี (2554) กล่าวไว้ว่า การศึกษาการรู้เท่าทัน สื่อ นั้น เป็นกระบวนการพัฒนาการรู้เท่าทันสื่อที่เน้นการพัฒนาด้านความคิดหรือกระบวนการ ทางปัญญาที่ช่วยส่งเสริมผู้รับสารมีความรู้ความเข้าใจ และทักษะในการรับ เลือ ก วิเคราะห์ ประเมิน แยกแยะ ตอบโต้แสดงความคิดเห็นต่อสื่ออย่างมีเหตุผล รั้รู้ถึงผลกระทบของเนื้อหาสื่อว่ามีผลต่อ พฤติกรรมได้อย่างไร โดยหลักการจัดการศึกษาการรู้เท่าทันสื่อประกอบด้วยแนวความคิดที่ว่าเนื้อหา สื่อทั้งหลายถูกสร้างขึ้นมา โดยใช้กลวิธีต่างๆ ทำให้จดจำและเข้าใจตามที่ต้องการ การแลกเปลี่ยน ความคิดเห็นที่ต่างกัน ทำให้บุคคลอ่านเนื้อหาสื่อและรู้เท่าทันมากยิ่งขึ้นถึงค่านิยมและทัศนคติที่แฝง มากับสื่อ และต้องทำความเข้าใจที่ว่าเจตนาของเนื้อหาสื่อ คือ ผลประโยชน์และอำนาจ ทั้งนี้แนวคิด การออกแบบและพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เพื่อการศึกษาการรู้เท่าทันสื่อประกอบด้วยการสร้าง ความตระหนักถึงผลกระทบจากสื่อ วิเคราะห์การกระทำจากการอ่านภาษาของสื่อ ไตร่ตรองและสะท้อน กลับต่อสื่อและปฏิบัติการโต้ตอบหรือสนับสนุนยอมรับต่อสื่อ

อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ อุลิชชา ครุฑะเสน (2556) ได้ศึกษาและวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนากระบวนการเรียนรู้เท่าทันสื่อของแกนนำเยาวชน การวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อ 1) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการรู้เท่าทันสื่อของแกนนำเยาวชน 2) ศึกษากระบวนการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาการรู้เท่าทันสื่อของแกนนำเยาวชน และ 3) สร้างแนวทางการพัฒนากระบวนการเรียน รู้เท่าทันสื่อของแกนนำเยาวชน ดำเนินการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method Research)

ด้วยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ชนิดกึ่งมีโครงสร้าง การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการสร้างการเรียนรู้เท่าทันสื่อจำนวน 200 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ คือแบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อแนวทางการพัฒนากระบวนการเรียนรู้เท่าทันสื่อของแกนนำเยาวชน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพแบบอุปนัยและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป ผลการวิจัยพบว่า 1. ปัจจัยที่มีผลต่อการรู้เท่าทันสื่อของแกนนำเยาวชน แบ่งออกเป็น 2 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยภายใน และ ปัจจัยส่งเสริม 2. องค์ประกอบกระบวนการเรียนรู้เท่าทันสื่อของแกนนำเยาวชน พบว่ามี 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) กระบวนทัศน์การเรียนรู้ 2) ผู้จัดการกระบวนการเรียนรู้ 3) การออกแบบกระบวนการเรียนรู้ประกอบด้วย (3.1) การเรียนรู้เชิงรุก (3.2) กระบวนการกลุ่มและการวิเคราะห์อภิปรายแลกเปลี่ยน (3.3) การมีส่วนร่วม (3.4) การใช้สื่อที่เหมาะสมในกิจกรรมการเรียนรู้ (3.5) กิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย (3.6) เนื้อหาการเรียนรู้ที่หลากหลายและบูรณาการเข้ากับวิถีชีวิต (3.7) บรรยากาศการเรียนรู้ผ่อนคลาย และ 4) ความต่อเนื่องในกระบวนการเรียนรู้ 3. แนวทางการพัฒนากระบวนการเรียนรู้เท่าทันสื่อของแกนนำเยาวชน จากผลการศึกษาพบว่ามี 4 แนวทาง ดังนี้ 1) แนวทางการฝึกคิดวิจารณ์ญาณ 2) แนวทางการสร้างภูมิคุ้มกันอิทธิพลของสื่อ 3) แนวทางการเรียนรู้จากกระบวนการผลิตสื่อ และ 4) แนวทางการรู้เท่าทันตนเอง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

“คำถาม” เป็นสิ่งสำคัญที่สามารถจุดประกายให้ผู้เรียนเกิดความใคร่รู้ ใคร่แสวงหาความรู้ต่อไปไม่มีที่สิ้นสุด ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการตระหนักคิดมากกว่าการจำ ทำให้ “คำถาม” จึงเป็นเครื่องมือที่เป็นประโยชน์หลายอย่าง เช่น ช่วยเร้าความสนใจใคร่รู้ กระตุ้นให้เกิดจินตนาการ และเป็นแรงจูงใจให้ผู้เรียนให้ค้นหาความรู้ใหม่ เป็นการกระตุ้นความคิดและการใช้เหตุผลของผู้เรียนเน้นการแก้ปัญหา การนำไปประยุกต์ใช้ และการพัฒนาทักษะการคิด และยังเป็นการทำทนายให้ผู้เรียนคิด ช่วยปรับมโนทัศน์ให้มีความชัดเจน นำไปสู่การแก้ปัญหาในบทเรียน ประสิทธิภาพของการสอนคุณภาพของการอภิปราย และการตอบ นอกจากนี้การฝึกให้ผู้เรียนถามตนเองเพื่อตรวจสอบความคิดของตนเองจะเป็นการรู้คิดขั้นสูง หรือเป็นการฝึกคิดเรื่องการคิด (Meta-cognition) (Math Solutions, 2011; สุกัญญา ศรีสืบสยาม 2551; และ ชนาธิป พรกุล, 2557) โดยสอดคล้องกับแนวคิดของ สมศักดิ์ สินธุระเวชญ (2542) ที่กล่าวว่า

“การถาม คือ การบูรณาการเพื่อพัฒนาไปสู่การคิดไตร่ตรอง (Reflective Thinking) และโครงสร้างกระบวนการคิด ช่วยให้ผู้เรียนได้ไตร่ตรองความเข้าใจของตน และสามารถนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงและการปรับปรุงการเรียนรู้ การคิด และการสอน”

ดังนั้น เทคนิคการใช้ภาษาเพื่อการคิด (The Language of Thinking Skills) เป็นเทคนิคกระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนากระบวนการทางความคิดของผู้เรียน ก่อให้เกิดการเรียนรู้ที่พัฒนาทักษะการคิดการตีความ การไตร่ตรอง การถ่ายทอดความคิดความเข้าใจ สามารถนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงและปรับปรุงการจัดกระบวนการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี โดยผู้สอนจะป้อนคำถามในลักษณะต่างๆ ที่เป็นคำถามที่ดี สามารถพัฒนาความคิดผู้เรียน ถามเพื่อให้ผู้เรียนใช้ความคิดเชิงเหตุผล วิเคราะห์ วิวิจารณ์ สังเคราะห์ หรือ การประเมินค่า เพื่อจะตอบคำถามเหล่านั้น ซึ่งลักษณะคำถามที่ดี ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้และจุดประกายสู่คำถามอื่นๆ และสร้างความสนใจ ใคร่หาคำตอบ ประกอบด้วยความคิดสร้างสรรค์ (Creative Thinking) และการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical Thinking) อยู่เหนือความจำเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานต่างๆ ไป ก่อให้เกิดการทำนาย แต่ไม่คุกคามมากเกินไป มีความเหมาะสมต่อสถานการณ์การเรียนรู้และผู้เรียน ก่อให้เกิดความรู้ (Knowledge) และสร้างสิ่งเชื่อมโยง และดึงให้ผู้เรียนได้คิดไตร่ตรองและ/หรือวางแผน ทั้งนี้ การตั้งคำถามนั้นควรมีการคำนึงภาษาที่นำมาใช้เป็นคำถาม เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในคำถาม สามารถนำไปคิดต่อยอดแสวงหาสืบค้นความรู้ได้ และสามารถตอบคำถาม อภิปรายถูกต้องและตรงประเด็น โดยเทคนิคการใช้ภาษาเพื่อการคิด เป็นการใช้ข้อความ คำพูด ประโยค คำสั่งที่มีลักษณะพิเศษ โดยมุ่งเน้นไปที่การสื่อสาร การตั้งคำถามที่สามารถกระตุ้นความคิดของผู้เรียน มีการใช้คำจะเลือกให้มีความเฉพาะเจาะจง เทียงตรง ตรงประเด็น และเน้นไปในสิ่งที่กำลังจะศึกษาหรือต้องการหาผลลัพธ์ ถึงแม้บางครั้งผู้เรียนอาจจะยังไม่เข้าใจในทันที แต่เมื่อนำมาใช้ร่วมกับกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนได้มีโอกาสคิด อธิบายความคิดของตนเอง โดยผู้สอนคอยแนะนำเพิ่มเติม ก็จะสามารถกระตุ้นกระบวนการในการคิด ซึ่งส่งผลให้คุณภาพและความเฉียบคมทางความคิดของผู้เรียนเพิ่มขึ้น (Costa and Marzano, 1987; Swartz และคณะ, 2008; สมศักดิ์ สินธุระเวชญ, 2542; ประภัสรา โคตะขุน, 2545; ญาณากร สุทัสนมาลี และสุนทร สืบคำ, 2553)

ทุกวันนี้สื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) นั้นมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตกระบวนการทำงานและการเรียนของมนุษย์ในปัจจุบัน ก่อให้เกิดสังคมยุคสารสนเทศที่ใช้เทคโนโลยี

สารสนเทศและการสื่อสารในการทำงาน เนื่องจากสามารถติดต่อสื่อสารที่คล่องตัว รวดเร็ว สะดวก รวดเร็ว ประหยัดค่าใช้จ่าย การใช้งานง่าย ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างกันในสังคม ได้อย่างต่อเนื่องทั้งข้อความ ภาพนิ่ง และภาพเคลื่อนไหวกับคนที่อยู่ในสังคมเดียวกันได้อย่างรวดเร็ว และมีประสิทธิภาพ รวมถึงการใช้ประโยชน์ร่วมกันในสังคมมนุษย์ เช่น การติดต่อสื่อสาร การแบ่งปัน ความรู้ การจัดการความรู้ เป็นต้น นอกจากนี้การใช้สื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) ได้มีบทบาท ต่อระบบการศึกษา สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการจัดการการเรียนการสอนได้ เนื่องจากเป็น สื่อดิจิทัลหรือซอฟต์แวร์ที่ทำงานอยู่บนพื้นฐานของระบบเว็บไซต์บนอินเทอร์เน็ตผ่านเครื่องมืออุปกรณ์ ต่างๆ เช่น คอมพิวเตอร์ สมาร์ทโฟน แท็บเล็ต โดยใช้เทคโนโลยีเว็บ 2.0 และระบบเครือข่าย อินเทอร์เน็ตเป็นสื่อกลางในการติดต่อระหว่างผู้เรียนและผู้สอน ผู้เรียนสามารถเรียนได้ โดยไม่มี ข้อจำกัดในเรื่องเวลาและสถานที่ การเพิ่มช่องทางในการสื่อสารและสร้างปฏิสัมพันธ์ในการเรียน เป็นการสร้างโอกาสและความเสมอภาคในการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน ผู้เรียนสามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แบ่งปันความรู้ ข่าวสารได้อย่างรวดเร็ว ก่อให้เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้ ผู้เรียนเปลี่ยนบทบาทจาก ผู้เรียนที่รับการถ่ายทอดความรู้ (Warr, 2008; Eley & Tilley, 2009; Elizabeth, 2012; เชมณัญญ์ มิ่งศิริธรรม, 2553; พิชิต วิจิตรบุญรักษ์, 2553; ทัดธนันท์ พุ่มนุช, 2553; และอรวรรณ วงศ์แก้วโพธิ์ทอง, 2554) โดย Social Media ที่ได้รับความนิยมในปัจจุบันนี้ ได้แก่ Facebook, Twitter, YouTube และ Line เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดในงานวิจัยเกี่ยวกับการนำสื่อเครือข่ายสังคม มาใช้ในการจัดการเรียนการสอนของ Safran (2010, อ้างถึงใน ญัฐพล บัวอุไร, 2555) พบว่า

“สื่อสังคมออนไลน์เป็นเครื่องมือที่นักเรียนทุกคนรู้จัก เข้าใจ และเคยใช้บริการใดบริการหนึ่ง ของสื่อสังคมออนไลน์ โดยการใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการเรียนแบบร่วมมือก่อให้เกิดประโยชน์ ในการเรียนรู้สูงสุดช่วยให้ครูสามารถสื่อสารกับผู้เรียนได้ง่าย ลดปัญหานักเรียนไม่กล้าถามครู ในชั้นเรียนได้เป็นอย่างดี อีกทั้งสื่อสังคมออนไลน์ยังเป็นสื่อที่สะท้อนความรู้หรือผลการเรียนรู้ให้กับ ผู้เรียนได้ง่าย นักเรียนสามารถสะท้อนความคิดของตนเองลงในเครื่องมือเหล่านั้น และเกิดการสื่อสาร แสดงความคิดเห็นหรือให้คำแนะนำ โดยมีปฏิสัมพันธ์กันในระดับเครือข่ายได้ ทำให้เกิดการเรียนรู้ได้ทุกที่ทุกเวลา”

จากการศึกษาสภาพปัญหา เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องข้างต้นพบว่า สื่อเครือข่ายสังคม นั้นเข้ามามีบทบาทต่อสังคมปัจจุบันเป็นอย่างมาก ผู้คนสามารถติดต่อสื่อสาร แลกเปลี่ยนข้อมูล

ความคิดเห็น รวมทั้งการรับรู้เข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้รวดเร็วและตลอดเวลา อีกทั้งผู้ใช้สามารถรับข้อมูลข่าวสารได้จากหลากหลายช่องทาง แต่ถ้าหากผู้ใช้นั้นมีความรู้เท่าไม่ถึงการณ์หรือไม่มีทักษะการรู้เท่าทันสื่อที่เพียงพอ อาจส่งผลให้เกิดความรู้ความเข้าใจที่ผิดพลาดและคลาดเคลื่อนไปจากความจริงได้ จนนำไปสู่การเกิดแนวคิด ทัศนคติ ค่านิยม ความเชื่อที่ผิดแปลกไป ดังนั้นผู้ใช้จำเป็นต้องมีการฝึกฝนคิดวิเคราะห์ คิดวิจารณ์ญาณ และสามารถประเมินค่าสื่อและข้อมูลต่างๆ ที่เข้ามาได้ ซึ่งสอดคล้องกับหลักการการจัดการการเรียนการสอนโดยเน้นกระบวนการคิด (Thinking-Based Learning) โดยมีหลักการเน้นให้ผู้เรียนเรียนรู้ ฝึกฝน และพัฒนากระบวนการและทักษะการคิด อีกทั้งยังนำเทคนิคภาษาเพื่อการคิดและเทคนิคการตั้งคำถามเข้ามาร่วม เพื่อเป็นการจุดประกายและกระตุ้นให้ผู้เรียนได้มีการฝึกฝนการคิด สามารถพัฒนากระบวนการคิด ทัศนคติของตนเองขึ้นมา อาจนำไปสู่การต่อยอดพัฒนาความรู้ในด้านต่างๆ ได้ โดยได้ใช้สื่อเครือข่ายสังคมเข้ามาเป็นเครื่องมือในการจัดการเรียนการสอน เนื่องจากเป็นเครื่องมือที่มีอิทธิพลต่อสังคมปัจจุบัน และเป็นช่องทางในการรับข้อมูลข่าวสารหลักที่คนส่วนใหญ่นั้นเข้าถึงได้ง่าย นอกจากนี้สื่อเครือข่ายสังคมนั้นยังมีลักษณะเด่นทั้งในด้านการเข้าถึง การสืบค้นหาข้อมูล และการแลกเปลี่ยนแบ่งปันข้อมูล ความคิดเห็น ซึ่งสามารถสนับสนุนกระบวนการและขั้นตอนการสอนของรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐาน โดยเน้นให้ผู้เรียนนั้นได้มีการสืบค้น แบ่งปันและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ได้ อาจส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการคิดและพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อได้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงความสนใจและศึกษาการเรียนรู้อาศัยการคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต เพื่อนำรูปแบบที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้เป็นข้อมูลและแนวทางในการพัฒนาการเรียนการสอนด้านการคิด และการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อให้มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนรู้อาศัยการคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต
2. เพื่อศึกษาผลของการใช้รูปแบบการเรียนรู้อาศัยการคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต
3. เพื่อนำเสนอรูปแบบการเรียนรู้อาศัยการคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

คำถามวิจัย

1. นิสิต นักศึกษาระดับปริญญาตรีนั้น มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการรู้เท่าทันสื่อหรือไม่ และมีมากหรือน้อยเพียงใด
2. รูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตนั้น สามารถส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อได้หรือไม่ อย่างไร
3. องค์ประกอบและขั้นตอนของรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต มีอะไรบ้าง อย่างไร

สมมุติฐานที่ใช้ในการวิจัย

นิสิตนักศึกษาที่ได้เรียนโดยใช้รูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตที่ได้พัฒนาขึ้นมา สามารถส่งผลให้นิสิตนักศึกษาที่มีความสามารถในการรู้เท่าทันสื่อเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ขอบเขตของการวิจัย

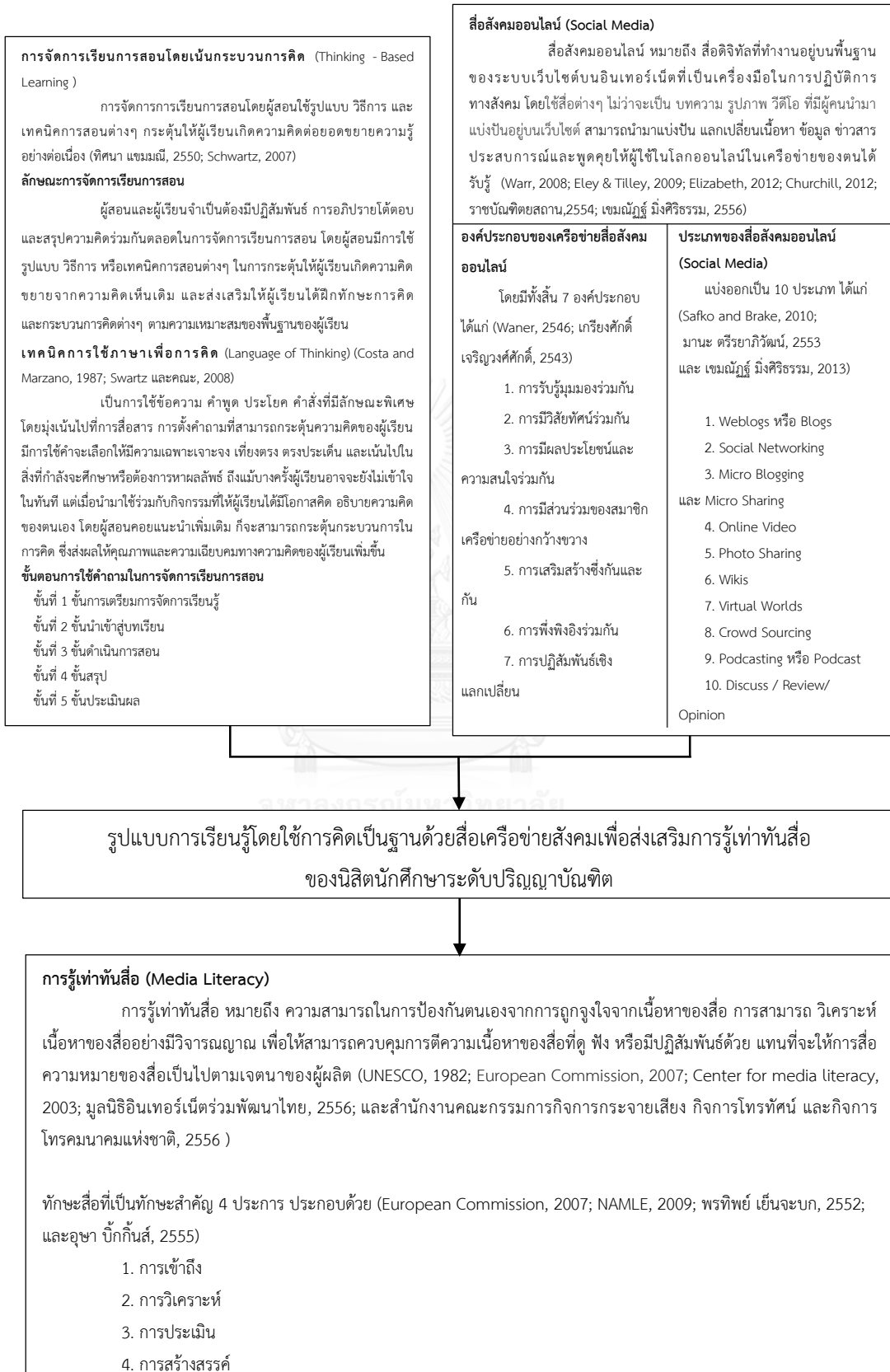
1. ตัวแปรที่ศึกษา

- 1.1 ตัวแปรต้น คือ รูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคม
- 1.2 ตัวแปรตาม คือ การรู้เท่าทันสื่อ

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

- 2.1 ประชากร คือ นิสิต นักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา
- 2.2 กลุ่มตัวอย่าง คือ นิสิตระดับปริญญาบัณฑิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย รวมจำนวน 16 คน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

คำอธิบายกรอบแนวคิด

การจัดการเรียนการสอนโดยเน้นกระบวนการคิด (Thinking - Based Learning)

การดำเนินการเรียนการสอนโดยผู้สอนใช้รูปแบบ วิธีการ และเทคนิคการสอนต่างๆ ในการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความคิดขยายต่อเนื่องจากความคิดเดิมที่มีอยู่ในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง (Schwartz, 2007; และทีศนา แคมมณี, 2550)

ลักษณะการจัดการเรียนการสอน

- 1.1 ผู้สอนและผู้เรียนต้องมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน
- 1.2 ผู้สอนมีการเลือกใช้รูปแบบ วิธีการ หรือเทคนิคการสอนต่างๆ เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนนั้นเกิดความคิดขยายจากความคิดเห็นเดิมจากลักษณะใดลักษณะหนึ่ง คือ
- 1.3 ผู้สอนมีการเปิดโอกาสและจัดกิจกรรมส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะการคิด และกระบวนการคิดต่างๆ ตามความเหมาะสมและความรู้พื้นฐานของผู้เรียน
- 1.4 ผู้สอนให้โอกาสและเวลาแก่ผู้เรียนการใช้ความคิดและแสดงความคิดเห็นต่างๆ
- 1.5 มีการอภิปรายโต้ตอบกันเกี่ยวกับความคิดที่เกิดขึ้นในการเรียนการสอนระหว่างผู้สอนและผู้เรียนและ/หรือระหว่างผู้เรียนและผู้เรียน
- 1.6 ผู้สอนและผู้เรียนนั้นมีการร่วมกันสรุปประเด็นความรู้ความเข้าใจที่ได้จากกระบวนการคิดที่เกิดขึ้นในการเรียนการสอน
- 1.7 ผู้สอนมีการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนทั้งทางด้านเนื้อหาสาระและกระบวนการคิด

เทคนิคการใช้ภาษาเพื่อการคิด (Language of Thinking)

คือ การใช้ข้อความ คำพูด ประโยค คำสั่งที่มีลักษณะพิเศษ โดยมุ่งเน้นไปที่การสื่อสาร การตั้งคำถามที่สามารถกระตุ้นความคิดของผู้เรียน มีการใช้คำจะเลือกให้มีความเฉพาะเจาะจงเที่ยงตรง ตรงประเด็น และเน้นไปในสิ่งที่กำลังจะศึกษาหรือต้องการหาผลลัพธ์ ถึงแม้บางครั้งผู้เรียนอาจจะยังไม่เข้าใจในทันที แต่เมื่อนำมาใช้ร่วมกับกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนได้มีโอกาสคิด อธิบายความคิด

ของตนเอง โดยผู้สอนคอยแนะนำเพิ่มเติม ก็จะสามารถกระตุ้นกระบวนการในการคิด ซึ่งส่งผลให้คุณภาพและความเฉียบคมทางความคิดของผู้เรียนเพิ่มขึ้น (Costa and Marzano, 1987; Swartz และคณะ, 2008)

เทคนิคการใช้คำถาม (Questioning)

เป็นเทคนิคการสอนที่เน้นให้เกิดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาทักษะการคิด การตีความ การไตร่ตรอง การถ่ายทอดความคิด และสามารถนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงและปรับปรุงการจัดกระบวนการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี ดังนั้นการถามจึงเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ที่สามารถส่งเสริมให้ผู้เรียนสร้างความรู้ ความเข้าใจ และพัฒนาความคิดใหม่ๆ โดยกระบวนการถามจะช่วยขยายทักษะการคิด ทำความเข้าใจให้กระจ่าง ได้ข้อมูลป้อนกลับทั้งด้านการเรียนการสอน ก่อให้เกิดการทบทวน โดยใช้คำถามเป็นสิ่งหลักในการจุดประกายและขยายความคิดของผู้เรียน (Wilén, 1987; Rothstein and Santana, 2011)

ขั้นตอนการใช้คำถามในการจัดการเรียนการสอน

ผู้วิจัยได้สังเคราะห์จากขั้นตอนการใช้คำถามในการเรียนการสอน แล้วนำเทคนิคการใช้ภาษาเพื่อการคิดเข้ามามีใช้ในการตั้งคำถาม เพื่อให้คำถามที่จะนำไปใช้ในการเรียนการสอนนั้นมีความเฉพาะเจาะจง เพียงตรง ตรงประเด็น และเน้นไปในเรื่องที่กำลังจะศึกษาหรือต้องการหาผลลัพธ์มากที่สุด ประกอบไปด้วยขั้นตอนหลัก 5 ขั้นตอน คือ

ขั้นที่ 1 ขั้นการเตรียมการจัดการเรียนรู้ โดยสิ่งที่ผู้สอนต้องคำนึงถึงได้แก่

- 1.1 วิเคราะห์ผู้เรียน เนื้อหาบทเรียน วัตถุประสงค์การเรียนรู้
- 1.2 กำหนดการใช้คำถาม ระดับคำถามให้เหมาะสมกับผู้เรียน
- 1.3 กำหนดเทคนิควิธีการสอนและกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมและสอดคล้องกับข้อ 1.1
- 1.4 จัดเตรียมสื่อการเรียนการสอน แหล่งการเรียนรู้ และเครื่องมือวัดผลประเมินผล

ขั้นที่ 2 ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน มีการจัดกิจกรรมที่เน้นการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจในการเรียน โดยมีการกำหนดเทคนิค วิธีการ การใช้สื่อประกอบการใช้คำถาม เพื่อเป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการคิด ทบทวน แสดงความคิดเห็นให้ผู้เรียนนำความรู้เดิมมาเชื่อมโยงกับความรู้ใหม่

ขั้นที่ 3 ขั้นดำเนินการสอน มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยการใช้คำถาม โดยนำเทคนิคการใช้ภาษาเพื่อการคิดเข้ามาใช้ในการตั้งคำถาม เพื่อกระตุ้นการคิดของผู้เรียน โดยลักษณะกิจกรรมมุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีบทบาทและมีส่วนร่วม ฝึกฝน ปฏิบัติในกิจกรรมการเรียนรู้มากที่สุดทั้งกิจกรรมแบบเดี่ยวหรือกลุ่ม กล่าวคือ ผู้เรียนนั้นต้องมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน มีการแสดงออกในการตั้งคำถามและตอบคำถาม มีการโต้ตอบและให้ผลป้อนกลับได้ ในขั้นตอนนี้ผู้เรียนจึงจำเป็นต้องมีการคิดวิเคราะห์ ระดมสมอง อภิปรายร่วมกัน เพื่อค้นหาข้อมูลหรือคำตอบที่ต้องการ

ขั้นที่ 4 ขั้นสรุป หลังจากเสร็จสิ้นการเรียนการสอนจำเป็นต้องมีการสรุปความรู้ ผลการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้ ประโยชน์ที่ได้รับในการเรียน ผู้สอนควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการสรุปความรู้ ภาพรวมของเนื้อหาที่เรียน หรือสาระสำคัญของบทเรียน ในขั้นตอนนี้ผู้เรียนต้องมีการนำเสนอแลกเปลี่ยนเรียนรู้ความรู้ที่ได้ทั้งหมดร่วมกัน โดยเป็นการสรุปเนื้อหา หรือสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้ใหม่ ซึ่งผู้สอนคอยให้แนวทางหรือข้อเสนอแนะ

ขั้นที่ 5 ขั้นประเมินผล มีการประเมินสิ่งที่ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการจัดการเรียนการสอน ซึ่งได้มากจากการสรุป การสังเกตพฤติกรรม การทดสอบ การบันทึก การตรวจผลงาน การประเมินผล

สื่อสังคมออนไลน์ (Social Media)

สื่อสังคมออนไลน์ หมายถึง สื่อดิจิทัลที่ทำงานอยู่บนพื้นฐานของระบบเครือข่ายเว็บไซต์ บนอินเทอร์เน็ตที่เป็นเครื่องมือในการปฏิบัติการทางสังคม โดยใช้สื่อต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น บทความ รูปภาพ วีดีโอ ที่มีผู้คนนำมาแบ่งปันอยู่บนเว็บไซต์ สามารถนำมาแบ่งปัน แลกเปลี่ยนเนื้อหา ข้อมูลข่าวสาร ประสบการณ์และพูดคุยให้ผู้ใช้ในโลกลงออนไลน์ในเครือข่ายของตนได้รับรู้ (Warr, 2008; Eley & Tillely, 2009; Elizabeth, 2012; Churchill, 2012; ราชบัณฑิตยสถาน, 2554; เชมณัญญ์ มิ่งศิริธรรม, 2556)

องค์ประกอบของเครือข่ายสื่อสังคมออนไลน์

โดยมีทั้งสิ้น 7 องค์ประกอบ ได้แก่ (Waner, 2546; และเกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2543)

1. การรับรู้มุมมองร่วมกัน (Common perception) หมายถึง สมาชิกที่เข้ามาอยู่ในเครือข่าย ต้องมีความรู้สึกนึกคิดและการรับรู้ร่วมกันถึงเหตุการณ์การเข้าร่วมเป็นเครือข่าย อาทิเช่น มีความเข้าใจในปัญหาและมีสำนึกในการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน มีประสบการณ์ในปัญหาาร่วมกัน มีความต้องการความช่วยเหลือในลักษณะที่คล้ายคลึงกัน เป็นต้น โดยจะส่งผลให้สมาชิกของเครือข่ายนั้นเกิดความรู้สึกผูกพันในการดำเนินกิจกรรมบางอย่างร่วมกันเพื่อแก้ปัญหาคความเดือดร้อนที่เกิดขึ้น

2. การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน (Common vision) วิสัยทัศน์ร่วมเป็นการมองเห็นภาพของจุดมุ่งหมายในอนาคตร่วมกันระหว่างสมาชิกในกลุ่ม การรับรู้และเข้าใจถึงทิศทางเดียวกัน และการมีเป้าหมายที่จะไปด้วยกันนั้นสามารถช่วยทำให้ขบวนการเคลื่อนไหวมีพลัง เกิดเอกภาพ และช่วยบรรเทาความขัดแย้งอันเกิดจากมุมมองความคิดที่แตกต่างลงไปได้ ในทางตรงกันข้ามเมื่อใดที่วิสัยทัศน์หรือเป้าหมายส่วนตัวขัดแย้งกับวิสัยทัศน์หรือเป้าหมายของเครือข่าย พฤติกรรมการปฏิบัติของสมาชิกก็จะเริ่มแตกต่างจากสิ่งที่สมาชิกเครือข่ายกระทำาร่วมกัน ดังนั้นถึงแม้ว่าวิสัยทัศน์ร่วมนั้นเป็นสิ่งที่ต้องใช้เวลาในการสร้างให้เกิดขึ้น แต่จำเป็นต้องสร้างให้เกิดขึ้นให้ได้และสมาชิกของเครือข่ายควรมีวิสัยทัศน์ย่อยส่วนตัวที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของเครือข่าย แต่อาจจะไม่ได้ซ้อนทับอย่างแนบสนิทกับวิสัยทัศน์ของเครือข่าย อย่างน้อยก็ควรสอดรับไปในทิศทางเดียวกัน

3. การมีผลประโยชน์และความสนใจร่วมกัน (Mutual interest / benefits) เครือข่ายเกิดจากการที่สมาชิกแต่ละคนนั้นต่างมีความต้องการของตนเอง แต่ความต้องการเหล่านั้นไม่สามารถบรรลุผลสำเร็จได้ หากสมาชิกต่างคนต่างอยู่ ความจำกัดนี้ทำให้เกิดการรวบรวมตัวกันบนฐานของผลประโยชน์ร่วมกันที่มากเพียงพอที่จะสามารถดึงดูดให้รวมกันเป็นเครือข่าย ดังนั้นการรวมเป็นเครือข่ายจึงต้องตั้งอยู่บนฐานของผลประโยชน์ร่วมกัน ซึ่งผลประโยชน์นั้นอาจครอบคลุมทั้งผลประโยชน์ในรูปแบบของตัวเงินและผลประโยชน์ที่ไม่ใช่ตัวเงินด้วย อาทิ เกียรติยศ ชื่อเสียง การยอมรับโอกาสในความก้าวหน้า ความสุข ความพึงพอใจ ฯลฯ

4. การมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่ายอย่างกว้างขวาง (All stakeholder participation) การมีส่วนร่วมของสมาชิกในเครือข่าย นับเป็นกระบวนการที่สำคัญมากในการพัฒนาความเข้มแข็งของเครือข่าย เพราะกระบวนการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายในเครือข่าย (All stakeholder in network) เป็นเงื่อนไขที่สามารถทำให้เกิดการร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ และร่วมลงมือกระทำอย่างแข็งขัน ดังนั้นสถานะของสมาชิกในเครือข่ายจึงควรเป็นไปในลักษณะของความเท่าเทียมกัน (Equal status) และอยู่ในฐานะของหุ้นส่วน (Partner) ของเครือข่าย จึงจะเป็นความสัมพันธ์ในแนวราบ (Horizontal relationship) ที่มีความเท่าเทียมกันแทนความสัมพันธ์ในแนวตั้ง (Vertical relationship)

5. การเสริมสร้างซึ่งกันและกัน (Complementary relationship) องค์ประกอบที่ทำให้เครือข่ายสามารถดำเนินไปอย่างต่อเนื่องคือ การที่สมาชิกของเครือข่ายนั้นต่างต้องเสริมสร้างช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยการนำจุดแข็งของฝ่ายหนึ่งไปช่วยแก้ไขจุดอ่อนของอีกฝ่ายหนึ่ง ซึ่งทำให้ผลตอบแทนหรือผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการรวมตัวเป็นเครือข่ายมีมากกว่าการไม่สร้างเครือข่ายแต่ต่างคนต่างอยู่

6. การพึ่งพิงอิงร่วมกัน (Interdependence) เนื่องจากความจำกัดของสมาชิกในเครือข่ายทั้งด้านทรัพยากร ความรู้ เงินทุน กำลังคน ฯลฯ ส่งผลให้สมาชิกของเครือข่ายไม่สามารถดำรงอยู่ได้อย่างสมบูรณ์ด้วยตนเอง การจะทำให้เป้าหมายร่วมสำเร็จได้นั้น สมาชิกต่างจำเป็นต้องพึ่งพาซึ่งกันและกันระหว่างสมาชิกในเครือข่าย เพื่อให้เกิดการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน การจะทำให้สมาชิกหรือหุ้นส่วนแต่ละคนรู้สึกได้ว่า หากเอาหุ้นส่วนของคนใดคนหนึ่งออกไปนั้นจะสามารถทำให้เครือข่ายล้มลงได้ การดำรงอยู่ของหุ้นส่วนแต่ละคนจึงจำเป็นต้องดำรงอยู่ของเครือข่าย ซึ่งการพึ่งพาอิงร่วมกันจะส่งผลทำให้สมาชิกในกลุ่มนั้นต้องมีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันโดยอัตโนมัติ

7. การปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน (Interaction) สมาชิกในเครือข่ายต้องทำกิจกรรมร่วมกัน เพื่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกด้วยกัน เช่น มีการติดต่อกันผ่านการเขียนหรือการพบปะพูดคุย การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน มีกิจกรรมประชุมสัมมนาร่วมกัน เป็นต้น ซึ่งผลของการปฏิสัมพันธ์นี้ต้องก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเครือข่ายตามมาด้วย โดยปฏิสัมพันธ์ดังกล่าวนี้จะเป็นลักษณะความสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยนระหว่างกัน (Reciprocal exchange) ไม่ใช่

ปฏิสัมพันธ์ฝ่ายเดียว (Unilateral exchange) โดยเฉพาะอย่างยิ่งสมาชิกมีการปฏิสัมพันธ์กันมากเท่าใด ก็จะทำให้เกิดความผูกพันภายในระหว่างกันมากขึ้นเท่านั้น จะช่วยให้เกิดการเชื่อมโยงในระดับที่แน่นแฟ้นมากยิ่งขึ้น (highly integrated) นอกจากนี้การปฏิสัมพันธ์ยังช่วยให้เกิดการเรียนรู้ระหว่างกันมากขึ้น อันจะช่วยให้เครือข่ายเข้มแข็งยิ่งขึ้น

ประเภทของสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media)

โดยสามารถแบ่งออกเป็น 10 ประเภท ได้แก่ (Safko and Brake, 2010; มานะ ตรีรยาภิวัฒน์, 2553; และเขมณัญญ์ มิ่งศิริธรรม, 2013)

1. Weblogs หรือ Blogs คือ สื่อส่วนบุคคลบนอินเทอร์เน็ตที่ใช้เผยแพร่ข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ ข้อคิดเห็น บันทึกส่วนตัว ซึ่งสามารถแบ่งปันให้บุคคลอื่นๆ อีกทั้งผู้รับสารสามารถเข้าไปอ่าน หรือแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมได้ นอกจากนี้การนำเสนอเนื้อหาของบล็อกนั้นจะมีการเรียงลำดับจากเนื้อหาใหม่ไปสู่เนื้อหาเก่า โดยผู้เขียนและผู้อ่านสามารถค้นหาเนื้อหาย้อนหลังเพื่อนำมาอ่านและแก้ไขเพิ่มเติมได้ตลอดเวลา เช่น Exteen, Bloggang, Wordpress, Blogger, Okanation เป็นต้น

2. Social Networking หรือเครือข่ายทางสังคมในอินเทอร์เน็ต เป็นเครือข่ายทางสังคมที่ใช้สำหรับเชื่อมต่อระหว่างบุคคลกับบุคคล หรือกับกลุ่มบุคคล จนทำให้เกิดเป็นกลุ่มสังคม (Social Community) เพื่อร่วมกันแลกเปลี่ยนและแบ่งปันข้อมูลระหว่างกัน ทั้งด้านสังคม การเมือง ธุรกิจ และการศึกษา เช่น Facebook, Hi5, Ning, Linked in, MySpace, Youmeo, Friendster เป็นต้น

3. Micro Blogging และ Micro Sharing หรือที่เรียกกันว่า “บล็อกจิ๋ว” ซึ่งเป็นเว็บเซอร์วิสหรือเว็บไซต์ที่ให้บริการแก่บุคคลทั่วไป สำหรับให้ผู้ใช้บริการเขียนข้อความสั้นๆ ประมาณ 140 ตัวอักษร ที่เรียกว่า “Status” หรือ “Notice” เพื่อแสดงสถานะของตนเองที่กำลังทำอะไรอยู่ หรือแจ้งข่าวสารต่างๆ แก่กลุ่มเพื่อนในสังคมออนไลน์ ทั้งนี้การกำหนดให้ใช้ข้อมูลในรูปแบบข้อความสั้นๆ ก็เพื่อให้ผู้ใช้ที่เป็นทั้งผู้เขียนและผู้อ่านเข้าใจง่าย โดย Micro Blogging ที่นิยมใช้กันอย่างแพร่หลายคือ Twitter

4. Online Video เป็นเว็บไซต์ที่ให้บริการอัปโหลดวิดีโอออนไลน์โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย ซึ่งปัจจุบันได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายและขยายตัวอย่างรวดเร็ว เนื่องจากเนื้อหาที่นำเสนอในวิดีโอออนไลน์ไม่ถูกจำกัดโดยผังรายการที่แน่นอนและตายตัว มีความหลากหลาย ทำให้ผู้ใช้บริการสามารถติดตามชมได้อย่างต่อเนื่อง รวมทั้งผู้ใช้สามารถเลือกชมเนื้อหาได้ตามความต้องการ และยังสามารถเชื่อมโยงไปยังเว็บไซต์อื่นๆ ที่เกี่ยวข้องได้จำนวนมากอีกด้วย โดยเว็บไซต์วิดีโอออนไลน์ที่เป็นที่รู้จักและได้รับความนิยมมาก คือ YouTube

5. Photo Sharing เป็นเว็บไซต์ให้บริการฝากรูปภาพ โดยผู้ใช้บริการสามารถอัปโหลดและดาวน์โหลดรูปภาพ เพื่อนำมาใช้งานต่อได้ ที่สำคัญนอกเหนือจากผู้ใช้บริการจะมีโอกาสแบ่งปันรูปภาพแล้ว ยังสามารถซื้อรูปภาพจากผู้อื่นและใช้เป็นพื้นที่ในการเสนอขายภาพที่ตนเองนำเข้าไปฝากได้อีกด้วย เช่น Flickr, Photo bucket, Photoshop, Express, Zoomr เป็นต้น

6. Wikis เป็นเว็บไซต์ที่ใช้สำหรับเป็นแหล่งข้อมูลหรือความรู้ (Data/Knowledge) โดยผู้เขียนส่วนใหญ่อาจจะเป็นนักวิชาการ นักวิชาชีพหรือผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทางด้านต่างๆ ทั้งการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และอื่นๆ นอกจากนี้ผู้ใช้สามารถเขียนหรือแก้ไขปรับปรุงข้อมูลได้อย่างอิสระ เช่น Wikipedia, Google Earth, diggZy Favorites Online เป็นต้น

7. Virtual Worlds คือการสร้างโลกจินตนาการ โดยได้จำลองส่วนหนึ่งของชีวิตลงไปในโลกเสมือนนั้นๆ จึงจัดเป็นสื่อสังคมออนไลน์ที่บรรดาผู้ท่องโลกไซเบอร์ใช้ เพื่อสื่อสารระหว่างกันบนอินเทอร์เน็ตในลักษณะโลกเสมือนจริง (Virtual Reality) โดยผู้ที่เข้าไปใช้บริการอาจจะเป็นบริษัท หรือองค์กรด้านธุรกิจด้านการศึกษา รวมถึงองค์กรด้านสื่อ เช่น สำนักข่าวรอยเตอร์ สำนักข่าวซีเอ็นเอ็น จะต้องเสียค่าใช้จ่ายในการซื้อพื้นที่เพื่อให้บุคคลในบริษัทหรือองค์กรได้มีช่องทางในการนำเสนอเรื่องราวต่างๆ ไปยังกลุ่มเครือข่ายผู้ใช้สื่อออนไลน์ ซึ่งอาจจะเป็นกลุ่มลูกค้าทั้งหลักและรองหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจของบริษัทหรือองค์กรก็ได้ ปัจจุบันเว็บไซต์ที่ใช้หลักการของ Virtual Worlds ที่ประสบผลสำเร็จและมีชื่อเสียง คือ Second life

8. Crowd Sourcing มาจากการรวมของคำสองคำ คือ Crowd และ Outsourcing โดยใช้หลักการขอความร่วมมือจากบุคคลในเครือข่ายสังคมออนไลน์ ซึ่งสามารถจัดทำในรูปแบบของเว็บไซต์ที่มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อค้นหาคำตอบและวิธีการแก้ปัญหาต่างๆ ทั้งทางธุรกิจ การศึกษา

รวมทั้งการสื่อสาร โดยอาจจะเป็นการดึงความร่วมมือจากเครือข่ายทางสังคมมาช่วยตรวจสอบข้อมูล เสนอความคิดเห็นหรือให้ข้อเสนอแนะ กลุ่มคนที่เข้ามาให้ข้อมูลอาจจะประชาชนทั่วไป หรือผู้มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านที่อยู่ในภาคธุรกิจหรือแม้แต่ในสังคมนักข่าว ข้อดีของการใช้หลัก Crowd sourcing คือ ทำให้เกิดความหลากหลายทางความคิดเพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหาที่มีประสิทธิภาพ ตลอดจนช่วยตรวจสอบหรือคัดกรองข้อมูล ซึ่งเป็นปัญหาสาธารณะร่วมกันได้ เช่น Idea storm, Mystarbucks Idea เป็นต้น

9. Podcasting หรือ Podcast มาจากการรวมตัวของสองคำ คือ “Pod” กับ “Broadcasting” ซึ่ง “POD” หรือ Personal On- Demand คือ อุปกรณ์หรือความต้องการส่วนบุคคล ส่วน “Broadcasting” เป็นการนำสื่อต่างๆ มารวมกันในรูปของภาพและเสียง หรืออาจกล่าวง่ายๆ Podcast คือ การบันทึกภาพและเสียงแล้วนำมาไว้ในเว็บเพจ (Web Page) เพื่อเผยแพร่ให้บุคคลภายนอก (The public in general) ที่สนใจดาวน์โหลดเพื่อนำไปใช้งาน เช่น Dual Geek Podcast, Wiggly Podcast เป็นต้น

10. Discuss / Review/ Opinion เป็นเว็บไซต์ที่ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตสามารถแสดงความคิดเห็น โดยอาจจะเกี่ยวกับสินค้าหรือบริการ ประเด็นสาธารณะทางการเมือง เศรษฐกิจสังคมที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน เช่น Epinions, Moutshut, Yahoo, Answer, Pantip, Yelp เป็นต้น

การรู้เท่าทันสื่อ (Media Literacy)

การรู้เท่าทันสื่อ หมายถึง ความสามารถในการป้องกันตนเองจากการถูกจูงใจจากเนื้อหาของสื่อ ความสามารถในการวิเคราะห์เนื้อหาของสื่ออย่างมีวิจารณญาณ เพื่อให้สามารถควบคุมการตีความเนื้อหาของสื่อที่ได้ดู ได้ฟัง หรือมีปฏิสัมพันธ์ด้วย แทนที่จะให้การสื่อความหมายของสื่อเป็นไปตามเจตนาของผู้ผลิต (UNESCO, 1982; European Commission, 2007; Center for media literacy, 2003; มูลนิธิอินเทอร์เน็ตรวมพัฒนาไทย, 2556; และสำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ, 2556)

ความสามารถในการรู้เท่าทันสื่อ

ความสามารถในการรู้เท่าทันสื่อที่สำคัญมี 4 ความสามารถ ประกอบด้วย (European Commission, 2007; NAMLE, 2009; พรทิพย์ เย็นจะบก, 2552; และอุษา บิ๊กกินส์, 2555)

1. ความสามารถในการเข้าถึง (The ability to Access) คือการได้รับสื่อประเภทต่างๆ ได้อย่างเต็มที่และรวดเร็ว สามารถรับรู้และเข้าใจเนื้อหาของสื่อประเภทต่างๆ ได้อย่างเต็มความสามารถ มีการแสวงหาข่าวสารได้จากสื่อหลายประเภทและไม่ถูกจำกัดอยู่กับสื่อประเภทใดประเภทหนึ่งมากเกินไป ความสามารถในการเก็บข้อมูลที่เกี่ยวข้องและเป็นประโยชน์ พร้อมทั้งทำความเข้าใจความหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

2. ความสามารถในการวิเคราะห์ วิพากษ์ (The ability to Analyze) คือการตีความเนื้อหาสื่อตามองค์ประกอบและรูปแบบที่สื่อแต่ละประเภทนำเสนอ ว่าสิ่งที่สื่อแนะนำเสนอนั้นส่งผลกระทบต่อสังคม การเมือง หรือเศรษฐกิจโดยใช้พื้นฐานความรู้เดิมและประสบการณ์ในการคาดการณ์ถึงผลที่จะเกิดขึ้น ที่อาจมาจากการวิเคราะห์ถึงวัตถุประสงค์ของการสื่อสาร การวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมายของสื่อ (กลุ่มผู้เปิดรับสื่อ) จุดยืนของสื่อ บริบทต่างๆ ของสื่อที่ส่งผลกระทบต่อคำแนะนำของสื่อ โดยอาจใช้วิธีการของการวิเคราะห์เปรียบเทียบ การแตกองค์ประกอบย่อยต่างๆ หรือการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเหตุและผล

3. ความสามารถในการประเมินคุณค่าของสื่อ (The ability to Evaluate) เป็นผลมาจากการวิเคราะห์สื่อที่ผ่านมา ทำให้สามารถที่จะประเมินค่าคุณภาพของเนื้อหาสารที่ถูกส่งออกมาได้ว่ามีคุณค่าต่อผู้รับมากน้อยเพียงใดสามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อผู้รับในด้านใดได้บ้าง คุณค่าที่เกิดขึ้นเป็นคุณค่าที่เกิดขึ้นทางใจ อารมณ์ ความรู้สึก หรือมีคุณค่าทางศีลธรรม จรรยาบรรณ สังคม วัฒนธรรม หรือประเพณีอย่างไรบ้าง สิ่งที่สื่อแนะนำเสนอ มีประโยชน์ต่อการเรียนรู้ในศาสตร์ใดศาสตร์หนึ่งหรือไม่ อย่างไร ในขณะที่เดียวกันการประเมินค่าที่เกิดขึ้นอาจเป็นการประเมินคุณภาพของสื่อว่าการนำเสนอของสื่อ นั้นมีกระบวนการผลิตที่มีคุณภาพหรือไม่เมื่อเปรียบกับสื่อประเภทเดียวกัน ความสามารถในการประเมินเนื้อหา โดยสร้างความเกี่ยวข้องของเนื้อหา กับประสบการณ์ พร้อมเสนอความเห็นในแง่มุมมองของความหลากหลาย คุณภาพ และความเกี่ยวข้องกับเนื้อหา

4. ความสามารถในการสร้างสรรค์หรือสื่อสาร (The ability to Create or Communicate information in a variety of form) หมายถึง การเรียนรู้สื่อ การพัฒนาทักษะการสร้างสื่อในแบบฉบับของตนเองขึ้นมา เมื่อผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจ สามารถวิเคราะห์วิจารณ์ ประเมินค่าสื่อได้อย่างถ่องแท้แล้ว ก็จะต้องวางแผน เขียนบท ค้นคว้าข้อมูลเนื้อหา มาประกอบ

ความสามารถในการสร้างสรรค์ หรือ สื่อสาร เนื้อหาโดยการเขียนบรรยายความคิด ใช้คำศัพท์ เสียง หรือ การสร้างภาพให้มีประสิทธิภาพตามวัตถุประสงค์ที่หลากหลาย

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

1. การจัดการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐาน หมายถึง การจัดการเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการคิด โดยผู้เรียนได้มีโอกาสฝึกคิด ซึ่งจำเป็นต้องมีการจัดการเรียนการสอน วิธีการสอน เทคนิค และสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาทักษะการคิดในด้านต่างๆ มีการคำนึงถึงอายุ วัยของผู้เรียน รวมไปถึงลักษณะเนื้อหาวิชาด้วย ทั้งนี้ได้นำมาเทคนิคภาษาเพื่อการคิดและเทคนิคการใช้คำถามมาในการจัดการเรียนการสอน โดยเป็นการการคำนึงถึงการเลือกใช้คำ ประโยค และภาษาที่ใช้ในการตั้งคำถาม ใช้คำและภาษาที่มีความเฉพาะเจาะจง ตรงประเด็น ชัดเจน ไม่กำกวม เน้นในสิ่งที่ศึกษาหรือต้องการหาผลลัพธ์ เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้คิดและอธิบายความคิดของตนเอง เกิดความเข้าใจได้อย่างถูกต้อง และสามารถคิดต่อยอดความรู้ได้

2. สื่อเครือข่ายสังคม หมายถึง สื่อสังคมที่ทำงานบนอินเทอร์เน็ต เพื่อนำไปใช้เป็นเครื่องมือที่ใช้ติดต่อสื่อสาร การรับรู้ข่าวสาร การเผยแพร่ความรู้ และการแสดงและแลกเปลี่ยนความคิดเห็น โดยใช้สื่อต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น บทความ รูปภาพ วิดีโอ ซึ่งผู้ใช้สามารถสื่อสารโต้ตอบหรือมีปฏิสัมพันธ์กันได้แบบสองทาง ทำให้ผู้ใช้มีส่วนร่วมมากขึ้นในการสร้างเนื้อหา สามารถนำมาเผยแพร่ แบ่งปันและแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร แสดงความคิดเห็นต่างๆ

3. การรู้เท่าทันสื่อ หมายถึง ความคิดวิเคราะห์ ประเมินสื่อ ความสามารถในการป้องกันตนเองจากการถูกจูงใจจากเนื้อหาของสื่อ มีความสามารถในการวิเคราะห์เนื้อหาของสื่ออย่างมีวิจารณญาณ เพื่อให้สามารถควบคุมการตีความเนื้อหาของสื่อที่ดู ฟัง หรือมีปฏิสัมพันธ์ด้วย แทนที่จะให้การสื่อความหมายของสื่อเป็นไปตามเจตนาของผู้ผลิต ซึ่งการวิจัยนี้ได้วัดและประเมินผลเกี่ยวกับความสามารถในการรู้เท่าทันสื่อ 4 ความสามารถ คือ 1) การเข้าถึง 2) การวิเคราะห์ 3) การประเมิน และ 4) การสร้างสรรค์ โดยมีการวัดและประเมินผลจาก 1) แบบวัดการรู้เท่าทันสื่อ โดยแบ่งหัวข้อตามความสามารถในการรู้เท่าทันสื่อทั้ง 4 ความสามารถ และใช้แบบมาตรวัดประมาณค่า 5 ระดับ (Likert's scale) และ 2) ร่องรอยการแสดงความคิดเห็นของผู้เรียน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคม เพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต
2. เพื่อเป็นแนวทางแก่ครู อาจารย์ และผู้สอนในการนำรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อไปประยุกต์ใช้ได้
3. เพื่อเป็นแนวทางในการนำสื่อเครือข่ายสังคมมาใช้เป็นเครื่องมือในการจัดการเรียนการสอน

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคม เพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเด็นต่างๆ ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการการเรียนการสอนโดยเน้นกระบวนการคิด (Thinking-Based Instruction)
 - 1.1 หลักการ
 - 1.2 ตัวบ่งชี้การจัดการเรียนการสอนโดยเน้นกระบวนการคิด
 - 1.3 เทคนิคการใช้ภาษาเพื่อการคิดในการเรียนการสอน
2. แนวคิดเกี่ยวกับเทคนิคการใช้คำถาม
 - 2.1 ความหมายของเทคนิคการใช้คำถาม
 - 2.2 วัตถุประสงค์ของการใช้คำถาม
 - 2.3 คำสำคัญในการตั้งคำถาม
 - 2.4 ระดับของการตั้งคำถาม
3. แนวคิดเกี่ยวกับสื่อสังคมออนไลน์
 - 3.1 ความหมายของสื่อสังคมออนไลน์ (Social media)
 - 3.2 ประเภทของสื่อสังคมออนไลน์
 - 3.3 การประยุกต์ใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการจัดการเรียนการสอน
 - 3.4 ผลกระทบต่อการศึกษาไทย
 - 3.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
4. แนวคิดเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อ
 - 4.1 ความหมายของการรู้เท่าทันสื่อ (Media Literacy)
 - 4.2 ความสำคัญของการรู้เท่าทันสื่อ
 - 4.3 องค์ประกอบของการรู้เท่าทันสื่อ
 - 4.4 คุณสมบัติของการจัดกระบวนการเพื่อการรู้เท่าทันสื่อ
 - 4.5 หลักการวิเคราะห์สื่อ

4.6 แนวคิดเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อ

4.7 แนวทางในการศึกษาการรู้เท่าทันสื่อ

4.8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการการเรียนการสอนโดยเน้นกระบวนการคิด (Thinking-Based Learning)

การจัดการการเรียนการสอนโดยเน้นกระบวนการคิด (Thinking-Based Learning) คือ การดำเนินการเรียนการสอนโดยผู้สอนใช้รูปแบบ วิธีการ และเทคนิคการสอนต่างๆ ในการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความคิดขยายต่อเนื่องจากความคิดเดิมที่มีอยู่ในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง โดยมีแนวคิดที่กระบวนการคิดนั้นเป็นกระบวนการทางสติปัญญาซึ่งต้องอาศัยสิ่งเร้าและสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม การฝึกฝนทักษะการคิด การใช้ลักษณะการคิดในแบบต่างๆ รวมทั้งกระบวนการคิดที่หลากหลายนั้น สามารถช่วยให้การคิดอย่างจริงจังและอย่างมีเป้าหมายของผู้เรียนเป็นไปอย่างมีคุณภาพมากขึ้น การจัดการการเรียนการสอนโดยเน้นกระบวนการคิดนั้นส่งเสริมให้ผู้เรียนนั้นเกิด “การคิดอย่างเชี่ยวชาญ” หมายถึง การใช้ความคิดในการทำงานตามทักษะการคิดได้อย่างเหมาะสม ส่งเสริมต่อนิสัยที่เหมาะสม และการกำกับความรู้สึกของตนเองว่า ควรใช้ทักษะการคิดแบบใด ดังนั้นผลที่ได้รับคือ ผู้เรียนได้เรียนรู้ทักษะชีวิตระยะยาวในเรื่องการคิดที่ดี และการประสบความสำเร็จในการทำ ความเข้าใจต่อเนื้อหาในเชิงลึก เนื่องจากผู้เรียนได้มีการเรียนในรูปแบบที่มีสมบูรณ์และลึกซึ้งมากกว่า การเรียนการสอนแบบดั้งเดิม (Swartz, 2009; และ ทิศนา แคมมณี, 2550)

1.1 หลักการ

กระบวนการคิดเป็นกระบวนการทางสติปัญญา ซึ่งต้องอาศัยสิ่งเร้าและสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม การฝึกทักษะการคิด การใช้ลักษณะการคิดแบบต่างๆ รวมทั้งกระบวนการคิดที่หลากหลายจะช่วยให้การคิดอย่างจริงจังและอย่างมีเป้าหมายของผู้เรียนเป็นไปอย่างมีคุณภาพมากยิ่งขึ้น (ทิศนา แคมมณี, 2550)

1.2 ตัวบ่งชี้การจัดการการเรียนการสอนโดยเน้นกระบวนการคิด

ทิศนา แคมมณี (2550) ได้กล่าวไว้ว่า ตัวบ่งชี้ที่สามารถบอกลักษณะการจัดการเรียนการสอนโดยเน้นกระบวนการคิด มีตัวบ่งชี้ดังนี้

1. ผู้สอนและผู้เรียนต้องมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน

2. ผู้สอนมีการเลือกใช้รูปแบบ วิธีการ หรือเทคนิคการสอนต่างๆ เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนนั้นเกิดความคิดขยายจากความคิดเห็นเดิมจากลักษณะใดลักษณะหนึ่ง คือ

- 2.1 ความคิดมีความหลากหลายมากขึ้น
- 2.2 ความคิดมีความละเอียดมากขึ้น
- 2.3 ความคิดมีความรอบคอบมากขึ้น
- 2.4 ความคิดมีความกว้างขวางมากขึ้น
- 2.5 ความคิดมีความลึกซึ้งขึ้น มองเห็นการณ์ไกลมากขึ้น
- 2.6 ความคิดมีเหตุผล/ความถูกต้อง/ความน่าเชื่อถือมากขึ้น

3. ผู้สอนมีการเปิดโอกาสและจัดกิจกรรมส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะการคิด และกระบวนการคิดต่างๆ ตามความเหมาะสมและความรู้พื้นฐานของผู้เรียน ได้แก่

3.1 ทักษะการคิดพื้นฐาน อาทิเช่น การจดจำ การระลึกได้ การบรรยาย การอภิปราย การอ่าน การเขียน เป็นต้น

3.2 ทักษะการคิดที่เป็นแกนสำคัญ (Core Thinking Skill) เช่น ทักษะการสังเกต การตั้งคำถาม การจำแนก การจัดหมวดหมู่ การเปรียบเทียบ การเชื่อมโยง (ความรู้-ประสบการณ์) การใช้เหตุผล (เชิงนิรนัย-อุปนัย) การขยายความ การตีความ การสรุป เป็นต้น

3.3 ทักษะการคิดขั้นสูง (High Order Thinking Skills) เช่น ทักษะการคิดวิเคราะห์ การสังเคราะห์ การประยุกต์ใช้ การคาดคะเน (ตั้งสมมุติฐาน) การรวบรวมข้อมูล การพิสูจน์ การทดสอบ การคิดริเริ่ม การจินตนาการ การประเมิน การจัดโครงสร้าง การสร้างใหม่ เป็นต้น

3.4 ทักษะการคิดแบบแยกแยะ (โยนิโสมนสิการ) ตามหลักพุทธธรรม ได้แก่ การคิดสืบสาวเหตุปัจจัย คิดแบบแยกแยะส่วนประกอบ คิดแบบสามัญลักษณ์ คิดแบบอริยสัจ/คิดแก้ปัญหา คิดแบบอรรถธรรมสัมพันธ์ คิดแบบคุณโทษและทางออก คิดแบบคุณค่าแท้-คุณค่าเทียม คิดแบบเร้าคุณธรรม คิดแบบอยู่กับปัจจุบัน และคิดแบบวิภาษวาท

3.5 กระบวนการคิดต่างๆ เช่น กระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ กระบวนการคิดริเริ่มสร้างสรรค์ กระบวนการคิดแก้ปัญหา กระบวนการไตร่ตรอง และการคิดตาม กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ เป็นต้น

4. ผู้สอนให้โอกาสและเวลาแก่ผู้เรียนการใช้ความคิดและแสดงความคิดเห็นต่างๆ

5. มีการอภิปรายโต้ตอบกันเกี่ยวกับความคิดที่เกิดขึ้นในการเรียนการสอนระหว่างผู้สอนและผู้เรียนและ/หรือระหว่างผู้เรียนและผู้เรียน

6. ผู้สอนและผู้เรียนนั้นมีการร่วมกันสรุปประเด็นความรู้ความเข้าใจที่ได้จากกระบวนการคิดที่เกิดขึ้นในการเรียนการสอน

7. ผู้สอนมีการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนทั้งทางด้านเนื้อหาสาระและกระบวนการคิด

1.3 เทคนิคการใช้ภาษาเพื่อการคิดในการเรียนการสอน

Swartz และคณะ (2007) ได้กล่าวไว้ว่า โดยปกติในบริบทของครูผู้สอนจะใช้คำพูดเพื่อแสดงออกและสื่อสารในการสอนอยู่แล้ว ไม่ว่าจะเป็นการสื่อสารถึงการกระทำ สื่อสารถึงกระบวนการ การสื่อสารที่แสดงการอธิบายคุณลักษณะต่างๆ เพื่อที่จะกระตุ้นความคิดของผู้เรียน ส่วนในบริบทของผู้เรียนก็จะมีการใช้คำพูดและข้อความเช่นเดียวกัน ในส่วนของการสื่อสารถึงการกระทำ กระบวนการ โดยใช้อธิบายความเป็นเครื่องเตือนความทรงจำและเป็นเครื่องมือในการประมวลผล สรุปข้อมูลการใช้ภาษาของความคิด ที่อยู่ในรูปแบบของคำพูด ข้อความ และประโยค จึงมีความสำคัญและเปรียบได้กับพื้นฐานของการสื่อสารระหว่างครูและนักเรียนในห้องเรียน การใช้ภาษาและข้อความในการสื่อสารการศึกษาที่ดีจะไม่เพียงแต่ช่วยอำนวยความสะดวกหรือช่วยให้การสื่อสารเข้าใจได้ง่ายขึ้นแต่จะสามารถช่วยกระตุ้นกระบวนการทางความคิดส่งผลถึงการเรียนรู้ต่อไป

โดยเทคนิคการใช้ภาษาเพื่อการคิด จะเป็นการใช้ข้อความ คำพูดและประโยคที่มีลักษณะพิเศษ มีความเฉพาะเจาะจง เทียบตรง ตรงจุดและเน้นไปในสิ่งที่กำลังจะศึกษาหรือต้องการหาผลลัพธ์ในการกระตุ้นกระบวนการในการคิด ดังตารางที่ 2.1

ตารางที่ 2.1 ตัวอย่างการใช้ข้อความที่ใช้เทคนิคภาษาเพื่อการคิด

ประโยคแบบทั่วไป	ประโยคที่ใช้เทคนิคภาษาเพื่อการคิด
เรามาดูภาพสองภาพนี้กันเถอะ ว่ามันมีความเหมือนกันหรือไม่	เรามาดูภาพสองภาพนี้กันเถอะ เราลองเปรียบเทียบภาพทั้งสองภาพนี้กันเถอะ
คุณคิดว่าอะไรจะเกิดขึ้นเมื่อ....	คุณคาดการณ์ว่าอะไรจะเกิดขึ้นเมื่อ....
คุณจะทำกลุ่มสิ่งนี้ได้อย่างไร	คุณจะทำกลุ่มสิ่งเหล่านี้ได้อย่างไร

ประโยคแบบทั่วไป	ประโยคที่ใช้เทคนิคภาษาเพื่อการคิด
เรามาหาคำตอบของปัญหากันเถอะ	เรามาวิเคราะห์ปัญหากันเถอะ
คุณคิดว่าอะไรอาจจะเกิดขึ้น ถ้า..	สรุปแล้วคุณคิดว่าอะไรอาจจะเกิดขึ้นถ้า
คุณคิดอย่างไรกับเรื่องนี้	อะไรคือสิ่งที่คุณสามารถสรุปได้จากเรื่องนี้
คุณมีวิธีการอื่นในการใช้สิ่งนี้ไหม	คุณมีความคิดอื่น ๆ ในการประยุกต์ใช้สิ่งนี้ไหม
คุณคิดว่านี่คือทางเลือกที่ดีที่สุดแล้วหรือ	คุณประเมินคุณค่าของทางเลือกนี้ว่าอย่างไร
คุณจะทำรายงานให้สำเร็จอย่างไร	คุณมีเป้าหมายในใจอย่างไรในการทำรายงาน
คุณคิดว่าอะไรจะเกิดขึ้นถ้าคุณใช้กระบวนการนี้	คุณได้คาดการณ์อะไรไว้บ้างไหมถึงผลที่ตามมา ถ้าคุณเลือกใช้กระบวนการนี้
คุณจะได้รู้อะไรว่าโครงการของคุณดีพอ	คุณมีหลักเกณฑ์ในการประเมินโครงการของคุณ อย่างไร
คุณรู้อะไรว่านี่คือความจริง	คุณมีหลักฐานมาพิสูจน์สิ่งนี้ไหม
จากข้อมูลนี้คุณมีความคิดเห็นแนะนำไหม	จากข้อมูลนี้คุณมีข้อสรุปอย่างไร
ฉันเชื่อมั่นใจกับสิ่งที่เขาพูดไหม	สิ่งที่เขาพูดมีเหตุผลเพียงพอที่เชื่อไหม
คุณสามารถอธิบายเรื่องนี้ได้ว่าอย่างไร	จากสมมุติฐานของคุณจะอธิบายสิ่งนี้ได้อย่างไร

สรุปได้ว่า เทคนิคการใช้ภาษาเพื่อการคิด จะเป็นการใช้ข้อความ คำพูด ประโยค คำสั่งที่มีลักษณะพิเศษ โดยเน้นไปที่การสื่อสารที่สามารถกระตุ้นความคิดของผู้เรียน การใช้คำจะเลือกให้มีความเฉพาะเจาะจง เทียงตรง ตรงจุดและเน้นไปในสิ่งที่กำลังจะศึกษาหรือต้องการหาผลลัพธ์ ถึงแม้ในบางครั้งอาจจะยังไม่เข้าใจในทันที แต่เมื่อใช้ร่วมกับกิจกรรมที่ผู้เรียนได้คิด ได้อธิบาย รวมถึงผู้สอนคอยแนะนำเพิ่มเติม ก็จะสามารถกระตุ้นกระบวนการในการคิด ส่งผลถึงคุณภาพและความเฉียบคมทางความคิดของผู้เรียนเพิ่มขึ้น

2. แนวคิดเกี่ยวกับเทคนิคการใช้คำถาม

การใช้คำถาม เป็นเทคนิคการสอนสำคัญในการเสาะแสวงหาความรู้ที่มีประสิทธิภาพ เป็นกลวิธีการสอนที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ที่พัฒนาทักษะการคิด การตีความ การไตร่ตรอง การถ่ายทอดความคิด สามารถนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงและปรับปรุงการจัดกระบวนการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี

คำถามเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ที่สามารถช่วยให้ผู้เรียนสร้างความรู้ความเข้าใจ และพัฒนาความคิดใหม่ ๆ ได้ ซึ่งกระบวนการถามนั้นจะช่วยเกิดการขยายทักษะการคิด สามารถทำความเข้าใจให้กระจ่างได้ข้อมูลป้อนกลับทั้งด้านการเรียนการสอน ก่อให้เกิดการทบทวน

การเชื่อมโยงระหว่างความคิดต่างๆ และยังส่งเสริมความอยากรู้อยากเห็นและเกิดความท้าทายให้กับผู้เรียน (ทศนา แคมมณี, 2550; และชนาธิป พรกุล, 2557)

สมศักดิ์ (2542) กล่าวว่า การถาม คือ การบูรณาการเพื่อพัฒนาไปสู่การคิดไตร่ตรอง (Reflective Thinking) และโครงสร้างกระบวนการคิด ช่วยให้ผู้เรียนได้ไตร่ตรองความเข้าใจของตน และสามารถนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงและการปรับปรุงการเรียนรู้ การคิด และการสอน การถาม เป็นกระบวนการหนึ่งของการเรียนรู้และการสอน ช่วยให้ผู้เรียนสร้างสิ่งที่รู้แล้ว สิ่งที่เป็นไป และพัฒนาความคิดใหม่ๆ การถามเป็นเสาหลักที่สำคัญสำหรับการค้นคว้าหาคำตอบ กระบวนการถามจะทำให้ขยายทักษะความคิด ทำความเข้าใจให้แจ่มแจ้ง ได้ข้อมูลย้อนหลังกลับทั้งด้าน การเรียนรู้ และการสอน ก่อให้เกิดยุทธศาสตร์การทบทวน ก่อให้เกิดการเชื่อมโยงระหว่างความคิดต่างๆ ส่งเสริมการอยากรู้อยากเห็น และเกิดความท้าทาย

ลักษณะคำถามที่ดี ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้และจุดประกายสู่คำถามอื่น ๆ และสร้างความสนใจ ใคร่หาคำตอบ ประกอบด้วยความคิดสร้างสรรค์ (Creative Thinking) และการคิดอย่างมีวิจาร์ณญาณ (Critical Thinking) อยู่เหนือความจำเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานต่างๆ ไป ก่อให้เกิดการทำทหาย แต่ไม่คุกคาม มากเกินไป มีความเหมาะสมต่อสถานการณ์การเรียนรู้และผู้เรียน ก่อให้เกิดความรู้ (Knowledge) และ สร้างสิ่งเชื่อมโยง และดึงให้ผู้เรียนได้คิดไตร่ตรองและ/หรือวางแผน คำถามมีหลายประเภทซึ่งมีเป้าประสงค์ต่างๆ กัน เช่น

1. คำถามแบบปิด เป็นคำถามที่มีคำตอบเดียว คำถามเช่นนี้มักใช้กับข้อมูลที่เป็นความจำ และ เข้าถึงกิจกรรมความรู้ของนักเรียนทั้งที่มีมาก่อนและที่ได้รับภายหลัง ผู้สอนอาจใช้คำถามเช่นนี้เพื่อให้ มั่นใจว่าผู้เรียนจดจำในสิ่งที่ผู้สอนคิดว่าเป็นเรื่องสำคัญ เช่น ประชากรของประเทศไทย มีจำนวนเท่าใด

2. คำถามแบบเปิด เป็นคำถามที่ให้คำตอบได้หลายอย่าง ใช้เพื่อการสร้างข้อมูล เพื่อให้เกิด การ ตอบสนองเฉพาะตัวและนำไปสู่การอภิปรายหรือการถามในขั้นต่อไป มักให้คำตอบที่ไม่ได้ คาดหวัง

3. การย้อนถาม เป็นคำถามที่ไม่ต้องการคำตอบที่เฉพาะเจาะจง มักใช้คำถามแบบเกริ่นนำในการเริ่มต้น เพื่อสร้างสถานการณ์ที่จะตามมาภายหลังไม่ต้องการคำตอบที่เป็นจริงในขณะนั้น คำถามเช่นนี้ใช้ในการทำความเข้าใจกับคุณเคยกับผู้เรียน เพื่อที่จะโยงเข้าสู่เรื่องที่เป็นเป้าหมาย เช่น ผู้เรียนคิด ยังไง

ผู้เรียนควรได้รับการกระตุ้นบ่อยๆ ให้ถามเกี่ยวกับประสบการณ์การเรียนรู้ ยุทธศาสตร์ต่อไปนี้จะ เป็นประโยชน์ในการพัฒนาความเชื่อมั่นในการตั้งคำถามของผู้เรียน

- ให้อเวลาในตอนจบ หรือระหว่างเรียนซึ่งกำหนดให้เป็นช่วงเวลาของการถามโดยเฉพาะ
- หยุดพักระหว่างเรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้ไตร่ตรองและถาม
- ถามผู้เรียนมีอะไรเป็นพิเศษจากสิ่งที่เรียนบ้าง ตัวอย่างเช่น
 1. ผู้เรียนมีคำถามเกี่ยวกับการค้นหาคำตอบ สำหรับสิ่งนั้นไหม
 2. มีสิ่งใดที่นักเรียนยังสงสัยอยู่บ้างไหม
 3. ถ้าผู้เรียนเป็นครู ผู้เรียนคิดว่าจะใช้คำถามที่ได้อย่างไร เพื่อถามผู้เรียนของเธอ

วิธีที่ดีที่สุดในการถามคำถาม คือการถามทั้งชั้นเรียน ผู้เรียนแต่ละคนควรเข้าใจว่าตนเองถูกคาดหวังให้เป็นผู้ตอบคำถามในคำถามนั้นสิ่งสำคัญคือต้องทำให้ผู้เรียนมีความตื่นตัวตลอดเวลา คำถามแต่ละคำถามควรจะทำให้ผู้เรียนที่สนใจในชั้นเรียนเป็นผู้ตอบ ผู้สอนที่มีความชำนาญ จะนำเอาวิธีการถามคำถามแตกต่างกันมาใช้ร่วมกันอย่างฉลาด

Ruddell (1978 อ้างถึงใน ศิริรัตน์, 2548) ได้เสนอคำถาม 4 ประเภท ซึ่งมีประโยชน์ในการพัฒนาความเข้าใจของผู้เรียน

1. การตั้งคำถามเพื่อหาจุดเน้น (Focusing) การตั้งคำถามประเภทนี้จะช่วยให้ผู้สอนได้รวบรวม ความคิดที่จะถาม
2. การตั้งคำถามเพื่อหาข้อมูลเพิ่มเติม (Extending) การตั้งคำถามประเภทนี้เป็น การถามเพื่อขยาย ความซึ่งผู้สอนจะต้องถามเพื่อหาข้อมูลเพิ่มเติม
3. การตั้งคำถามเพื่อหาความกระจ่างจากข้อมูล (Clarifying) การตั้งคำถามประเภทนี้จะถามเมื่อ ผู้สอนต้องการตรวจสอบว่าผู้เรียนตอบด้วยความเข้าใจหรือเพี้ยนกระซิบให้ตอบ
4. การตั้งคำถามเพื่อการยอมรับในข้อมูลที่เพิ่มเติม (Raising) การตั้งคำถามประเภทนี้จะช่วยให้ ผู้สอนพัฒนาความคิดในการตั้งคำถามเพื่อหาเหตุผลที่จะยอมรับคำตอบจากข้อมูลที่ได้

Raphael and Gavelek (1984 อ้างถึงใน ศิริรัตน์, 2548) กล่าวว่า การให้ผู้เรียนจะตอบคำถามปากเปล่าให้ผู้สอนได้นั้น ผู้เรียนต้องมีความสามารถ ดังนี้

1. ต้องเข้าใจคำถาม
2. ต้องจำคำถามได้
3. ต้องทราบว่าจะได้ข้อมูลจากแหล่งใด
4. ต้องทราบว่าจะเมื่อไหร่ข้อมูลที่นำมาตอบจะเพียงพอ

2.1 ความหมายของเทคนิคการใช้คำถาม

Department for Education and Skills (2004) ได้กล่าวว่า การใช้คำถาม เป็นการสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่สามารถช่วยให้ผู้เรียนได้รับทักษะพื้นฐานหรือความเข้าใจที่ดีขึ้นในการแก้ปัญหาหรือการมีส่วนร่วมในการคิดขั้นสูง เช่น การประเมิน เป็นต้น นอกจากนี้คำถามยังเป็นเครื่องมือที่จำเป็นสำหรับการเรียนการสอนโดยสามารถใช้ได้ทั้งในการเรียนและการสอน สำหรับผู้สอน คำถามคือสิ่งสำคัญที่ช่วยให้ทุกคนสามารถเกิดการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี ในขณะที่เดียวกันเทคนิควิธีการที่ช่วยนักเรียนพัฒนาความสามารถของตนเองในการเพิ่มและตั้งคำถามยังสามารถเรียนรู้ การสร้างคำถาม และการรู้คำถามที่ถูกต้อง

กิตติชัย สุธาสิโนบล (2558) ได้กล่าวว่า เทคนิคการใช้คำถาม (Questioning Techniques) หมายถึง เทคนิค กลวิธีการถามคำถามและตอบคำถาม ที่เป็นเครื่องมือสำหรับกระตุ้นให้ผู้เรียนตอบคำถามโดยใช้กระบวนการคิดค้นคว้าด้วยตนเอง ซึ่งการตั้งคำถามและตอบคำถามกับผู้เรียน อาจใช้กับผู้เรียนทั้งแบบรายบุคคล เป็นกลุ่มย่อย หรือทั้งชั้นเรียน เพื่อเป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนได้ใช้กระบวนการคิดค้นคว้าหาคำตอบเพื่อแก้ปัญหาและสรุปแนวคิดได้ด้วยตนเอง อีกทั้งเป็นการพัฒนาความคิดในระดับสูงและความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียน โดยคำถามเป็นกุญแจสำคัญในการสืบเสาะแสวงหาความรู้ ดังนั้นผู้สอนจึงต้องมีความชำนาญในการตั้งคำถามและสามารถเลือกใช้คำถามหรือเร้าความสนใจให้ผู้เรียนได้ใช้ความคิดอย่างเหมาะสมตามความสนใจ โดยคำถามที่ดีนั้นสามารถช่วยให้การเรียนบรรลุวัตถุประสงค์ อาจกล่าวได้ว่า การเรียนการสอนจะมีประสิทธิภาพเพียงใด ขึ้นอยู่กับเทคนิคการตั้งคำถามของผู้สอนที่จะกระตุ้นให้ผู้เรียนได้พัฒนาความคิดระดับสูง การตั้งคำถามที่มีประสิทธิภาพสามารถสอดแทรกเข้าไปได้ในทุกกิจกรรมการเรียนการสอน

2.2 วัตถุประสงค์ของการใช้คำถาม

การใช้คำถามนั้นสามารถสอดแทรกอยู่ในทุกกิจกรรมของการเรียนการสอน ผู้สอนควรจะต้องทราบวัตถุประสงค์ของการใช้คำถาม เพื่อจะได้ใช้คำถามให้เหมาะสมกับผู้เรียน อันจะมีผลต่อประสิทธิภาพของการเรียนการสอน วัตถุประสงค์โดยทั่วไปของการใช้คำถามมีดังนี้ (กิตติชัย สุธาสิโนบล, 2558)

1. เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนได้ใช้ความคิดและค้นหาแนวคิดใหม่ๆ
2. เพื่อประเมินความรู้เดิมของผู้เรียนและสามารถเชื่อมโยงความรู้ประสบการณ์เดิมของผู้เรียนกับความรู้ประสบการณ์ใหม่ที่จะจัดให้กับผู้เรียน
3. เพื่อเตรียมความพร้อมผู้เรียนให้ก่อนเริ่มเรียนบทเรียนใหม่และทบทวน หรือสรุปบทเรียน

4. เพื่อให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน อีกทั้งยังเป็นการวัดและประเมินผลการเรียนการสอน

5. เพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนให้มีความเข้าใจอันดีต่อกันมากขึ้น

2.3 คำสำคัญในการตั้งคำถาม

Department for Education and Skills (2004) ได้สรุปไว้ว่า คำสำคัญในการตั้งคำถาม โดยยึดตามทฤษฎีการเรียนรู้ของบลูม (Bloom) ทั้ง 6 ระดับ ดังแสดงในตารางที่ 2.2

ตารางที่ 2.2 คำสำคัญในการตั้งคำถาม

ระดับ	คำสำคัญ			
ความรู้ (Knowledge)	<ul style="list-style-type: none"> อะไร เมื่อไหร่ ใคร นิยาม 	<ul style="list-style-type: none"> ความแตกต่าง การแยกแยะ รายชื่อ/รายการ ชื่อ 	<ul style="list-style-type: none"> การจำ การปรับปรุง การนำเสนอ สถานะ 	<ul style="list-style-type: none"> การเขียน อันใด การระบุ การบอก
ความเข้าใจ (Comprehension)	<ul style="list-style-type: none"> เปรียบเทียบ สรุป ความแตกต่าง สาธิต การคาดการณ์ 	<ul style="list-style-type: none"> จำแนก ประมาณการ อธิบาย ขยายความ อนุมาน ใช้ถ้อยคำใหม่ ชี้แจง 	<ul style="list-style-type: none"> อะไร ยกตัวอย่าง การตั้งสมมุติฐาน การแสดงให้เห็นภาพ ความเกี่ยวข้อง อธิบายด้วยคำพูดของตนเอง 	
การนำไปใช้ (Application)	<ul style="list-style-type: none"> การประยุกต์ การพัฒนา การทดสอบ 	<ul style="list-style-type: none"> การสร้าง การวางแผน การเลือก 	<ul style="list-style-type: none"> ความแตกต่าง การแก้ปัญหา 	<ul style="list-style-type: none"> การสาธิต การระบุ การตรวจสอบ

ระดับ	คำสำคัญ			
	<ul style="list-style-type: none"> • การพิจารณา 	<ul style="list-style-type: none"> • วิธีการทำ 	<ul style="list-style-type: none"> • การแสดงผลงาน 	
การวิเคราะห์ (Analysis)	<ul style="list-style-type: none"> • การวิเคราะห์ • การจัดหมวดหมู่ • การอธิบาย • การแยกประเภท • การเปรียบเทียบ 	<ul style="list-style-type: none"> • การพินิจพิเคราะห์ • ความแตกต่าง • การรับรู้ • การให้เหตุผลสนับสนุน 	<ul style="list-style-type: none"> • ความเกี่ยวข้อง • การบรรยาย • สมมติฐาน • สิ่งที่กำลังทำ 	
การสังเคราะห์ (Synthesis)	<ul style="list-style-type: none"> • การเขียน • แนวทางการคิด • การประดิษฐ์ • การวางแผน • การรวมกัน • สิ่งที่จะเป็น 	<ul style="list-style-type: none"> • การเสนอแนะ • ใดๆ • การพัฒนา • การชดเชย • ข้อเสนอ • สมมติฐานหลัก 	<ul style="list-style-type: none"> • แผนการ • การสังเคราะห์ • สิ่งที่ได้รับ 	
การประเมิน (Evaluation)	<ul style="list-style-type: none"> • คืออะไร • การเลือก • การประเมิน • การตัดสินใจ • ประเมินคุณค่า 	<ul style="list-style-type: none"> • การคัดกรอง • สิ่งที่พิจารณา • การแก้ต่าง • การตรวจสอบ • สิ่งที่เหมาะสมที่สุด • การบ่งชี้ 		

2.4 ระดับของการตั้งคำถาม

คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2534: 74-78) ได้เสนอแนวคิดในการใช้คำถามไว้ว่า คำถามเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง เพราะคำถามจะเป็นเครื่องกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการคิดและสนใจต่อสื่อและสิ่งต่างๆ ที่อยู่รอบตัว โดยคำถามแบ่งเป็น 2 ระดับ คือ คำถามระดับต่ำ และคำถามระดับสูง มีรายละเอียดดังนี้

1) คำถามระดับพื้นฐาน เป็นการถามความรู้ ความจำ เป็นคำถามที่ใช้ความคิดทั่วไป หรือความคิดระดับต่ำ ใช้พื้นฐานความรู้เดิมหรือสิ่งที่ประจักษ์ในการตอบ เนื่องจากเป็นคำถามที่ฝึกให้เกิดความคล่องตัวในการตอบ คำถามในระดับนี้เป็นการประเมินความพร้อมของผู้เรียนก่อนเรียน วินิจฉัยจุดอ่อน – จุดแข็ง และสรุปเนื้อหาที่เรียนไปแล้ว คำถามระดับพื้นฐาน ได้แก่

1.1) คำถามให้สังเกต เป็นคำถามที่ให้ผู้เรียนคิดตอบจากการสังเกต เป็นคำถามที่ต้องการให้ผู้เรียนใช้ประสาทสัมผัสทั้งห้าในการสืบค้นหาคำตอบ คือ ใช้ตาหู มือสัมผัส จมูกดมกลิ่น ลิ้นชิมรส และหูฟังเสียง ตัวอย่างคำถามเช่น

- เมื่อนักเรียนฟังเพลงนี้แล้วรู้สึกอย่างไร
- ภาพนี้มีลักษณะอย่างไร
- สารเคมีใน 2 บีกเกอร์ ต่างกันอย่างไร
- พื้นผิวของวัตถุเป็นอย่างไร

1.2) คำถามทบทวนความจำ เป็นคำถามที่ใช้ทบทวนความรู้เดิมของผู้เรียน เพื่อใช้เชื่อมโยงไปสู่ความรู้ใหม่ก่อนเริ่มบทเรียน ตัวอย่างคำถามเช่น

- วันวิสาขบูชาตรงกับวันใด
- ดาวเคราะห์ดวงใดที่มีขนาดใหญ่ที่สุด
- ใครเป็นผู้แต่งเรื่องอิเหนา
- เมื่อเกิดการแพ้ยาควรโทรศัพท์ไปที่เบอร์ใด

1.3) คำถามที่ให้บอกความหมายหรือคำจำกัดความ เป็นการถามความเข้าใจ โดยการให้บอกความหมายของข้อมูลต่างๆ ตัวอย่างคำถามเช่น

- คำว่าสิทธิมนุษยชนหมายความว่าอย่างไร
- ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาคืออะไร
- สถิติ (Statistics) หมายความว่าอย่างไร
- บอกความหมายของ Passive Voice

1.4) คำถามบ่งชี้หรือระบุ เป็นคำถามที่ให้ผู้เรียนบ่งชี้หรือระบุคำตอบจากคำถามให้ถูกต้อง ตัวอย่างคำถามเช่น

- ประโยคที่ปรากฏบนกระดานประโยคใดบ้างที่เป็น Past Simple Tense
- คำใดต่อไปนี้เป็นคำควบกล้ำไม่แท้
- ระบุชื่อสัตว์ที่มีกระดูกสันหลัง
- ประเทศใดบ้างที่เป็นสมาชิก APEC

2) คำถามระดับสูง เป็นการถามให้คิดค้น หมายถึง คำตอบที่ผู้เรียนต้องใช้ความคิด ชับซ้อน เป็นการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และกระตุ้นให้ผู้เรียนสามารถใช้สมองทั้งซีกซ้ายและซีกขวาในการคิดหาคำตอบ โดยอาจใช้ความรู้หรือประสบการณ์เดิมมาเป็นพื้นฐานในการคิดและตอบคำถาม ตัวอย่างคำถามระดับสูงได้แก่

2.1) คำถามให้อธิบาย เป็นการถามโดยให้ผู้เรียนตีความหมาย ขยายความ โดยการให้อธิบายแนวคิดของข้อมูลต่างๆ ตัวอย่างคำถามเช่น

- เพราะเหตุใดใบไม้จึงมีสีเขียว
- นักเรียนควรมีบทบาทหน้าที่ในโรงเรียนอย่างไร
- ชาวพุทธที่ดีควรปฏิบัติตนอย่างไร
- นักเรียนจะปฏิบัติตนอย่างไรจึงจะทำให้ร่างกายแข็งแรง

2.2) คำถามให้เปรียบเทียบ เป็นการตั้งคำถามให้ผู้เรียนสามารถจำแนกความเหมือนและความแตกต่างของข้อมูลได้ ตัวอย่างคำถามเช่น

- พืชใบเลี้ยงคู่ต่างจากพืชใบเลี้ยงเดี่ยวอย่างไร
- จงเปรียบเทียบวิถีชีวิตของคนไทยในภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศไทย
- DNA กับ RNA แตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร
- สังคมเมืองกับสังคมชนบทเหมือนและต่างกันอย่างไร

2.3) คำถามให้วิเคราะห์ เป็นคำถามให้ผู้เรียนวิเคราะห์ แยกแยะปัญหา จัดหมวดหมู่ วิเคราะห์แนวคิด หรือบอกความสัมพันธ์และเหตุผล ตัวอย่างคำถามเช่น

- อะไรเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดภาวะโลกร้อน
- วัฒนธรรมแบ่งออกเป็นกี่ประเภท อะไรบ้าง
- สาเหตุใดที่ทำให้นางวันทองถูกประหารชีวิต
- การติดยาเสพติดของเยาวชนเกิดจากสาเหตุใด

2.4) คำถามให้ยกตัวอย่าง เป็นการถามให้ผู้เรียนใช้ความสามารถในการคิดนำมา ยกตัวอย่าง ตัวอย่างคำถามเช่น

- ร่างกายขับของเสียออกจากส่วนใดบ้าง
- ยกตัวอย่างการเคลื่อนที่แบบโปรเจกไทล์
- หินอัคนีสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างไรบ้าง

- อาหารคาวหวานในพระราชพิธีกาพย์เห่ชมเครื่องคาวหวาน ได้แก่ อะไรบ้าง

2.5) คำถามให้สรุป เป็นการใช้คำถามเมื่อจบบทเรียน เพื่อให้ทราบว่าผู้เรียนได้รับความรู้หรือมีความก้าวหน้าในการเรียนมากน้อยเพียงใด และเป็นการช่วยเน้นย้ำความรู้ที่ได้เรียนไปแล้ว ทำให้สามารถจดจำเนื้อหาได้ดียิ่งขึ้น ตัวอย่างคำถามเช่น

- จงสรุปเหตุผลที่ทำให้พระเจ้าตากสินทรงย้ายเมืองหลวง
- เมื่อนักเรียนอ่านบทความเรื่องนี้แล้วนักเรียนได้ข้อคิดอะไรบ้าง
- จงสรุปแนวทางในการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำเพื่อให้เกิดคุณค่าสูงสุด
- จงสรุปขั้นตอนการทำผ้าบาติก

2.6) คำถามเพื่อให้ประเมินและเลือกทางเลือก เป็นการใช้คำถามที่ให้ผู้เรียนเปรียบเทียบหรือใช้วิจารณ์ญาณในการตัดสินใจเลือกทางเลือกที่หลากหลาย ตัวอย่างคำถามเช่น

- การว่ายน้ำกับการวิ่งเหยาะ อย่างไรเป็นการออกกำลังกายที่ดีกว่ากัน เพราะเหตุใด
- ระหว่างน้ำอัดลมกับนมอย่างไรมีประโยชน์ต่อร่างกายมากกว่ากัน เพราะเหตุใด
- ดินร่วน ดินทราย และดินเหนียว ดินชนิดใดเหมาะแก่การปลูกมะม่วงมากกว่ากันเพราะเหตุใด
- ไก่ทอดกับสลัดไก่ นักเรียนจะเลือกรับประทานอาหารชนิดใด เพราะเหตุใด

2.7) คำถามให้ประยุกต์ เป็นการถามให้ผู้เรียนใช้พื้นฐานความรู้เดิมที่มีอยู่มาประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ใหม่หรือในชีวิตประจำวัน ตัวอย่างคำถามเช่น

- นักเรียนมีวิธีการประหยัดพลังงานอย่างไรบ้าง
- เมื่อนักเรียนเห็นเพื่อนในห้องขาดแคลน นักเรียนจะทำการปฐมพยาบาลอย่างไร
- นักเรียนนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันอย่างไรบ้าง
- นักเรียนจะทำการส่งข้อความผ่านทางอีเมลได้อย่างไร

2.8) คำถามให้สร้างหรือคิดค้นสิ่งใหม่ๆ หรือผลิตผลใหม่ๆ เป็นลักษณะการถามให้ผู้เรียนคิดสร้างสรรค์ผลงานใหม่ๆ ที่ไม่ซ้ำกับผู้อื่นหรือที่มีอยู่แล้ว ตัวอย่างคำถามเช่น

- กระดาษหนังสือพิมพ์ที่ไม่ใช้แล้ว สามารถนำไปประดิษฐ์ของเล่นอะไรได้บ้าง
- กล่องหรือลังไม้เก่าๆ สามารถดัดแปลงกลับไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้อย่างไร
- เสื้อผ้าที่ไม่ใช้แล้ว นักเรียนจะนำไปดัดแปลงเป็นสิ่งใดเพื่อให้เกิดประโยชน์
- นักเรียนจะนำกระดาษที่ใช้เพียงหน้าเดียวมาประดิษฐ์เป็นสิ่งใดบ้าง

การตั้งคำถามระดับสูงจะทำให้ผู้เรียนเกิดทักษะการคิดระดับสูง และเป็นคนมีเหตุผล ผู้เรียนไม่เพียงแต่จดจำความรู้ ข้อเท็จจริงได้อย่างเดียวแต่สามารถนำความรู้ไปใช้ในการแก้ปัญหา วิเคราะห์และประเมินสิ่งที่ถามได้ นอกจากนี้ยังช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจสาระสำคัญของเรื่องราวที่เรียนได้อย่างถูกต้องและกระตุ้นให้ผู้เรียนค้นหาข้อมูลมาตอบคำถามด้วยตนเอง

การตอบคำถามระดับสูง ผู้สอนต้องให้เวลาผู้เรียนในการคิดหาคำตอบเป็นเวลามากกว่าการตอบคำถามระดับพื้นฐาน เพราะผู้เรียนต้องใช้เวลาในการคิดวิเคราะห์อย่างลึกซึ้งและมีวิจารณญาณในการตอบคำถามความผิดพลาดอย่างหนึ่งของการตั้งคำถามคือ การถามแล้วต้องการคำตอบในทันทีโดยไม่ให้เวลาผู้เรียนในการคิดหาคำตอบ

3. แนวคิดเกี่ยวกับสื่อสังคมออนไลน์

3.1 ความหมายของสื่อสังคมออนไลน์ (Social media)

ราชบัณฑิตยสถาน (2554) ได้บัญญัติคำว่า “Social Media” ไว้ว่า “สื่อสังคม” หมายถึง สื่ออิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งเป็นสื่อกลางที่ให้คุณค่าทั่วไปมีส่วนร่วมสร้างและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นต่างๆ ผ่านอินเทอร์เน็ตได้ สื่อเหล่านี้เป็นของบริษัทต่าง ๆ ให้บริการผ่านเว็บไซต์ของตน เช่น เฟซบุ๊ก (Facebook), ไฮไฟฟ์ (Hi5) (อ่านว่า ไฮ-ไฟฟ์), ทวิตเตอร์ (Twitter), วิกิพีเดีย (Wikipedia) ฯลฯ

กานดา รุมนะพงศา สายแก้ว (ม.ป.ป.) อาจารย์ประจำภาควิชาวิศวกรรมคอมพิวเตอร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ได้กล่าวว่า “มีเดีย (“Media”) หมายถึง สื่อหรือเครื่องมือที่ใช้เพื่อการสื่อสารโซเชียล (“Social”) หมายถึง สังคม และในบริบทของโซเชียลมีเดีย โซเชียลหมายถึงการแบ่งปันในสังคม ซึ่งอาจจะเป็นการแบ่งปันเนื้อหา (ไฟล์, รสนิยม, ความเห็น) หรือปฏิสัมพันธ์ในสังคม (การรวมกับเป็นกลุ่ม) เพราะฉะนั้น โซเชียลมีเดียในที่นี้หมายถึงสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่ทำให้ผู้ใช้แสดงความเป็นตัวตนของตนเองเพื่อที่จะมีปฏิสัมพันธ์กับหรือแบ่งปันข้อมูลกับบุคคลอื่น”

สภาการหนังสือพิมพ์ (2553) ให้ความหมายว่าสื่อสังคมออนไลน์ คือ สื่อดิจิทัลที่เป็นเครื่องมือในการปฏิบัติการทางสังคม (Social Tool) เพื่อใช้สื่อสารระหว่างกันในเครือข่ายทางสังคม (Social Network) ผ่านทางเว็บไซต์และโปรแกรมประยุกต์บนสื่อใดๆ ที่มีการเชื่อมต่อกับอินเทอร์เน็ต โดยเน้นให้ผู้ใช้ทั้งที่เป็นผู้ส่งสารและผู้รับสารมีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์ ในการผลิตเนื้อหาขึ้นเอง (User-GenerateContent: UGC) ในรูปของข้อมูล ภาพ และเสียง

พิชิต วิจิตรบุญรักษ์ (ม.ป.ป. : บทคัดย่อ) ให้ความหมายว่าสื่อสังคมออนไลน์ คือ สื่อที่ผู้ส่งสารแบ่งปันสาร ซึ่งอยู่ในรูปแบบต่างๆ ไปยังผู้รับสารผ่านเครือข่ายออนไลน์ โดยสามารถโต้ตอบกันระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสาร หรือผู้รับสารด้วยกันเอง

สรุปได้ว่า สื่อสังคมออนไลน์ หมายถึง สื่อดิจิทัลหรือซอฟต์แวร์ที่ทำงานอยู่บนพื้นฐานของระบบเว็บไซต์บนอินเทอร์เน็ต อันเป็นเครื่องมือในการปฏิบัติการทางสังคมที่มีผู้จัดทำขึ้น โดยเมื่อผู้ส่งสารพบเจอเรื่องราว เหตุการณ์ บทความ ประสบการณ์ รูปภาพ วิดีโอและเพลงต่างๆ จึงนำข้อมูลเหล่านั้นมาแบ่งปันกับผู้ใช้ในโลกออนไลน์ภายใต้เครือข่ายของตนได้รับรู้และใช้ประโยชน์ร่วมกันอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ (อรรรรณ วงศ์แก้วโพธิ์ทอง, 2553; Elizabeth F. Churchill, 2012)

3.2 ประเภทของสื่อสังคมออนไลน์

โดยสามารถแบ่งออกเป็น 10 ประเภท ได้แก่ (Safko and Brake, 2010; มานะ ตีรียา ภิวัฒน์, 2553; และเขมณัฏฐ์ มิ่งศิริธรรม, 2013)

1. Weblogs หรือ Blogs คือ สื่อส่วนบุคคลบนอินเทอร์เน็ตที่ใช้เผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร ความรู้ ข้อคิดเห็น บันทึกส่วนตัว ซึ่งสามารถแบ่งปันให้บุคคลอื่นๆ อีกทั้งผู้รับสารสามารถเข้าไปอ่าน หรือแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมได้ นอกจากนี้การแสดงเนื้อหาของบล็อกนั้นจะมีการเรียงลำดับจากเนื้อหาใหม่ไปสู่เนื้อหาเก่า โดยผู้เขียนและผู้อ่านสามารถค้นหาเนื้อหาย้อนหลังเพื่อนำมาอ่านและแก้ไขเพิ่มเติมได้ตลอดเวลา เช่น Exteen, Bloggang, Wordpress, Blogger, Okanation เป็นต้น

2. Social Networking หรือเครือข่ายทางสังคมในอินเทอร์เน็ต เป็นเครือข่ายทางสังคมที่ใช้สำหรับเชื่อมต่อระหว่างบุคคลกับบุคคล หรือกับกลุ่มบุคคล จนทำให้เกิดเป็นกลุ่มสังคม (Social Community) เพื่อร่วมกันแลกเปลี่ยนและแบ่งปันข้อมูลระหว่างกัน ทั้งด้านสังคม การเมือง

ธุรกิจ และการศึกษา เช่น Facebook, Hi5, Ning, Linked in, MySpace, Youmeo, Friendster เป็นต้น

3. Micro Blogging และ Micro Sharing หรือที่เรียกกันว่า “บล็อกจิ๋ว” ซึ่งเป็นเว็บเซอร์วิสหรือเว็บไซต์ที่ให้บริการแก่บุคคลทั่วไป สำหรับให้ผู้ใช้บริการเขียนข้อความสั้นๆ ประมาณ 140 ตัวอักษร ที่เรียกว่า “Status” หรือ “Notice” เพื่อแสดงสถานะของตัวเองที่กำลังทำอะไรอยู่ หรือแจ้งข่าวสารต่างๆ แก่กลุ่มเพื่อนในสังคมออนไลน์ ทั้งนี้การกำหนดให้ใช้ข้อมูลในรูปข้อความสั้นๆ ก็เพื่อให้ผู้ใช้ที่เป็นทั้งผู้เขียนและผู้อ่านเข้าใจง่าย โดย Micro Blogging ที่นิยมใช้กันอย่างแพร่หลายคือ Twitter

4. Online Video เป็นเว็บไซต์ที่ให้บริการอัปโหลดวิดีโอออนไลน์โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย ซึ่งปัจจุบันได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายและขยายตัวอย่างรวดเร็ว เนื่องจากเนื้อหาที่น่าสนใจในวิดีโอออนไลน์ไม่ถูกจำกัดโดยผังรายการที่แน่นอนและตายตัว มีความหลากหลาย ทำให้ผู้ใช้บริการสามารถติดตามชมได้อย่างต่อเนื่อง รวมทั้งผู้ใช้สามารถเลือกชมเนื้อหาได้ตามความต้องการ และยังสามารถเชื่อมโยงไปยังเว็บวิดีโออื่นๆ ที่เกี่ยวข้องได้จำนวนมากอีกด้วย โดยเว็บไซต์วิดีโอออนไลน์ที่เป็นที่รู้จักและได้รับความนิยมมาก คือ YouTube

5. Photo Sharing เป็นเว็บไซต์ที่ให้บริการฝากรูปภาพ โดยผู้ใช้บริการสามารถอัปโหลดและดาวน์โหลดรูปภาพ เพื่อนำมาใช้งานต่อได้ ที่สำคัญนอกเหนือจากผู้ใช้บริการจะมีโอกาสแบ่งปันรูปภาพแล้ว ยังสามารถซื้อรูปภาพจากผู้อื่นและใช้เป็นพื้นที่ในการเสนอขายภาพที่ตนเองนำเข้าไปฝากได้อีกด้วย เช่น Flickr, Photo bucket, Photoshop, Express, Zoomr เป็นต้น

6. Wikis เป็นเว็บไซต์ที่ใช้สำหรับเป็นแหล่งข้อมูลหรือความรู้ (Data/Knowledge) โดยผู้เขียนส่วนใหญ่อาจจะเป็นนักวิชาการ นักวิชาชีพหรือผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทางด้านต่างๆ ทั้งการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และอื่นๆ นอกจากนี้ผู้ใช้สามารถเขียนหรือแก้ไขปรับปรุงข้อมูลได้อย่างอิสระ เช่น Wikipedia, Google Earth, diggZy Favorites Online เป็นต้น

7. Virtual Worlds คือการสร้างโลกจินตนาการ โดยได้จำลองส่วนหนึ่งของชีวิตลงไปในโลกเสมือนนั้นๆ จึงจัดเป็นสื่อสังคมออนไลน์ที่บรรดาผู้ท่องโลกไซเบอร์ใช้ เพื่อสื่อสารระหว่างกันบนอินเทอร์เน็ตในลักษณะโลกเสมือนจริง (Virtual Reality) โดยผู้ที่เข้าไปใช้บริการอาจจะ

เป็นบริษัท หรือองค์การด้านธุรกิจด้านการศึกษา รวมถึงองค์การด้านสื่อ เช่น สำนักข่าวรอยเตอร์ สำนักข่าวซีเอ็นเอ็น จะต้องเสียค่าใช้จ่ายในการซื้อพื้นที่เพื่อให้บุคคลในบริษัทหรือองค์กรได้มีช่องทางในการนำเสนอเรื่องราวต่างๆ ไปยังกลุ่มเครือข่ายผู้ใช้สื่อออนไลน์ ซึ่งอาจจะเป็นกลุ่มลูกค้าทั้งหลักและรองหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจของบริษัทหรือองค์กรก็ได้ ปัจจุบันเว็บไซต์ที่ใช้หลักการของ Virtual Worlds ที่ประสบผลสำเร็จและมีชื่อเสียง คือ Second life

8. Crowd Sourcing มาจากการรวมของคำสองคำ คือ Crowd และ Outsourcing โดยใช้หลักการขอความร่วมมือจากบุคคลในเครือข่ายสังคมออนไลน์ ซึ่งสามารถจัดทำในรูปแบบของเว็บไซต์ที่มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อค้นหาคำตอบและวิธีการแก้ปัญหาต่างๆ ทั้งทางธุรกิจ การศึกษารวมทั้งการสื่อสาร โดยอาจจะเป็นการดึงความร่วมมือจากเครือข่ายทางสังคมมาช่วยตรวจสอบข้อมูลเสนอความคิดเห็นหรือให้ข้อเสนอแนะ กลุ่มคนที่เข้ามาให้ข้อมูลอาจจะเป็นประชาชนทั่วไป หรือผู้มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านที่อยู่ในภาคธุรกิจหรือแม้แต่ในสังคมนักข่าว ข้อดีของการใช้หลัก Crowd sourcing คือ ทำให้เกิดความหลากหลายทางความคิดเพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหาที่มีประสิทธิภาพ ตลอดจนช่วยตรวจสอบหรือคัดกรองข้อมูล ซึ่งเป็นปัญหาสาธารณะร่วมกันได้ เช่น Idea storm, Mystarbucks Idea เป็นต้น

9. Podcasting หรือ Podcast มาจากการรวมตัวของสองคำ คือ “Pod” กับ “Broadcasting” ซึ่ง “POD” หรือ Personal On- Demand คือ อุปสงค์หรือความต้องการส่วนบุคคล ส่วน “Broadcasting” เป็นการนำสื่อต่างๆ มารวมกันในรูปของภาพและเสียง หรืออาจกล่าวง่ายๆ Podcast คือ การบันทึกภาพและเสียงแล้วนำมาไว้ในเว็บเพจ (Web Page) เพื่อเผยแพร่ให้บุคคลภายนอก (The public in general) ที่สนใจดาวน์โหลดเพื่อนำไปใช้งาน เช่น Dual Geek Podcast, Wigly Podcast เป็นต้น

10. Discuss / Review/ Opinion เป็นเว็บบอร์ดที่ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตสามารถแสดงความคิดเห็น โดยอาจจะเกี่ยวกับสินค้าหรือบริการ ประเด็นสาธารณะทางการเมือง เศรษฐกิจสังคมที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน เช่น Epinions, Moutshut, Yahoo, Answer, Pantip, Yelp เป็นต้น

3.3 การประยุกต์ใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการจัดการเรียนการสอน

ปัจจุบันกระทรวงศึกษาธิการ มอบหมายให้ สำนักเทคโนโลยีเพื่อการเรียนการสอน ดำเนินการจัดอบรมเพื่อกระตุ้นให้ครูไทย พัฒนาศักยภาพและส่งเสริมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการจัดการเรียนรู้ โดยเล็งเห็นความสำคัญในการส่งเสริมและผลักดันให้ครูสามารถนำเครื่องมือออนไลน์ที่มีอยู่บนระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ ให้เกิดเป็นเครือข่ายและเกิดความร่วมมือกันระหว่างครูกับครู นักเรียนกับครู และนักเรียนกับนักเรียนด้วยกัน โดยไม่มีข้อจำกัดเรื่องเวลา และสถานที่ ก่อให้เกิดการเรียนรู้แบบไม่มีที่สิ้นสุด (สำนักเทคโนโลยีเพื่อการเรียนการสอน, 2552) นับเป็นยุคเว็บ 2.0 ที่นักการศึกษาจำเป็นต้องตระหนัก เข้าใจ และเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญแห่งนี้ เพื่อตอบรับกับการเปลี่ยนแปลงของโลกในปัจจุบันและอนาคตอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ (Jeff Dunn, 2011)

โดยเครื่องมือที่ทางสำนักเทคโนโลยีเพื่อการเรียนการสอน (สทสร.) (2556)แนะนำให้ครูได้นำไปปรับใช้ ได้แก่

- 1) Facebook: คือ เว็บไซต์สำหรับให้ครูและนักเรียนสามารถสื่อสารและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันมาได้ โดยการตั้งกลุ่มรายวิชา เพื่อการสื่อสารแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างครูกับนักเรียน และนักเรียนกับนักเรียน
- 2) Wordpress: คือ เว็บไซต์สำเร็จรูปหรือบล็อก ที่นักเรียนและครูสามารถใช้สร้างบล็อกส่วนตัว หรือในแต่ละรายวิชาสำหรับเผยแพร่บทเรียนในแต่ละรายวิชา หรือ สร้างปฏิสัมพันธ์กับนักเรียนได้
- 3) YouTube: คือ เว็บไซต์ที่ใช้ ในการแบ่งปันไฟล์วิดีโอ ครูสามารถอัปโหลดและเผยแพร่วิดีโอการสอนผ่านเว็บไซต์ยูทูป ใช้วิดีโอที่มีอยู่บนเว็บไซต์เป็นสื่อในการเรียนการสอน และนักเรียนสามารถเผยแพร่ผลงานของตนเองให้เพื่อน ๆ และครูได้แสดงความคิดเห็น
- 4) Twitter: ใช้ในการสื่อสารข้อความสั้นๆ ได้ตอบกันได้อย่างรวดเร็ว
- 5) Slideshare: ใช้ในการแบ่งบันเอกสาร

โดยนับวันจะพัฒนาและเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว คาถาคือ เราจะนำเครื่องมือดังที่กล่าวข้างต้นมาสร้างให้เกิดแหล่งเรียนรู้เพื่อเป็นประโยชน์สำหรับนักเรียนได้อย่างไร โดยที่ครูสามารถดึงเครื่องมือเหล่านี้ไปประยุกต์ใช้ในกระบวนการเรียนการสอนอย่างเป็นรูปธรรมและอย่างยั่งยืน การที่ครูมีความเข้าใจในเทคนิค/เทคนิค ของเครื่องมือ ผนวกกับ กลยุทธ์การสอน และสร้างให้เกิดเป็นรูปแบบที่น่าสนใจสำหรับนักเรียนนั้น นับเป็นสิ่งที่ท้าทายสำหรับครูเป็นอย่างยิ่ง (สำนักเทคโนโลยีเพื่อการเรียนการสอน, 2554)

3.4 ผลกระทบต่อการศึกษาไทย

แม้การใช้สื่อสังคมออนไลน์จะมีประโยชน์อย่างมากในบทบาทของเครื่องมือที่ช่วยสนับสนุนการเรียนการสอน แต่หากครูไม่มีการจัดการที่ดีอาจส่งผลกระทบต่อนักเรียนได้ เพราะนักเรียนอาจยังไม่สามารถควบคุมหรือกำกับตนเองให้ใช้งานได้อย่างเหมาะสม ซึ่งข้อดีและข้อเสียของการใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการเรียนการสอนพอสรุปได้ ดังนี้

ข้อดีและข้อเสียของการใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการเรียนการสอน ด้วยข้อมูลจำนวนมากที่ถูกลำเสนอในเครือข่ายสังคมออนไลน์หากนำมาสู่การจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนย่อมก่อให้เกิดผลสำคัญในหลากหลายลักษณะเช่นกัน (กานดา รุณนะพงศา สายแก้ว, 2554) ได้กล่าวไว้ดังนี้

ข้อดี

หากมีการใช้งานในทางที่ถูกต้อง จะส่งผลดีทั้งครูและนักเรียน ซึ่ง Poore (2013) ได้ยกตัวอย่างไว้ เช่น

1. เป็นการส่งเสริมความสามารถทางสติปัญญาให้แก่ผู้เรียน (Intellectual Benefit)
2. เป็นการฝึกฝนทักษะการสื่อสาร (Benefits for Communication), การมีส่วนร่วมร่วมกับผู้อื่น (Collaboration) รวมทั้งทำให้เกิดการเรียนรู้ทางสังคม (Socialization)
3. เป็นการเสริมสร้างแรงจูงใจ (Motivational Benefits)
4. ปรับสภาพแวดล้อมการเรียนรู้แบบเปิด ง่ายต่อการเชื่อมโยง สร้างความสัมพันธ์ระหว่างสังคมในชั้นห้องเรียน
5. สนับสนุนและรองรับการสื่อสาร 2 ทาง สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในวิธีการจัดการเรียนการสอนที่หลากหลาย เช่น การเรียนรู้แบบร่วมมือ (collaborative learning), การเรียนรู้แบบกลุ่มเล็ก (small group learning) หรือ การร่วมกันสร้างองค์ความรู้ (other co-creation of knowledge)

ข้อเสีย

ผลกระทบที่เป็นอุปสรรคและปัญหาจากการใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการเรียนการสอน สามารถยกตัวอย่างได้ดังนี้ (จุฑามาศ สนกนก, 2555)

1. ความไม่มั่นใจในความเสถียรและความคงอยู่ของเว็บ เพราะส่วนใหญ่สื่อสังคมออนไลน์เป็นเว็บไซต์ที่เปิดให้บริการโดยไม่มีค่าใช้จ่าย ในบางกรณีที่เว็บไซต์ปิดตัวลงโดยไม่ทราบสาเหตุ หรือมีค่าใช้จ่ายสำหรับการทำงานเกิดขึ้น เช่น เว็บไซต์ Ning.com ที่มีการเก็บค่าบริการของผู้ใช้งาน

2. การเชื่อมโยงระหว่างระบบและข้อมูลผู้ใช้เพื่อการทำงานร่วมกันในสถานศึกษา หากไม่มีการควบคุม ผู้ใช้ที่อาจขาดความระมัดระวังในการทำงาน เช่น การโพสต์ข้อความหมิ่นประมาท ก่อให้เกิดผลเสียต่อตนเองหรือองค์กรได้

3. ความปลอดภัยและความเป็นส่วนตัวของข้อมูล หากไม่มีการป้องกันที่ดี อาจมีผู้ไม่ประสงค์ดี นำไปใช้ในทางผิดได้

4. อุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องมีราคาสูง หากองค์กรนั้นไม่มียกงบประมาณสนับสนุนเพียงพอ จะทำให้ใช้อุปกรณ์นั้นๆ ได้ไม่คุ้มค่า เช่น ระบบอินเทอร์เน็ตหรือห้องคอมพิวเตอร์ของโรงเรียน หากไม่มียกงบประมาณในการปรับปรุงจะทำให้เกิดความล้าสมัย หรือผู้ปกครองบางท่านที่ไม่สามารถสนับสนุนบุตรหลานในการซื้อเครื่องคอมพิวเตอร์หรือแท็บเล็ตเป็นของตนเอง

5. การขาดการคัดกรองในการสืบค้นข้อมูล และการรับข้อมูลที่ไม่ถูกต้อง ก่อให้เกิดการขาดวิจารณญาณในการนำเสนอข้อมูล รวมทั้งทำให้เนื้อหาที่นำเสนอผิดพลาดได้

3.5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ชัยวัฒน์ จิวพานิชย์ และปณิดา วรรณพิรุณ (2555) ได้ศึกษาและวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการใช้สื่อทางสังคมออนไลน์ เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้แบบโครงการด้วยวิธีการถอดบทเรียน เพื่อพัฒนาทักษะการแก้ปัญหา ของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต โดยการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. พัฒนารูปแบบการใช้สื่อทางสังคมออนไลน์เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้แบบโครงการด้วยวิธีการถอดบทเรียน เพื่อพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต 2. ประเมินรูปแบบการใช้สื่อทางสังคมออนไลน์ เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้แบบโครงการด้วยวิธีการถอดบทเรียน เพื่อพัฒนาทักษะการแก้ปัญหา ของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบประเมิน โดยผู้ทรงคุณวุฒิ รูปแบบการใช้สื่อทางสังคมออนไลน์เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้แบบโครงการด้วยวิธีการถอดบทเรียน เพื่อพัฒนาทักษะการแก้ปัญหา ของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1. การพัฒนารูปแบบการใช้สื่อทางสังคมออนไลน์เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้แบบโครงการด้วยวิธีการถอดบทเรียนเพื่อพัฒนาทักษะการแก้ปัญหา ของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ คือ การใช้สื่อสังคมออนไลน์ การเรียนแบบโครงการ การถอดบทเรียน ทักษะแก้ปัญหา 2. รูปแบบการใช้สื่อทางสังคมออนไลน์เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้แบบโครงการด้วยวิธีการถอดบทเรียน เพื่อพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต สามารถนำไปใช้ได้จริง เนื่องจากคุณภาพอยู่ในระดับมากที่สุด และเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

4. แนวคิดการรู้เท่าทันสื่อ (Media Literacy)

4.1 ความหมายของการรู้เท่าทันสื่อ (Media Literacy)

ได้มีนักวิชาการ องค์กร และสถาบันต่างๆ ได้ให้คำนิยามและความหมายของการรู้เท่าทันสื่อ (Media Literacy) ไว้มากมาย โดยได้รวบรวมไว้ดังนี้

The Aspen Institute Wye Center (1992) ได้ให้ความหมายของการรู้เท่าทันสื่อ (Media Literacy) ไว้ว่า เป็นความสามารถเข้าถึง วิเคราะห์ ประเมินผล และสามารถผลิตสื่อ ทั้งสื่อสิ่งพิมพ์ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์

Dictionary of Media Literacy (1997) ได้นิยามความรู้เท่าทันสื่อว่า เป็นทักษะการคิดแบบวิพากษ์ที่ทำให้ผู้รับสื่อสามารถแปลความหมายของข้อมูลที่ได้รับผ่านสื่อมวลชน และช่วยให้เกิดการพัฒนาทักษะการวินิจฉัยเนื้อหาของสื่อได้อย่างเป็นอิสระ

Center for Media Literacy (2003) ได้ให้คำนิยามของการรู้เท่าทันสื่อว่า เป็นความสามารถในการเข้าถึง การวิเคราะห์ ประเมิน และสร้างสื่อในหลากหลายรูปแบบ ซึ่งปัจจุบันได้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่สามารถสร้างความเข้าใจในบทบาทของสื่อในสังคม และเป็นทักษะที่สำคัญของการสืบสอบ และการแสดงออกที่จำเป็นสำหรับประชาชนที่แสดงถึงความเป็นประชาธิปไตย

National Association for Media Literacy Education (2007) ได้ให้ความหมายของการรู้เท่าทันสื่อ (Media Literacy) หมายถึง ความสามารถในการเข้ารหัส และถอดรหัสสัญลักษณ์ที่ส่งผ่านทางสื่อต่างๆ และความสามารถในการสังเคราะห์ วิเคราะห์ และผลิตข้อความที่มีความใกล้เคียงกัน

The European Commission (2007) ได้กล่าวว่า การรู้เท่าทันสื่อ เป็นความสามารถในการเข้าถึง การวิเคราะห์ และประเมินสื่อต่างๆ ทั้งในรูปแบบของข้อความ รูปภาพ เสียง ที่เราสามารถพบเจอได้ในชีวิตประจำวัน และยังเป็นส่วนสำคัญของวัฒนธรรมร่วมเช่นเดียวกับความสามารถในการสื่อสารในสื่อที่มีอยู่บนพื้นฐานส่วนบุคคล รู้เท่าทันสื่อที่เกี่ยวข้องกับสื่อทุกประเภท ไม่ว่าจะเป็น โทรทัศน์ ภาพยนตร์ วิทยุ เพลง เสียงบันทึก สื่อสิ่งพิมพ์ อินเทอร์เน็ตและอื่นๆ รวมไปถึงเทคโนโลยีการสื่อสารแบบดิจิทัลแบบใหม่ด้วย

UNESCO (2010) ได้ให้ความหมายของการรู้เท่าทันสื่อ (Media Literacy) คือ ความสามารถในการวิเคราะห์ วิวิจารณ์ และประเมินค่าสื่อ ความสามารถในการเข้าถึงสื่อ ไม่ว่าจะเป็นข้อความ

รูปภาพ เสียงที่สามารถพบในชีวิตประจำวัน การนำเสนอสื่อในแบบฉบับของตนเอง และผลิตสื่อเพื่อสื่อสารได้หลายรูปแบบ นอกจากนี้ ยังหมายถึง กิจกรรมทางการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และสร้างโอกาสในการเข้าถึงสื่อประเภทต่างๆ

Potter (2008, อ้างอิงถึงใน พรทิพย์ เย็นจะบก, 2552) ให้ความหมายการรู้เท่าทันสื่อว่า คือ ความเข้าใจลักษณะรูปแบบของสื่อ และความสามารถในการอธิบายความหมายของสิ่งที่เราพบในสื่อได้ เราจะสามารถเข้าใจลักษณะรูปแบบของสื่อและสามารถอธิบายความหมายของข้อมูลข่าวสารหรือเนื้อหาของสื่อได้จากฐานความรู้ที่เรามี ซึ่งฐานความรู้นั้นต้องการเครื่องมือและวัตถุดิบในการสะสมเพิ่มพูน เครื่องมือคือ ทักษะความสามารถในการอ่านออกเขียนได้ของเราเอง เพื่อการอ่านสื่อให้ออก และวัตถุดิบคือ ข้อมูลข่าวสารจากสื่อและจากโลกความจริง คนที่มีทักษะความสามารถในการอ่านออกเขียนได้สูง จะสามารถเรียนรู้และทำความเข้าใจสื่อได้ดี ทำให้มีระดับการอ่านสื่อออกได้สูงตามไปด้วย คนเหล่านั้นจะสามารถเข้าใจเนื้อหาของสื่อได้ดี และมีการตัดสินใจที่ดีขึ้นว่าจะเลือกเชื่อหรือไม่เชื่อเนื้อหาจากสื่อเหล่านั้นได้มากน้อยเพียงใด ไปจนกระทั่งมีความสามารถในการใช้สื่อเพื่อความสัมฤทธิ์ผลตามวัตถุประสงค์ของตนเองได้

มูลนิธิอินเทอร์เน็ตร่วมพัฒนาไทย (2556) ได้ให้ความหมายของการรู้เท่าทันสื่อ คือ ความสามารถป้องกันตนเองจากการถูกจูงใจจากเนื้อหาของสื่อ การสามารถวิเคราะห์เนื้อหาของสื่ออย่างมีวิจารณญาณ เพื่อให้สามารถควบคุมการตีความเนื้อหาของสื่อที่ดู ฟัง หรือมีปฏิสัมพันธ์ด้วย แทนที่จะให้การสื่อความหมายของสื่อเป็นไปตามเจตนาของผู้ผลิตมาควบคุม

สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) (2556) ได้กล่าวว่า “รู้เท่าทันสื่อ” คือ ทักษะ หรือความสามารถในการ “ใช้สื่ออย่างรู้ตัว” และ “ใช้สื่ออย่างตื่นตัว” ซึ่งคำว่า “การใช้สื่ออย่างรู้ตัว” สามารถอธิบายหรือขยายความได้ว่า

- สามารถตีความ วิเคราะห์ แยกแยะเนื้อหาสาระของสื่อ
- สามารถโต้ตอบกับมันได้อย่างมีสติและรู้ตัว
- สามารถตั้งคำถามว่า สื่อถูกสร้างขึ้นได้อย่างไร เช่น ใครเป็นเจ้าของสื่อ ใครผลิต และผลิตภายใต้ข้อจำกัดใด ควรเชื่อหรือไม่ หรือมีค่านิยมความเชื่ออะไรที่แฝงมากับสื่อ นั้น พวกที่ผลิตสื่อหวังผลอะไรจากเรา

บุญรักษ์ บุญยะเขตมาลา (2539) ให้คำจำกัดความว่า ความรู้เท่าทันสื่อหมายถึง ความสามารถในการอนุมานความตื้นลึกหนาบางของข้อมูลที่ปรากฏในสื่อมวลชนอย่างมีหลักการ

ซึ่งจะช่วยป้องกันการตกเป็นเหยื่อให้สื่อมวลชนโดยไม่รู้ตัว และยังช่วยเป็นรากฐานที่ตะล่อมให้สื่อมวลชนอยู่ในร่องในรอยตามความปรารถนาของผู้บริโภคสื่อมวลชนมากยิ่งขึ้น

เอื้อจิต วิโรจน์ไตรรัตน์ (2540) กล่าวว่า ความรู้เท่าทันสื่อหมายถึงสภาวะที่บุคคล เป็นผู้ที่มีความสามารถในการคิดพินิจพิเคราะห์ในเรื่องกระบวนการสื่อสารมวลชน ที่ประกอบด้วยผู้ผลิตสื่อ สถาบันหรือองค์กรสื่อ ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ผลิตสื่อกับอำนาจทางเศรษฐกิจ การเมืองในระบบสังคม ที่มีผลต่อกระบวนการผลิตสื่อ เนื้อหา รูปแบบหรือเนื้อหาของสื่อ การถ่ายทอดหรือเผยแพร่ ตลอดจนการสนับสนุนเนื้อหาหรือผลผลิตสื่อ

พรทิพย์ เย็นจะบก (2552) ได้ให้ความหมายของการรู้เท่าทันสื่อ หมายถึง การอ่านสื่อให้ออก เพื่อพัฒนาทักษะในการเข้าถึงสื่อการวิเคราะห์สื่อ การตีความเนื้อหาของสื่อ การประเมินค่าและเข้าใจผลกระทบของสื่อ รวมถึงความสามารถใช้สื่อให้เกิดประโยชน์ได้ ซึ่งเป็นกระบวนการในการพัฒนาศักยภาพทางความคิด เพื่อเป็นการป้องกันตัวเองจากผลกระทบในด้านลบจากสื่อได้เป็นอย่างดี และการขับเคลื่อนกระบวนการนี้มีความเหมาะสมเป็นอย่างยิ่งต่อเยาวชนซึ่งใช้ชีวิตประจำวันในการเปิดรับสื่อมวลชนประเภทต่างๆ รวมถึงสื่อใหม่อย่างอินเทอร์เน็ตเป็นระยะเวลาที่มากกว่ากิจกรรมประจำวันอื่นๆ ยิ่งไปกว่านั้นทางหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนได้ให้ความสำคัญต่อการผลักดันกระบวนการเรียนรู้การรู้เท่าทันสื่อให้ถึงเยาวชนในทุกภาคส่วนมากยิ่งขึ้น

อนงค์นาฏ รัศมีเวียงชัย (2556) ได้กล่าวว่า การรู้เท่าทันสื่อ (Media Literacy) เป็นกระบวนการที่สร้างความรู้ความเข้าใจในการสื่อสารโดยเฉพาะอย่างยิ่งการสื่อสารมวลชน โดยผู้รับสารจะต้องรู้และเข้าใจในคุณลักษณะระบบคิดของสื่อแต่ละประเภท จะต้องรู้และเข้าใจในกระบวนการผลิต การเผยแพร่การจำหน่ายจ่ายแจก รวมทั้งจะต้องรู้และเข้าใจถึงนโยบายการบริหารจัดการสื่อ อิทธิพลหรือผลของสื่อในทางที่ดีและไม่ดี ทั้งนี้เพื่อให้ผู้รับสารสามารถคิดกรองสารได้อย่างถูกต้องเหมาะสม ได้สารที่เป็นประโยชน์ทั้งต่อตนเอง ต่อสังคมและต่อประเทศ

สรุปได้ว่า การรู้เท่าทันสื่อ หมายถึง ทักษะ หรือความสามารถของบุคคลในการเข้าถึง การวิเคราะห์ ประเมินค่าสื่อที่สามารถพบในชีวิตประจำวันได้ โดยสามารถคิดวิเคราะห์ ตีความเนื้อหาของสื่อได้อย่างมีวิจารณญาณ สามารถประเมินได้ว่า สื่อนั้นมีความน่าเชื่อถือเพียงใด สามารถนำสื่อไปประยุกต์ใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์ รวมถึงความสามารถออกแบบและสร้างสื่อในแบบของตนเอง ทั้งนี้เพื่อเป็นการป้องกันตัวเองจากผลกระทบในด้านลบหรือภัยแอบแฝงจากสื่อ ไม่ให้ตกเป็นเหยื่อของสื่อโดยไม่รู้ตัว

4.2 ความสำคัญของการรู้เท่าทันสื่อ

Masterman (1985, อ้างอิงถึงใน กาญจนา แก้วเทพ, 2545) ได้กล่าวถึง ความสำคัญของการรู้เท่าทันสื่อไว้ 7 ประการ ดังนี้

1. เนื่องจากประมาณการบริโภคสื่อของผู้คนในยุคปัจจุบันมีอย่างสูงมาก
2. ข่าวสารจากสื่ออื่นไม่ได้เพียงแค่ “แจ้งเพื่อทราบ” เท่านั้น หากแต่ยังสามารถที่จะหล่อหลอมอุดมการณ์และปั้นแต่งจิตสำนึกของผู้รับสารอีกด้วย
3. การบริหารจัดการและกระบวนการสร้างข้อมูลข่าวสารมีพัฒนาการที่เจริญเติบโตและมีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้นทุกที จนกระทั่งผู้รับสารไม่อาจรับมือได้
4. สื่อมวลชนเกิดมาพร้อมกับระบอบประชาธิปไตยและเป็นหลักการสำคัญสำหรับระบบการปกครอง แต่สื่อมวลชนทำหน้าที่เป็นหลักประกันที่ดีหรือเปล่า และลักษณะไม่เป็นประชาธิปไตยของสื่ออาจทำได้อย่างซ่อนเร้น แบนเนียนและไร้ร่องรอย
5. วัฒนธรรมการสื่อสารด้วยภาพคือทำให้ความเชื่อถือในภาพ แต่ภาพที่ปรากฏในสื่อเกิดจาก “การประกอบสร้าง” เพื่อนำไปสู่ความหมายหนึ่งๆตามความประสงค์ของผู้สร้าง
6. ขอบเขตข่าวสารของโลกขยายออกไปอย่างกว้างขวางทั้งในระดับชาติและระดับโลก ทำให้เกิดความสามารถของผู้รับสารที่จะตรวจสอบด้วยประสบการณ์ตรงนี้ แต่ในเวลาเดียวกันในด้านเศรษฐกิจกลับมีการกระจุกตัวของการเป็นเจ้าของมากขึ้น และข่าวสารได้เข้าไปมีบทบาทพัวพันกับเรื่องเศรษฐกิจและการเมืองอย่างแยกไม่ออก ดังนั้นผู้รับสารจะเปิดรับเพียง “ผลผลิตปลายทาง” เท่านั้นไม่ได้ แต่จะต้องมองย้อนขึ้นไปถึงต้นทางของการผลิตข่าวสารนั้นด้วย
7. ในอนาคตเด็กๆของเราจะต้องมีชีวิตอยู่ในสังคมข่าวสารที่สลับซับซ้อนและแตกแยกกระจายมากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ดังนั้น จึงควรเป็นภาระหน้าที่ของโรงเรียนที่ต้องตระเตรียมเด็กของเราให้มีความสามารถที่จะใช้การสื่อสารเพื่อตอบสนองความต้องการของตนเองให้ได้อย่างดีในอนาคต

นภินทร ศิริไทย (2547) ให้เหตุผลสำคัญที่ทำให้เราต้องตื่นตัวกับการสร้างการรู้เท่าทันสื่อ คือ

1. สื่อมวลชนมีอิทธิพลและมีความสำคัญต่อความรู้สึกนึกคิดของคน เพราะโดยสภาพการณ์ของโลกปัจจุบัน จะพบว่า สื่อมวลชนมีความเกี่ยวข้องและมีความสำคัญต่อการดำเนิน

ชีวิตของผู้คน เนื่องจากสื่อมวลชนเป็นแหล่งข้อมูลที่ทำให้เราทราบถึงความเปลี่ยนแปลงและความ เป็นไปในทุกมุมโลก ผู้รับสารจะได้รับรู้ทั้งข่าวสาร ความรู้ ความบันเทิงและความคิดเห็น อีกทั้ง สื่อมวลชนยังสนองต่อความต้องการและความสนใจของบุคคล ช่วยให้ผู้รับสารเป็นคนทันสมัย ทัน เหตุการณ์

2. พัฒนาการของเทคโนโลยีและธุรกิจด้านสื่อสารมวลชนมีผลทำให้สื่อมวลชนมีพลัง และความสามารถในการเข้าถึงผู้รับสารได้อย่างกว้างขวางและรวดเร็ว ดังนั้นผลกระทบของสื่อจึง เกิดขึ้นในวงกว้างตามไปด้วย

3. วิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงของคนยุคปัจจุบัน ทำให้มีแนวโน้มว่า เด็กและเยาวชนจะ ใช้เวลากับสื่อมวลชนมากกว่าเวลาที่ใช้ศึกษาในชั้นเรียน และมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลในครอบครัว

4. เรามักไม่ค่อยสังเกตเห็นว่าปัจจุบันนี้ สื่อมวลชนมีส่วนทำให้คนเกิดความเฉา เพราะการใช้เวลากับสื่อมากขึ้น จะส่งผลให้เราเหลือเวลาสำหรับกิจกรรมอื่นน้อยลงในขณะที่ ข่าวสารที่เราได้รับจากสื่อในปริมาณมากขนาดนั้น แม้ว่าจะช่วยให้เรามีความรอบรู้ เข้าใจถึงปัญหาต่างๆ ได้แนวคิดมากมายเกี่ยวกับวิธีการแก้ไขปัญหา ทว่าหลังอาหารเย็น หลังการฟังวิทยุหรือหลังดูโทรทัศน์ รายการโปรด และหลังการอ่านหนังสือพิมพ์ประจำวันหรือนิตยสาร วารสารอื่นๆ แล้ว เราก็ล้าจนแทบ ไม่อยากเริ่มต้นทำอะไร หรือไม่ก็ถึงเวลานอนพอดี

5. สื่อมวลชนมีเทคนิควิธีการเฉพาะในการสร้างพลังอำนาจเพื่อโน้มน้าวใจผู้รับสาร ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงความรู้ทัศนคติ และพฤติกรรม โดยการอาศัยกลยุทธ์การเข้ายวนอารมณ์ ทั้งโดยภาพและเสียงที่เข้าถึงอารมณ์ของผู้รับสาร ดังเช่น กรณีที่ชัดเจนของอิทธิพลของสื่อโฆษณาต่อ พฤติกรรมการบริโภคของผู้รับสาร เป็นต้น

6. อาจกล่าวได้ว่า เป็นผลกระทบในแง่ลบโดยตรงที่เกิดจากคนทำสื่อ เพราะแม้ว่า โดยทฤษฎีแล้ว นักสื่อสารมวลชนหรือสื่อมวลชนจะต้องมีความเป็นกลาง ไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด แต่ในฐานะ ของปุถุชนธรรมดา คนทำสื่อย่อมต้องมีทัศนคติและค่านิยมส่วนตัว ซึ่งจะโดยตั้งใจหรือไม่ก็ตาม ทัศนคติเหล่านี้จะถูกถ่ายทอดผ่านเนื้อหาของสารมาสู่ผู้รับสาร

พรทิพย์ เย็นจะบก (2552) กล่าวว่า “การรู้เท่าทันสื่อ Media Literacy” เป็นแนวคิด ที่ได้รับการยอมรับในระดับสากล ดังได้ระบุไว้ในยุทธศาสตร์การดำเนินงานด้านสื่อสารมวลชนของ องค์การยูเนสโก (UNESCO) ซึ่งอยู่ในกรอบแนวคิดเรื่อง “การส่งเสริมเสรีภาพในการแสดงออกและ การเสริมสร้างสมรรถนะในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารและความรู้อย่างทั่วถึงและเท่าเทียมกัน” โดยมี

หลักการหนึ่งระบุไว้ว่าด้วย “การยกระดับการรู้เท่าทันสื่อให้สูงขึ้น” ส่งผลให้ประเทศสมาชิกานานาประเทศขององค์การยูเนสโกได้ขานรับหลักการนี้และนำไปขับเคลื่อนในประเทศของตน

Media Literacy เป็นคำศัพท์วิชาการด้านการสื่อสารมวลชน ที่เกิดขึ้นในประเทศแคนาดา และใช้แพร่หลายกันในประเทศสหรัฐอเมริกา บางประเทศในยุโรป และญี่ปุ่น เป็นคำเดียวกันกับคำว่า Media Studies (ใช้ในอังกฤษ) Media Education (ใช้ในอังกฤษและฝรั่งเศส) และ Media Literacy (ใช้ในสหรัฐอเมริกา)

สำหรับประเทศไทยนั้น ได้มีการขับเคลื่อนกระบวนการรู้เท่าทันสื่อมาเป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่า 10 ปี และยังคงต้องการการขับเคลื่อนต่อไปอย่างไม่หยุดยั้ง เพื่อการสร้างภูมิคุ้มกันให้กับเยาวชนของชาติ ทั้งนี้เราจะต้องเข้าใจให้ได้เสียก่อนว่า “ทำไมเราจะต้องมีการเรียนรู้เท่าทันสื่อ”

1. สื่อทั้งหมดถูกประกอบสร้างขึ้น หลักการนี้เป็นหลักการสำคัญของการรู้เท่าทันสื่อ เราต้องเข้าใจว่าสื่อไม่ใช่กระจกเงาสท้อนเรื่องราวของโลกอย่างตรงไปตรงมา แต่สื่อทุกสื่อล้วนแต่ถูกมนุษย์สร้างขึ้นมา โดยมีการผสมผสานทัศนคติและค่านิยมของผู้สร้างลงไปด้วย ไม่ว่าจะตั้งใจหรือไม่ตั้งใจก็ตามในการทำงานให้สื่อเหล่านั้นมีความสมจริงมากที่สุดท่ามกลางเรื่องราวหรือเหตุการณ์จำนวนมากมายมหาศาลที่เกิดขึ้นแต่ละวัน สื่อก็จะเลือกนำเสนอเฉพาะเหตุการณ์บางเหตุการณ์และในบางแง่มุม ตลอดจนวิธีการที่สื่อคิดว่าสมควรนำเสนอ เช่น สื่ออาจเลือกข้าง เพื่อนำเสนอประเด็นทางการเมืองของพรรคใดพรรคหนึ่ง สื่อเลือกเสนอเพลงเฉพาะค่ายเพลงใหญ่ที่มีผลประโยชน์ทางธุรกิจร่วมกัน สื่ออาจจะนำเสนอโทรศัพท์มือถือบางยี่ห้อ สินค้าบางตัวจนทำให้เกิดความสนใจขึ้นในกลุ่มวัยรุ่น และทำให้เป็นยัคควัตถุนิยมได้ในเวลาอันรวดเร็ว

2. สื่อสร้างภาพความจริง สิ่งที่เราคิดและรู้สึกเกี่ยวกับโลกส่วนมากมักมาจากการที่เราเรียนรู้ผ่านสื่อ เนื้อความในสื่อโดยปกติจะเป็นส่วนผสมของข้อมูล ค่านิยม และโลกทัศน์ที่ถูกจัดลำดับกำหนดความสำคัญก่อนหลัง และเน้นย้ำโดยสื่อ แต่เรากลับยอมรับโดยปกติว่านั่นคือสิ่งที่เป็นธรรมชาติ เช่น เราพอใจที่จะรู้จักประเทศเราว่ามีเหตุการณ์วุ่นวายทางการเมือง เพราะสื่อทำให้เรารู้สึกว่าเป็นเรื่องสำคัญ ควรค่าแก่การรับรู้ แต่เรากลับไม่เคียดร้อนที่เราไม่ได้รับทราบเกี่ยวกับชีวิตความเป็นอยู่ นิสัยใจคอของคนชาติอื่น หรือศิลปวัฒนธรรมของชาติอื่นได้ ดังนั้นสื่อจึงมีอิทธิพลอย่างกว้างขวางต่อการกล่อมเกลาคำความรู้สึกเกี่ยวกับความจริงและค่านิยมทางสังคมของเรา การรู้เท่าทันสื่อจึงเป็นตัวกระตุ้นให้เราอยากตั้งคำถามกับความจริงที่สื่อต้องการนำเสนอ

3. สื่อมักจะสร้างความหมายและใช้เนื้อหาในเชิงการค้า (สื่อคือธุรกิจ) สื่อมวลชนเกือบทั้งหมดมีเป้าหมายเพื่อสร้างผลกำไร ผู้ชมจะถูกกำหนดให้เป็น “กลุ่มเป้าหมาย” เนื่องจากเป็นกลุ่มผู้บริโภคที่มีกำลังซื้อสินค้าหรือบริการ บางครั้งผู้ชมเองก็ตกอยู่ในฐานะสินค้าที่ถูกขายให้ผู้โฆษณา เงื่อนไขทางธุรกิจจะเป็นตัวกำหนดว่า เนื้อหาเรื่องใดที่ควรนำมาสร้าง มีเทคนิคการนำเสนอและช่องทางการเผยแพร่ควรเป็นอย่างไรบ้าง ดังจะเห็นได้ว่ารายการละครที่เป็นที่นิยมของคนจำนวนมาก จะออกอากาศในช่วงหัวค่ำที่เป็นช่วงที่มีคนดูมากที่สุดเกือบทุกช่องและเกือบทุกวัน ในขณะที่รายการเกี่ยวกับความรู้ หรือศิลปวัฒนธรรมที่มีผู้สนใจจำนวนมาก จะมีเพียง 2-3 รายการและจะถูกจัดให้ออกอากาศในช่วงดึก เป็นต้น เงื่อนไขทางธุรกิจเหล่านี้มีอิทธิพลกับสื่อที่อยู่ในระบบการค้าเสรีทั่วไป การรู้เท่าทันสื่อจึงทำให้เราได้คิดพิจารณาถึงประเด็นเรื่องกระบวนการผลิตและองค์กรที่เป็นเจ้าของสื่อด้วย ไม่ใช่สนใจเพียงแค่นเนื้อหาของสื่อเท่านั้น

4. สื่อทุกชนิดมีเนื้อหาสะท้อนค่านิยม สื่อทุกชนิดนำเสนอให้เห็นถึงค่านิยมและวิถีชีวิตในรูปแบบต่างๆ สื่อจะชี้้นำโดยอาจแสดงออกอย่างชัดเจน หรือไม่ก็แสดงโดยนัยว่าธรรมชาติของโลกและสังคมที่เราควรยอมรับเป็นอย่างไร เช่น วิถีเศรษฐกิจพอเพียง ศิลปะการดำเนินชีวิตที่ดี ค่านิยมแบบบริโภคนิยมวัตถุนิยม ทุนนิยม ชาตินิยม การแสดงออกถึงสิทธิของสตรี อย่างเช่น การที่หนังสือพิมพ์วิพากษ์วิจารณ์ผู้ที่เรียกร้องให้ผู้หญิงกับผู้ชายมีสิทธิเท่าเทียมกันในการใช้นามสกุล หลังการสมรสเป็นการชี้แนะที่หนังสือพิมพ์แสดงออกอย่างชัดเจนว่าความไม่เท่าเทียมกันทางเพศเป็นเรื่องปกติที่สังคมควรยอมรับ หรือตัวอย่างเนื้อหาในละครไทยที่พระเอกเป็นคนมีฐานะคืออยู่บ้านใหญ่โตและมีกลุ่มคนรับใช้ที่โดนเจ้านายดูว่าได้ตามอารมณ์ เป็นการสื่อโดยนัยว่าความไม่เท่าเทียมกันระหว่างชนชั้นในสังคมที่ยังมีอยู่

5. สื่อมีนัยทางสังคมและการเมือง สื่อมีอิทธิพลอย่างใหญ่หลวงในทางการเมืองและในการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเนื้อหาของสื่อทุกประเภทสามารถส่งผลต่อการเลือกตั้งผู้นำของประเทศจากการนำเสนอภาพลักษณ์ต่างๆ สื่อสะท้อนภาพความขัดแย้งแนวคิดทางการเมืองได้อย่างชัดเจน สื่อให้ความรู้สึกว่าประเด็นใดเป็นประเด็นที่สำคัญของชาติและประเด็นร่วมของโลกต้องเป็นประเด็นที่สำคัญของผู้รับสื่อต่างๆ ด้วย และมักจะถูกชี้แนะทางความคิดตลอดเวลา จนกระทั่งผู้ชมเห็นดีเห็นงามตามกันจนกลายเป็นกลุ่มคนที่มีความคิดเห็นเหมือนกันในที่สุด เช่น ช่วงภาวะการแบ่งฝ่ายแนวคิด ออกเป็นเสื้อเหลืองและเสื้อแดง จนมีคำกล่าวที่ว่า สื่อเลือกข้างและแต่ละข้างก็ใช้สื่อเพื่อประโยชน์ในการโน้มน้าวใจในฝ่ายของตน ในขณะที่บางเวลาสื่อจะสะท้อนให้เห็นว่า การฟื้นฟูสภาวะเศรษฐกิจถดถอยของประเทศเป็นเรื่องสำคัญจนทำให้ภาพสังคมบิดเบือนไปจากความจริงที่ควรจะเป็น

6. สื่อแต่ละสื่อมีรูปแบบ แบบแผน และสุนทรียภาพเป็นของตัวเอง สื่อแต่ละสื่อมีวิธีการเฉพาะตัวในการสร้างความเป็นจริง สื่อต่างชนิดกันอาจรายงานเหตุการณ์ในเรื่องเดียวกันได้ แต่จะสร้างภาพความประทับใจและลักษณะเนื้อหาสาระที่แตกต่างกัน ส่วนหนึ่งเป็นผลจากลักษณะเฉพาะตัวที่แตกต่างกันของสื่อแต่ละประเภทตัวอย่างเช่น นวนิยายสร้างสรรค์ความเป็นจริงด้วยตัวอักษรล้วนๆ ภาพยนตร์มีเสียงและภาพเคลื่อนไหว วิทยุเป็นสื่อที่มีแต่เสียงที่ต้องใช้จินตนาการตามเสียงไป สื่ออินเทอร์เน็ตสามารถทำให้เกิดเครือข่ายการสื่อสารได้ง่าย อย่างไรก็ตาม นอกจากคุณสมบัติที่ทำให้สื่อแตกต่างกันแล้ว แม้แต่สื่อประเภทเดียวกันก็ยังมีรูปแบบการนำเสนอที่แตกต่างกันและมีสุนทรียภาพที่เป็นแบบฉบับของตัวเองที่แตกต่างกันออกไปอีกด้วย

7. การรู้เท่าทันสื่อเป็นพลังอำนาจ ที่นำมาสู่การคิดสร้างสรรค์ที่มากขึ้นและเพิ่มพูนความสามารถในการสื่อสาร การศึกษาเรื่องการรู้เท่าทันสื่อมิได้มุ่งหวังเพียงเพื่อให้สามารถวิเคราะห์วิจารณ์สื่อได้เท่านั้น แต่ยังมุ่งให้นำข้อวิเคราะห์นั้นมาใช้เพื่อเป็นทางป้องกันตนเองได้ นอกจากนี้ยังมุ่งหวังให้เราสามารถตระหนักถึงสิทธิในการสื่อสารของเรา และสามารถสื่อสารได้อย่างสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นการเพิ่มอำนาจให้แก่ประชาชนและสร้างความเข้มแข็งให้โครงสร้างทางประชาธิปไตยของสังคม

ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของสำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) (2556) ที่ได้กล่าวถึง หัวใจสำคัญของการรู้เท่าทันสื่อว่า คนส่วนใหญ่รับสื่อโดยไม่เคยคิดหรือตั้งถามว่า สื่ออะไร มีบทบาทอย่างไร การที่จะเท่าทันสื่อได้ต้องตระหนักและเข้าใจเรื่องหลักๆ เกี่ยวกับสื่อ ดังนี้

1. สื่อทั้งหลายล้วนแต่ถูกระดมสร้างขึ้น ซึ่งไม่ได้สะท้อนความจริงของโลกแบบเรียบง่ายตรงไปตรงมา ด้วยเทคนิค กลวิธีบางอย่าง เช่น มุมกล้อง สี เสียง หรือการตัดต่อ
2. สื่อสร้างภาพความเป็นจริง ซึ่งสื่อสร้างขึ้น ดีความ สรุปล และสร้างให้ เราเห็นภาพดังกล่าว ดังนั้นสื่อจึงเป็นแหล่งสร้างภาพความเป็นจริง (ที่อาจไม่จริงเสมอไป)
3. เราสามารถต่อรองกับสื่อ ซึ่งขึ้นกับความต้องการส่วนตัว ความพึงพอใจตามเชื้อชาติ เพศ วัฒนธรรม จุดยืนทางศีลธรรม และปัจจัยอื่นๆ ที่แต่ละคนอาจเข้าใจ ดีความหมาย หรือมีการโต้ตอบต่อสื่อสารต่างกันไป
4. สื่อมีนัยทางการค้าแอบแฝงอยู่ การผลิตสื่อส่วนหนึ่งเพื่อธุรกิจและกำไร เราจึงควรพิจารณาถึงอิทธิพลทางการค้าที่มีในสื่อ และพิจารณาว่าการนำเสนอและเผยแพร่ออกไป เพื่อต้องการให้เลือกใช้สินค้าหรือบริการใช้หรือไม่

5. สื่อมีนัยทางอุดมการณ์และค่านิยม สื่อทุกสื่อล้วนนำเสนอวิถีการดำเนินชีวิตและคุณค่าบางอย่าง เช่น สื่อทางธุรกิจก็มักจะถ่ายทอดค่านิยม ไม่ว่าจะโดยทางตรงหรือทางอ้อมให้เราเห็นว่าสินค้าหรือบริการนั้นเป็นเรื่องที่น่านิยมความขาวใสเป็นค่านิยมของความสวยเท่านั้น ฯลฯ
6. สื่อมีนัยทางสังคมและการเมือง สื่อมีอิทธิพลสูงมากในทางการเมืองและสามารถทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เช่น โทรทัศน์มีอิทธิพลต่อการเลือกตั้ง การตระหนักถึงสิทธิของพลเมือง
7. รูปแบบและเนื้อหาของสื่อมีความแตกต่างตามแบบฉบับของตัวเอง การใช้สื่อต่างประเภทเพื่อสื่อสารเรื่องเดียวกัน ความหมายที่ออกมา นั้นย่อมแตกต่างกันไปในแต่ละสื่อหรือแม้แต่วิธีการสื่อสารเดียวกันยังมีรูปแบบการนำเสนอที่แตกต่างกันได้
8. สื่อแต่ละประเภทมีรูปแบบทางสุนทรียภาพเฉพาะตัว การรู้เท่าทันสื่อมิได้หมายความว่าแค่เพียงการดูความหมายของสาร และนัยต่างๆ ที่อยู่ในสังคมและวัฒนธรรมของเรา แต่ยังหมายถึงการรู้จักชื่นชมกับสุนทรียภาพต่างๆ ในสื่อด้วย

4.3 องค์ประกอบของการรู้เท่าทันสื่อ

พรทิพย์ เย็นจะบก (2552) ได้กล่าวว่า การพัฒนาทักษะการเรียนรู้เพื่อการที่จะเท่าทันสื่อได้ มีองค์ประกอบที่สำคัญ โดยเรียงลำดับดังนี้

1. การเข้าถึง (Access) การเข้าถึงสื่อ คือการได้รับสื่อประเภทต่างๆ ได้อย่างเต็มที่ และรวดเร็ว สามารถรับรู้และเข้าใจเนื้อหาของสื่อประเภทต่างๆ ได้อย่างเต็มความสามารถ มีการแสวงหาข่าวสารได้จากสื่อหลายประเภทและไม่ถูกจำกัดอยู่กับสื่อประเภทใดประเภทหนึ่งมากเกินไป ความสามารถในการเก็บข้อมูลที่เกี่ยวข้องและเป็นประโยชน์ พร้อมทั้งทำความเข้าใจความหมายอย่างมีประสิทธิภาพ โดย

- อ่านเนื้อหาจากสื่ออื่นๆ และทำความเข้าใจอย่างถ่องแท้
- จดจำและเข้าใจความหมายของคำศัพท์ สัญลักษณ์ และเทคนิคที่ใช้ในการสื่อสาร
- พัฒนากลยุทธ์ เพื่อหาตำแหน่งที่มาของข้อมูลจากแหล่งต่างๆ ที่หลากหลาย
- เลือกกรองข้อมูลประเภทต่างๆ ที่เกี่ยวข้องให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ต้องการ

2. การวิเคราะห์ (Analyze) คือ การตีความเนื้อหาสื่อตามองค์ประกอบและรูปแบบที่สื่อแต่ละประเภทนำเสนอ ว่าสิ่งที่สื่อนำเสนอ นั้นส่งผลกระทบต่อสังคม การเมือง หรือเศรษฐกิจ โดยใช้พื้นฐานความรู้เดิมและประสบการณ์ในการคาดการณ์ถึงผลที่จะเกิดขึ้น ที่อาจมาจากการวิเคราะห์ถึงวัตถุประสงค์ของการสื่อสาร การวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมายของสื่อ (กลุ่มผู้เปิดรับสื่อ) จุดยืนของสื่อ บริบทต่างๆ ของสื่อที่ส่งผลกระทบต่อ การนำเสนอของสื่อ โดยอาจใช้วิธีการของการวิเคราะห์เปรียบเทียบ การแตกองค์ประกอบย่อยต่างๆ หรือการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเหตุและผลความสามารถในการวิเคราะห์ข้อมูล โดยการตรวจสอบรูปแบบการใช้สื่อ โครงสร้างและลำดับการเรียงเนื้อหาสื่อ ซึ่งสามารถใช้แนวคิดจากศาสตร์ต่างๆ ได้แก่ ศิลปะวรรณกรรม สังคม การเมือง และเศรษฐกิจ เพื่อทำความเข้าใจเนื้อหาบริบทที่ต้องการสื่อ ตัวอย่างเช่น

- ใช้ความรู้และประสบการณ์เดิมเพื่อทำนายผลที่จะเกิด
- ตีความเนื้อหา โดยใช้หลักการวิเคราะห์พื้นฐาน เช่น วิเคราะห์ “วัตถุประสงค์” “ผู้รับสาร” “ความคิดเห็น” “รูปแบบที่กำหนด” “ประเภทรายการ” “บุคลิก” “พล็อต” “แนวคิดรวม” “อารมณ์” “ภาพที่เห็น” และ “เนื้อหา”
- ใช้ยุทธวิธีซึ่งรวมถึงการเปรียบเทียบ/หาความแตกต่าง ข้อเท็จจริง/ความเห็นเหตุ/ผลการลำดับความสำคัญ/การเรียง
- ใช้ความรู้เกี่ยวกับบริบททางประวัติศาสตร์ การเมือง เศรษฐกิจ ซึ่งเป็นที่มาของการสร้างสรรค์และตีความหมาย

3. การประเมินค่าสื่อ (Evaluate) การประเมินค่าของสื่อ เป็นผลมาจากการวิเคราะห์สื่อที่ผ่านมา ทำให้สามารถที่จะประเมินค่าคุณภาพของเนื้อหาสารที่ถูกส่งออกมาได้ว่ามีคุณค่าต่อผู้รับมากน้อยเพียงใดสามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อผู้รับในด้านใดได้บ้าง คุณค่าที่เกิดขึ้นเป็นคุณค่าที่เกิดขึ้นทางใจ อารมณ์ ความรู้สึก หรือมีคุณค่าทางศีลธรรม จรรยาบรรณ สังคม วัฒนธรรมหรือประเพณีอย่างไรบ้าง สิ่งที่สื่อนำเสนอ มีประโยชน์ต่อการเรียนรู้ในศาสตร์ใดศาสตร์หนึ่งหรือไม่ อย่างไร ในขณะเดียวกันการประเมินค่าที่เกิดขึ้นอาจเป็นการประเมินคุณภาพของสื่อว่า การนำเสนอของสื่อ นั้นมีกระบวนการผลิตที่มีคุณภาพหรือไม่เมื่อเปรียบกับสื่อประเภทเดียวกัน ความสามารถในการประเมินเนื้อหา โดยสร้างความเกี่ยวข้องของเนื้อหา กับประสบการณ์ พร้อมเสนอความเห็นในแง่มุมของความหลากหลายคุณภาพ และเกี่ยวข้องกัเนื้อหาโดยใช้วิธีดังนี้

- ชื่นชอบและเกิดความพึงพอใจในการตีความหมายสื่อ จากประเภทรายการและรูปแบบที่หลากหลาย
- สนองตอบโดยการพิมพ์หรือพูดถึงความซับซ้อนที่หลากหลายและเนื้อหาสื่อ

- ประเมินคุณภาพของเนื้อหา จากเนื้อหาสื่อและรูปแบบ
- ตัดสินใจให้คุณค่าของเนื้อหา โดยพิจารณาจากหลักจริยธรรม ศาสนา และหลักประชาธิปไตย

4. การสร้างสรรค์ (Create) การรู้เท่าทันสื่อ รวมถึงการพัฒนาทักษะการสร้างสื่อในแบบฉบับของตนเองขึ้นมาเมื่อผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจ สามารถวิเคราะห์ วิเคราะห์ ประเมินค่าสื่อได้อย่างถ่องแท้แล้ว ทุกคนจะต้องเปลี่ยนบทบาทเป็นผู้ผลิตที่จะต้องวางแผน เขียนบท ค้นคว้าข้อมูล เนื้อหาประกอบตามเทคโนโลยีของสื่อหรือรูปแบบองค์ประกอบของสื่อแต่ละประเภท เพื่อที่จะสามารถสื่อให้ได้ตามวัตถุประสงค์การสื่อสารที่ตนได้วางไว้ การพัฒนาทักษะนี้จึงเป็นบทสรุปที่ทำให้ครบกระบวนการรู้เท่าทันสื่อได้สมบูรณ์ที่สุด

ความสามารถในการสร้างสรรค์ (หรือสื่อสาร) เนื้อหา โดยการเขียนบรรยายความคิดใช้คำศัพท์ เสียง และ/หรือสร้างภาพให้มีประสิทธิภาพตามวัตถุประสงค์ที่หลากหลาย และต้องสามารถใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีที่หลากหลายของการสื่อสารเพื่อสร้างสรรค์ ตัดต่อ และเผยแพร่เนื้อหา ดังกล่าว

- ใช้ประโยชน์จากขั้นตอนการระดมสมอง วางแผน เรียบเรียง และแก้ไข
- ใช้ภาษาเขียนและภาษาพูดอย่างมีประสิทธิภาพที่สุดตามหลักของภาษาศาสตร์
- สร้างสรรค์และเลือกภาพอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อบรรลุเป้าหมายต่างๆ ที่กำหนดไว้
- ใช้เทคโนโลยีการสื่อสารในการวางแผนโครงสร้างของเนื้อหา

หลักการสำหรับการพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อที่กล่าวมาข้างต้น ที่ว่าด้วยการเข้าถึงสื่อ การวิเคราะห์สื่อ การประเมินค่าสื่อ และการสร้างสรรค์สื่อ ทักษะเหล่านี้คือทักษะที่ต้องใช้วิเคราะห์ถึงรายละเอียดในองค์ประกอบของแบบจำลองแนวคิดหลักของการรู้เท่าทันสื่อ (Key Concept Model) ต่อไปนี้

การวิเคราะห์องค์ประกอบของแนวคิดหลักของการรู้เท่าทันสื่อเป็นการศึกษา รายละเอียดในประเด็นที่สำคัญดังต่อไปนี้

1. ผู้ประกอบการสื่อ (Media Agencies) ผู้ประกอบการสื่อ หมายถึง เจ้าของผู้ประกอบการที่มีอยู่หลายระดับด้วยกัน อาจเป็นระดับองค์กร สถาบัน หน่วยงานราชการ หรือบริษัทเอกชนที่เป็นเจ้าของสื่อ หรืออาจหมายถึง เจ้าของคอลัมน์ ผู้อำนวยการผลิตภาพยนตร์ เจ้าของรายการวิทยุ เจ้าของรายการโทรทัศน์ ตลอดจนผู้อุปถัมภ์รายการที่เป็นผู้กำหนดเป้าหมาย กำหนดนโยบายกำหนดแนวเนื้อหาและรูปแบบรายการในการสร้างสื่อต่าง ๆ

2. ประเภทของสื่อ (Media Categories) สื่อมีอยู่หลากหลายประเภท ในที่นี้สื่อ หมายถึง สื่อมวลชนประเภทวิทยุ โทรทัศน์ ภาพยนตร์ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร และอินเทอร์เน็ต ที่จำแนกตาม ลักษณะเฉพาะของสื่อ และในสื่อแต่ละประเภทเรายังจำแนกตามประเภท รูปแบบ และเนื้อหา ที่สื่อนำเสนอ เช่น ในหนังสือพิมพ์แต่ละฉบับประกอบด้วยหลายคอลัมน์ เช่น ข่าว บทความ นิยาย รายการ โทรทัศน์ก็ประกอบด้วยรายการหลายรูปแบบในช่วงเวลาต่างๆ เป็นรายการละคร เกมโชว์ ข่าว เป็นต้น

3. เทคโนโลยีของสื่อ (Media Technologies) เทคโนโลยีของสื่อ หมายถึง องค์ประกอบ เชิงวิทยาศาสตร์ที่ใช้สร้างสื่อต่างๆ ขึ้น เป็นเครื่องมือประกอบการพิมพ์ การสร้างภาพ การบันทึกภาพ เสียง ข้อความ กราฟิก อาจจะเป็นเทคโนโลยีง่ายๆ หรือมีความสลับซับซ้อนด้วยระบบเครื่องจักรกล ดิจิทัล คลื่นแสง คลื่นเสียงในระบบต่างๆ ประกอบกับศิลปะแขนงต่างๆ ที่นำมาใช้อย่างลงตัว ในกระบวนการ ผลิตสื่อทุกประเภท

4. ภาษาของสื่อ (Media Languages) สื่อแต่ละประเภทมีภาษาของตนเอง ผู้เปิดรับสื่อเป็นผู้ตีความสิ่งที่สื่อนำเสนอ สื่อที่ใช้แต่เสียงอย่างเดียว อย่างวิทยุกระจายเสียงใช้ภาษาพูดเป็นหลัก แต่สื่อสิ่งพิมพ์จะใช้ภาษาเขียนเป็นหลัก ในขณะที่เดียวกันสิ่งที่ประกอบอยู่ในสื่อต่างๆ สามารถเป็น สัญลักษณ์ที่สื่อความหมายได้ โครงสร้างการเล่าเรื่อง การดำเนินเรื่องของภาพยนตร์ต่างๆ ใช้การตัดต่อภาพสื่อความหมายได้ด้วยเช่นกัน ละครอาจสื่อความดี ความชั่ว ผ่านตัวละครต่างๆ ได้สิ่งที่สื่อด้วยภาษาใช้การสร้างรหัสเพื่อสื่อความหมาย แต่ผู้รับสารจะเป็นผู้ถอดรหัสและตีความออกมาตามประสบการณ์และความรู้ของตนเอง

5. ผู้เปิดรับสื่อ (Media Audiences) ผู้เปิดรับสื่อ หมายถึง กลุ่มเป้าหมายของสื่อ ที่อาจเป็นผู้ชมรายการโทรทัศน์ ผู้ฟัง รายการวิทยุ ผู้อ่านหนังสือพิมพ์ กลุ่มเป้าหมายของสื่อแต่ละประเภท แตกต่างกันไปด้วยเพศ วัย การศึกษา ประสบการณ์ ความชอบ ความสนใจ ทักษะคิด ประเพณี วัฒนธรรม ซึ่งความหลากหลายเหล่านี้จะส่งผลให้การตีความ การรับรู้ และการเข้าใจภาษาของสื่อ เนื้อหาของสื่อ แตกต่างกันไปด้วย ในขณะที่เดียวกันสื่อแต่ละประเภทจะมีกลุ่มเป้าหมายเฉพาะของตน แต่ไม่สามารถควบคุมผู้เปิดรับคนอื่นๆ ได้ การตีความของผู้เปิดรับสื่อจึงส่งผลกระทบต่อในวงกว้างได้

6. การนำเสนอของสื่อ (Media Representations) การนำเสนอของสื่อ หมายถึง การนำเสนอเนื้อหาในรูปแบบต่างๆ ของสื่อ ซึ่งส่งผลต่อการรับรู้ของผู้เปิดรับเป็นอย่างยิ่ง การนำเสนอข่าวใหญ่ในหน้าหนึ่ง หมายถึงข่าวที่มีองค์ประกอบที่สำคัญกว่าข่าวเล็กๆ ในหน้าใน การนำเสนอของละครช่วงหลังข่าวกับละครช่วงเช้าวันอาทิตย์ทำให้เห็นคุณค่าความยิ่งใหญ่ของละครแตกต่างออกไป

เทคนิคการนำเสนอเนื้อหาต่างๆ สามารถทำให้ผู้รับเชื่อในสิ่งที่อาจถูกหลอกลวงไปในทางที่ผิดได้ หรือเทคนิคการสร้างภาพจำลองเหตุการณ์ ประวัติศาสตร์ต่าง ๆ ทำให้คนดูมีส่วนร่วมรับรู้ในอดีตของชาติตนได้ ทั้งนี้เป็นเพราะคำที่ว่า “สื่อทั้งหมดถูกประกอบสร้างขึ้น”

4.4 คุณสมบัติของการจัดกระบวนการเพื่อการเรียนรู้เท่าทันสื่อ

พรทิพย์ เย็นจะบก (2552) ได้กล่าวว่า คุณสมบัติของการจัดกระบวนการเพื่อการเรียนรู้เท่าทันสื่อ มีดังนี้

1. การรู้เท่าทันสื่อเป็นสิ่งสำคัญ และต้องกระทำอย่างจริงจัง โดยมีแนวทางปฏิบัติที่สำคัญคือการให้ความรู้เพื่อสร้างพลังแก่ประชาชน และต้องสร้างความเข้มแข็งให้กับระบอบประชาธิปไตยเพื่อการแสดงความคิดเห็นที่เท่าเทียมกัน
2. หลักคิดเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อที่เน้นว่าสำคัญที่สุด คือ การรู้เท่าทันสิ่งที่สื่อนำเสนอ สิ่งที่สื่อนำเสนอไม่ใช่เรื่องจริงทั้งหมด บางอย่างเป็นเพียงสัญลักษณ์หรือเครื่องหมายสมมติเท่านั้น ซึ่งถ้าสื่อนำเสนอแต่ความเป็นจริง การรู้เท่าทันสื่อก็ไม่มีความจำเป็น
3. การรู้เท่าทันสื่อเป็นการเรียนรู้ตลอดชีวิต ดังนั้นนักเรียนควรเริ่มโดยพยายามเข้าใจแนวคิดนี้และปรับเพิ่มความสนใจแนวคิดนี้และเรียนรู้ไปอย่างต่อเนื่อง
4. การรู้เท่าทันสื่อไม่ได้มุ่งให้นักเรียนวิเคราะห์วิจารณ์สื่อได้ราวผู้เชี่ยวชาญ แต่ให้นักเรียนเรียนรู้สื่อได้อัตโนมัติด้วยตัวของตัวเอง
5. การรู้เท่าทันสื่อเป็นกิจกรรมเพื่อแสวงหาความรู้และความจริง ไม่ใช่เพื่อบอกถึงค่านิยมเฉพาะวัฒนธรรมใดวัฒนธรรมหนึ่งเท่านั้น
6. การรู้เท่าทันสื่อ คือ การพยายามค้นหาประเด็นและโอกาสเพื่อทำให้สถานการณ์ต่างๆ ในชีวิตของนักเรียนชัดเจนขึ้น ซึ่งลักษณะสำคัญนี้จะช่วยให้เราสามารถเรียนรู้ โดยพิจารณาจากประเด็นบริบททางประวัติศาสตร์และความเป็นอุดมคติต่างๆ
7. การรู้เท่าทันสื่อ เป็นเครื่องมือให้สามารถคิดวิเคราะห์สื่อเพื่อนำไปสู่การสร้างเนื้อหาเพื่อเป็นทางเลือกใหม่ๆ ในอนาคต
8. เนื้อหาของสื่อสะท้อนเป้าหมายของสื่อ และเป้าหมายของสื่อนั้นก็คือองค์ประกอบสำคัญอย่างหนึ่งที่เราจะต้องพิจารณาในการวิเคราะห์สื่อนั่นเอง

9. การรู้เท่าทันสื่อประสบผลสำเร็จต่อเมื่อ

- 1) ผู้เรียนสามารถใช้ทักษะในการวิเคราะห์วิจารณ์สื่อได้
 - 2) การที่นักเรียนสนใจและใฝ่รู้อย่างมากและสม่ำเสมอ
10. ผู้เรียนใช้เกณฑ์ของตนเองประเมินค่าสิ่งต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการประเมินค่าตามระเบียบแบบแผนหรือแบบอิสระ
11. การรู้เท่าทันสื่อ พยายามเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์แบบเกากระหว่างผู้สอนและผู้เรียน โดยนำเสนอข้อมูลทั้งสองด้านเพื่อให้เกิดการโต้ตอบและถกเถียงร่วมกัน
12. การค้นหาความจริงในการรู้เท่าทันสื่อ ประสบผลสำเร็จด้วยการถกเถียงกันมากกว่าการอภิปรายร่วมกัน
13. การรู้เท่าทันสื่อ เป็นการเรียนแบบเน้นปฏิบัติและการมีส่วนร่วมของผู้เรียน มีการเปิดโอกาสให้ซักถามแบบเท่าเทียมกัน กระบวนการสอนแบบนี้จะช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบต่อตนเองมากขึ้น ช่วยให้ผู้เรียนคิดและมีส่วนวางแผนการเรียน ซึ่งจะทำให้มีความสนใจอย่างต่อเนื่อง
14. การรู้เท่าทันสื่ออาศัยความร่วมมือและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน แต่ละกิจกรรมต้องมีการแบ่งกลุ่มย่อย ข้อมูลและความคิดเห็นของผู้เรียนคนหนึ่งๆ จะกลายเป็นข้อมูลให้กับคนทั้งกลุ่มได้
15. การรู้เท่าทันสื่อ คือ การใช้ทฤษฎีในการวิเคราะห์วิจารณ์ และการฝึกฝนทักษะการวิเคราะห์วิจารณ์เพื่อหาเหตุผลในประเด็นต่างๆ

4.5 หลักการวิเคราะห์สื่อ

การวิเคราะห์ คือ การนำเนื้อหาของสื่อมาผ่านกระบวนการคิดอย่างเป็นขั้นตอนและมีระเบียบแบบแผน โดยอาศัยแนวทางของคำถาม 5 ข้อ ดังต่อไปนี้คำถามเพื่อการวิเคราะห์สื่อ

1. ใครเป็นผู้สร้างเนื้อหาสาระของสื่อขึ้นมาเนื้อหาสื่อ เช่น ข่าวในหนังสือพิมพ์ รายการโทรทัศน์ มีส่วนประกอบที่ผู้ประกอบการสื่อสร้างขึ้น มีความหลากหลายตามลักษณะของสื่อประเภทต่างๆ เช่น ข่าวหนังสือพิมพ์ใช้คำที่มีขนาดและแบบตัวอักษร ภาพถ่าย สี การจัดหน้าที่แตกต่างกัน รายการโทรทัศน์หรือภาพยนตร์ใช้การตัดต่อ มุมกล้อง และแสงสี ไปจนถึงเพลงประกอบและเสียงประกอบเข้ามาช่วยเล่าเรื่อง ดังนั้น การวิเคราะห์สื่อในประเด็นนี้ จึงควรตอบคำถามที่ว่า

- ใครเป็นผู้สร้างสื่อนี้ขึ้นมา
- มีผู้ที่เกี่ยวข้องกี่คน และแต่ละคนมีบทบาทหน้าที่อย่างไร
- สารของสื่อคืออะไร
- ในการนำเสนอรูปแบบเดียวกัน แต่ละรายการมีความเหมือนหรือต่างกันอย่างไร
- มีการใช้เทคโนโลยีอะไรบ้างในการผลิต
- มีอะไรที่ขาดหายไปบ้าง

2. มีการใช้เทคนิคดึงดูดใจหรือไม่ และมีในลักษณะอย่างไรสื่อแต่ละแขนงไม่ว่าจะเป็นหนังสือพิมพ์ รายการโทรทัศน์ หรือภาพยนตร์ มีการใช้เทคนิคที่แตกต่างกันไป เช่น ภาพถ่ายระยะใกล้ๆ จะโน้มน้าวใจให้รู้สึกถึงความใกล้ชิด (โทรทัศน์หรือภาพยนตร์) ตัวอักษรขนาดใหญ่ในพาดหัวข่าวเป็นสัญญาณบอกว่า เป็นเรื่องที่มีความสำคัญ จะเห็นได้ว่า ภาษาภาพและเสียงนี้จะทำให้ผู้รับสื่อเข้าใจความหมายได้ลึกซึ้ง เห็นคุณค่าและความน่ารื่นรมย์ของสื่อมากขึ้น ดังนั้น การวิเคราะห์สื่อในประเด็นนี้ จึงควรตอบคำถามที่ว่า

- มีการใช้สีสันและรูปลักษณะอย่างไร
- อุปกรณ์ประกอบฉาก การจัดฉาก เสื้อผ้า มีลักษณะอย่างไร มีความสมจริงหรือไม่
- มีการใช้สัญลักษณ์หรือไม่ และสัญลักษณ์นั้นสื่อถึงอะไร
- มุมกล้องที่ใช้แตกต่างกันให้อารมณ์หรือความรู้สึกที่ต่างกันหรือไม่ อย่างไร
- เสียงดนตรีประกอบ เพลงประกอบ บทสนทนา การเล่าเรื่อง และความเจียบ

3. คนอื่นๆ ตีความเนื้อหาของสื่อต่างจากเราอย่างไร ผู้เปิดรับสื่อเป็นผู้ตีความเนื้อหาของสื่อ การตีความจึงแตกต่างกันออกไปตามประสบการณ์ การดำเนินชีวิต อายุ เพศ การศึกษา วัฒนธรรม เช่น ผู้ร่วมอยู่ในเหตุการณ์สงครามโลกครั้งที่ 2 จะมีความรู้สึกร่วมกับภาพยนตร์เรื่องคู่กรรม มากกว่าผู้ชมคนอื่นๆ ผู้ปกครองและบุตรหลานที่ชมรายการโทรทัศน์รายการเดียวกันก็จะมีมุมมองในรายการดังกล่าวต่างกันด้วย ดังนั้น การวิเคราะห์สื่อในประเด็นนี้ จึงควรตอบคำถามที่ว่า

- เนื้อหาสาระของสื่อตรงกับประสบการณ์ของเราอย่างไร
- เราเรียนรู้อะไรจากเนื้อหาของสื่อบ้าง
- เราเรียนรู้อะไรบ้างจากการตอบคำถามของคนอื่นที่มีต่อเนื้อหาของสื่อ
- มีมุมมองอื่นใดอีกบ้างไหมที่มีเหตุผลเท่ากับของเราที่ใช้ในการตีความแต่ละครั้ง

4. สื่อได้นำเสนอวิถีชีวิต ค่านิยม และมุมมองอะไรบ้าง สื่อเป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นมาจากบุคคลหรือกลุ่มบุคคล ทำหน้าที่ในการเล่าเรื่อง องค์ประกอบต่างๆ ที่ประกอบกันขึ้นมาเป็นสื่อจะต้องอาศัย

การเตรียมการ การศึกษาค้นคว้า โดยกลุ่มผู้ผลิต เพื่อให้สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ของตนเอง และผู้ชมได้ เช่น การคัดเลือกตัวแสดง โครงเรื่อง การเดินเรื่อง จะต้องสอดคล้องกับวิถีชีวิต ทัศนคติ และพฤติกรรมทางสังคม โดยผ่านทางภาพ บทสนทนา คำพูด การเลือกใช้สถานที่ การแสดงฐานะ ซึ่งทั้งหมดล้วนแล้วแต่มีส่วนปลูกฝังค่านิยมให้กับผู้รับสื่อ ดังนั้น การวิเคราะห์สื่อในประเด็นนี้ จึงควรตอบคำถามที่ว่า

- เกิดคำถามอะไรขึ้นในใจเราบ้างขณะที่เรารับสื่อ
- สื่อนำเสนอค่านิยมทางสังคม การเมือง หรือเศรษฐกิจอย่างไร
- ความคิดเห็นที่เกิดขึ้นสะท้อนความสัมพันธ์ทางสังคมหรือส่วนบุคคลอย่างไร
- บริบททางสังคมและวัฒนธรรมขณะนั้นเป็นอย่างไร
- สื่อนำเสนอความคิดหรือค่านิยมใดบ้าง
- สื่อสร้างบุคลิกลักษณะของตัวแสดงต่างๆ อย่างไร
- เป้าหมายของสื่อคือกลุ่มใด
- เมื่อรับสื่อแล้ว น่าจะมีพฤติกรรมหรือผลสืบเนื่องอย่างไร
- มีเรื่องใดบ้างในสื่อที่ไม่นำเสนอออกมา (ทั้ง ๆ ที่ควรนำเสนอ)

5. ใครเป็นผู้ได้รับผลประโยชน์อย่างแท้จริงจากการนำเสนอของสื่อที่ถูกสร้างขึ้นมา ด้วยเหตุผลหลายๆ ประการ ประการหนึ่ง คือ เพื่อธุรกิจ หนังสือพิมพ์ และนิตยสารจัดหน้าด้วยโฆษณาเป็นอันดับแรกก่อนการจัดพื้นที่ข่าวหรือเนื้อหาสาระ ในทำนองเดียวกันโฆษณาก็เป็นส่วนหนึ่งของรายการโทรทัศน์ โดยมุ่งที่จะสร้างกลุ่มเป้าหมายของตนเองขึ้นหรือแม้แต่การขยายขนาดของกลุ่มเป้าหมายด้วย สถานีหรือผู้ตีพิมพ์นิตยสารหรือหนังสือพิมพ์สามารถขายเวลาหรือพื้นที่ให้กับเจ้าของผลิตภัณฑ์สินค้าที่มีความต้องการทำการตลาดโดยการโฆษณาสินค้าของตน (โดยทั่วไปแล้วจะเรียกกันว่า ผู้สนับสนุนรายการหรือสปอนเซอร์) ผู้สนับสนุนจะจ่ายค่าเวลาตามจำนวนคนซึ่งสถานีคาดว่ากำลังดูโทรทัศน์อยู่ในช่วงเวลานั้น ซึ่งจะนำมากำหนดอัตราค่าโฆษณาที่สูงต่ำกันตามลำดับ ดังนั้น การวิเคราะห์สื่อในประเด็นนี้ จึงควรตอบคำถามที่ว่า

- ใครคือเจ้าของสื่ออย่างแท้จริง
- สื่อกำลังขายอะไร
- การนำเสนอของสื่อในครั้งนี ก่อให้เกิดผลประโยชน์ใดบ้าง
- อะไรที่มีอิทธิพลต่อการสร้างหรือการนำเสนอของสื่อ
- ใครได้รับผลประโยชน์อย่างแท้จริง
- บริษัทเจ้าของผลิตภัณฑ์

- สาธารณชน ประชาชน

4.6 แนวคิดเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อ

ศูนย์การรู้เท่าทันสื่อ (Center for Media Literacy) (รักจิต มั่นพลศรี, 2547: 73) ได้รวบรวมแนวคิดแล้วตีพิมพ์ในหนังสือ The Media Literacy Resource Guide โดยมีแนวคิดหลักของการรู้เท่าทันสื่อ ดังนี้

1. สื่อทั้งหลายล้วนแต่เป็นการประกอบสร้าง (Construction) หลักการที่สำคัญของประเด็นนี้คือ สื่อไม่ได้เป็นกระจกสะท้อนความจริงของโลก สื่อส่วนมากประกอบสร้างอย่างพิถีพิถัน ซับซ้อน และมีเทคนิคมากมาย เพื่อให้ดู “สมจริง” เพื่อนำเสนอต่อผู้รับสารอย่างมีวัตถุประสงค์เฉพาะอย่าง เนื้อหาหรือตัวบทของสื่อมักเป็นการสร้างขึ้นอย่างเป็นธรรมชาติและแนบเนียนจากองค์ประกอบของกระบวนการผลิต เช่น การเลือกมุมกล้อง การใช้สี เสียงการให้แสง เทคนิคพิเศษต่างๆ ฯลฯ ซึ่งเป็นเหตุผลที่ทำให้เกือบจะเป็นไปไม่ได้เลยที่เราจะเห็นขอบเขตความเป็นจริงที่เชื่อมต่อย่างสนิทแนบกับโลกของสื่อ ดังนั้นภาระหน้าที่ของเราก็คือการทำให้รอยเชื่อมต่อนั้น ชัดเจนขึ้นจนสามารถสังเกตเห็นได้ และวิธีหนึ่งก็คือ การรื้อถอน การประกอบสร้างเหล่านี้เช่น แยกเทคนิคของสื่อออกจากตัวเนื้อหา เพื่อดูว่าเมื่อรื้อถอนส่วนประกอบนี้ออกมาแล้วแต่ละส่วนจะส่งผลอย่างไร หรือมีความหมายอย่างไร

2. สื่อประกอบสร้างความเป็นจริง(Reality)ของสังคม โดยมากสิ่งที่เราคิดและรู้สึกเกี่ยวกับสิ่งต่างๆรอบตัวเรา เราเรียนรู้ได้จากการนำเสนอของสื่อ ไม่ว่าจะเป็นทัศนคติ การตีความและการสรุปความต่างๆ ถูกประกอบสร้างมาก่อนแล้วโดยสื่อ กล่าวคือ เนื้อหาของสื่อ นั้น เป็นการผสมผสานระหว่างข้อมูลข่าวสาร ค่านิยมและทัศนระมูมมองจากทั่วโลกที่ถูกแยกประเภท จัดลำดับและถูกมุ่งเน้นให้นำไปใช้ในทางใดทางหนึ่ง แต่เราก็มักจะยอมรับสิ่งเหล่านั้น อย่างเป็นปกติธรรมดา ดังนั้น สื่อจึงมีอิทธิพลอย่างมากในการหล่อหลอมและกล่อมเกลาคความรู้สึกตามสภาพความเป็นจริง และค่านิยมทางสังคมของเรา การรู้เท่าทันสื่อจะช่วยเสริมให้เราสามารถตั้งคำถามเกี่ยวกับ “ความเป็นจริง” เหล่านี้ที่สื่อนำเสนอ

3. ผู้รับสารสามารถต่อรองความหมายของเนื้อหาสื่อ (Negotiate the Meaning) กล่าวคือ “ความเป็นจริง” ที่สื่อสร้างไม่ได้แปลความได้เพียงความหมายเดียว เพราะเนื้อหาสื่อมีการตีความได้หลากหลายทิศทาง ไม่มีคำว่า “ถูกต้องที่สุด” ในการอ่านสื่อ แต่ไม่ได้หมายความว่าผู้รับสารจะให้ความหมายของเนื้อหาสื่อเหล่านั้นแบบเดาสุ่มๆไป เพราะผู้รับสารแต่ละคนจะค้นหาหรือต่อรองความหมายตามปัจจัยทางปัจเจกบุคคลและปัจจัยของกลุ่ม เช่น เพศ อายุ เชื้อชาติ ชนชั้น ภูมิหลัง

ทางวัฒนธรรม ความจำเป็นส่วนบุคคล และเงื่อนไขในชีวิตประจำวัน ตลอดจนภูมิหลังของครอบครัว ความพร้อมหรือความบกพร่องทางกายภาพ เป็นต้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้ ทำให้ผู้รับสารแต่ละคนมีวิธีจัดการกับความหมายที่อยู่ในสื่อแตกต่างกัน จุดประสงค์ของการรู้เท่าทันสื่อคือ ต้องการให้เราเป็นผู้รับสารที่สามารถต่อรองความหมายของเนื้อหาสื่อ โดยมีการตีความที่หลากหลายแตกต่างออกไปจากที่ผู้ส่งสารนำเสนอมา

4. สื่อมีนัยแฝงเชิงการค้า (Commercial Connotation) และเป็นการประกอบสร้างในบริบทเชิงการค้า(Commercial Context) ในการศึกษาเรื่องการรู้เท่าทันสื่อ เราควรจะศึกษาไปถึงว่า ปัจจัยทางเศรษฐกิจของสื่อส่งผลกระทบต่อเนื้อหา เทคนิคการนำเสนอ และการกระจายช่องทางการขายได้อย่างไร ที่สำคัญเราควรตระหนักว่าวัตถุประสงค์ในเชิงปฏิบัติของการผลิตสื่อทั้งหมดก็คือ “ธุรกิจ” ที่มุ่งหวังผลกำไร ผู้รับสารจะถูกกำหนดให้เป็น “ผู้รับสารกลุ่มเป้าหมาย” ซึ่งเป็นกลุ่มผู้บริโภคที่มีศักยภาพในการซื้อสินค้าหรือบริการของสื่อ ในบางครั้งตัวผู้รับสารเองก็กลายเป็นสินค้าที่สามารถขายให้กับผู้ผลิตโฆษณาได้เช่นเดียวกัน ดังนั้น เมื่อปัจจัยเชิงการค้ามีอิทธิพลต่อการนำเสนอของสื่อ ผู้รับสารจึงต้องพิจารณาเนื้อหา สื่อโดยมองย้อนกลับไปถึงต้นทางของการผลิตข่าวสารนั้น ด้วยมิใช่เปิดรับเพียงผลผลิตปลายทางเท่านั้น

5. เนื้อหาในสื่อทั้งหลายเต็มไปด้วยอุดมการณ์ (Ideology) และค่านิยม (Values) แนวคิด การรู้เท่าทันสื่อ ส่วนหนึ่งเกี่ยวข้องกับการตระหนักรู้ (Awareness) ว่ามีระบบอุดมการณ์และค่านิยมใดอยู่ในสื่อบ้าง เราต้องพึงตระหนักว่า สินค้าสื่อต่างๆจะผลิตสารในเชิงโฆษณา โดยมีวัตถุประสงค์บางอย่างซึ่งอุดมการณ์ ค่านิยม หรือวิถีในการดำเนินชีวิตในระบบสังคมเหล่านั้น อาจจะเป็นการนำเสนอทั้งแบบชัดแจ้งหรือแอบแฝงก็ได้ เพื่อชี้นำเราไปสู่วัตถุประสงค์ที่ผู้ผลิตต้องการ โดยอุดมการณ์หรือค่านิยมดังกล่าวเช่น การดำเนินชีวิตที่ดี วัฒนธรรมการบริโภค บทบาทที่เหมาะสมของผู้หญิง การยอมรับค่านิยมชายเป็นใหญ่ เป็นต้น ดังนั้น วิธีหนึ่งที่เราสามารถถอดรหัสเพื่อที่จะทำให้ทราบถึงอุดมการณ์และค่านิยมที่ซ่อนเร้นอยู่ในสื่อก็คือ การพัฒนาทักษะการรู้ทันสื่อเพื่อไว้สำหรับเป็นเครื่องมือในการถอดรหัสดังกล่าว

6. สื่อมีความเกี่ยวพันกับสังคม (Social) และการเมือง (Politic) แนวคิดหลักประการหนึ่งที่สำคัญของการรู้เท่าทันสื่อ คือ การตระหนักรู้ (Awareness) ถึงผลกระทบจากสื่อที่ส่งผลต่อสังคมและการเมือง สื่อนับว่ามีอิทธิพลมหาศาลที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและสังคม เช่น การนำเสนอภาพลักษณ์ของผู้สมัครรับเลือกตั้ง ทางโทรทัศน์มีผลต่อการเลือกตั้งผู้นำระดับชาติ เป็นต้น สื่อสามารถทำให้เราใกล้ชิดกับประเด็นในระดับชาติและระดับโลก เช่น ทำให้ทราบข่าว

การแพร่ระบาดของไข้หวัดนกในประเทศ ทำให้ทราบเหตุการณ์ความรุนแรงของสงครามระหว่างอิรักและสหรัฐอเมริกา เป็นต้น

7. สื่อแต่ละประเภทมีรูปแบบ (Form) ขนบ หรือแบบฉบับ (Convention) และลักษณะสุนทรียศาสตร์ของตนเอง สื่อแต่ละประเภทก็จะส่งผลต่อการสร้างความหมายที่แตกต่างกัน ดังเช่น Marshall McLuhan ได้กล่าวว่า “The medium is the message” กล่าวคือ ตัวสื่อคือเนื้อหาสารอย่างหนึ่งที่เราต้องตีความ สื่อแต่ละประเภทมีแนวทางการประกอบสร้างความจริงในแบบของตน เช่น สื่อต่างๆอาจรายงานเหตุการณ์เดียวกัน แต่ก็จะมีการนำเสนอที่แตกต่างกัน โดยแต่ละสื่อก็จะมีวิธีการสร้างความประทับใจและเนื้อหา สารที่แตกต่างกัน อันเนื่องมาจากความแตกต่างกันของลักษณะทางเทคนิคการนำเสนอ เช่น สื่อโทรทัศน์ทำให้เราได้รับรู้ทั้งภาพและเสียง ในขณะที่สื่อวิทยุเราจะได้ยินแต่เสียงเท่านั้น เป็นต้น ซึ่งหากเราตระหนักรู้ว่าสื่อใดให้ผลทางสุนทรียศาสตร์ในลักษณะใด ก็จะทำให้เราสามารถเลือกผลของความพึงพอใจจากสื่อแต่ละประเภทได้ กล่าวคือ นอกจากเราจะสามารถถอดรหัสและทำความเข้าใจกับเนื้อหาสื่อได้แล้ว เรายังจะมีประสบการณ์ที่น่าพึงพอใจจากการเปิดรับสื่อด้วย เมื่อเราเข้าได้ถึงเทคนิคเชิงศิลป์ ของสื่อแต่ละประเภทมิใช่มุ่งแต่วิเคราะห์เฉพาะเนื้อหา สารของสื่อ โดยลดทอนคุณค่าของสุนทรียะหรือบทบาทเชิงศิลป์ของสื่อเหล่านั้น

8. การรู้เท่าทันสื่อคือ การเสริมพลังอำนาจ (Empower) ซึ่งนำไปสู่ความสามารถในการสื่อสาร (Ability to Communication) ที่สร้างสรรค์และสมบูรณ์แบบมากขึ้นการศึกษาเพื่อให้รู้เท่าทันสื่อหรือการศึกษาสื่อ นั้น มิได้มุ่งหวังเพียงแค่สนับสนุนการมีปัญญาในเชิงวิพากษ์เท่านั้น แต่ยังรวมถึงความสามารถในการปกครองตนเองได้อย่างเบ็ดเสร็จในเชิงวิพากษ์ด้วย (Critical autonomy) สามารถวิเคราะห์วิพากษ์สื่อได้ และปกป้องตนเองได้ แนวคิดหลักข้อนี้ไม่ได้พยายามสอนว่า “ค่านิยมทางเลือก” คือวัตถุประสงค์ของการรู้เท่าทันสื่อ แต่สนับสนุนให้เราใช้ชีวิตอยู่กับเนื้อหาและสถาบันสื่อรอบๆตัวเราได้อย่างสร้างสรรค์ โดยสามารถตระหนักรู้ได้ถึงสิทธิในการสื่อสารของตนเอง และสามารถฝึกฝนการใช้สิทธิผ่านกิจกรรมสื่อทางเลือกโดยไม่ลอกเลียนแบบสื่อกระแสหลัก ซึ่งมีเป้าหมายสุดท้ายเหมือนกันคือ เสริมพลังอำนาจให้กับประชาชนและสร้างความเข้มแข็งให้กับโครงสร้างระบอบประชาธิปไตยของสังคมจากแนวคิดของการรู้เท่าทันสื่อ สรุปได้ว่า สื่อเป็นสิ่งที่ถูกประกอบสร้างมีความเกี่ยวข้องกับสังคม สร้างความเป็นจริงให้กับสังคม หล่อหลอมแนวคิดต่อสังคม และอยู่ภายใต้ความหมายเชิงการค้า การรับรู้ความหมายของสื่อจะแตกต่างกันไปแต่ละคนตามลักษณะของปัจเจกบุคคล และ การรู้เท่าทันสื่อก็เพื่อเสริมพลังอำนาจให้สามารถอยู่ในกระแสสื่อ โดยตระหนักรู้ในสิทธิ และปกป้องตนเองได้

4.7 แนวทางในการศึกษาการรู้เท่าทันสื่อ

สถาบันภาพยนตร์แห่งอังกฤษ (The British Film Institute ; BFI) (พรทิพย์ เย็นจะบก. มปป. หน้า 9-10) จัดทำแบบจำลองแนวคิดหลักการรู้เท่าทันสื่อ เป็นภาพจำลองที่แสดงองค์ประกอบที่สำคัญของการเรียนรู้เท่าทันสื่อ ที่ประกอบด้วยองค์ประกอบต่อไปนี้

1. เจ้าของสื่อ (Media Agencies) ใครกำลังจะสื่อสารอะไรออกไป และเพราะ อะไร ใครผลิตเนื้อหา บทบาทในกระบวนการผลิต สถาบันสื่อ เศรษฐศาสตร์และอุดมการณ์เจตนาและผลลัพธ์
2. ประเภทสื่อ (Media Categories) ประเภทของสื่อคืออะไร สื่อมีอยู่หลายประเภท เช่น โทรทัศน์ วิทยุ ภาพยนตร์ ฯลฯ หรืออาจจำแนกประเภทของสื่อจากเนื้อหาของสื่อ เช่น สารคดี โฆษณา ฯลฯ หรือจากรูปแบบของสื่อ เช่น นิยายวิทยาศาสตร์ ละคร เป็นต้น
3. เทคโนโลยีของสื่อ (Media Technologies) สื่อถูกผลิตขึ้นมาได้อย่างไรชนิดของเทคโนโลยีที่มี วิธีการใช้เทคโนโลยี ความแตกต่างระหว่างเทคโนโลยีการผลิต และเทคโนโลยีของผลิตภัณฑ์หรือสินค้า
4. ภาษาของสื่อ (Media Language) เราจะเข้าใจความหมายได้อย่างไร สื่อสร้างความหมายอย่างไร สร้างรหัสและแบบแผนอย่างไร มีโครงสร้างการเล่าเรื่องอย่างไร
5. ผู้เปิดรับสื่อ (Media Audience) ใครเป็นผู้รับสารและพวกเขาเข้าใจสารนั้นว่าอย่างไร ผู้เปิดรับสื่อถูกกำหนด ถูกสร้าง ได้รับการส่งถึง และเข้าถึงสื่อได้อย่างไร ผู้เปิดรับสื่อค้นหาเลือกบริโภค และตอบสนองต่อเนื้อหาของสื่ออย่างไร
6. การนำเสนอของสื่อ (Media Representation) สื่อนำเสนอเนื้อหาอย่างไรความสัมพันธ์ระหว่างเนื้อหาและสถานที่ ผู้คน เรื่องราวเหตุการณ์ ความคิด รูปแบบและผลสืบเนื่องจากการนำเสนอเนื้อหา

4.8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอื้อจิต วิโรจน์ไตรรัตน์ (2540) ได้ทำการศึกษาเรื่องการวิเคราะห์ระดับการรู้เท่าทันสื่อของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาในประเทศไทย ทำการวัดการรู้เท่าทันสื่อโดยกำหนดกรอบแนวการวัดเป็น 4 ระดับ คือระดับการตระหนัก ความเข้าใจ การวิเคราะห์ตีความ และการประเมินตัดสิน โดยทำการวัดใน 3 องค์ประกอบ ได้แก่ แนวคิดเกี่ยวกับสื่อ แนวคิดเกี่ยวกับสาร และแนวคิดเกี่ยวกับผู้รับสื่อ นำมาสร้างเครื่องมือวัดระดับการรู้เท่าทันสื่อประกอบด้วย 4 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่1 ข้อมูลเกี่ยวกับ

ผู้ตอบและการรับสื่อของผู้ตอบ จำนวน 22 ข้อ ส่วนที่ 2 สื่อมวลชนคืออะไร จำนวน 19 ข้อ ส่วนที่ 3 มีอะไรในหนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ จำนวน 15 ข้อ และส่วนที่ 4 เมื่อมาเช่าเล็กกับอำนวยการ ไททานิก (อีกครั้ง) มีสทิน:พระอภัยมณี-ผีเสื้อ สมุทร จำนวน 26 ข้อ โดยส่วนที่ 1 เป็นแบบสำรวจรายการ (check list) ส่วนที่ 2 ส่วนที่ 3 และส่วนที่ 4 เป็นแบบเลือกตอบ ชนิด 4 ตัวเลือก

พาริตา เตชะวรินทร์เลิศ (2548) ทำการวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างความรู้เท่าทันสื่อกับการได้รับอิทธิพลด้านการกำหนดความสำคัญแก่ข่าวสาร และการเลือกกรอบในการตีความข่าวสาร ทำการวัดระดับความรู้เท่าทันสื่อของนักศึกษา โดยใช้แบบสอบถามที่ประกอบด้วยคำถามเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจสื่อ และข่าว มีทั้งหมด 40 ข้อ โดยแบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ ด้านเนื้อความสื่อ 16 ข้อ ด้านรูปแบบ รหัส และแบบแผนของสื่อ 13 ข้อ และด้านมุมมองผลกระทบของสื่อ 11 ข้อ โดยคำถามเหล่านี้พัฒนามาจากแนวคิดเกี่ยวกับความหมายของข่าว จากงานวิจัยของศศิธร ยูโกศล การให้คะแนนแบบ Scale มีการให้คะแนนเป็น 1 2 3 4 และ 5 โดยแบ่งการให้คะแนนเป็น 2 กลุ่ม คือกลุ่มคำถามที่จะได้คะแนนมากเมื่อตอบในแง่บวก และกลุ่มคำถามที่จะได้คะแนนมากเมื่อตอบในแง่ลบ

พิริยา จารุเศรษฐการ (2549) ทำการวิจัยเรื่องการรู้เท่าทันบทความเชิงโฆษณาในสื่อนิตยสารสตรี แบ่งการวิจัยเป็น 2 ตอน ตอนที่ 1 เป็นการศึกษารูปแบบและวิธีการนำเสนอบทความเชิงโฆษณาในนิตยสารสตรี โดยนำแนวคิดเรื่องบทความเชิงโฆษณา มาใช้เป็นแนวทางศึกษา ตอนที่ 2 เป็นการศึกษาถึงความสามารถในการแยกแยะบทความธรรมดา กับบทความเชิงโฆษณา ปัจจัยและอุปสรรคในการรู้เท่าทันบทความเชิงโฆษณาของผู้อ่าน รวมถึงความชอบธรรมและการนำไปใช้ของผู้อ่าน โดยใช้วิธีสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) โดยใช้แนวคิดเกี่ยวกับผลกระทบจากรูปแบบสาร และทฤษฎีความน่าเชื่อถือของแหล่งสารและหลักการสื่อสารเพื่อชักจูงใจมาประกอบการศึกษา รวมถึงการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องกับงานโฆษณา เช่น ผู้ผลิตนิตยสาร บริษัทโฆษณานักวิชาการด้านโฆษณาเกี่ยวกับการได้มา และกำจัดทำบทความเชิงโฆษณา และความคิดเห็นต่อการใช้บทความเชิงโฆษณา

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต เป็นงานวิจัยเชิงวิจัยและพัฒนา (Research and Development) มีวัตถุประสงค์ในการวิจัยดังนี้

1. เพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต
2. เพื่อศึกษาผลของการใช้รูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต
3. เพื่อนำเสนอรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

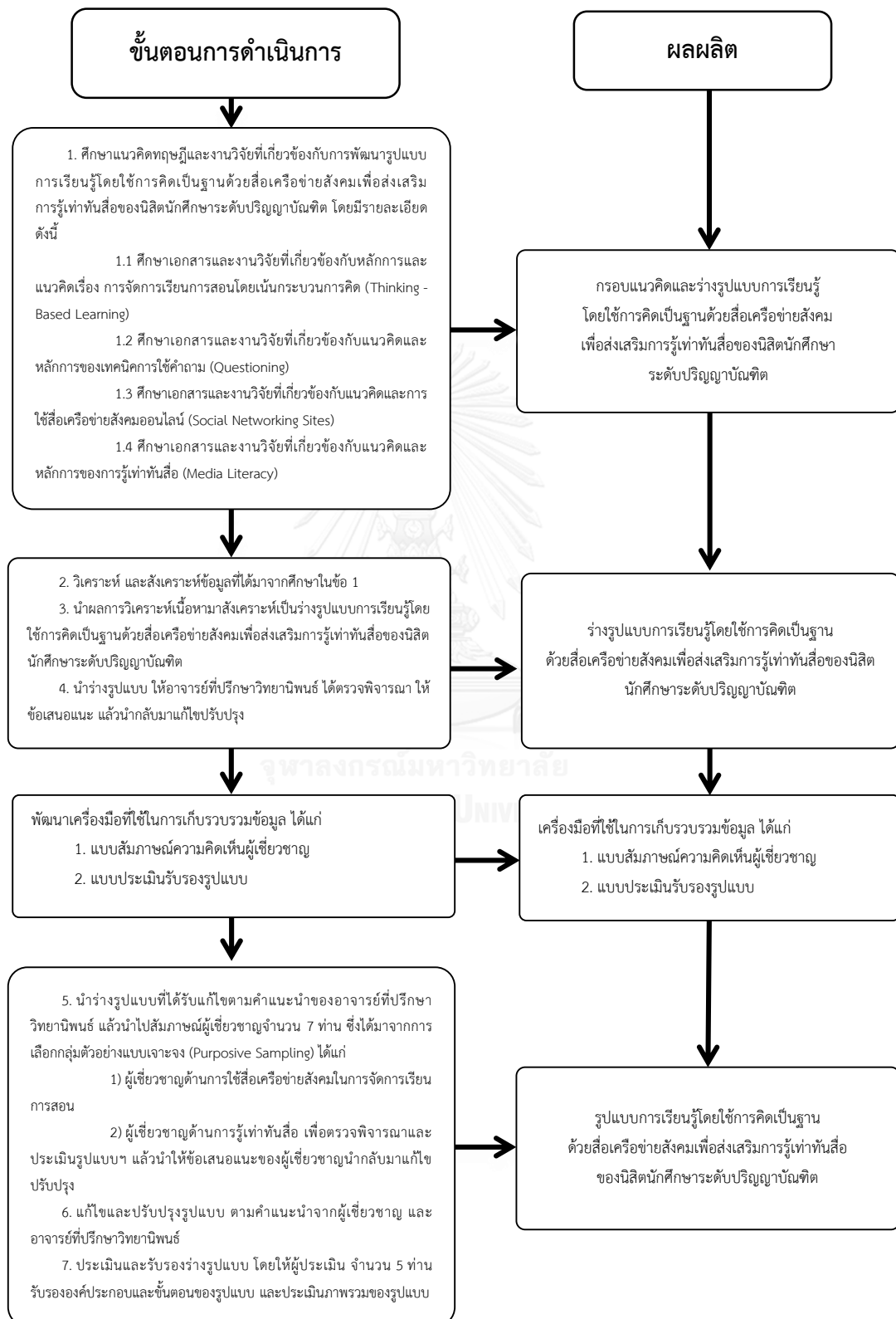
โดยผู้วิจัยได้แบ่งการดำเนินการวิจัยออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 พัฒนารูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

ระยะที่ 2 ศึกษาผลของการใช้รูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

ระยะที่ 3 นำเสนอรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

ระยะที่ 1 การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคม
เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

ระยะที่ 1 พัฒนารูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

การวิจัยในขั้นตอนนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต โดยมีรายละเอียดในการดำเนินการวิจัย ดังนี้

ขั้นตอนการพัฒนารูปแบบ

1. ศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักการและแนวคิดเรื่อง การจัดการเรียน การสอนโดยเน้นกระบวนการคิด (Thinking - Based Learning) และแนวคิดและหลักการของเทคนิคภาษาเพื่อการคิด (Language of Thinking)

1.2 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดและหลักการของเทคนิคการใช้คำถาม (Questioning)

1.3 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดและการใช้สื่อเครือข่ายสังคมออนไลน์ (Social Networking Sites)

1.4 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิด องค์ประกอบ และหลักการของการรู้เท่าทันสื่อ (Media Literacy)

2. วิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้มาจากศึกษาในข้อ 1

3. นำผลการวิเคราะห์เนื้อหา มาสังเคราะห์เป็นร่างรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

4. นำร่างรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต ให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ได้ตรวจพิจารณาและให้ข้อเสนอแนะ แล้วนำกลับมาแก้ไขปรับปรุง

5. นำร่างรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตที่แก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ แล้วนำไปสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 7 ท่าน ซึ่งได้มาจากการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ได้แก่ 1) ผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา และ 2) ผู้เชี่ยวชาญด้านการรู้เท่าทันสื่อ เพื่อตรวจพิจารณาและประเมินรูปแบบฯ แล้วนำข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญนำกลับมาแก้ไขปรับปรุง

6. แก้ไขและปรับปรุงรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริม การรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญและอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

7. นำรูปแบบฯ ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินและรับรองร่างรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต จำนวน 5 ท่าน เพื่อประเมินองค์ประกอบ ขั้นตอนการเรียนการสอน และภาพรวมของรูปแบบฯ รวมถึงเพื่อปรับปรุงแก้ไขรูปแบบฯ เพิ่มเติม โดยได้มาจากการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ได้แก่ 1) ผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา และ 2) ผู้เชี่ยวชาญด้านการรู้เท่าทันสื่อ

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญในการสัมภาษณ์ จำนวน 7 ท่าน และผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน โดยได้มาจากการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ได้แก่ 1) ผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา และ 2) ผู้เชี่ยวชาญด้านการรู้เท่าทันสื่อ

1. ผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา มีคุณสมบัติดังนี้

1) เป็นผู้ผู้เชี่ยวชาญและมีประสบการณ์ด้านเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา อย่างน้อย 5 ปี และ/หรือ

2) เป็นผู้ที่มีผลงานวิชาการด้านเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา ซึ่งเป็นที่ยอมรับในวงการด้านการศึกษา

2. ผู้เชี่ยวชาญด้านการรู้เท่าทันสื่อ มีคุณสมบัติดังนี้

1) เป็นผู้ผู้เชี่ยวชาญและมีประสบการณ์ด้านการรู้เท่าทันสื่ออย่างน้อย 5 ปี และ/หรือ

2) เป็นผู้ที่มีผลงานวิชาการเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อ ซึ่งเป็นที่ยอมรับ

เครื่องมือที่ใช้ในระยการพัฒนารูปแบบฯ

เครื่องมือที่ใช้ในการพัฒนารูปแบบในระยนี้ คือ

1. แบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญ
2. แบบประเมินรับรองรูปแบบ

ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

1. แบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญ

1. สร้างแบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญ มีขั้นตอนดังนี้

1.1 ศึกษาแนวคิด หลักการ ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1.2 กำหนดประเด็นคำถาม เพื่อพัฒนาแบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคม เพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต โดยมีประเด็นสัมภาษณ์ดังนี้

1) ความคิดเห็นเกี่ยวกับการรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

2) ความคิดเห็นเกี่ยวกับขั้นตอนการเรียนรู้ของรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

3) ความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการใช้สื่อเครือข่ายสังคมในการจัดการเรียนการสอน

4) ความคิดเห็นเพิ่มเติม เกี่ยวกับการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐาน ด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

1.3 ร่างแบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

2. นำแบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ได้ตรวจพิจารณาความเหมาะสมและความสอดคล้องด้านเนื้อหาและประเด็นคำถาม จากนั้นนำข้อเสนอแนะที่ได้กลับมาแก้ไขปรับปรุง

3. แก้ไขและปรับปรุงแบบสัมภาษณ์รูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต ตามอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

2. แบบประเมินรับรองรูปแบบ

1. สร้างแบบประเมินรับรองรูปแบบ มีขั้นตอนดังนี้

1.1 ศึกษาแนวคิด หลักการ ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1.2 กำหนดประเด็นคำถาม เพื่อพัฒนาแบบประเมินรับรองการจัดการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานโดยใช้เทคนิคภาษาเพื่อการคิดบนสื่อสังคมออนไลน์เพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันของนิสิต นักศึกษาปริญญาบัณฑิต

1.3 ร่างแบบประเมินรับรองรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

2. นำแบบประเมินรับรองรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตให้อาจารย์ที่ปรึกษา

วิทยานิพนธ์ ได้ตรวจพิจารณาความเหมาะสมและความสอดคล้องด้านเนื้อหาและประเด็นคำถาม แล้วนำข้อเสนอแนะที่ได้กลับมาแก้ไขปรับปรุง

3. แก้ไขและปรับปรุงแบบประเมินรับรองรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐาน ด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต ตามอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์

วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการพิจารณาความเหมาะสมและความสอดคล้องของเนื้อหา ประเด็น สัมภาษณ์ที่ได้รับจากการเก็บรวบรวมข้อมูลในการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ นำมาเทียบกับแนวคิดหลัก แล้วนำมาปรับรูปแบบ องค์ประกอบ และขั้นตอนของรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานร่วมกับ สื่อเครือข่ายสังคม เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

2. การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบประเมินรับรองรูปแบบฯ

การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบประเมินรับรองรูปแบบฯ ผู้วิจัยนำคะแนนที่ได้จากการเก็บ รวบรวมข้อมูลมาคำนวณเป็นค่าสถิติ โดยหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และแปลผล การวิเคราะห์ จากนั้นได้นำข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงแก้ไขรูปแบบให้มีความสมบูรณ์ มากยิ่งขึ้น

ระยะที่ 2 การศึกษาผลของการใช้รูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคม เพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

การวิจัยในขั้นตอนนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคม เพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของนิสิต นักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต โดยมีรายละเอียดในการดำเนินการวิจัย ดังนี้

ขั้นตอนการศึกษาผล

1. กำหนดกลุ่มตัวอย่าง
2. กำหนดวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ กำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ วิเคราะห์ผู้เรียน และกำหนดการนำสื่อเข้ามาใช้ในการเรียนการสอน
3. เลือกสื่อเครือข่ายสังคมและออกแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต ประกอบด้วยแผนการจัดการเรียนรู้
4. ออกแบบและพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ แบบวัดการรู้เท่าทันสื่อ และเกณฑ์การประเมินการรู้เท่าทันสื่อ
5. นำรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต แบบวัดการรู้เท่าทันสื่อ และเกณฑ์การประเมินการรู้เท่าทันสื่อให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องและสอดคล้องของเนื้อหา
6. ทดลองใช้รูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตที่ได้พัฒนาขึ้น

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ นิสิต นักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา

กลุ่มตัวอย่าง คือ นิสิต นักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในรายวิชา 2726536 และ 2765338 ปีการศึกษา 2559 รวมจำนวน 16 คน โดยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในระยะเวลาการศึกษาผลของการใช้รูปแบบฯ

เครื่องมือที่ใช้ในการพัฒนารูปแบบในระยะนี้ คือ

1. สื่อเครือข่ายสังคมสำหรับการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคม เพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต
2. แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต
3. แบบวัดการรู้เท่าทันสื่อ
4. เกณฑ์การประเมินการรู้เท่าทันสื่อแบบบูรณาการ

ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

1. สื่อเครือข่ายสังคมสำหรับการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต โดยมีการดำเนินการดังนี้

- 1.1 วิเคราะห์กลุ่มตัวอย่าง เนื้อหา วัตถุประสงค์การเรียนรู้ แนวคิดและหลักการของการจัดการเรียนการสอนโดยการใช้สื่อเครือข่ายสังคม
- 1.2 นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์และหาสื่อเครือข่ายสังคมที่มีความเหมาะสมสำหรับการจัดการเรียนรู้อยู่โดยใช้สื่อเครือข่ายสังคมตามรูปแบบฯ ได้ โดยมีขั้นตอนดังนี้

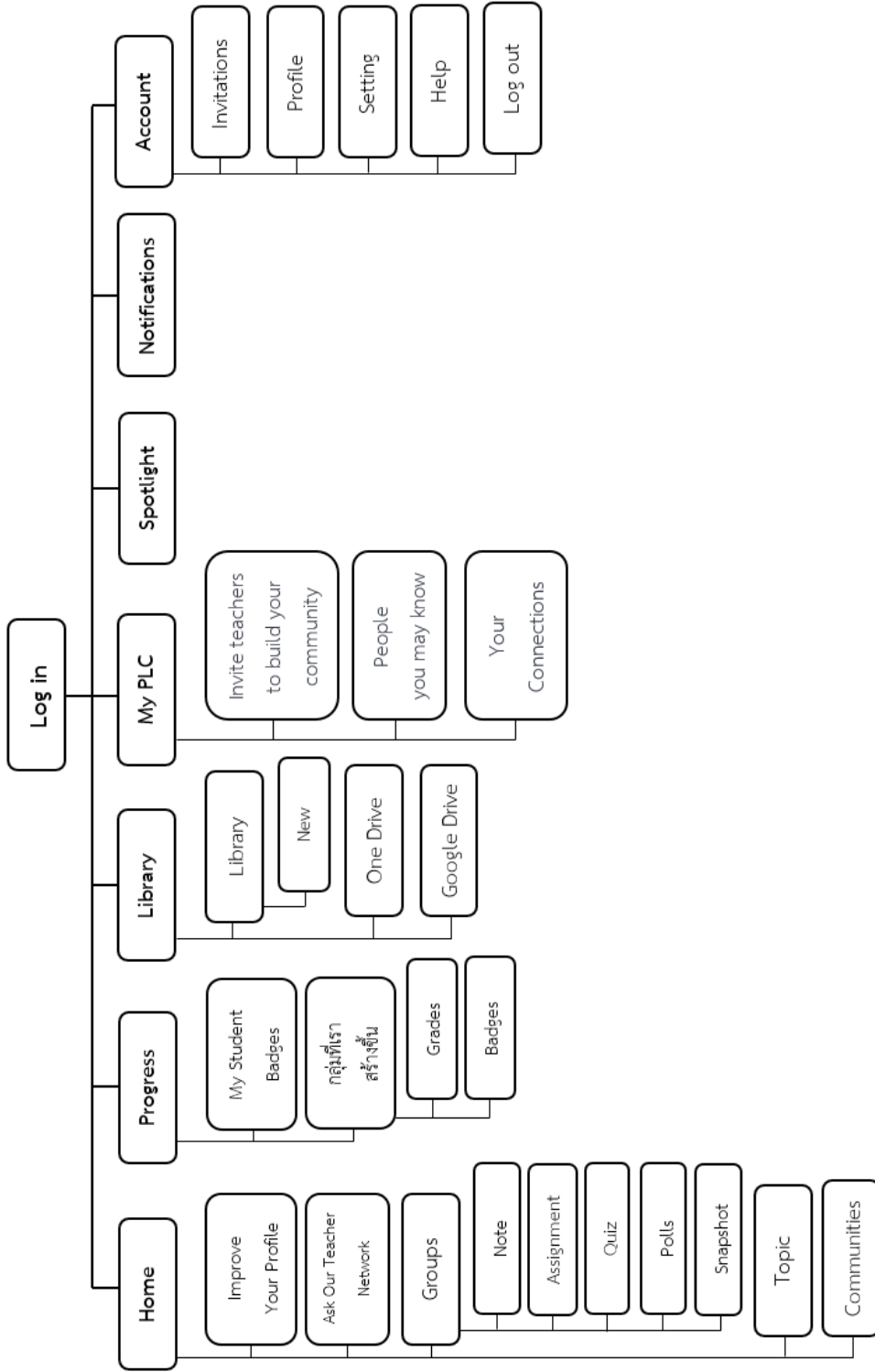
1) ศึกษาโครงสร้างการทำงาน องค์ประกอบ คุณสมบัติการทำงานสื่อเครือข่ายสังคมที่จะนำมาใช้ในการเรียนการสอน

2) กำหนดวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ กำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ วิเคราะห์ผู้เรียน และกำหนดภาพรวมของสื่อ

3) วางแผนและออกแบบการเรียนการสอนด้วยสื่อเครือข่ายสังคม โดยอ้างอิงจากขั้นตอนจากรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐาน เพื่อกำหนดสิ่งที่จะปรากฏในสื่อ เครือข่ายสังคม ฟังก์ชันการใช้งานของสื่อเครือข่ายสังคม ลำดับขั้นตอนของกิจกรรมการเรียนรู้ การมีปฏิสัมพันธ์ของผู้เรียนกับเครื่องมือสื่อเครือข่ายสังคม

1.3 นำสื่อเครือข่ายสังคมสำหรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อ เครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต ให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจพิจารณาและประเมินระบบการเรียนรู้ แล้วนำไปข้อเสนอแนะที่ได้ไปแก้ไขปรับปรุง

1.4 นำสื่อเครือข่ายสังคมสำหรับการจัดการเรียนรู้ ไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบพิจารณาและประเมินในด้านความเหมาะสมและความสอดคล้อง ผลการประเมินพบว่า สื่อเครือข่ายสังคมสำหรับการจัดการเรียนรู้ มีความเหมาะสม สามารถนำไปจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้ โดยสื่อเครือข่ายสังคมที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ Edmodo ซึ่งมีแผนผังโครงสร้าง ดังแผนภาพที่ 3.1

แผนภาพที่ 3.1 แผนผังโครงสร้างของ Edmodo

2. แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต โดยมีการดำเนินการดังนี้

2.1 ศึกษาและวิเคราะห์จากองค์ประกอบและขั้นตอนการเรียนการสอนของรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต เพื่อเขียนแผนการจัดการเรียนรู้

2.2 นำแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต ให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ได้ตรวจพิจารณาความเหมาะสมและความสอดคล้องด้านเนื้อหา ให้ข้อเสนอแนะ แล้วนำกลับมาแก้ไขปรับปรุง

2.3 แก้ไขและปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อ ตามอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์แนะนำ

2.4 นำแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของ ที่แก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบพิจารณาและประเมินในด้านความเหมาะสมและความสอดคล้อง ผลการประเมินพบว่า แผนการจัดการเรียนรู้ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.60$, S.D. = 0.55) สามารถนำไปจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้ (ภาคผนวก ง)

3. แบบวัดการรู้เท่าทันสื่อ เพื่อวัดทักษะการรู้เท่าทันสื่อของผู้เรียนก่อนและหลังการเรียนรู้ โดยเป็นแบบมาตรวัดประมาณค่า 5 ระดับ (Likert's scale) ดังนี้

ระดับ 5 หมายถึง นิสิตมีการปฏิบัติในรายการนั้นมากที่สุด หรือปฏิบัติกิจกรรมนั้นอย่างสม่ำเสมอ

ระดับ 4 หมายถึง นิสิตมีการปฏิบัติในรายการนั้นมาก หรือปฏิบัติกิจกรรมนั้นบ่อยครั้ง

ระดับ 3 หมายถึง นิสิตมีการปฏิบัติในรายการนั้นปานกลาง หรือปฏิบัติกิจกรรมนั้นแต่ไม่สม่ำเสมอ

ระดับ 2 หมายถึง นิสิตมีการปฏิบัติในรายการนั้นน้อย หรือปฏิบัติกิจกรรมนั้นเพียงบางครั้ง

ระดับ 1 หมายถึง นิสิตมีการปฏิบัติในรายการนั้นน้อยที่สุด หรือปฏิบัติกิจกรรมนั้นในลักษณะ
นานๆ ครั้ง

โดยมีเกณฑ์ค่าเฉลี่ยในการวิเคราะห์และแปลความหมาย ดังนี้

- 5.00 – 4.50 หมายถึง นิสิตมีการปฏิบัติในรายการนั้นมากที่สุด หรือปฏิบัติกิจกรรมนั้นอย่าง
สม่ำเสมอ
- 4.49 – 3.50 หมายถึง นิสิตมีการปฏิบัติในรายการนั้นมาก หรือปฏิบัติกิจกรรมนั้นบ่อยครั้ง
- 3.49 – 2.50 หมายถึง นิสิตมีการปฏิบัติในรายการนั้นปานกลาง หรือปฏิบัติกิจกรรมนั้นแต่ไม่
สม่ำเสมอ
- 2.49 – 1.50 หมายถึง นิสิตมีการปฏิบัติในรายการนั้นน้อย หรือปฏิบัติกิจกรรมนั้นเพียงบางครั้ง
- 1.49 – 1.00 หมายถึง นิสิตมีการปฏิบัติในรายการนั้นน้อยที่สุด หรือปฏิบัติกิจกรรมนั้นใน
ลักษณะนานๆ ครั้ง

โดยมีการดำเนินการดังนี้

3.1 สร้างแบบวัดการรู้เท่าทันสื่อ โดยมีขั้นตอนดังนี้

1) ศึกษาจากแนวคิด งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยอ้างอิงกับรูปแบบการเรียนรู้
โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคม

2) กำหนดประเด็นคำถามที่ใช้วัดการรู้เท่าทันสื่อ โดยดัดแปลงมาจากแบบ
วัดทักษะการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาของปรกรณ์ ประจัญบาน และ อนุชา
กอนพ่วง (2558)

3) ร่างแบบวัดการรู้เท่าทันสื่อ

3.2 นำแบบวัดการรู้เท่าทันสื่อให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ได้ตรวจพิจารณา
ความเหมาะสมและความสอดคล้องด้านเนื้อหา ให้ข้อเสนอแนะ แล้วนำกลับมาแก้ไขปรับปรุง

3.3 แก้ไขและปรับปรุงแบบวัดการรู้เท่าทันสื่อตามอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
แนะนำ

3.4 นำแบบวัดการรู้เท่าทันสื่อที่แก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา
วิทยานิพนธ์ ไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ได้ตรวจพิจารณาและประเมินในด้านความเหมาะสม
และความสอดคล้องของประเด็นคำถาม

3.5 แก้ไขและปรับปรุงแบบวัดการรู้เท่าทันสื่อตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญและ
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

3.6 ทดลองใช้กับกลุ่มที่ใกล้เคียงกลุ่มตัวอย่าง 30 คน แล้วนำมาหาค่าความเที่ยง
โดยใช้วิธีการหาความเที่ยงโดยใช้สัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาร์ช พบว่า ได้ค่าความเที่ยงเท่ากับ
0.897 (ภาคผนวก จ)

4. เกณฑ์การประเมินการรู้เท่าทันสื่อแบบรูปรีด โดยมีเกณฑ์การประเมินโดยใช้
ความสามารถในการรู้เท่าทันสื่อ 4 ด้าน ได้แก่ 1) ความสามารถในการเข้าถึง 2) ความสามารถในการ
วิเคราะห์ 3) ความสามารถในการประเมินค่าสื่อ และ 4) ความสามารถในการสร้างสรรค์ โดยมีการ
ดำเนินการดังนี้

4.1 เกณฑ์การประเมินการรู้เท่าทันสื่อ โดยมีขั้นตอนดังนี้

1) ศึกษาจากแนวคิด งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยอ้างอิงกับรูปแบบการเรียนรู้
โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคม

2) ร่างแบบวัดการรู้เท่าทันสื่อ

4.2 นำเกณฑ์การประเมินการรู้เท่าทันสื่อให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ได้ตรวจ
พิจารณาความเหมาะสมและความสอดคล้องด้านเนื้อหา ให้ข้อเสนอแนะ แล้วนำกลับมาแก้ไข
ปรับปรุง

4.3 แก้ไขและปรับปรุงเกณฑ์การประเมินการรู้เท่าทันสื่อตามอาจารย์ที่ปรึกษา
วิทยานิพนธ์แนะนำ

4.4 นำเกณฑ์การประเมินการรู้เท่าทันสื่อที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขจากคำแนะนำ
ของอาจารย์ที่ปรึกษาไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบพิจารณาและประเมินในด้าน

ความเหมาะสมและความสอดคล้องกับการรู้เท่าทันสื่อ ผลการประเมินพบว่า เกณฑ์การประเมินการรู้เท่าทันสื่อมีความเหมาะสมผ่านเกณฑ์ที่กำหนด ($IOC = 0.57$) (ภาคผนวก ฉ)

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ประสิทธิผลของการใช้รูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานร่วมกับสื่อเครือข่ายสังคมออนไลน์ เพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของนิสิต นักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต พิจารณาจาก

1) คะแนนก่อนและหลังเรียนจากแบบวัดการรู้เท่าทันสื่อในการใช้รูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานร่วมกับสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

2) ความคิดเห็นของผู้เรียนที่ใช้รูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานร่วมกับสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

3) คะแนนการประเมินการสะท้อนความคิดของผู้เรียน

โดยวิเคราะห์หาค่าสถิติ ดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลความถี่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่ออธิบายข้อมูลทั่วไป

2. วิเคราะห์ข้อมูลคะแนนจากแบบวัดการรู้เท่าทันสื่อและคะแนนการประเมินการสะท้อนความคิดของผู้เรียน เพื่อเปรียบเทียบระดับคะแนนก่อนและหลังเรียนของผู้เรียน โดยใช้ t-test Dependent

ระยะที่ 3 การนำเสนอรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

การวิจัยในขั้นตอนนี้ มีวัตถุประสงค์นำเสนอรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต โดยมีรายละเอียดในการดำเนินการวิจัย ดังนี้

ขั้นตอนการพัฒนาารูปแบบ

1. นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาผลของรูปแบบในระยะเวลาที่ 2 มาวิเคราะห์ข้อมูล ปรับปรุงแก้ไข และสรุปรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต
2. นำรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตที่ได้ทำการทดลองแล้ว ให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน ประเมินรับรองรูปแบบ
3. วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการรับรองรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตของผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน เพื่อประเมินรับรองรูปแบบ
4. นำผลการประเมินและข้อเสนอแนะที่ได้รับจากผู้ทรงคุณวุฒิ มาปรับปรุงแก้ไข
5. นำเสนอผลการประเมินรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต
6. นำผลการประเมินและข้อเสนอแนะที่ได้รับ มาปรับปรุงแก้ไข ให้มีความถูกต้องสมบูรณ์มากที่สุด

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิในการสัมภาษณ์จำนวน 5 ท่าน ซึ่งได้มาจากการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ได้แก่ 1) ผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา และ 2) ผู้เชี่ยวชาญด้านการรู้เท่าทันสื่อ

เครื่องมือที่ใช้ในกระบวนการนำเสนอรูปแบบฯ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบรับรองรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต ซึ่งมีขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ ดังนี้

1. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. กำหนดประเด็นคำถามเพื่อพัฒนาแบบรับรองรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต โดยแบบประเมินเป็นแบบมาตรประมาณค่า 5 ระดับ (Likert's Scale) และแบบคำถามปลายเปิด แล้วนำไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสม
3. ปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ให้สมบูรณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการประเมินของผู้ทรงคุณวุฒิต่อรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานร่วมกับสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต ซึ่งวิเคราะห์ด้วยค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และแปลผลการวิเคราะห์

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคม เพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต มีวัตถุประสงค์ในการวิจัยดังนี้

1. เพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต
2. เพื่อศึกษาผลของการใช้รูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคม เพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต
3. เพื่อนำเสนอรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

โดยได้มีการแบ่งการดำเนินการวิจัยออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 พัฒนารูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

ระยะที่ 2 ศึกษาผลของการใช้รูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคม เพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

ระยะที่ 3 นำเสนอรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

ระยะที่ 1 การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต ประกอบด้วย 2 ขั้นตอน คือ

1. การศึกษา วิเคราะห์ และสังเคราะห์เกี่ยวกับแนวคิด หลักการ ทฤษฎี และงานวิจัยงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่อง 1) การจัดการเรียนการสอนโดยเน้นกระบวนการคิด (Thinking - Based Learning) 2) เทคนิคการใช้คำถาม (Questioning) 3) สื่อเครือข่ายสังคมออนไลน์ (Social Networking Sites) และ 4) การรู้เท่าทันสื่อ (Media Literacy) เพื่อนำมาใช้ในการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

2. การศึกษาความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญ

2.1 นำร่างรูปแบบการเรียนรู้ฯ ที่ได้ในข้อ 1 ไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีการศึกษา และด้านการรู้เท่าทันสื่อ จำนวน 7 คน พิจารณาและแสดงความคิดเห็น โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์

2.2 ปรับแก้รูปแบบการเรียนรู้ฯ โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต ตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

2.3 นำร่างรูปแบบการเรียนรู้ฯ ที่มีการปรับแก้เรียบร้อยแล้ว ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินรับรองคุณภาพความตรงตามเนื้อหาโดยการประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบ และขั้นตอนของรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต โดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิด้านเทคโนโลยีการศึกษา และด้านการรู้เท่าทันสื่อ จำนวน 5 ท่าน

ตอนที่ 1 ผลจากการศึกษา วิเคราะห์ และสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. จากการศึกษา วิเคราะห์ และสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบและพัฒนาการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคม เพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อ สามารถสรุปได้ว่าการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริม

การรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต ประกอบด้วยองค์ประกอบและขั้นตอน การเรียนการสอน ดังนี้

1.1 องค์ประกอบของรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อ ส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต มีทั้งหมด 5 องค์ประกอบ ดังนี้

1) วัตถุประสงค์การเรียนรู้ หมายถึง เป็นการกำหนดจุดมุ่งหมายในการเรียนการสอนเพื่อเปลี่ยนแปลงและขยายความคิดของผู้เรียน โดยกำหนดวัตถุประสงค์ คือ เพื่อให้ ผู้เรียน

1.1 สามารถคิดวิเคราะห์ วิพากษ์ ตีความเกี่ยวกับเนื้อหาและรูปแบบ ของสื่อได้

1.2 สามารถตระหนัก คิดอย่างมีจิตวิจรรย์ญาณในการเลือกใช้สื่อได้

1.3 สามารถประเมินคุณค่าของสื่อได้

2) การวิเคราะห์เนื้อหา หมายถึง การวิเคราะห์เนื้อหาที่ผู้เรียนต้องเรียนรู้ นั้น มีลักษณะอย่างไร รายวิชาที่สอนเป็นมีเนื้อหอย่างไร เพื่อให้สามารถมาปรับใช้ ใน การตั้งคำถามและการออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่างเหมาะสมและมี ประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับเนื้อหารายวิชา

3) สื่อเครือข่ายสังคมและสื่อการเรียนการสอน หมายถึง การนำสื่อเครือข่ายสังคม มาใช้ในการเรียนการสอน เพื่อเป็นสื่อที่ใช้ในการเรียนการสอน จัดเก็บและบันทึกร่องรอย การเรียนรู้ และสะท้อนความคิดของผู้เรียน อีกทั้งยังเป็นช่องทางในการติดต่อสื่อสารระหว่าง ผู้เรียนกับผู้สอนและผู้เรียนด้วยกัน สำหรับสื่อการเรียนการสอนนั้น เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการ จัดการเรียนการสอน เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และสามารถบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น วิดีโอ ใช้ใน การนำเสนอเนื้อหา โดยจะเน้นในเรื่องของการเรียนรู้เท่าทันสื่อ เป็นต้น

4) **การจัดการเรียนรู้โดยใช้ความคิดเป็นฐาน** หมายถึง ใช้รูปแบบ วิธีการสอน และเทคนิคการสอนต่างๆ ที่กระตุ้นและขยายความคิดผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งต้องมีการตั้งคำถามให้กับผู้เรียน โดยเลือกใช้เทคนิคการใช้ภาษาเพื่อการคิด เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดและขยายความคิดอย่างต่อเนื่องซึ่งการออกแบบคำถามนั้นจะต้องมีความเฉพาะเจาะจง ชัดเจน ตรงประเด็น และเน้นในสิ่งที่ผู้เรียนต้องการเรียนรู้ เพื่อก่อให้ผู้เรียนเกิดความคิด และสามารถต่อยอดความคิดของผู้เรียน รวมไปถึงให้ผู้เรียนได้เกิดมีความคิดอย่าง มีวิจารณญาณ โดยมีองค์ประกอบในการจัดการเรียนรู้ ดังนี้

- การเข้าถึง สืบค้นของผู้เรียน เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เข้าถึงและมีการสืบค้นค้นคว้าหาข้อมูลจากแหล่งต่างๆ จากสื่อในรูปแบบต่างๆ
- การวิเคราะห์ วิพากษ์ และประเมินค่าสื่อ เป็นการจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนได้มีโอกาสฝึกฝนการคิดวิเคราะห์ วิพากษ์สื่อว่า สื่อที่นำมานั้นมี ความถูกต้อง น่าเชื่อถือหรือไม่ รวมถึงการประเมินค่าสื่อว่า สื่อที่นำมานั้นมีคุณภาพ และความเหมาะสมหรือไม่
- การแลกเปลี่ยนความคิด อภิปราย และสรุปความคิดร่วมกัน มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและอภิปรายทั้งระหว่างผู้เรียนกับผู้สอนและผู้เรียนด้วยกันเอง หลังจากนั้นให้ผู้เรียนและผู้สอนร่วมกันสรุปประเด็นความคิดที่ได้จากกระบวนการคิดที่เกิดขึ้นในการเรียนการสอน
- การสะท้อนความคิดของผู้เรียน เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้สะท้อนความคิดของตนเองออกมาว่า ผู้เรียนมีความคิดอย่างไรในประเด็นต่างๆ เกิดการความเปลี่ยนแปลงและขยายความคิดหรือไม่ ทำให้ผู้สอนสามารถวัดและประเมินผลความคิดของผู้เรียน และการตระหนักรู้ในเรื่องการรู้เท่าทันสื่อมากขึ้นเพียงใด

5) **การประเมินผล** หมายถึง การวัดและประเมินผลในเรื่องการรู้เท่าทันสื่อก่อน และหลังของผู้เรียน เพื่อศึกษาความคิดของผู้เรียนทั้งก่อนและหลังเรียนผู้เรียนมี

ความเปลี่ยนแปลงการรู้เท่าทันสื่อมากนักน้อยเพียงใด และแนวโน้มที่เกิดการรู้เท่าทันสื่อเป็นอย่างไร

1.2 ขั้นตอนการเรียนการสอนของรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต มีทั้งหมด 8 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นการเตรียมการจัดการเรียนรู้

- 1.1 วิเคราะห์ผู้เรียน เนื้อหาบทเรียน วัตถุประสงค์การเรียนรู้
- 1.2 กำหนดการใช้คำถาม ระดับคำถามให้เหมาะสมกับผู้เรียน
- 1.3 กำหนดเทคนิควิธีการสอนและกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมและสอดคล้องกับข้อ 1.1
- 1.4 จัดเตรียมสื่อการเรียนการสอน แหล่งการเรียนรู้ และเครื่องมือวัดผลประเมินผล

ขั้นที่ 2 ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน เป็นการเปิดประเด็นความคิด โดยมีการจัดกิจกรรมที่เน้นการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจในการเรียน โดยมีการกำหนดเทคนิค วิธีการใช้สื่อประกอบในการใช้คำถาม เพื่อเป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการคิด ทบทวน แสดงความคิดเห็นให้ผู้เรียนนำความรู้เดิมมาเชื่อมโยงกับความรู้ใหม่

ขั้นที่ 3 ขั้นเรียนรู้ถึงการรู้เท่าทันสื่อ เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้านการเรียนรู้เท่าทันสื่อ โดยยังคงใช้คำถามในการขยายและต่อยอดความคิดของผู้เรียน ซึ่งให้ผู้เรียนเรียนรู้จากสื่อต่างๆ เช่น วิดิทัศน์ที่เกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อ เป็นต้น ด้านผู้สอนจำเป็นต้องให้ผู้เรียนได้รู้จักว่า การรู้เท่าทันสื่อคืออะไร และทำให้ผู้เรียนตระหนักถึงการรู้เท่าทันสื่อ โดยจัดให้มีการจัดกิจกรรมผ่านเว็บไซต์สำหรับการจัดการเรียนการสอน และสื่อเครือข่ายสังคม

ขั้นที่ 4 ขั้นสืบค้นจากสื่อ เป็นขั้นที่ให้ผู้เรียนได้ไปสืบค้นหาข้อมูลจากสื่อเครือข่ายสังคมต่างๆ หรือสื่ออื่นๆ เกี่ยวกับเรื่องที่กำลังศึกษาในรายวิชา เพื่อนำข้อมูลมาใช้ในขั้นต่อไป

ขั้นที่ 5 ขั้นการวิเคราะห์ วิพากษ์สื่อ เมื่อผู้เรียนได้ข้อมูลที่ได้จากการสืบค้นแล้ว หลังจากนั้นในผู้สอนเป็นคนตั้งประเด็นคำถาม โดยให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์และสะท้อนความคิดของผู้เรียนออกมา แล้วผู้สอนคอยแนะนำชี้แนะและกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดทักษะการรู้เท่าทันสื่อด้วยคำถาม เพื่อให้ผู้เรียนได้มีการคิดวิเคราะห์เกี่ยวกับข้อมูลจากสื่อที่ได้มานั้น มีความถูกต้อง น่าเชื่อถือหรือไม่ สามารถเลือก คัดกรองข้อมูลได้ตามที่ตนต้องการหรือไม่ และตีความเนื้อหาของสื่อได้อย่างไร ซึ่งอาจจะส่งผลให้ทักษะการรู้เท่าทันสื่อของผู้เรียนมีการพัฒนามากขึ้น

ขั้นที่ 6 ขั้นแลกเปลี่ยนความคิด อภิปรายร่วมกัน ขั้นนี้จะมีการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนความคิดของตนเองและอภิปรายระหว่างผู้สอนและผู้เรียนด้วยกัน เพื่อให้เกิดการขยายความรู้ความเข้าใจในเรื่องการเรียนรู้การรู้เท่าทันสื่อ อีกทั้งยังทราบถึงการเรียนรู้ด้านการรู้เท่าทันสื่อของผู้เรียน

ขั้นที่ 7 ขั้นสรุปความคิดร่วมกัน หลังจากเสร็จสิ้นการเรียนการสอนจำเป็นต้องมีการสรุปความรู้ความคิด ผลการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้ ประโยชน์ที่ได้รับในการเรียน โดยผู้สอนควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการสรุปความรู้ความคิดภาพรวมของสิ่งที่ได้เรียนรู้ หรือสาระและความสำคัญของการรู้เท่าทัน ในขั้นตอนนี้ผู้เรียนต้องมีการนำเสนอแลกเปลี่ยนเรียนรู้ความรู้ที่ได้ทั้งหมดร่วมกัน โดยเป็นการสรุปเนื้อหาความคิดของผู้เรียน ซึ่งผู้สอนคอยให้แนวทางหรือข้อเสนอแนะ

ขั้นที่ 8 ขั้นทำแบบทดสอบและประเมินผล หลังเสร็จสิ้นกิจกรรมการเรียนการสอน จะมีการประเมินสิ่งที่ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการจัดการเรียนการสอนครั้งนี้ ซึ่งได้มาจากการสรุป การสังเกตพฤติกรรม การทำแบบทดสอบ การสะท้อนความคิดของผู้เรียน การวัดเจตคติ ด้านการรู้เท่าทันสื่อของผู้เรียน

2. จากการศึกษา วิเคราะห์ และสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการรู้เท่าทันสื่อ สามารถสรุปนิยามและความสามารถในการรู้เท่าทันสื่อทั้ง 4 ด้านได้ ดังนี้

2.1 “การรู้เท่าทันสื่อ” (Media literacy) คือ ทักษะด้านเทคโนโลยีและสารสนเทศที่ประกอบด้วยความสามารถในการเข้าถึง (Access) การเข้าใจ (Understand) การประเมิน (Evaluate) และการสร้างสรรค์ (Create) ต่อเนื้อหาสื่อในรูปแบบที่หลากหลายภายใต้บริบทที่แตกต่างกัน โดยต้องผ่านการคิดวิเคราะห์ ไตร่ตรองอย่างมีวิจารณญาณในการเลือกรับรู้ข้อมูลข่าวสาร และสามารถนำข้อมูลเหล่านั้นไปใช้ให้เกิดประโยชน์และต่อยอดความรู้ได้ นอกจากนี้ยังหมายถึง การสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของสื่อในสังคม รวมทั้งการสอบถามหาข้อมูลและแสดงออกความคิดเห็นที่เป็นไปตามระบอบประชาธิปไตย (Center for Media Literacy, 2005; European Commission, 2007; Canadian Council on Learning, 2008; และอุษา บิ๊กกินส์, 2555)

2.2 การเรียนรู้เพื่อเท่าทันสื่อ การรู้เท่าทันสื่อมีทักษะสำคัญ 4 ประการ ซึ่งประกอบด้วย (European Commission, 2007; NAMLE, 2009; พรทิพย์ เย็นจะบก, 2552; และอุษา บิ๊กกินส์, 2555)

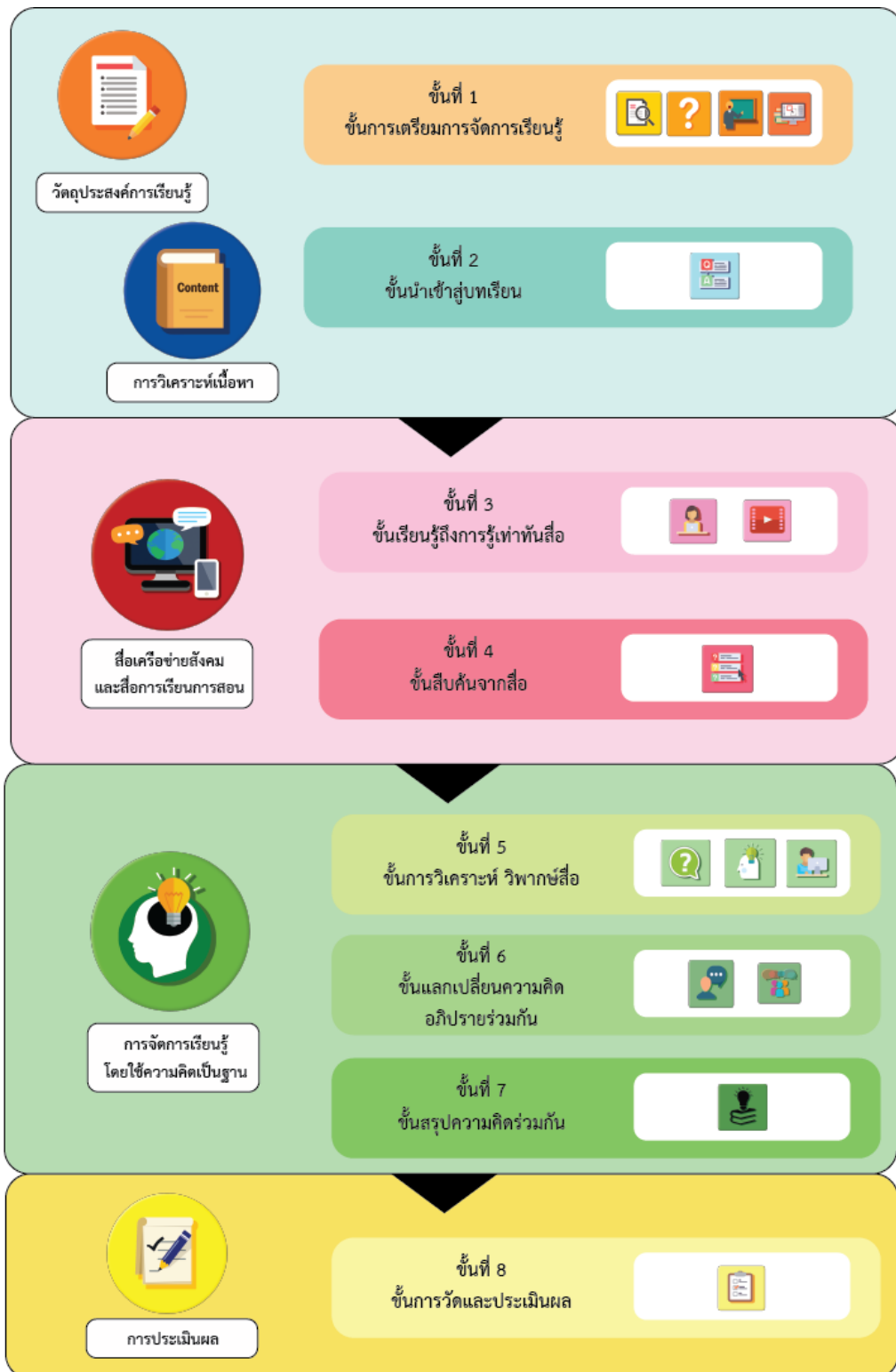
1) ความสามารถในการเข้าถึง (The ability to Access) คือ การได้รับสื่อประเภทต่างๆ ได้อย่างเต็มที่และรวดเร็ว สามารถรับรู้และเข้าใจเนื้อหาของสื่อประเภทต่างๆ ได้อย่างเต็มความสามารถ มีการแสวงหาข่าวสารได้จากสื่อหลายประเภทและไม่ถูกจำกัดอยู่กับสื่อประเภทใดประเภทหนึ่งมากเกินไป ความสามารถในการเก็บข้อมูลที่เกี่ยวข้องและเป็นประโยชน์ พร้อมทั้งทำความเข้าใจความหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

2) ความสามารถในการวิเคราะห์ วิพากษ์ (The ability to Analyze) คือการตีความเนื้อหาสื่อตามองค์ประกอบและรูปแบบที่สื่อแต่ละประเภทนำเสนอ ว่าสิ่งที่สื่อนำเสนอ นั้นส่งผลกระทบต่อสังคม การเมือง หรือเศรษฐกิจโดยใช้พินความรู้เดิม และประสบการณ์ในการคาดการณ์ถึงผลที่จะเกิดขึ้น ที่อาจมาจากการวิเคราะห์ถึงวัตถุประสงค์ของการสื่อสาร การวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมายของสื่อ (กลุ่มผู้เปิดรับสื่อ) จุดยืนของสื่อ บริบทต่างๆ ของสื่อที่ส่งผลกระทบต่อ การนำเสนอของสื่อ โดยอาจใช้วิธีการของการวิเคราะห์เปรียบเทียบ การแตกองค์ประกอบย่อยต่างๆ หรือการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเหตุและผล

3) ความสามารถในการประเมินคุณค่าของสื่อ (The ability to Evaluate) เป็นผลมาจากการวิเคราะห์สื่อที่ผ่านมา ทำให้สามารถที่จะประเมินค่าคุณภาพของเนื้อหาสารที่ถูกส่งออกมาได้ว่ามีคุณค่าต่อผู้รับมากน้อยเพียงใดสามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อผู้รับในด้านใดได้บ้าง คุณค่าที่เกิดขึ้นเป็นคุณค่าที่เกิดขึ้นทางใจ อารมณ์ ความรู้สึก หรือมีคุณค่าทางศีลธรรม จรรยาบรรณ สังคม วัฒนธรรม หรือประเพณีอย่างไรบ้าง สิ่งที่สื่อนำเสนอ มีประโยชน์ต่อการเรียนรู้ในศาสตร์ใดศาสตร์หนึ่งหรือไม่ อย่างไร ในขณะเดียวกัน การประเมินค่าที่เกิดขึ้นอาจเป็นการประเมินคุณภาพของสื่อว่า การนำเสนอของสื่อนั้นมีกระบวนการผลิตที่มีคุณภาพหรือไม่เมื่อเปรียบเทียบกับสื่อประเภทเดียวกัน ความสามารถในการประเมินเนื้อหา โดยสร้างความเกี่ยวข้องของเนื้อหากับประสบการณ์ พร้อมเสนอความเห็นในแง่มุมของความหลากหลาย คุณภาพ และความสัมพันธ์กับเนื้อหา

4) ความสามารถในการสร้างสรรค์หรือสื่อสาร (The ability to Create or Communicate information in a variety of form) หมายถึง การเรียนรู้สื่อ รวมถึงการพัฒนาทักษะการสร้างสื่อในแบบฉบับของตนเองขึ้นมา เมื่อผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจ สามารถวิเคราะห์วิจารณ์ ประเมินค่าสื่อได้อย่างถ่องแท้แล้ว ก็จะต้องวางแผน เขียนบท ค้นคว้าข้อมูลเนื้อหาประกอบ ความสามารถในการสร้างสรรค์ หรือ สื่อสาร เนื้อหาโดยการเขียนบรรยายความคิด ใช้คำศัพท์ เสียง หรือ การสร้างภาพให้มีประสิทธิภาพตามวัตถุประสงค์ที่หลากหลาย

จากการศึกษา วิเคราะห์ และสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในงานวิจัยระยะที่ 1 ผู้วิจัยจึงร่างรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต ดังแสดงใน รูปภาพที่ 4.1

แผนภาพที่ 4.1 (ร่าง) รูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

องค์ประกอบของรูปแบบ

1. หมายถึง วัตถุประสงค์การเรียนรู้
2. หมายถึง การวิเคราะห์เนื้อหา
3. หมายถึง สื่อเครือข่ายสังคมและสื่อการเรียนการสอน
4. หมายถึง การจัดการเรียนรู้โดยใช้ความคิดเป็นฐาน
5. หมายถึง การประเมินผล

กิจกรรมการเรียนการสอน

1. หมายถึง วิเคราะห์ผู้เรียน เนื้อหาบทเรียน วัตถุประสงค์การเรียนรู้
2. หมายถึง กำหนดการใช้คำถาม ระดับคำถาม
3. หมายถึง กำหนดเทคนิควิธีการสอนและกิจกรรมการเรียนรู้
4. หมายถึง จัดเตรียมสื่อการเรียนการสอน แหล่งการเรียนรู้ และเครื่องมือ
วัดผลประเมินผล
5. หมายถึง การตั้งและตอบคำถาม
6. หมายถึง การบรรยาย
7. หมายถึง ชมวิดีโอทัศน์
8. หมายถึง สืบค้นหาข้อมูลจากสื่อต่างๆ
9. หมายถึง ผู้สอนตั้งประเด็นคำถาม
10. หมายถึง ผู้เรียนวิเคราะห์และสะท้อนความคิด
11. หมายถึง บันทึกข้อมูลและแสดงความคิดเห็นลงในสื่อเครือข่ายสังคม
12. หมายถึง ผู้เรียนแลกเปลี่ยนความคิด
13. หมายถึง อภิปรายร่วมกัน
14. หมายถึง สรุปความรู้ความคิด
15. หมายถึง ประเมินสิ่งที่ผู้เรียนได้เรียนรู้

ตอนที่ 2 ผลการศึกษาจากความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

1. จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญทั้งทางด้านเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา และด้านการรู้เท่าทันสื่อเกี่ยวกับองค์ประกอบและขั้นตอนของรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

1.1 องค์ประกอบรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคม เพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่มีความเห็นว่า องค์ประกอบต่างๆ มีความเหมาะสมและสอดคล้องกัน แต่ควรมีการปรับเปลี่ยนในเรื่องการใช้คำและการเขียนให้เหมาะสม เพื่อให้คำอธิบายเกิดความชัดเจนมากยิ่งขึ้น โดยมีคำแนะนำดังนี้

- “วัตถุประสงค์การเรียนรู้” ผู้เชี่ยวชาญได้แนะนำว่า ควรอธิบายเพิ่มเติมให้ชัดเจนถึงความสำคัญของวัตถุประสงค์การเรียนรู้ และควรมีการกำหนดวัตถุประสงค์ให้สอดคล้องกับทักษะการรู้เท่าทันสื่อ

- “สื่อเครือข่ายสังคมและสื่อการเรียนการสอน” ผู้เชี่ยวชาญได้แนะนำว่า ควรอธิบายเพิ่มเติมถึงการนำสื่อเครือข่ายสังคมมาใช้ให้ชัดเจนยิ่งขึ้น และระบุว่าสามารถนำไปใช้ได้ทั้งในรูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบห้องเรียนปกติและแบบออนไลน์ เพื่อให้เกิดความยืดหยุ่นในการนำไปใช้งาน

- “การเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐาน” ผู้เชี่ยวชาญได้แนะนำว่า ควรมีการปรับปรุงกิจกรรมในด้านการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้น เนื่องจากยังไม่เห็นกระบวนการที่ทำให้เกิดการคิดที่ชัดเจนเท่าที่ควร

1.2 ขั้นตอนของรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคม เพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต ผู้เชี่ยวชาญแนะนำว่า ควรมีการปรับเปลี่ยนในเรื่องการใช้คำและการเขียนอธิบายให้เหมาะสม เพื่อให้คำอธิบายเกิดความชัดเจนมากยิ่งขึ้น โดยมีคำแนะนำดังนี้

- ควรปรับการเขียนอธิบายในส่วนของ “ขั้นการเตรียมการจัดการเรียนรู้” โดยให้แสดงถึงการกำหนดขอบข่ายการจัดการเรียนการสอน และควรเป็นเขียนแบบความเรียง

- “ชั้นนำเข้าสู่บทเรียน” ผู้เชี่ยวชาญแนะนำว่า ควรปรับเปลี่ยนเป็น “ขั้นตั้งคำถามชวนคิด” เพื่อให้ตรงประเด็นและสอดคล้องกับการเรียนรู้ที่ได้นำเทคนิคการใช้คำถามและเทคนิคภาษาเพื่อการคิด

- “ขั้นเรียนรู้ถึงการรู้เท่าทันสื่อ” ผู้เชี่ยวชาญแนะนำว่า ควรเขียนทั้งให้ด้านการจัดการเรียนการสอนแบบในห้องเรียนและแบบออนไลน์ เพื่อให้เกิดความยืดหยุ่นในการนำไปใช้

- “ขั้นทำแบบทดสอบและประเมินผล” ผู้เชี่ยวชาญแนะนำว่า ควรปรับเปลี่ยนเป็น “ขั้นการวัดและประเมินผล” ควรเป็นคำแบบวงกว้าง เพื่อให้ง่ายต่อการประยุกต์ใช้และเกิดการความยืดหยุ่นในการนำรูปแบบไปใช้

1.3 กิจกรรมในแต่ละขั้นตอนของรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับองค์ประกอบและขั้นตอนการเรียนการสอนแล้ว แต่

- กิจกรรมในแต่ละขั้นควรมีการออกแบบกิจกรรมให้มีความชัดเจนว่า กิจกรรมในขั้นใดที่เป็นการเรียนการสอนภายในห้องเรียนหรือแบบออนไลน์ แล้วควรระบุว่าจะต้องใช้เครื่องมือและ/หรือสื่อประกอบการเรียนการสอนอะไรบ้าง เป็นต้น เพื่อให้เกิดความยืดหยุ่นในการจัดกิจกรรมและกำหนดขอบเขตในการใช้เครื่องมือได้

- ควรมีรายละเอียดเพิ่มเติมเกี่ยวกับเรื่องสำคัญที่เห็นในงานวิจัยนี้ หัวใจหลัก อยู่ที่ “การตั้งคำถาม” ควรจะมีข้อเสนอแนะลักษณะของการตั้งคำถามที่ดี เพื่อให้ได้ประเด็นที่ต้องการ อันนี้เป็น เทคนิคที่สำคัญ แต่ส่วนใหญ่จะเป็นจุดอ่อน ทำให้ได้คำตอบ หรือ การชวนให้คิดไม่ได้ลึกซึ้งอย่างที่วัตถุประสงค์ตั้งไว้

1.4 รูปแบบโมเดลของรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต ควรมีการปรับปรุง เพื่อให้เกิดความสวยงาม ชัดเจน และเข้าใจง่ายยิ่งขึ้น ดังนี้

- ควรออกแบบให้มีมิติยิ่งขึ้น การเลือกใช้สีควรในโทนที่เข้มขึ้นกว่าเดิม เนื่องจาก
ร่างรูปแบบเดิมนั้นเน้นสีชุดแบบพาสเทล และมีพื้นหลังที่ซีดมากเกินไป ทำให้รูปแบบนั้นไม่มี
ความโดดเด่นต่อความสนใจเท่าที่ควร ซึ่งอาจส่งผลการนำเสนอรูปแบบได้
- ควรมีการทำเส้นความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบ เพื่อแสดงให้เห็นถึง
ความสอดคล้องที่ชัดเจนยิ่งขึ้น
- การเลือกใช้สีฟอนต์ ควรมีการเลือกใช้สีที่เหมาะสมและสอดคล้องกับพื้นหลัง
เพื่อให้เกิดความโดดเด่นในการนำเสนอและง่ายต่อการอ่านยิ่งขึ้น
- ควรใส่ข้อมูลรายละเอียดขั้นตอนการเรียนการสอนภายในรูปแบบโมเดลเลย
เพื่อให้ง่ายต่อการอ่านและเข้าใจ

2. หลังจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ ผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากการสัมภาษณ์มาใช้ในการพัฒนา
รูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของนิสิต
นักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต ประกอบด้วยรายละเอียด 2 ส่วน ได้แก่ 1) องค์ประกอบของรูปแบบ
การเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต และ 2) ขั้นตอนการเรียนการสอนของรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐาน
ด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต โดยมีรายละเอียด ดังนี้

2.1 องค์ประกอบของรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคม
เพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต มีทั้งสิ้น 5 องค์ประกอบ ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 วัตถุประสงค์การเรียนรู้ หมายถึง การกำหนดสิ่งที่ต้องการให้ผู้เรียนมีหรือ
บรรลุ ซึ่งมีทั้งด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติ รวมถึงจุดมุ่งหมายและขอบเขตในการจัดการเรียน
การสอน เพื่อมุ่งสู่การเกิดผลสัมฤทธิ์ตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้ โดยกำหนดวัตถุประสงค์
ตามหลักการการรู้เท่าทันสื่อ คือ เพื่อให้ผู้เรียน 1) สามารถเข้าถึงสื่อ สามารถรับรู้และเข้าใจเนื้อหา
ของสื่อประเภทต่างๆ ได้ 2) สามารถคิดวิเคราะห์ วิพากษ์ ตีความเกี่ยวกับเนื้อหาและรูปแบบของสื่อ

ได้ 3) สามารถตระหนัก คิดอย่างมีคิดวิจารณ์ญาณในการเลือกใช้สื่อได้ และ 4) สามารถประเมินคุณค่าของสื่อได้

องค์ประกอบที่ 2 การวิเคราะห์เนื้อหา หมายถึง การวิเคราะห์เนื้อหาที่ผู้เรียนต้องเรียนรู้นั้น มีลักษณะอย่างไร รายวิชาที่สอนมีเนื้อหาอย่างไร เพื่อให้สามารถมาปรับใช้ในการตั้งคำถามและการออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับเนื้อหาวิชานั้นๆ

องค์ประกอบที่ 3 สื่อเครือข่ายสังคมและสื่อการเรียนการสอน หมายถึง การนำสื่อเครือข่ายสังคมมาใช้ในการเรียนการสอน เพื่อเป็นสื่อที่ใช้ในการเรียนการสอน จัดเก็บและบันทึกร่องรอยการเรียนรู้ และสะท้อนความคิดของผู้เรียน อีกทั้งยังเป็นช่องทางในการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้เรียนกับผู้สอนและผู้เรียนด้วยกัน สำหรับสื่อการเรียนการสอนนั้น เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอน เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และสามารถบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น วิดีโอ ใช้ในการนำเสนอเนื้อหา โดยจะเน้นในเรื่องของการเรียนรู้เท่าทันสื่อ เป็นต้น

องค์ประกอบที่ 4 การจัดการเรียนรู้โดยใช้ความคิดเป็นฐาน หมายถึง การใช้รูปแบบวิธีการสอน และเทคนิคการสอนต่าง ๆ ที่กระตุ้นและขยายความคิดผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง โดยต้องมีการตั้งคำถามให้กับผู้เรียน โดยเลือกใช้เทคนิคการใช้ภาษาเพื่อการคิด เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดและขยายความคิดอย่างต่อเนื่อง สำหรับในการออกแบบคำถามนั้นจะต้องมีความเฉพาะเจาะจง เพียงตรงประเด็น และเน้นในสิ่งที่ผู้เรียนต้องการเรียนรู้ เพื่อก่อให้ผู้เรียนเกิดความคิด และสามารถต่อยอดความคิดของผู้เรียน รวมไปถึงให้ผู้เรียนได้เกิดมีความคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ โดยมีองค์ประกอบในการจัดการเรียนรู้ ดังนี้

- **การเข้าถึงและสืบค้นของผู้เรียน** หมายถึง เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เข้าถึงเลือกใช้ และมีการสืบค้น ค้นคว้าหาข้อมูลจากแหล่งข้อมูลจากสื่อในรูปแบบต่าง ๆ
- **การวิเคราะห์ วิพากษ์ และประเมินค่าสื่อ** หมายถึง การจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนได้มีโอกาสฝึกฝนการคิดวิเคราะห์ วิพากษ์สื่อว่า ข้อมูลและสื่อที่นำมาใช้นั้นมีความถูกต้อง น่าเชื่อถือหรือไม่ รวมถึงการประเมินค่าสื่อว่า สื่อที่นำมาใช้นั้นมีคุณภาพและความเหมาะสมหรือไม่

- **การแลกเปลี่ยนความคิด อภิปราย และสรุปความคิดร่วมกัน** หมายถึง การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและอภิปรายทั้งระหว่างผู้เรียนกับผู้สอนและผู้เรียนด้วยกันเอง หลังจากนั้นให้ผู้เรียนและผู้สอนร่วมกันสรุปประเด็นความคิดที่ได้จากกระบวนการคิดที่เกิดขึ้นในการเรียนการสอน
- **การสะท้อนความคิดของผู้เรียน** หมายถึง การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้สะท้อนความคิดของตนเองออกมาว่า ผู้เรียนมีความคิดอย่างไรในประเด็นต่างๆ เกิดการความเปลี่ยนแปลงและขยายความคิดหรือไม่ ทำให้ผู้สอนสามารถวัดและประเมินผลความคิดของผู้เรียน และการตระหนักรู้ในเรื่องการรู้เท่าทันสื่อมากน้อยเพียงใด

องค์ประกอบที่ 5 การประเมินผล หมายถึง การวัดและประเมินผลในเรื่องการรู้เท่าทันสื่อ ก่อนและหลังของผู้เรียน เพื่อศึกษาความคิดของผู้เรียนทั้งก่อนและหลังเรียนผู้เรียนมีความเปลี่ยนแปลงการรู้เท่าทันสื่อมากน้อยเพียงใด และแนวโน้มที่เกิดการรู้เท่าทันสื่อเป็นอย่างไร นอกจากนั้นควรมีการประเมินการเรียนรู้ในแต่ละครั้งทั้งจากการวัดและประเมินผลจากการสรุปความรู้ความคิด การทำแบบทดสอบ การสะท้อนความคิดของผู้เรียนบนสื่อเครือข่ายสังคม และ/หรือ การวัดการรู้เท่าทันสื่อของผู้เรียน เพื่อวัดและประเมินผลที่แสดงให้เห็นถึงความคิด หลักการเลือกใช้ และวิเคราะห์สื่อ และความสามารถด้านการรู้เท่าทันสื่อของผู้เรียน

2.2 ขั้นตอนการเรียนการสอนของรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต มีทั้งหมด 8 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 เตรียมการจัดการเรียนรู้ หมายถึง การกำหนดขอบข่ายการจัดการเรียนการสอน โดยผู้สอนมีหน้าที่ในการเตรียมจัดการเรียนการสอน ดังนี้ (1) วิเคราะห์ผู้เรียน เนื้อหาบทเรียน วัตถุประสงค์การเรียนรู้ (2) กำหนดการใช้คำถาม ระดับคำถามให้เหมาะสมกับผู้เรียน โดยคำนึงถึงการออกแบบคำถามที่ตรงประเด็นและการเลือกใช้ภาษาที่สามารถจุดประกายและส่งเสริมความคิดของผู้เรียนได้ (3) กำหนดเทคนิควิธีการสอนและกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมและสอดคล้องกับผู้เรียน เนื้อหา และวัตถุประสงค์การเรียนรู้ และ (4) จัดเตรียมสื่อการเรียนการสอน แหล่งข้อมูลการเรียนรู้ และเครื่องมือวัดและประเมินผล

ขั้นที่ 2 ตั้งคำถามชวนคิด หมายถึง การเปิดประเด็นความคิด เน้นการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจในการเรียนและเป็นการจุดประกายความคิดริเริ่ม โดยต้องมีการกำหนดเทคนิค วิธีการใช้สื่อประกอบกับการใช้คำถามที่มีการใช้ภาษาเพื่อส่งเสริมการคิด เพื่อเป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการคิด ทบทวน แสดงความคิดเห็นให้ผู้เรียนนำความรู้เดิมมาเชื่อมโยงกับความรู้ใหม่ ส่วนผู้สอนจะคอยแนะนำแนวทางความคิดของผู้เรียนให้เกิดตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้ที่ละนิด

ขั้นที่ 3 เรียนรู้ถึงการรู้เท่าทันสื่อ หมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้านการเรียนรู้เท่าทันสื่อ โดยยังคงใช้คำถามในการขยายและต่อยอดความคิดของผู้เรียน และให้ผู้เรียนได้เรียนรู้การรู้เท่าทันจากสื่อต่าง ๆ เช่น เอกสารประกอบการสอน เว็บไซต์ วิดิทัศน์ที่เกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อ เป็นต้น ด้านผู้สอนต้องให้ผู้เรียนได้รู้จักว่า การรู้เท่าทันสื่อคืออะไร ทำไมต้องมี การรู้เท่าทันสื่อ เพื่อให้ผู้เรียนเริ่มมีความตระหนักและเรียนรู้ถึงการรู้เท่าทันสื่อ โดยมีการจัดกิจกรรมผ่านเว็บไซต์สำหรับการจัดการเรียนการสอน และ/หรือสื่อเครือข่ายสังคม

ขั้นที่ 4 สืบค้นจากสื่อ หมายถึง ขั้นที่ให้ผู้เรียนไปสืบค้นหาข้อมูลข่าวสารบนอินเทอร์เน็ตจากสื่อออนไลน์ต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นเว็บไซต์ สื่อเครือข่ายสังคม หรือสื่ออื่นๆ เกี่ยวกับเรื่องที่กำลังศึกษาในรายวิชา เพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการรวบรวมข้อมูลและดำเนินการในขั้นต่อไป

ขั้นที่ 5 การวิเคราะห์ วิพากษ์สื่อ หมายถึง เมื่อผู้เรียนรวบรวมข้อมูลจากการสืบค้นแล้ว หลังจากนั้นผู้สอนตั้งประเด็นคำถามเพื่อเป็นโจทย์ให้ผู้เรียนได้คิดวิเคราะห์ ซึ่งผู้สอนอาจคอยแนะนำชี้แนะและกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดทักษะการรู้เท่าทันสื่อด้วยคำถาม จากนั้นให้ผู้เรียนสะท้อนความคิดของตนเองบนสื่อเครือข่ายสังคม เพื่อให้ผู้เรียนได้มีการคิดวิเคราะห์เกี่ยวกับข้อมูลจากสื่อที่ได้มานั้น มีความถูกต้อง น่าเชื่อถือหรือไม่ สามารถเลือก คัดกรองข้อมูลได้ตามที่ตนต้องการหรือไม่ และตีความเนื้อหาของสื่อได้อย่างไร ที่อาจสามารถส่งผลให้ทักษะการรู้เท่าทันสื่อของผู้เรียนมีการพัฒนามากขึ้น

ขั้นที่ 6 แลกเปลี่ยนความคิด อภิปรายร่วมกัน หมายถึง การจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนความคิดของตนเองและอภิปรายระหว่างผู้สอนและผู้เรียนด้วยกัน เพื่อให้เกิดการขยายความรู้ความเข้าใจในเรื่องการเรียนรู้การรู้เท่าทันสื่อ อีกทั้งยังทราบถึงการเรียนรู้ด้านการรู้เท่าทันสื่อของผู้เรียน โดยสามารถทำได้ทำในรูปแบบการจัดภายในห้องเรียนหรือบนสื่อเครือข่ายสังคม

ขั้นที่ 7 สรุปความคิดรวบยอด หมายถึง หลังจากเสร็จสิ้นการเรียนการสอนจำเป็นต้องมีการสรุปความรู้ความคิด ผลการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้ ประโยชน์ที่ได้รับในการเรียน โดยผู้สอนควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการสรุปความรู้ความคิด ภาพรวมของสิ่งที่ได้เรียนรู้ หรือสาระและความสำคัญของการรู้เท่าทันสื่อ ในขั้นตอนนี้ผู้เรียนต้องมีการนำเสนอแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ความรู้ที่ได้ทั้งหมดร่วมกัน โดยเป็นการสรุปเนื้อหา ความคิดของผู้เรียน ซึ่งผู้สอนคอยให้แนวทางหรือข้อเสนอแนะ

ขั้นที่ 8 การวัดและประเมินผล หมายถึง หลังเสร็จสิ้นกิจกรรมการเรียนการสอน มีการประเมินสิ่งที่ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการจัดการเรียนการสอนในแต่ละครั้ง ซึ่งได้มาจากการสรุปความรู้ความคิด การทำแบบทดสอบ การสะท้อนความคิดของผู้เรียนบนสื่อเครือข่ายสังคม และ/หรือ การวัดการรู้เท่าทันสื่อของผู้เรียน เพื่อวัดและประเมินผลที่แสดงให้เห็นถึงความคิด หลักการเลือกใช้ และวิเคราะห์สื่อ และความสามารถด้านการรู้เท่าทันสื่อของผู้เรียน

3. ผู้วิจัยได้นำรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินเพื่อรับรองคุณภาพ โดยประเมินถึงความเหมาะสมขององค์ประกอบ และขั้นตอนของรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต โดยเป็นผู้ทรงคุณวุฒิด้านเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา และผู้ทรงคุณวุฒิด้านการรู้เท่าทันสื่อ จำนวน 5 คน

ผลการประเมินรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต ดังที่แสดงในตารางที่ 4.1 โดยคำนวณค่าเฉลี่ยจากแบบประเมินรับรองรูปแบบตามประเภหามาตรประมาณค่า (Rating Scale) และมีเกณฑ์ค่าเฉลี่ยในการวิเคราะห์และแปลความหมาย ไว้ดังนี้

- 5.00 – 4.50 หมายถึง มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด
- 4.49 – 3.50 หมายถึง มีความเหมาะสมในระดับมาก
- 3.49 – 2.50 หมายถึง มีความเหมาะสมในระดับปานกลาง
- 2.49 – 1.50 หมายถึง มีความเหมาะสมในระดับน้อย

1.49 – 1.00 หมายถึง มีความเหมาะสมในระดับน้อยที่สุด

ตารางที่ 4.1 ผลการประเมินความเหมาะสมของ (ร่าง) รูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาในระดับปริญญาบัณฑิตจากผู้ทรงคุณวุฒิ

รายการประเมิน	ค่าเฉลี่ย \bar{X}	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน S.D.	แปล ความหมาย
ภาพรวมของรูปแบบฯ			
1. วัตถุประสงค์ของรูปแบบการเรียนรู้	4.20	0.45	มาก
2. หลักการและแนวคิดพื้นฐานในการพัฒนา รูปแบบการเรียนรู้	4.40	0.55	มาก
3. องค์ประกอบของรูปแบบฯ	4.40	0.55	มาก
4. ขั้นตอนการจัดการเรียนการสอน	4.60	0.55	มากที่สุด
5. เครื่องมือที่ใช้ในการเรียน	4.40	0.55	มาก
รวม	4.40	0.53	มาก
องค์ประกอบ			
1. วัตถุประสงค์การเรียนรู้	4.40	0.55	มาก
2. การวิเคราะห์เนื้อหา	4.20	0.45	มาก
3. สื่อเครือข่ายสังคมและสื่อการเรียนการสอน	4.60	0.55	มากที่สุด
4. การจัดการเรียนรู้โดยใช้ความคิดเป็นฐาน	4.20	0.84	มาก
5. การประเมินผล	4.00	0.00	มาก
รวม	4.28	0.48	มาก
ขั้นตอนการจัดการเรียนการสอน			
1. การเตรียมการ			
1.1 วิเคราะห์ผู้เรียน เนื้อหาบทเรียน กำหนดคำถาม และเตรียมสื่อการเรียน การสอน	4.60	0.55	มากที่สุด
1.2 การปฐมนิเทศและแนะนำการเรียน	4.60	0.55	มากที่สุด

ตารางที่ 4.1 ผลการประเมินความเหมาะสมของ (ร่าง) รูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต จากผู้ทรงคุณวุฒิ (ต่อ)

รายการประเมิน	ค่าเฉลี่ย \bar{X}	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน S.D.	แปล ความหมาย
1.3 การทดสอบก่อนเรียน	4.80	0.45	มากที่สุด
2. กระบวนการเรียนการสอน			
2.1 ขึ้นตั้งคำถามชวนคิด	4.60	0.55	มากที่สุด
2.2 ขึ้นเรียนรู้ถึงการรู้เท่าทันสื่อ	4.40	0.55	มาก
2.3 ขึ้นสืบค้นจากสื่อ	4.60	0.55	มากที่สุด
2.4 ขึ้นการวิเคราะห์ วิพากษ์สื่อ	4.60	0.55	มากที่สุด
2.5 ขึ้นแลกเปลี่ยนความคิด อภิปราย ร่วมกัน	4.80	0.45	มากที่สุด
2.6 ขึ้นสรุปความคิดร่วมกัน	4.40	0.55	มาก
3. การวัดและประเมินผล			
3.1 การทดสอบหลังเรียน	4.00	0.71	มาก
รวม	4.54	0.54	มากที่สุด
เครื่องมือที่ใช้ในรูปแบบ			
1. สื่อเครือข่ายสังคม Edmodo	4.60	0.55	มากที่สุด
2. แหล่งข้อมูลบนเว็บ ที่อยู่ในรูปแบบต่างๆ เช่น เอกสารประกอบการสอน ข้อความ ภาพ เป็นต้น	4.20	0.84	มาก
3. แบบวัดการรู้เท่าทันสื่อ	4.20	0.45	มาก
รวม	4.33	0.61	มาก
การใช้งานรูปแบบ			
1. รูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานฯ ที่พัฒนาขึ้นสามารถนำไปใช้จัดการเรียนการ สอนได้จริง	4.60	0.55	มากที่สุด
2. สถานที่ในการจัดกิจกรรมการเรียน การสอน ตามรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิด เป็นฐานฯ	4.40	0.55	มาก

ตารางที่ 4.1 ผลการประเมินความเหมาะสมของ (ร่าง) รูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต จากผู้ทรงคุณวุฒิ (ต่อ)

รายการประเมิน	ค่าเฉลี่ย \bar{X}	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน S.D.	แปล ความหมาย
3. ระยะเวลาที่ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานฯ	4.20	0.45	มาก
4. รูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานฯ ที่พัฒนาขึ้นสามารถส่งเสริมการเรียนรู้เท่าทันสื่อได้จริง	4.40	0.55	มาก
รวม	4.40	0.52	มาก
รวมทั้งหมด	<u>4.39</u>	<u>0.54</u>	มาก

จากตารางที่ 4.1 ผลการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต พบว่ารูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตมีคุณภาพ โดยค่าเฉลี่ยของผลการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบฯ ในภาพรวมทั้งหมดยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.39$, S.D. = 0.54) แสดงให้เห็นว่า (ร่าง) รูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต ที่ได้พัฒนาขึ้นมามีความเหมาะสมและสามารถนำไปใช้ในการทดลองได้ นอกจากนี้ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นเพิ่มเติม ดังนี้

1. รูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานฯ มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับหลักการจัดการเรียนรู้การรู้เท่าทันสื่อ
2. การประเมินผล สามารถใช้เครื่องมือวัดและประเมินผลเพิ่มเติมได้อีก เช่น แบบทดสอบเชิงสถานการณ์ แบบประเมินการรู้เท่าทันสื่อ เป็นต้น

รูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อ
ของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต ที่ได้ผ่านการรับรองจากผู้ทรงคุณวุฒิเรียบร้อยแล้ว มีรูปแบบ
ดังแสดงในแผนภาพที่ 4.2

แผนภาพที่ 4.2 รูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

ระยะที่ 2 การศึกษาผลของการใช้รูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคม เพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

ผู้วิจัยได้นำรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต ไปใช้ทดลองกับกลุ่มตัวอย่าง โดยเป็นนิสิตในรายวิชา 2726536 และ 2765338 คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร ภาคการศึกษาปลาย ปีการศึกษา 2559 รวมจำนวน 16 คน ระยะเวลาในการทดลอง 5 สัปดาห์ หลังจากนั้นได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยแบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 6 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 รายละเอียดของกลุ่มตัวอย่าง

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ตรวจสอบการแจกแจงแบบปกติของข้อมูลกลุ่มตัวอย่างตามข้อตกลงเบื้องต้นในการวิเคราะห์ทางสถิติ

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ภาพรวมของการรู้เท่าทันสื่อก่อนเรียนและหลังเรียนของกลุ่มตัวอย่าง จากแบบวัดการรู้เท่าทันสื่อ

ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์ภาพรวมของการรู้เท่าทันสื่อของกลุ่มตัวอย่าง จากการสะท้อนความคิด

ตอนที่ 5 ผลการวัดความสามารถในการรู้เท่าทันสื่อจากการสะท้อนความคิดของกลุ่มตัวอย่าง โดยจำแนกตามความสามารถ

ตอนที่ 6 ผลการสำรวจความคิดเห็นในการเรียนโดยใช้รูปแบบการเรียนรู้ด้วยการคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

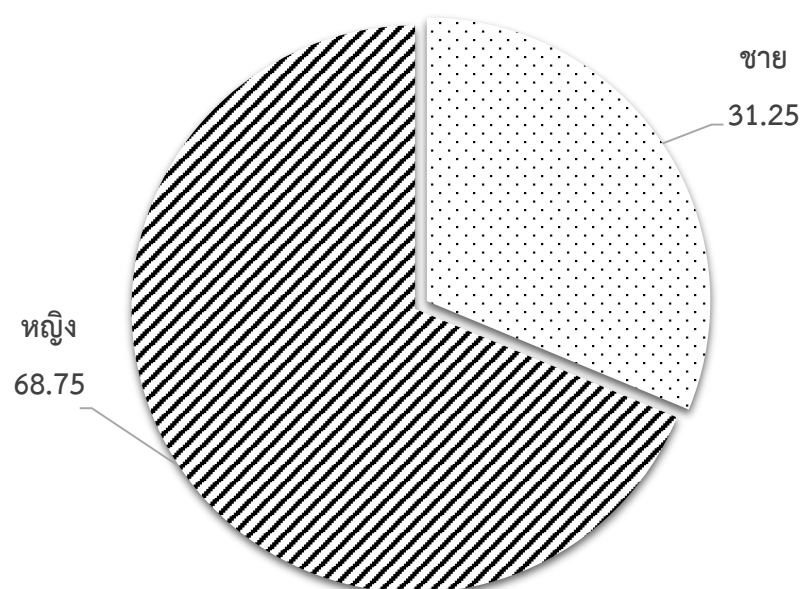
ตอนที่ 1 รายละเอียดของกลุ่มตัวอย่าง

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง ดังแสดงในตารางที่ 4.2 และแผนภาพที่ 4.3 ดังนี้

ตารางที่ 4.2 รายละเอียดของกลุ่มตัวอย่าง

สถานภาพ	จำนวนทั้งหมด (n = 16)	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	5	31.25
หญิง	11	68.75
รวม	16	100.00

จากตารางที่ 4.2 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ซึ่งมีจำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 68.75 และเพศชาย จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 31.25 โดยได้รวมทั้งสองรายวิชาแล้ว

แผนภาพที่ 4.3 รายละเอียดของกลุ่มตัวอย่าง (เพศ)

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ตรวจสอบการแจกแจงแบบปกติของข้อมูลกลุ่มตัวอย่างตามข้อตกลงเบื้องต้นในการวิเคราะห์ทางสถิติ

ผลการวิเคราะห์ตรวจสอบการแจกแจงแบบปกติของข้อมูลกลุ่มตัวอย่างตามข้อตกลงเบื้องต้นในการวิเคราะห์ทางสถิติทั้งก่อนเรียนและหลังเรียน ดังแสดงในตารางที่ 4.3

ตารางที่ 4.3 ผลการวิเคราะห์ตรวจสอบการแจกแจงเป็นปกติของข้อมูลกลุ่มตัวอย่าง

คะแนนการรู้เท่าทันสื่อ	Kolmogorov - Smirnov test		
	Statistic	df	p
ก่อนเรียน	.175	16	.200
หลังเรียน	.113	16	.200

จากตารางที่ 4.3 พบว่า คะแนนการรู้เท่าทันสื่อของนิสิตกลุ่มตัวอย่างมีการแจกแจงแบบปกติทั้งในระยะก่อนเรียน $D(16) = .175, p > .05$ และหลังเรียน $D(16) = .113, p > .05$ ตามลำดับ

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ภาพรวมของการรู้เท่าทันสื่อก่อนเรียนและหลังเรียนของกลุ่มตัวอย่างจากแบบวัดการรู้เท่าทันสื่อ

ผลการวิเคราะห์การรู้เท่าทันสื่อก่อนเรียนและหลังเรียนของกลุ่มตัวอย่าง จากแบบวัดการรู้เท่าทันสื่อ ดังแสดงในตารางที่ 4.4

ตารางที่ 4.4 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการเปรียบเทียบคะแนนความสามารถในการรู้เท่าทันสื่อ ก่อนเรียนและหลังเรียนของกลุ่มตัวอย่าง จากแบบวัดการรู้เท่าทันสื่อ

คะแนน การรู้เท่าทันสื่อ	คะแนน	ค่าเฉลี่ย \bar{X}	ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน S.D.	t	.Sig
การเข้าถึง					
ก่อนเรียน	25	19.44	2.152	-4.038	.001*
หลังเรียน	25	21.31	2.182		
การวิเคราะห์					
ก่อนเรียน	25	19.00	2.633	-3.794	.002*
หลังเรียน	25	21.06	1.611		
การประเมินค่าสื่อ					
ก่อนเรียน	25	18.19	3.311	-3.643	.002*
หลังเรียน	25	20.25	2.436		
การสร้างสรรค์					
ก่อนเรียน	25	17.69	3.240	-3.719	.002*
หลังเรียน	25	20.25	2.620		
รวม					
ก่อนเรียน	100	74.31	10.248	-3.679	.002*
หลังเรียน	100	82.88	7.535		

* $p < .05$

จากตารางที่ 4.4 พบว่า คะแนนการรู้เท่าทันสื่อหลังเรียนของนิสิตกลุ่มตัวอย่าง ได้ค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 82.88$, S.D. = 7.535 ส่วนคะแนนการรู้เท่าทันสื่อก่อนเรียนของนิสิตกลุ่มตัวอย่าง ได้ค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 74.31$, S.D. = 10.248 ซึ่งผลการเปรียบเทียบคะแนนการรู้เท่าทันสื่อก่อนเรียนและหลังเรียนของนิสิต สามารถสรุปได้ว่า นิสิตที่ได้เรียนตามรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตนั้น ภาพรวม

มีคะแนนการรู้เท่าทันสื่อหลังเรียน **สูงกว่า** ก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อคิดคำนวณคะแนนการรู้เท่าทันสื่อของนิสิตหลังเรียนของกลุ่มตัวอย่าง โดยจำแนกตามความสามารถในการรู้เท่าทันสื่อ พบว่า คะแนนความสามารถในการเข้าถึงของนิสิตกลุ่มตัวอย่างมีการพัฒนาขึ้นมากที่สุด ส่วนคะแนนความสามารถในการประเมินค่าสื่อของนิสิตกลุ่มตัวอย่างมีการพัฒนาขึ้นน้อยที่สุด จึงสามารถสรุปได้ว่า นิสิตที่ได้เรียนตามรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตนั้น ภาพรวมมีคะแนนการรู้เท่าทันสื่อหลังเรียน **สูงกว่า** ก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์ภาพรวมของการรู้เท่าทันสื่อของกลุ่มตัวอย่าง จากการสะท้อนความคิด

ผลการวิเคราะห์ภาพรวมของการรู้เท่าทันสื่อของกลุ่มตัวอย่าง จากการสะท้อนความคิด ดังแสดงในตารางที่ 4.5

ตารางที่ 4.5 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการเปรียบเทียบคะแนนการรู้เท่าทันสื่อของกลุ่มตัวอย่างจากการสะท้อนความคิด ในภาพรวม

คะแนน การรู้เท่าทันสื่อ	คะแนน	ค่าเฉลี่ย \bar{X}	ส่วน	t	.Sig
			เบี่ยงเบน มาตรฐาน S.D.		
สัปดาห์แรก	12	5.94	1.124	- 14.783	.000*
สัปดาห์สุดท้าย	12	9.50	1.033		

* $p < .05$

จากตารางที่ 4.5 พบว่า คะแนนการรู้เท่าทันสื่อของนิสิตกลุ่มตัวอย่าง จากการสะท้อนความคิดในสัปดาห์สุดท้าย ได้ค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 9.50$, S.D. = 1.033 พบว่า คะแนนการรู้เท่าทันสื่อของนิสิตกลุ่มตัวอย่าง จากการสะท้อนความคิดในสัปดาห์แรก ได้ค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 5.94$, S.D. = 1.124 ซึ่งผลการเปรียบเทียบคะแนนการรู้เท่าทันสื่อในสัปดาห์แรกและสัปดาห์สุดท้ายของนิสิต สามารถสรุปได้ว่า นิสิตที่ได้เรียนตามรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริม

การรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตนั้น ภาพรวมมีคะแนนการรู้เท่าทันสื่อสัปดาห์สุดท้าย **สูงกว่า** สัปดาห์แรกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตอนที่ 5 ผลการวัดความสามารถในการรู้เท่าทันสื่อจากการสะท้อนความคิดของกลุ่มตัวอย่าง โดยจำแนกตามความสามารถ

ความสามารถในการรู้เท่าทันสื่อจากการวัดการรู้เท่าทันสื่อ เป็นการประเมินจากการสะท้อนความคิดจำแนกตามความสามารถในการรู้เท่าทันสื่อ โดยมีการวัด 2 ครั้ง ได้แก่ การวัดก่อนเรียนในสัปดาห์แรกและสัปดาห์สุดท้าย ดังที่แสดงในตารางที่ 4.6 ดังนี้

ตารางที่ 4.6 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการเปรียบเทียบคะแนนความสามารถในการรู้เท่าทันสื่อ จากการสะท้อนความคิดในสัปดาห์แรกและสัปดาห์สุดท้ายของกลุ่มตัวอย่าง โดยจำแนกตามความสามารถ

คะแนนการรู้เท่าทันสื่อ	คะแนน	ค่าเฉลี่ย \bar{X}	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D.	t	.Sig
การเข้าถึง					
สัปดาห์แรก	3	2.00	0.365	-3.873	.002*
สัปดาห์สุดท้าย	3	2.50	0.516		
การวิเคราะห์					
สัปดาห์แรก	3	1.44	0.512	-6.325	.000*
สัปดาห์สุดท้าย	3	2.44	0.512		
การประเมินค่าสื่อ					
สัปดาห์แรก	3	1.19	0.403	-5.477	.000*
สัปดาห์สุดท้าย	3	2.19	0.544		
การสร้างสรรค์					
สัปดาห์แรก	3	1.38	0.500	-6.325	.000*
สัปดาห์สุดท้าย	3	2.38	0.500		

* $p < .05$

จากตารางที่ 4.6 พบว่า คะแนนการรู้เท่าทันสื่อของนิสิตจากการสะท้อนความคิดในสัปดาห์แรกและสัปดาห์สุดท้าย โดยจำแนกตามความสามารถ พบว่า คะแนนความสามารถในการวิเคราะห์ และการสร้างสรรค์ของนิสิตกลุ่มตัวอย่างมีการพัฒนาขึ้นมากที่สุด ส่วนคะแนนความสามารถในการเข้าถึงของนิสิตกลุ่มตัวอย่างมีการพัฒนาขึ้นน้อยที่สุด สามารถสรุปได้ว่า นิสิตที่ได้เรียนตามรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตนั้น ภาพรวมมีคะแนนการรู้เท่าทันสื่อในสัปดาห์สุดท้าย สูงกว่าสัปดาห์แรกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำถามที่ใช้ในการเรียนการสอนและการสะท้อนความคิดของผู้เรียน

1. สัปดาห์แรกของการเรียนการสอน

คำถามที่ใช้ในการเรียนการสอน :

1. ให้นิสิตค้นหาเครื่องมือ สื่อการเรียนการสอน หรือแอปพลิเคชัน
2. เครื่องมือที่นิสิตเลือกมานั้น มีคุณสมบัติหรือลักษณะการใช้งานที่เหมาะสมกับขั้นเข้าใจ (Understanding) ตามทฤษฎีการเรียนรู้ของ Bloom's Taxonomy อะไรบ้างอย่างไร

การสะท้อนความคิดของผู้เรียน :

“App : Ideament เป็นแอปด้านความเข้าใจ คิดว่าใช้ได้ในระดับนี้(ความเข้าใจ) และตรงเพราะตัวนี้จะเป็นเหมือนการสร้าง mind map ในความเข้าใจของเราเอง เหมือนเป็นการสรุปความคิดให้เข้าใจได้มากยิ่งขึ้น ให้มองเห็นภาพรวม และจัดระบบความคิดได้ดีขึ้น แบบเราเรียนเรื่องอะไรมาต้องการทดสอบความเข้าใจว่าสามารถเข้าใจเนื้อหาอย่างน้อยขนาดไหน ก็จะลองสรุปคร่าวๆเป็น mind map ออกมา เอาเก็บไว้อ่านทบทวนได้อีกด้วย สามารถสร้างได้หลาย mind map ใช้ได้ทั้งแอนดรอยด์ และ ios”

“Google+สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในขั้น Understanding ได้โดยการ สร้าง community แล้วอนุญาตให้ผู้เรียนเข้ากลุ่มได้ เพื่อศึกษาข้อมูลต่างๆที่ผู้สอนอัปโหลดลงในนั้น นอกจากนั้นยังสามารถดาวน์โหลดแบบฝึกหัดในไฟล์ที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหานั้นๆมาทำเพื่อฝึกฝนและทดสอบความเข้าใจได้อีกด้วย โดยผู้ใช้สามารถเข้าร่วมได้หลาย community แยกกันไปตามรายวิชา ทำให้เกิดการจัดการที่

เป็นระบบ เมื่อนักเรียนได้ศึกษาข้อมูล และทำแบบฝึกหัด ทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจในเนื้อหานั้นๆ ได้อย่างดี แอปพลิเคชัน Google+ จึงสามารถใช้ในการสอนชั้น Understanding ได้อย่างมีประสิทธิภาพ”

คำถามที่ใช้ในการเรียนการสอน :

1. ยกตัวอย่างเว็บไซต์ที่นิสิตหามาอย่างน้อย 1 เว็บไซต์
2. ทำไมนิสิตจึงเลือกเว็บไซต์นี้มาใช้เป็นแหล่งข้อมูลของตน
3. เว็บไซต์ที่นิสิตยกมานั้น นิสิตคิดว่า มีความเชื่อถือมากน้อยเพียงใด อย่างไร

การสะท้อนความคิดของผู้เรียน :

- “1. <https://www.pexels.com/search/street/>
2. เนื่องจากเว็บไซต์นี้มีภาพถ่ายที่เป็นแนว Street อยู่มากมาย ทำให้สามารถนำภาพแต่ละภาพมาตีความเพื่ออธิบายความหมายของ Street ตามแนวคิดของตนได้
 3. คิดว่ามีความน่าเชื่อถือค่อนข้างมาก เนื่องจาก เป็นเว็บไซต์ที่รวมรูปภาพที่เกี่ยวกับ Street จริงๆ ซึ่งตรงกับความหมายตามที่ตัวข้าพเจ้าเข้าใจ รวมถึงรูปภาพไม่ตัดลิขสิทธิ์และมีที่มาที่ไป ทำให้มีความน่าเชื่อถือมากขึ้น”

- “1. <http://www.bangkok.com/restaurants/street-food.htm>
2. เพราะมีข้อมูลตรงกับที่ต้องการนำมาใช้ มีภาพประกอบ และมีรายละเอียดของข้อมูลอธิบายชัดเจน
 3. คิดว่ามีความน่าเชื่อถือค่อนข้างมาก เพราะเป็นเว็บไซต์ที่กลุ่มเป้าหมายเป็นชาวต่างชาติ ทำให้มีการระบุรายละเอียดไว้มากพอ เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับชาวต่างชาติที่มาเที่ยวกรุงเทพฯ นอกจากนี้เว็บไซต์นี้ยังเป็นเว็บไซต์ที่ให้บริการเกี่ยวกับข้อมูลต่าง ๆ ในกรุงเทพฯ การจองโรงแรม ที่พัก เที่ยวบิน ฯลฯ จึงคิดว่าข้อมูลที่นำมาลงในเว็บไซต์ต้องมีความน่าเชื่อถือมากพอ”

2. สัปดาห์สุดท้ายของการเรียนการสอน

คำถามที่ใช้ในการเรียนการสอน :

1. ให้นิสิตค้นหาเครื่องมือ สื่อการเรียนการสอน หรือแอปพลิเคชันมาอย่างน้อย 1 อย่าง

2. เครื่องมือที่นิสิตเลือกมานั้น มีคุณสมบัติหรือลักษณะการใช้งานที่เหมาะสมกับขั้นการสร้างสรรค์ (Creating) ตามทฤษฎีการเรียนรู้ของ Bloom's Taxonomy อะไรบ้าง อย่างไร

3. นิสิตคิดว่า เครื่องมือที่นิสิตเลือกมานั้น สามารถนำมาออกแบบหรือใช้ในการเรียนจัดการเรียนการสอนอะไรได้บ้าง อย่างไร

การสะท้อนความคิดของผู้เรียน :

“1. เครื่องมือที่ใช้ในขั้นการสร้างสรรค์ (Creating) คือ VSDC Free Video Editor

2. โปรแกรม VSDC Free Video Editor เป็น โปรแกรมตัดต่อวิดีโอฟรี พัฒนาโดยทีมงานผู้พัฒนาจากประเทศ นิวซีแลนด์ ใช้ในการสร้างวิดีโอทุกรูปแบบ โดยคุณสามารถใส่เอฟเฟค พร้อมทั้งตัดต่อวิดีโอได้อย่างไร้ข้อจำกัดโดย\หน้าตาผู้ใช้งานก็ใช้งานง่าย ทำให้สามารถสร้างวิดีโอ แปลงไฟล์วิดีโอหรือตัดต่อวิดีโอ ให้อยู่ในสไตล์ของตนเองได้ภายในเวลาอันรวดเร็ว ในส่วนของหน้าตาผู้ใช้งาน (User Interface) มีเมนูที่โดดเด่น เรียงเป็นหมวดหมู่ ซึ่งจะช่วยให้เราตัดต่อวิดีโอได้ง่ายขึ้น และถ้าไม่ชอบหน้าตา Layout แบบเดิม ก็มีธีมให้เลือกเปลี่ยนได้ถึง 4 รูปแบบด้วยกัน นอกจากนี้โปรแกรมตัดต่อวิดีโอฟรีที่สร้างวิดีโอ ตัดต่อวิดีโอ โปรแกรมต่างๆ และยังสามารถใช้เป็นโปรแกรมแปลงไฟล์ได้อีกด้วย

3. สามารถนำไปใช้ในการเรียนการสอน โดยการให้ผู้เรียนใช้ตัวโปรแกรมนี้ในการตัดต่อวิดีโอเพื่อการศึกษา อาจจะทำให้เป็นการเล่าเรื่องราวสอดแทรกองค์ความรู้ในด้านต่างๆ ยกตัวอย่างเช่น การทำวิดีโอเรื่องคุณธรรม จริยธรรม โดยการแสดงละคร และใช้โปรแกรมนี้ในการตัดต่อเพื่อให้นักเรียนเกิดทักษะการใช้งานโปรแกรม ซึ่งอาจนำไปใช้ประโยชน์ได้ในอนาคต และตัวชิ้นงานนั้นก็ยังสามารถนำไปใช้ในการสอนในเรื่องนั้นๆได้อีกด้วย

ที่มา <https://software.thaiware.com/3685-VSDC-Free-Video-Editor.html>”

“1 .เครื่องมือที่ใช้ในขั้นการสร้างสรรค์ คือ Piktochart

2. เป็นเว็บไซต์เกี่ยวกับการสร้าง infographics ในรูปแบบออนไลน์ที่ช่วยให้ผู้ที่ต้องการออกแบบสื่อต่าง ๆ สามารถใช้งานได้ถึงแม้ไม่มีประสบการณ์ ผู้ใช้สามารถใช้งานในส่วนของคำสั่งต่าง ๆ และออกแบบสื่อได้ง่ายโดยมี Theme สำเร็จรูปไว้รองรับความต้องการใช้งานของผู้ใช้

3. สามารถนำไปใช้ในการเรียนการสอน เหมาะกับขั้น Creating ของ Bloom เพราะช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ในการสร้าง infographics ขึ้นมา และกระตุ้นให้ผู้เรียน

ค้นพบ เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ได้อย่างเต็มที่ เนื่องจากผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง มีอิสระในการปฏิบัติงาน ซึ่งจะช่วยสร้างประสบการณ์ทางสมองของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี และผลงานขึ้นอยู่กับศักยภาพและความแตกต่างของผู้เรียนแต่ละคน”

คำถามที่ใช้ในการเรียนการสอน :

1. นิสิตรับบุแหล่งที่มาที่นำมาใช้ในการอ้างอิงในการทำนิตยสารครั้งนี้
2. ให้นิสิตอธิบายว่า เหตุใดนิสิตจึงเลือกแหล่งข้อมูลเหล่านี้มาประกอบ แล้วในความคิดเห็นของนิสิตข้อมูลในแหล่งที่นำมา มีความเชื่อถือหรือไม่

การสะท้อนความคิดของผู้เรียน :

“1. <https://picnic.ly/2016/04/ig-shop-streetstyle/>
<https://www.siam2nite.com/th/magazine/fashion/item/452-5-bangkok-streetwear-stores-that-will-keep-you-looking-fly>

2. สาเหตุที่เลือก 2 เว็บไซต์นี้ เพราะ มีเนื้อหาที่ตรงกับวัตถุประสงค์และความต้องการ เนื้อหา มีเพียงพอ มีความหลากหลายและครบถ้วน มีทั้งรูปภาพ ข้อมูลและความคิดเห็นเล็กๆน้อยๆของผู้เขียน มีแหล่งอ้างอิงให้ตรวจสอบข้อมูล สามารถตรวจสอบเนื้อหาได้จริงว่าถูกต้องหรือไม่ โดยเข้าไปดูที่อินสตราแกรมตามที่คุณเขียนได้เขียนไว้หรือเข้าไปดูที่เว็บไซต์ของร้านค้า ซึ่งในเว็บไซต์ที่เลือกมานี้ก็มีบอกด้วย อีกทั้งยังมีชื่อของผู้เขียน ช่องทางติดต่อผู้เขียนและเว็บไซต์ ทำให้สามารถเชื่อถือได้ในระดับหนึ่งว่าผู้เขียนมีตัวตนที่ชัดเจน”

“1. แหล่งที่มาที่นำมาใช้ในการอ้างอิงในการทำนิตยสารครั้งนี้ ได้แก่

- <http://www.sony-asia.com/microsite/ilc/photographers/sea/thai/profile-tavepong.html>
- <https://thematter.co/rave/tavepong-interview/4761>
- <https://www.youtube.com/watch?v=uyaB05CQYhl>
- <https://fotofaka.com/12-tips-for-street-photography/>

2. มีข้อมูลที่ต้องการ เว็บไซต์ที่เลือกมาเป็นเว็บไซต์ของกลุ่มคนที่รักการถ่ายภาพแนว กลุ่มของเว็บไซต์กล้อง และกลุ่มของเว็บไซต์รวบรวมบทความ ซึ่งเป็นแหล่งข้อมูลที่มีความทันสมัย แต่อาจจะไม่ค่อยน่าเชื่อถือเท่าไร แต่เมื่อคุณเนื้อหาเป็นเนื้อหาที่อ้างอิงบทสัมภาษณ์ของคน ก็ทำให้คิดว่าข้อมูลน่าจะเป็นข้อมูลจริงได้มากขึ้น และข้อมูลจากกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับช่างภาพ น่าจะแชร์ข้อมูลดี ๆ ให้แก่คนที่รักในการทำเรื่องเดียวกัน น่าจะนำไปใช้ประโยชน์ในคอลัมน์เราได้”

ตอนที่ 6 ผลการสำรวจความคิดเห็นในการเรียนโดยใช้รูปแบบการเรียนรู้ด้วยการคิดเป็นฐาน ด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

ตารางที่ 4.7 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลผลของความคิดเห็นในการเรียนด้วยรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

รายการประเมิน	ค่าเฉลี่ย \bar{X}	ส่วน	
		เบี่ยงเบน มาตรฐาน S.D.	แปล ความหมาย
1. นิสิตนักศึกษามีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อมากขึ้น	4.08	0.64	มาก
2. นิสิตนักศึกษามีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการในการวิเคราะห์สื่อมากขึ้น	3.92	0.64	มาก
3. นิสิตนักศึกษาสามารถเข้าถึง เลือกใช้ หรือพัฒนาวิธีการใหม่ๆ เพื่อการสืบค้นข้อมูลข่าวสารจากสื่อต่างๆ ได้มากขึ้น	4.15	0.69	มาก
4. นิสิตนักศึกษาได้ตระหนักและคิดวิเคราะห์ในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากสื่อต่างๆ ได้มากขึ้น	4.08	0.76	มาก
5. นิสิตนักศึกษาสามารถวิเคราะห์ แยกแยะ และประเมินค่าข้อมูลจากสื่อต่างๆ ได้มากขึ้น	4.23	0.60	มาก

ตารางที่ 4.7 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลผลของความคิดเห็นในการเรียนรู้รูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต (ต่อ)

รายการประเมิน	ค่าเฉลี่ย \bar{X}	ส่วน	
		เบี่ยงเบน มาตรฐาน S.D.	แปล ความหมาย
6. นิสิตนักศึกษาสามารถนำข้อมูลที่ผ่านการวิเคราะห์ สังเคราะห์ มาต่อยอดและสร้างสรรค์ชิ้นงานได้มากขึ้น	4.00	0.71	มาก
7. นิสิตนักศึกษาสามารถนำหลักการของการรู้เท่าทันสื่อไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้	4.31	0.48	มาก
8. กิจกรรมการเรียนรู้โดยมีการตั้งคำถาม เป็นกระตุ้นและขยายความคิดของนิสิตนักศึกษาได้มากขึ้น	3.92	0.49	มาก
9. กิจกรรมการเรียนรู้ทำให้นิสิตนักศึกษาเกิดความรู้ความเข้าใจในเรื่องการรู้เท่าทันสื่อ	4.00	0.58	มาก
10. กิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมให้นิสิตนักศึกษาสามารถเข้าถึง และเลือกใช้ข้อมูลจากสื่อต่างๆ ได้ดียิ่งขึ้น	4.15	0.55	มาก
11. กิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมให้นิสิตนักศึกษาได้ฝึกการคิดวิเคราะห์ วิพากษ์เกี่ยวกับสื่อ	3.85	0.69	มาก
12. กิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมให้นิสิตนักศึกษาได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นของตนเองมากขึ้น	3.85	0.69	มาก
13. กิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมให้นิสิตนักศึกษาได้แสดงความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน	4.00	0.82	มาก

ตารางที่ 4.7 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลผลของความคิดเห็นในการเรียน ด้วยรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เท่าทันสื่อ ของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต (ต่อ)

รายการประเมิน	ค่าเฉลี่ย \bar{X}	ส่วน	
		เบี่ยงเบน มาตรฐาน S.D.	แปล ความหมาย
14. กิจกรรมการเรียนส่งเสริมให้นิสิตนักศึกษาสามารถสรุปความรู้ความคิดได้	4.00	0.58	มาก
15. กิจกรรมการเรียนส่งเสริมให้นิสิตนักศึกษาสามารถนำข้อมูลที่ได้ไปต่อยอดและสร้างสรรค์ชิ้นงานได้มากขึ้น	4.08	0.76	มาก
16. การตั้งและตอบคำถาม สามารถส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์ของนิสิตนักศึกษาเพิ่มมากขึ้น	3.77	0.60	มาก
17. ขั้นตอนการสืบค้นข้อมูลจากสื่อ สามารถส่งเสริมความสามารถในการเข้าถึงของนิสิตนักศึกษาเพิ่มมากขึ้น	4.15	0.69	มาก
18. ขั้นตอนการวิเคราะห์ วิพากษ์สื่อ สามารถส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์ของนิสิตนักศึกษาเพิ่มมากขึ้น	3.92	0.76	มาก
19. ขั้นแลกเปลี่ยนความคิดเห็น อภิปรายร่วมกัน สามารถส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์ และประเมินค่าสื่อของนิสิตนักศึกษาเพิ่มมากขึ้น	3.77	0.73	มาก
20. ขั้นสรุปความคิดร่วมกัน สามารถส่งเสริมความสามารถในการประเมินค่าสื่อ และสร้างสรรค์ของนิสิตนักศึกษาเพิ่มมากขึ้น	3.92	0.64	มาก

ตารางที่ 4.7 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลผลของความคิดเห็นในการเรียนรู้รูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต (ต่อ)

รายการประเมิน	ค่าเฉลี่ย \bar{X}	ส่วน	
		เบี่ยงเบน มาตรฐาน S.D.	แปล ความหมาย
21. โดยภาพรวมนิสิตนักศึกษาคิดว่า การเรียนรู้ด้วยรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เท่าทันสื่อมีความเหมาะสม	4.15	0.69	มาก
รวม	4.01	0.66	มาก

จากตารางที่ 4.7 ผลการสำรวจความคิดเห็นของนิสิตต่อรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต ดังแสดงในตารางที่ 4.7 โดยมีเกณฑ์ค่าเฉลี่ยในการวัดและประเมินผล ดังนี้

- 4.50 – 5.00 หมายถึง มีระดับความคิดเห็นอยู่ในมากที่สุด
- 3.50 – 4.49 หมายถึง มีระดับความคิดเห็นอยู่ในมาก
- 2.50 – 3.49 หมายถึง มีระดับความคิดเห็นอยู่ในปานกลาง
- 1.50 – 2.49 หมายถึง มีระดับความคิดเห็นอยู่ในน้อย
- 1.00 – 1.49 หมายถึง มีระดับความคิดเห็นอยู่ในน้อยที่สุด

พบว่า ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นที่ผู้เรียนมีต่อรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.01$, S.D. = 0.66) เมื่อพิจารณาตามหัวข้อพบว่า ความคิดเห็นของนิสิตในทุกข้ออยู่ในระดับมาก โดยหัวข้อ นิสิตนักศึกษาสามารถนำหลักการของการรู้เท่าทันสื่อไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ มีระดับความคิดเห็นที่มีคะแนนมากที่สุดซึ่งมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.31$, S.D. = 0.48)

ระยะที่ 3 การนำเสนอรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

การนำเสนอรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต ผู้วิจัยได้นำผลการวิจัยที่ได้จากการศึกษาผลการใช้รูปแบบฯ มาปรับปรุงแก้ไข แล้วนำไปเสนอผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน เพื่อประเมินรับรองรูปแบบฯ โดยได้ผลการประเมินรับรองรูปแบบดังแสดงในตาราง ที่ 4.8 ดังนี้

ตารางที่ 4.8 ผลการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต จากผู้ทรงคุณวุฒิ

รายการประเมิน	ค่าเฉลี่ย \bar{X}	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน S.D.	แปล ความหมาย
บทนำ			
1. หลักการและเหตุผล	4.60	0.55	มากที่สุด
2. วัตถุประสงค์ของรูปแบบการเรียนฯ	4.80	0.45	มากที่สุด
รวม	4.70	0.50	มากที่สุด
รูปแบบและคำอธิบาย			
3. แผนภาพแสดงรูปแบบการเรียนรู้	4.60	0.55	มากที่สุด
องค์ประกอบ			
1. วัตถุประสงค์การเรียนรู้	4.80	0.45	มากที่สุด
2. การวิเคราะห์เนื้อหา	5.00	0.00	มากที่สุด
3. สื่อเครือข่ายสังคมและสื่อการเรียนการสอน	4.60	0.55	มากที่สุด
4. การจัดการเรียนรู้โดยใช้ความคิดเป็นฐาน	4.60	0.55	มากที่สุด
5. การประเมินผล	4.60	0.55	มากที่สุด
รวม	4.72	0.42	มากที่สุด

ตารางที่ 4.8 ผลการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตจากผู้ทรงคุณวุฒิ (ต่อ)

รายการประเมิน	ค่าเฉลี่ย \bar{X}	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน S.D.	แปล ความหมาย
ขั้นตอนการจัดการเรียนการสอน			
1. ขั้นตอนเตรียมการจัดการเรียนรู้	4.80	0.45	มากที่สุด
2. ขั้นตอนคำถามชวนคิด	5.00	0.00	มากที่สุด
3. ขั้นเรียนรู้ถึงการรู้เท่าทันสื่อ	4.80	0.45	มากที่สุด
4. ขั้นสืบค้นจากสื่อ	4.80	0.45	มากที่สุด
5. ขั้นการวิเคราะห์ วิพากษ์สื่อ	4.60	0.55	มากที่สุด
6. ขั้นแลกเปลี่ยนความคิดเห็น อภิปรายร่วมกัน	4.60	0.55	มากที่สุด
7. ขั้นสรุปความคิดร่วมกัน	5.00	0.00	มากที่สุด
8. ขั้นการวัดและประเมินผล	4.60	0.55	มาก
9. รูปแบบการเรียนรู้ฯ มีความเหมาะสมต่อการส่งเสริมการเรียนรู้เท่าทันสื่อ	4.80	0.40	มากที่สุด
10. โดยภาพรวมของรูปแบบการเรียนรู้ฯ สามารถนำไปใช้ปฏิบัติในสถานการณ์จริงได้	4.60	0.49	มากที่สุด
รวม	4.76	0.39	มากที่สุด
รวมทั้งหมด	<u>4.70</u>	<u>0.46</u>	มากที่สุด

จากตารางที่ 4.8 สรุปได้ว่า ภาพรวมของการประเมินรับรองรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นว่า รูปแบบการเรียนรู้ฯ นั้นมีความเหมาะสม โดยมีค่าเฉลี่ยของ

ผลการประเมินรับรองรูปแบบฯ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.70$, S.D. = 0.46) แสดงให้เห็นว่า รูปแบบการเรียนรู้ฯ ที่พัฒนาขึ้นมานี้มีความเหมาะสมและสามารถนำไปใช้จริงได้

นอกจากนี้ผู้ทรงคุณวุฒิยังให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเพื่อการพัฒนาเรียนรู้ฯ และการนำรูปแบบฯ ไปใช้ในการเรียนการสอนจริง โดยสรุปได้ดังนี้

1. ควรระบุบทบาทหน้าที่ของผู้สอนให้มีความชัดเจน เพื่อเวลาหากมีผู้อื่นนำรูปแบบการเรียนรู้ฯ นี้ไปศึกษาหรือใช้ในการจัดการเรียนการสอนสามารถทราบได้ถึงหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติ
2. ปรับหัวข้อองค์ประกอบ เพื่อให้มีความหมายชัดเจนและครอบคลุมยิ่งขึ้น คือ การวิเคราะห์เนื้อหา เป็น การวิเคราะห์ผู้เรียนและเนื้อหา
3. ปรับขั้นตอนการเรียนการสอน เพื่อให้สื่อถึงการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการเรียนรู้ฯ มากขึ้น โดยเปลี่ยนจาก ชั้นเรียนรู้ถึงการรู้เท่าทันสื่อ เป็น ชั้นการเรียนรู้ทักษะการรู้เท่าทันสื่อ และชั้นการวิเคราะห์ วิพากษ์สื่อ เป็น ชั้นพัฒนาการคิด วิเคราะห์ วิพากษ์สื่อ

บทที่ 5

ผลการวิจัย

การนำเสนอผลการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต มีการนำเสนอรายละเอียดของรูปแบบ โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 บทนำ ประกอบด้วย

1. หลักการและเหตุผลของรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคม เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต
2. วัตถุประสงค์ของรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคม เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

ตอนที่ 2 รูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต ประกอบด้วย

1. องค์ประกอบของรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคม เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต
2. ขั้นตอนการเรียนการสอนของรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

ตอนที่ 3 การนำรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคม เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต ไปใช้ปฏิบัติ ประกอบด้วย

1. วิธีการนำรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตไปใช้
2. เงื่อนไขของการนำรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคม เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตไปใช้

ตอนที่ 1

บทนำ

หลักการและเหตุผล

ปัจจุบัน “สื่อ” ได้เข้ามามีอิทธิพลอย่างมากต่อการดำเนินชีวิตของคนในสังคม ซึ่งถือว่่าสื่อ นั้นเป็นกระจกสะท้อนสภาพของสังคม และเปรียบเสมือนเครื่องมือที่มีบทบาทสำคัญต่อการสร้างค่านิยม เจตคติ ทักษะคติ การรับรู้ของประชาชนในสังคม รวมถึงยังส่งผลต่อการสร้างอัตลักษณ์ภาพลักษณ์ของชาติ โดยขึ้นอยู่กับสื่อ นั้นได้นำเสนอข้อมูลข่าวสารออกมาในลักษณะใดออกมา (สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ, 2556) โดปทุกวันนี้เราได้รับข้อมูลข่าวสารมากมาย ไม่ว่าจะเป็นการโฆษณาสินค้า ผลิตภัณฑ์ บริการต่างๆ ข่าวสารสถานการณ์ทั่วโลก ตลอดจนความเชื่อและค่านิยมต่างๆ ที่เกิดกำลังขึ้นในปัจจุบันอยู่ตลอดเวลา อีกทั้งอุปกรณ์เทคโนโลยีการสื่อสารและอินเทอร์เน็ต (Internet) ที่มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและได้เข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวันมากขึ้น ส่งผลให้เกิดความสะดวก ความคล่องตัว ความรวดเร็วในการติดต่อสื่อสารและการทำกิจกรรมต่างๆ รวมถึงการแพร่กระจายของข้อมูลข่าวสาร ส่งผลให้เราสามารถรับรู้ข่าวสารมากมายทั่วโลกได้อย่างรวดเร็วและตลอดเวลา ถึงกระนั้นข้อมูลข่าวสารเหล่านั้นอาจจะเป็นข้อมูลเท็จ ไม่เป็นความจริง ไม่มีความน่าเชื่อถือ ถ้าหากเราขาดการคิดวิเคราะห์ ไตร่ตรองอย่างมีวิจารณญาณในการเลือกรับรู้ข้อมูลข่าวสารนั้น ซึ่งอาจทำให้เราได้รับข้อมูลข่าวสารที่ผิดพลาดและไม่เป็นความจริง ส่งผลให้เกิดความรู้ความเข้าใจที่คลาดเคลื่อน ไปจนถึงเกิดความความ คิด ความเชื่อ ทักษะคติ และค่านิยมที่ผิดๆ ขึ้นมาได้ ดังนั้น “การรู้เท่าทันสื่อ” (Media literacy) จึงเป็นทักษะด้านเทคโนโลยีและสารสนเทศหนึ่งที่มีความสำคัญในสังคมยุคโลกาภิวัตน์ ซึ่งหมายถึง ความสามารถในการเข้าถึง (Access) การเข้าใจ (Understand) การประเมิน (Evaluate) และการสร้างสรรค์ (Create) ต่อเนื้อหาสื่อในรูปแบบที่หลากหลายภายใต้บริบทที่แตกต่างกัน โดยใช้การคิดวิเคราะห์ ไตร่ตรองอย่างมีวิจารณญาณ ในการเลือกรับข่าวสารจากสื่อต่างๆ และนำข้อมูลเหล่านั้นไปใช้ให้เกิดประโยชน์และต่อยอดความรู้ได้ นอกจากนี้ การรู้เท่าทันสื่อ คือ การสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของสื่อในสังคม รวมทั้งทักษะสำคัญในการสอบถามหาข้อมูลและแสดงออก ซึ่งความคิดเห็นของประชาชนที่เป็นไปตามระบอบประชาธิปไตย (Center for Media Literacy, 2005; European Commission, 2007; และอุษา บิ๊กกินส์, 2555)

ปัจจุบันการเรียนการสอนได้เน้น “การคิด” เป็นเรื่องที่สำคัญอย่างยิ่งในการจัดการศึกษาเพื่อให้เกิดคุณภาพด้านการศึกษาสูงขึ้น ทำให้ประเทศต่างๆ ทั่วโลกเริ่มหันมาสนใจและศึกษา โดยเน้นในเรื่องของการพัฒนาผู้เรียนให้เติบโตขึ้นอย่างมีคุณภาพในทุกๆ ด้าน ทั้งทางด้านสติปัญญา คุณธรรม และการเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศ การพัฒนาด้านสติปัญญา โดยการคิดนั้นเป็นพฤติกรรม กระบวนการทางปัญญาที่เกิดขึ้นภายในสมอง สามารถเกิดได้จากการกระทบจากสิ่งเร้า หรือความรู้สึกสงสัย อันเนื่องมาจากการใช้สัญลักษณ์จินตภาพ ความคิดเห็น และความคิดรวบยอด การสัมผัส การรับรู้ การรวบรวม การจำ การรื้อฟื้นข้อมูลเก่าหรือประสบการณ์ โดยที่บุคคลนำข้อมูลข่าวสารต่างๆ เก็บไว้เป็นระบบ แล้วทำการประมวลผล วิเคราะห์ แยกแยะ เพื่อหาข้อสรุปอันเป็นใจความหรือหลักการของข้อความนั้นๆ โดยสามารถแสดงถึงเหตุผล การวินิจฉัยพิจารณา การตรึงตรอง หรือ การสะท้อนความรู้สึกของตนเองที่มีต่อเรื่องต่างๆ ออกมาให้ผู้อื่นรับรู้ได้ ไปจนถึงการก่อให้เกิดแนวปฏิบัติสำหรับพฤติกรรมทั้งภายในและภายนอก รวมไปถึงการดำเนินชีวิตของแต่ละบุคคล (Hilgard, 1962; Guilford, 1967; Gleitman, 1992; Matlin, 1992; ทิศนา แคมมณี และคณะ, 2540 และ ศรีฟ้า จีรัตน์, 2543)

การจัดการการเรียนการสอนโดยเน้นกระบวนการคิด (Thinking-Based Learning) คือ การดำเนินการเรียนการสอน โดยเน้นผู้สอนใช้รูปแบบ วิธีการ และเทคนิคการสอนต่างๆ เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความคิดขยายต่อเนื่องจากความคิดเดิมที่มีอยู่ในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง โดยมีแนวคิดว่าการกระบวนการคิดเป็นกระบวนการทางสติปัญญาที่จำเป็นต้องอาศัยสิ่งเร้าและสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม มีการฝึกฝนทักษะการคิด การใช้ลักษณะการคิดแบบต่างๆ รวมทั้งกระบวนการคิดที่หลากหลายจะช่วยให้การคิดอย่างจริงจังและอย่างมีเป้าหมายของผู้เรียนเป็นไปอย่างมีคุณภาพมากขึ้น โดยการจัดการการเรียนการสอนโดยเน้นกระบวนการคิดนั้นสามารถส่งเสริมให้ผู้เรียนนั้นเกิด “การคิดอย่างเชี่ยวชาญ” หมายถึง การใช้ความคิดในการทำงานตามทักษะการคิดได้อย่างเหมาะสม ส่งเสริมต่อนิสัยที่เหมาะสม และการกำกับความรู้สึกของตนเองว่า ควรใช้ทักษะการคิดแบบใด ผลที่ได้รับ คือ ผู้เรียนได้เรียนรู้ทักษะชีวิตระยะยาวในเรื่องการคิดที่ดี และการประสบความสำเร็จในการทำความเข้าใจต่อเนื้อหาในเชิงลึก (ทิศนา แคมมณี, 2550; และ Swartz, 2009)

“คำถาม” เป็นสิ่งสำคัญที่สามารถจุดประกายให้ผู้เรียนเกิดความใคร่รู้ ใคร่แสวงหาความรู้ต่อไปไม่มีที่สิ้นสุด ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการตระหนักคิดมากกว่าการจำ ทำให้ “คำถาม” จึงเป็น

เครื่องมือที่เป็นประโยชน์หลายอย่าง เช่น ช่วยเร้าความสนใจใคร่รู้ กระตุ้นให้เกิดจินตนาการ และเป็นแรงจูงใจให้ผู้เรียนให้ค้นหาความรู้ใหม่ เป็นการกระตุ้นความคิดและการใช้เหตุผลของผู้เรียน เน้นการแก้ปัญหา การนำไปประยุกต์ใช้ และการพัฒนาทักษะการคิด และยังเป็นการทำทนายให้ผู้เรียน คิด ช่วยปรับโน้ตทัศน์ให้มีความชัดเจน นำไปสู่การแก้ปัญหาในบทเรียน ประสิทธิภาพของการสอน คุณภาพของการอภิปราย และการตอบ นอกจากนี้การฝึกให้ผู้เรียนถามตนเองเพื่อตรวจสอบความคิด ของตนเองจะเป็นการรู้คิดขั้นสูง หรือเป็นการฝึกคิดเรื่องการคิด (Meta-cognition) (Math Solutions, 2011; สุกัญญา ศรีสีบสายม 2551; ชนาธิป พรกุล, 2557)

ดังนั้น เทคนิคการใช้ภาษาเพื่อการคิด (The Language of Thinking Skills) เป็นเทคนิค กระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนากระบวนการทางความคิดของผู้เรียน เพื่อก่อให้เกิดการเรียนรู้ที่พัฒนา ทักษะการคิดการตีความ การไตร่ตรอง การถ่ายทอดความคิดความเข้าใจ สามารถนำไปสู่ การเปลี่ยนแปลงและการปรับปรุงในการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพ โดยผู้สอนจะตั้งและ ป้อนคำถามในลักษณะต่างๆ ที่เป็นคำถามที่สามารถพัฒนาความคิดผู้เรียน ถามเพื่อให้ผู้เรียนได้ใช้ ความคิดเชิงเหตุผล วิเคราะห์ วิจัย สังเคราะห์ หรือ การประเมินค่า เพื่อให้ผู้เรียนได้คิดและตอบ คำถามเหล่านั้น ซึ่งลักษณะคำถามที่ดีสามารถช่วยส่งเสริมการเรียนรู้และจุดประกายสู่คำถามอื่นๆ และสร้างความสนใจ ใคร่หาคำตอบ ประกอบด้วยการคิดสร้างสรรค์ (Creative Thinking) และ การคิดอย่างมีวิจรรย์ญาณ (Critical Thinking) ทั้งนี้ การตั้งคำถามนั้นควรมีการคำนึงภาษาที่นำมาใช้ เป็นคำถาม เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในคำถาม สามารถนำไปคิดต่อยอด แสวงหาสืบค้นความรู้ได้ และสามารถตอบคำถาม อภิปรายถูกต้องและตรงประเด็น (Costa and Marzano, 1987; Swartz และคณะ, 2008; สมศักดิ์ สินธุระเวชญ, 2542; ประภัสรา โคตะขุน, 2545; ญาณากร สุทัศนมาลี และ สุเนตร สืบคำ, 2553)

ทุกวันนี้การใช้สื่อสังคมสื่อเครือข่ายสังคมออนไลน์ (Social Networking Sites) สามารถ นำมาประยุกต์ใช้ในการจัดการการเรียนการสอนได้ เนื่องจากเป็นสื่อดิจิทัลหรือซอฟต์แวร์ที่ทำงานอยู่ บนพื้นฐานของระบบเว็บไซต์บนอินเทอร์เน็ตผ่านเครื่องมืออุปกรณ์ต่างๆ เช่น คอมพิวเตอร์ สมาร์ท โฟน แท็บเล็ต โดยใช้เทคโนโลยีเว็บ 2.0 และระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเป็นสื่อกลางในการติดต่อ ระหว่างผู้เรียนและผู้สอน ผู้เรียนสามารถเรียนได้ โดยไม่มีข้อจำกัดในเรื่องเวลาและสถานที่ การเพิ่ม ช่องทางในการสื่อสารและสร้างปฏิสัมพันธ์ในการเรียน เป็นการสร้างโอกาสและความเสมอภาค

ในการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน ผู้เรียนสามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แบ่งปันความรู้ ข่าวสารได้อย่างรวดเร็ว ก่อให้เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้ ผู้เรียนเปลี่ยนบทบาทจากผู้เรียนที่รับการถ่ายทอดความรู้ (Warr, 2008; Eley & Tilley, 2009; Elizabeth, 2012; เชมณัฐ มิ่งศิริธรรม, 2553; พิชิต วิจิตรบุญรักษ์, 2553; ทัดนันท์ พุ่มนุช, 2553; และอรรธรณ วงศ์แก้วโพธิ์ทอง, 2554)

จากการศึกษาสภาพปัญหา เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องข้างต้นพบว่า สื่อเครือข่ายสังคม นั้นเข้ามามีบทบาทต่อสังคมปัจจุบันเป็นอย่างมาก ผู้คนสามารถติดต่อสื่อสาร แลกเปลี่ยนข้อมูล ความคิดเห็น รวมทั้งการรับรู้เข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้รวดเร็วและตลอดเวลา อีกทั้งผู้ใช้สามารถรับ ข้อมูลข่าวสารได้จากหลากหลายช่องทาง แต่ถ้าหากผู้ใช้นั้นมีความรู้เท่าไม่ถึงการณ์หรือไม่มีทักษะ การรู้เท่าทันสื่อที่เพียงพอ อาจส่งผลให้เกิดความรู้ความเข้าใจที่ผิดพลาดและคลาดเคลื่อนไปจาก ความจริงได้ จนนำไปสู่การเกิดแนวคิด ทัศนคติ ค่านิยม ความเชื่อที่ผิดแปลกไป ดังนั้นผู้ใช้จำเป็นต้อง มีการฝึกฝนคิดวิเคราะห์ คิดวิจารณ์ญาณ และสามารถประเมินค่าสื่อและข้อมูลต่างๆ ที่เข้ามาได้ ซึ่งสอดคล้องกับหลักการการจัดการเรียนการสอนโดยเน้นกระบวนการคิด (Thinking-Based Learning) โดยมีหลักการเน้นให้ผู้เรียนเรียนรู้ ฝึกฝน และพัฒนากระบวนการและทักษะการคิด อีกทั้ง ยังนำเทคนิคภาษาเพื่อการคิดและเทคนิคการตั้งคำถามเข้ามาร่วม เพื่อเป็นการจุดประกายและ กระตุ้นให้ผู้เรียนได้มีการฝึกฝนการคิด สามารถพัฒนากระบวนการคิด ทัศนคติของตนเองขึ้นมา อาจนำไปสู่การต่อยอดพัฒนาความรู้ในด้านต่างๆ ได้ โดยได้ใช้สื่อเครือข่ายสังคมเข้ามาเป็นเครื่องมือ ในการจัดการเรียนการสอน เนื่องจากสื่อเครือข่ายสังคมนั้นมีลักษณะเด่นทั้งในด้านการเข้าถึง การ สืบค้นหาข้อมูล และการแลกเปลี่ยนแบ่งปันข้อมูล ความคิดเห็น ซึ่งสามารถสนับสนุนกระบวนการ และขั้นตอนการสอนของรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐาน โดยเน้นให้ผู้เรียนนั้นได้มีการสืบค้น แบ่งปันและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ได้

วัตถุประสงค์ของรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

1. เพื่อเป็นแนวทางแก่ครู อาจารย์ และผู้สอนในการนำรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เท่าทันสื่อไปประยุกต์ใช้ได้มรการจัดการเรียนการสอน
2. เพื่อเป็นแนวทางในการนำสื่อเครือข่ายสังคมมาใช้เป็นเครื่องมือในการจัดการเรียนการสอน
3. เพื่อเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการสอนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เท่าทันสื่อให้กับผู้เรียน

ตอนที่ 2

รูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคม เพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

รูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต ประกอบด้วยรายละเอียด 2 ส่วน ได้แก่ 1) องค์ประกอบของรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต และ 2) ขั้นตอนการเรียนการสอนของรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต โดยมีรายละเอียด ดังนี้

องค์ประกอบของรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต มี 5 องค์ประกอบ ได้แก่

- องค์ประกอบที่ 1 วัตถุประสงค์การเรียนรู้
- องค์ประกอบที่ 2 การวิเคราะห์ผู้เรียนและเนื้อหา
- องค์ประกอบที่ 3 สื่อเครือข่ายสังคมและสื่อการเรียนการสอน
- องค์ประกอบที่ 4 การจัดการเรียนรู้โดยใช้ความคิดเป็นฐาน
- องค์ประกอบที่ 5 การประเมินผล

ขั้นตอนการเรียนการสอนของรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต มีทั้งหมด 8 ขั้นตอน ได้แก่

- ขั้นที่ 1 การเตรียมการจัดการเรียนรู้
- ขั้นที่ 2 ตั้งคำถามชวนคิด
- ขั้นที่ 3 การเรียนรู้ทักษะการรู้เท่าทันสื่อ
- ขั้นที่ 4 สืบค้นจากสื่อ
- ขั้นที่ 5 พัฒนาการคิด วิเคราะห์ วิพากษ์สื่อ
- ขั้นที่ 6 แลกเปลี่ยนความคิด อภิปรายร่วมกัน

ขั้นที่ 7 สรุปความคิดร่วมกัน

ขั้นที่ 8 การวัดและประเมินผล

กิจกรรมการเรียนการสอน

1.	หมายถึง วิเคราะห์ที่ผู้เรียน เนื้อหาบทเรียน วัตถุประสงค์การเรียนรู้	2.	หมายถึง กำหนดการใช้คำถาม ระดับคำถาม
3.	หมายถึง กำหนดเทคนิควิธีการสอนและกิจกรรมการเรียนรู้	4.	หมายถึง จัดเตรียมสื่อการเรียนการสอน แหล่งการเรียนรู้ และเครื่องมือวัดผลประเมินผลการเรียนการสอน
5.	หมายถึง การตั้งและตอบคำถาม	6.	หมายถึง การบรรยาย
7.	หมายถึง ชมวิดีโอทัศน์	8.	หมายถึง สืบค้นหาข้อมูลจากสื่อต่างๆ
9.	หมายถึง ผู้สอนตั้งประเด็นคำถาม	10.	หมายถึง ผู้เรียนวิเคราะห์และสะท้อนความคิด
11.	หมายถึง บันทึกข้อมูลและแสดงความคิดเห็นลงในสื่อเครือข่ายสังคม	12.	หมายถึง ผู้เรียนแลกเปลี่ยนความคิดเห็น
13.	หมายถึง อภิปรายร่วมกัน	14.	หมายถึง สรุปความรู้ความคิด
15.	หมายถึง ประเมินสิ่งที่ผู้เรียนได้เรียนรู้		

แผนภาพที่ 5.1 รูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคม เพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

รายละเอียดขององค์ประกอบและขั้นตอนการเรียนการสอนของรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

1. องค์ประกอบของรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต มีทั้งสิ้น 5 องค์ประกอบ ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 วัตถุประสงค์การเรียนรู้

การกำหนดสิ่งที่ต้องการให้ผู้เรียนมีหรือบรรลุตามที่กำหนด อาจมีวัตถุประสงค์ทั้งในด้านความรู้ความเข้าใจ ทักษะ และเจตคติ รวมถึงการกำหนดจุดมุ่งหมายและขอบเขตในการจัดการเรียนการสอน เพื่อมุ่งเกิดผลสัมฤทธิ์ตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้ โดยการกำหนดวัตถุประสงค์จะต้องมีการกำหนดให้สอดคล้องกับลักษณะเนื้อหารายวิชาและหลักการการเรียนรู้เท่าทันสื่อคือ เพื่อให้ผู้เรียน 1) สามารถเข้าถึงสื่อ สามารถรับรู้และเข้าใจเนื้อหาของสื่อประเภทต่างๆ ได้ 2) สามารถวิเคราะห์ วิพากษ์ ตีความเกี่ยวกับเนื้อหาและรูปแบบของสื่อได้ 3) สามารถประเมินคุณค่าของสื่อได้ และ 4) สามารถตระหนัก คิดอย่างมีจิตวิจรรย์ญาณในการเลือกใช้สื่อได้

องค์ประกอบที่ 2 การวิเคราะห์ผู้เรียนและ

การวิเคราะห์เนื้อหาที่ผู้เรียนต้องเรียนรู้ นั่นว่า มีลักษณะเนื้อหาแบบใด รายวิชาที่สอนมีเนื้อหาอย่างไร รวมถึงการวิเคราะห์เกี่ยวกับอายุ วัย ระดับชั้นเรียนของผู้เรียน แล้วนำมาใช้เป็นข้อมูลในการตั้งคำถามและออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อให้คำถามและกิจกรรมการเรียนนั้นมีความเหมาะสม มีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับเนื้อหาวิชานั้นๆ

องค์ประกอบที่ 3 สื่อเครือข่ายสังคมและสื่อการเรียนการสอน

การนำสื่อเครือข่ายสังคมมาใช้ในการเรียนการสอน เพื่อเป็นสื่อสำหรับจัดกิจกรรมการเรียน จัดเก็บและบันทึกร่องรอยการเรียนรู้ และสะท้อนความคิดของผู้เรียน อีกทั้งยังเป็นช่องทางในการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้เรียนกับผู้สอนด้วย ส่วนสื่อการเรียนการสอนนั้นนำมาใช้เป็นสื่อประกอบการเรียนรู้ เช่น วิดีโอ เว็บไซต์ เป็นต้น เพื่อเสริมความรู้ความเข้าใจและกระตุ้นความสนใจ

ให้แก่ผู้เรียน ส่งผลให้การเรียนรู้ของผู้เรียนเกิดประสิทธิผลในการเรียนรู้ และสามารถบรรลุตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้ตามที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

องค์ประกอบที่ 4 การจัดการเรียนรู้โดยใช้ความคิดเป็นฐาน

การเลือกใช้รูปแบบ วิธีการสอน และเทคนิคการสอนต่างๆ ที่สามารถกระตุ้นและขยายความคิดผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง เน้นการใช้คำถามในการเรียนการสอนกับผู้เรียน โดยใช้เทคนิคการใช้ภาษาเพื่อการคิดที่เป็นเทคนิคเน้นกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดและขยายความคิดอย่างต่อเนื่อง ซึ่งการออกแบบคำถามนั้นจะต้องมีความเฉพาะเจาะจง เพียงตรง ตรงประเด็น และเน้นการตั้งคำถามถึงในสิ่งที่ผู้เรียนต้องการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดทักษะการคิด และสามารถต่อยอดความคิดของผู้เรียน รวมถึงเกิดความคิดอย่างมีวิจารณญาณ ซึ่งเป็นการทักษะการคิดที่มีความสำคัญต่อการรู้เท่าทันสื่อ โดยมีองค์ประกอบที่ยึดตามแนวทางการจัดการเรียนรู้ในการรู้เท่าทันสื่อไว้ดังนี้

- **การเข้าถึงและสืบค้นของผู้เรียน** หมายถึง เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เข้าถึงเลือกใช้สื่อ เพื่อสืบค้น ค้นคว้าหาข้อมูลจากแหล่งข้อมูลจากสื่อรูปแบบต่างๆ
- **การวิเคราะห์ วิพากษ์ และประเมินค่าสื่อ** หมายถึง การจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนได้มีโอกาสฝึกฝนการคิดวิเคราะห์ วิพากษ์สื่อว่า ข้อมูลและสื่อที่นำมาใช้นั้นมีความถูกต้อง น่าเชื่อถือหรือไม่ รวมถึงการประเมินค่าสื่อว่า สื่อที่นำมาใช้นั้นมีคุณภาพและความเหมาะสมหรือไม่ สามารถนำมาใช้ในการอ้างอิงหรือเป็นแหล่งข้อมูล
- **การแลกเปลี่ยนความคิด อภิปราย และสรุปความคิดร่วมกัน** หมายถึง การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและอภิปรายทั้งระหว่างผู้เรียนกับผู้สอนและผู้เรียนด้วยกันเอง เพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดการขยายและต่อยอดความคิดของตนเอง แล้วนำไปสู่การสร้างสรรค์ชิ้นงานหรือผลงานต่างๆ ได้ หลังจากนั้นให้ผู้เรียนและผู้สอนร่วมกันสรุปประเด็นความคิดที่ได้จากกระบวนการคิดที่เกิดขึ้นในการเรียนการสอน
- **การสะท้อนความคิดของผู้เรียน** หมายถึง การให้ผู้เรียนสะท้อนความคิดของตนเองออกมาว่า ผู้เรียนมีความคิดในลักษณะแบบใด มีความคิดเห็นอย่างไรในประเด็นต่าง ๆ เกิดการความเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาทางความคิดหรือไม่ เพื่อให้ผู้สอนสามารถ

วัดและประเมินผลถึงความคิดเห็น และมีการตระหนักถึงเรื่องการเรียนรู้เท่าทันสื่อของผู้เรียนมากน้อยเพียงใด

องค์ประกอบที่ 5 การประเมินผล

การวัดและประเมินผลในเรื่อง การรู้เท่าทันสื่อ ก่อนเรียนและหลังเรียน เพื่อศึกษาถึงความสามารถในการรู้เท่าทันสื่อของผู้เรียนว่า ก่อนและหลังเรียนความสามารถในการรู้เท่าทันสื่อของผู้เรียนมีความเปลี่ยนแปลงมากน้อยเพียงใด และแนวโน้มในการเกิดการรู้เท่าทันสื่อมีทิศทางอย่างไร นอกจากนี้ ควรมีการประเมินผลในการเรียนแต่ละครั้ง ทั้งการวัดและประเมินผลจากการสรุปความรู้ความคิด การทำแบบทดสอบ การสะท้อนความคิดของผู้เรียนบนสื่อเครือข่ายสังคม และ/หรือ การวัดการรู้เท่าทันสื่อของผู้เรียน เพื่อแสดงให้เห็นถึงความคิด หลักการเลือกใช้และวิเคราะห์สื่อ และความสามารถในการรู้เท่าทันสื่อของผู้เรียน

2. ขั้นตอนการเรียนการสอนของรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต มีทั้งหมด 8 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 การเตรียมการจัดการเรียนรู้

เป็นขั้นก่อนเริ่มการเรียนการสอน โดยเป็นการกำหนดขอบข่ายในการจัดการเรียนการสอน ในขั้นตอนนี้ผู้สอนมีหน้าที่เป็นผู้จัดเตรียมการเรียนการสอน ดังนี้ 1) วิเคราะห์ผู้เรียนและเนื้อหาบทเรียน เพื่อกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ โดยกำหนดวัตถุประสงค์จากเนื้อหาบทเรียนผนวกกับการรู้เท่าทันสื่อและนำไปปรับให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับผู้เรียน 2) กำหนดการใช้คำถามระดับคำถามที่เหมาะสมกับผู้เรียน จึงต้องคำนึงในการตั้งและออกแบบคำถามที่ชัดเจนและตรงประเด็น เลือกระดับคำถามที่เหมาะสม และมีการใช้ภาษาที่สามารถจดประกายและส่งเสริมความคิดของผู้เรียนได้ 3) กำหนดเทคนิควิธีการสอนและกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมและสอดคล้องกับผู้เรียน เนื้อหา และวัตถุประสงค์การเรียนรู้ โดยควรใช้เทคนิควิธีการสอนและ/หรือ กิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมกระบวนการคิด ทั้งนี้ควรพิจารณาจากผู้เรียน เนื้อหา และวัตถุประสงค์การเรียนรู้ว่า ควรนำเทคนิคและ/หรือกิจกรรมใดเข้ามามีใช้ในการจัดการเรียนการสอน และ

4) จัดเตรียมสื่อการเรียนการสอน แหล่งข้อมูลการเรียนรู้ และเครื่องมือวัดและประเมินผลที่ใช้ในการเรียนการสอน โดยควรจัดเตรียมสื่อและแหล่งข้อมูลทั้งข้อมูลของเนื้อหาบทเรียนและการรู้เท่าทันสื่อ เพื่อนำมาใช้เป็นสื่อประกอบการสอนและเป็นแหล่งข้อมูลศึกษาเพิ่มเติมให้กับผู้เรียน ส่วนเครื่องมือวัดและประเมินผลควรออกแบบการวัดและประเมินผลทั้งในด้านของเนื้อหาและการรู้เท่าทันสื่อ

ขั้นที่ 2 ตั้งคำถามชวนคิด

หมายถึง การเปิดประเด็นความคิด เน้นการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจในการเรียน และเป็นการจุดประกายความคิดริเริ่ม โดยต้องมีการกำหนดเทคนิค วิธีการ การใช้สื่อประกอบกับการใช้คำถามที่มีการใช้ภาษาเพื่อส่งเสริมการคิด เพื่อเป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการคิด ทบทวน แสดงความคิดเห็นให้ผู้เรียนนำความรู้เดิมมาเชื่อมโยงกับความรู้ใหม่ ในขั้นนี้ผู้สอนจะมีหน้าที่ในการตั้งคำถามเพื่อเปิดประเด็นความคิดและคอยแนะนำแนวทางความคิดของผู้เรียนให้เกิดตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้ทีละนิด โดยผู้สอนจะใช้เทคนิคการใช้ภาษาเพื่อการคิดมาใช้ในการตั้งประเด็นคำถาม เพื่อให้คำถามนั้นมีความเฉพาะเจาะจง ชัดเจน ตรงจุดและสอดคล้องกับเนื้อหาบทเรียน การถามคำถามอาจเป็นการถามตอบปากเปล่าภายในห้องเรียน หรือให้ผู้เรียนตอบคำถามบนสื่อเครือข่ายสังคม

ขั้นที่ 3 การเรียนรู้ทักษะการรู้เท่าทันสื่อ

ขั้นนี้เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้านการเรียนรู้การรู้เท่าทันสื่อ โดยยังคงใช้คำถามในการขยายและต่อยอดความคิดของผู้เรียน โดยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้การรู้เท่าทันจากสื่อต่างๆ ได้แก่ เอกสารประกอบการสอน เว็บไซต์ วิดีทัศน์เกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อ ซึ่งผู้สอนต้องอธิบายให้ผู้เรียนได้รู้จักและเข้าใจว่า การรู้เท่าทันสื่อคืออะไร ทำไมต้องมีการรู้เท่าทันสื่อ และการรู้เท่าทันสื่อมีความสำคัญอย่างไร เพื่อให้ผู้เรียนเริ่มมีความตระหนักและเรียนรู้ถึงการรู้เท่าทันสื่อ โดยมีการจัดกิจกรรมผ่านเว็บไซต์สำหรับการจัดการเรียนการสอนและ/หรือสื่อเครือข่ายสังคม

ขั้นที่ 4 สืบค้นจากสื่อ

เป็นขั้นที่ให้ผู้เรียนจะต้องทำการสืบค้นหาข้อมูลข่าวสารบนอินเทอร์เน็ตจากสื่อออนไลน์ต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นเว็บไซต์ สื่อเครือข่ายสังคม หรือสื่ออื่นๆ ในหัวข้อเกี่ยวข้องกับเรื่องที่กำลังศึกษา ในรายวิชา เพื่อเป็นการรวบรวมข้อมูลต่างๆ จากสื่อที่หลากหลาย และนำมาใช้ในการดำเนินการทำ ชิ้นงานหรือผลงานต่อไป

ขั้นที่ 5 พัฒนาการคิด วิเคราะห์ วิพากษ์สื่อ

เมื่อผู้เรียนรวบรวมข้อมูลจากการสืบค้นเรียบร้อยแล้ว หลังจากนั้นผู้สอนตั้งประเด็นคำถาม เพื่อเป็นโจทย์ให้ผู้เรียนได้คิดวิเคราะห์และวิพากษ์สื่อว่า ข้อมูลที่ได้จากสื่อมานั้นมีความถูกต้อง น่าเชื่อถือหรือไม่ พิจารณาได้จากสิ่งใด สามารถเลือกและคัดกรองข้อมูลได้ตามที่ตนต้องการหรือไม่ และตีความเนื้อหาของสื่อได้อย่างไร โดยผู้สอนจะคอยแนะนำชี้แนะและกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดทักษะ การรู้เท่าทันสื่อด้วยคำถาม จากนั้นให้ผู้เรียนสะท้อนความคิดของตนเองลงบนสื่อเครือข่ายสังคม เพื่อเป็นการเก็บร่องรอยความคิดของผู้เรียนที่แสดงถึงการพัฒนาด้านความสามารถในการรู้เท่าทันสื่อว่า มีความก้าวหน้าขึ้นหรือไม่ มีมากหรือน้อยเพียงใด

ขั้นที่ 6 แลกเปลี่ยนความคิด อภิปรายร่วมกัน

ขั้นนี้เป็นการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนความคิดของตนเองและอภิปรายระหว่าง ผู้สอนและผู้เรียนด้วยกัน เพื่อให้เกิดการขยายและต่อยอดความรู้ในเรื่องการรู้เท่าทันสื่อ และรับฟัง และเรียนรู้แนวคิดที่มีความหลากหลายและความต่างของผู้อื่น สามารถส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความคิด แล้วนำไปประยุกต์ในการสร้างชิ้นงานหรือผลงานได้อย่างสร้างสรรค์ ซึ่งสามารถใช้ได้ทั้งกับการทำงาน แบบกลุ่มและแบบเดี่ยวคือ ถ้าผู้เรียนนั้นทำงานเป็นกลุ่ม ผู้เรียนแต่ละคนสามารถนำข้อมูลที่สืบค้นมา แลกเปลี่ยนความคิดและอภิปรายกัน เพื่อรวบรวมและคัดกรองข้อมูลที่ต้องนำมาใช้ในการสร้าง ชิ้นงานหรือผลงานของกลุ่ม ส่วนการทำงานเดี่ยวนั้น ผู้เรียนสามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับ ข้อมูลที่ตนได้สืบค้นมากับเพื่อนและผู้สอน เพื่อร่วมกันอภิปรายและให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม โดยสามารถทำได้ทำในรูปแบบการจัดภายในห้องเรียนและ/หรือบนสื่อเครือข่ายสังคม

ขั้นที่ 7 สรุปความคิดร่วมกัน

หลังจากผู้เรียนได้เรียนรู้และมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกันแล้ว จำเป็นต้องให้ผู้เรียนสรุปความรู้ ความคิด ผลการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้ และประโยชน์ที่ได้รับในการเรียนรู้ ควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการสรุปความรู้ ความคิด ภาพรวมของสิ่งที่ได้เรียนรู้ทั้งด้านเนื้อหา รายวิชา และการรู้เท่าทันสื่อ ในขั้นตอนนี้ผู้เรียนต้องมีการนำเสนอและสรุปความรู้ เนื้อหา ความคิดของผู้เรียนที่ได้ทั้งหมดร่วมกัน และอาจมีการให้ผู้เรียนเขียนสรุปความรู้ร่วมกันภายในชั้นเรียนและสรุปความรู้ของตนเอง ส่วนผู้สอนจะทำหน้าที่คอยให้แนวทางหรือข้อเสนอแนะเพิ่มเติม โดยสามารถทำได้ทำในรูปแบบการจัดภายในห้องเรียนและ/หรือบนสื่อเครือข่ายสังคม

ขั้นที่ 8 การวัดและประเมินผล

หลังเสร็จสิ้นกิจกรรมการเรียนการสอน ผู้สอนต้องมีการวัดและประเมินความรู้ความเข้าใจของผู้เรียน ได้เรียนรู้จากการจัดการเรียนการสอนในแต่ละครั้ง หรือครั้งสุดท้ายของการเรียนการสอน โดยอาจวัดและประเมินผลจากการสรุปความรู้ ความคิด การทำแบบทดสอบ การสะท้อนความคิดของผู้เรียน บนสื่อเครือข่ายสังคม และ/หรือการวัดการรู้เท่าทันสื่อของผู้เรียน เพื่อวัดและประเมินผลที่แสดงให้เห็นถึงความรู้ ความคิด หลักการเลือกใช้และวิเคราะห์สื่อ และความสามารถด้านการรู้เท่าทันสื่อของผู้เรียน โดยเครื่องมือที่ให้การวัดและประเมินอาจจะเป็นการทำแบบทดสอบต่างๆ บนกระดาษ การสะท้อนความคิดบนสื่อเครือข่ายสังคมที่ใช้ในการเรียนการสอน และ/หรือการทำแบบทดสอบออนไลน์ผ่านระบบอินเทอร์เน็ต เช่น Google Form Edmodo เป็นต้น

ตอนที่ 3

การนำรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคม เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต ไปใช้ปฏิบัติ

การนำรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต ไปใช้ปฏิบัติ ประกอบด้วย 1) วิธีการนำรูปแบบฯ ไปใช้ และ 2) เงื่อนไขของการนำรูปแบบฯ ไปใช้

1. วิธีการนำรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต ไปใช้

1.1 ก่อนการนำรูปแบบฯ ไปใช้ ผู้สอนที่นำรูปแบบฯ ไปใช้ควรคำนึงถึงความพร้อมด้านอุปกรณ์เครื่องมือที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนสำหรับผู้เรียน ได้แก่ ระบบเครือข่าย อินเทอร์เน็ต คอมพิวเตอร์ เครื่องมืออุปกรณ์สื่อสารเคลื่อนที่ สื่อเครือข่ายสังคม แล้วต้องมีการจัดเตรียมและตรวจสอบอุปกรณ์เครื่องมือก่อนการเรียนการสอน

1.2 หากผู้เรียนยังไม่มีความรู้จักหรือคุ้นเคยกับการใช้สื่อเครือข่ายสังคมที่นำมาใช้ในการเรียนการสอน ผู้สอนที่นำรูปแบบฯ ไปใช้ ควรมีการปฐมนิเทศ แนะนำการใช้งาน และให้ผู้เรียนได้มีโอกาสทดลองใช้สื่อเครือข่ายสังคมนั้นก่อนเริ่มการเรียนการสอน

1.3 ผู้สอนที่นำรูปแบบฯ ไปใช้ ควรมีการชี้แจงเกี่ยวกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้ กระบวนการเรียน ขั้นตอนการเรียนการสอน และกิจกรรมต่างๆ ของรูปแบบฯ ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้รับทราบ เช่น ครู อาจารย์ นิสิตนักศึกษา เจ้าหน้าที่ เป็นต้น โดยชี้ให้เห็นถึงประโยชน์ที่จะได้รับการเรียนด้วยรูปแบบฯ นี้ เพื่อให้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกันได้อย่างตรงประเด็นและถูกต้อง และนำไปสู่การเกิดผลสัมฤทธิ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะการจัดการเรียนการสอนของรูปแบบนี้จะมีประสิทธิภาพ ต่อเมื่อได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่าย

1.4 ระหว่างการเรียนการสอน ผู้สอนที่นำรูปแบบฯ ไปใช้ ควรมีการตั้งคำถามเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนการคิดตลอด โดยผู้สอนที่นำรูปแบบฯ ไปใช้ จะต้องใช้เทคนิคภาษาเพื่อการคิดมาใช้ในการตั้งคำถาม เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในคำถาม สามารถนำไปคิดต่อยอด แสวงหาสืบค้น

ความรู้ได้ และสามารถตอบคำถาม อภิปรายถูกต้องและตรงประเด็น เนื่องจากรูปแบบฯ นี้ เน้นการใช้คำถามเพื่อกระตุ้นการคิดของผู้เรียนเป็นหลัก

1.5 การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น อภิปราย และสรุปความคิด ควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็น มีส่วนร่วมในการอภิปราย และสรุปความคิดมากที่สุด เพื่อให้ผู้เรียนได้มีการฝึกฝนการคิดอยู่ตลอด

1.6 ผู้สอนที่นำรูปแบบฯ ไปใช้สามารถดำเนินการจัดการเรียนการสอนตามขั้นตอนของรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต ทั้งหมดภายในคาบเรียนเดียว แล้วเริ่มขั้นตอนแรกใหม่อีกครั้งในคาบเรียนต่อไป หรือแยกจัดกิจกรรมตามขั้นตอนของรูปแบบฯ ในแต่ละคาบเรียน โดยสามารถปรับระยะเวลาและกิจกรรมการเรียนการสอนในแต่ละขั้นตอนได้ตามความเหมาะสม

2. เจาะใจของการนำรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคม เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต ไปใช้

2.1 ผู้สอนที่นำรูปแบบฯ ไปใช้ ควรนำเนื้อหาที่ในรายวิชาเข้ามาผนวกและสอดแทรกกับขั้นตอนการเรียนการสอนของรูปแบบฯ ให้เหมาะสมกับผู้เรียน และควรออกแบบและจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่สามารถส่งเสริมการเรียนรู้เท่าทันสื่อได้

2.2 ผู้สอนที่นำรูปแบบฯ ไปใช้ควรให้คำแนะนำในการใช้สื่อเครือข่ายสังคมอย่างใกล้ชิด และควบคุมดูแลให้ผู้เรียนทำกิจกรรมตามที่กำหนดให้ครบถ้วนทุกขั้นตอน

2.3 ผู้สอนที่นำรูปแบบฯ ไปใช้ ควรมีการเตรียมคำถามทั้งคำถามระหว่างการเรียนการสอน การอภิปราย หรือการสรุป

บทที่ 6

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคม เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต มีวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. เพื่อพัฒนาการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคม เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต
2. เพื่อศึกษาผลของการใช้การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต
3. เพื่อนำเสนอการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคม เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

สมมุติฐานที่ใช้ในการวิจัย

นิสิตนักศึกษาที่ได้เรียนโดยใช้รูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคม เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตที่ได้พัฒนาขึ้นมา สามารถส่งผลให้นิสิตนักศึกษาที่มีความสามารถในการรู้เท่าทันสื่อเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีการดำเนินการวิจัย แบ่งออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 พัฒนารูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคม เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต ได้แก่ โดยได้มีการศึกษาเอกสารแนวคิด หลักการ ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่อง การจัดการเรียนการสอนโดยเน้นกระบวนการคิด (Thinking - Based Learning) เทคนิคการใช้คำถาม (Questioning)

สื่อเครือข่ายสังคมออนไลน์ (Social Networking Sites) และการรู้เท่าทันสื่อ (Media Literacy) จากนั้นดำเนินการสร้างร่างรูปแบบฯ แล้วนำร่างรูปแบบฯ ที่ได้พัฒนาขึ้นไปสัมภาษณ์ความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 ท่าน แล้วนำมาปรับแก้ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ หลังจากที่ได้ปรับแก้เรียบร้อยแล้วนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน เพื่อประเมินรูปแบบฯ และปรับแก้ตามคำแนะนำจากผู้ทรงคุณวุฒิ ก่อนนำไปทดลองใช้จริง

ระยะที่ 2 ศึกษาผลของการใช้รูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

การศึกษาค้นคว้าการใช้รูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ คือ นิสิตระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ภาคการศึกษาปลาย ปีการศึกษา 2559 รวมจำนวน 16 คน โดยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

ขั้นตอนการศึกษาค้นคว้า

กำหนดกลุ่มตัวอย่าง วัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ กำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ วิเคราะห์ผู้เรียน และกำหนดการนำสื่อเข้ามามีใช้ในการเรียนการสอน จากนั้นออกแบบระบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต ประกอบด้วยแผนการจัดการเรียนรู้ และเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือแบบวัดการรู้เท่าทันสื่อ เมื่อเสร็จสิ้นแล้ว นำเครื่องมือการวิจัยทั้งหมดให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องและสอดคล้องของเนื้อหาจะนำไปทดลองใช้ตามรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตที่ได้พัฒนาขึ้น

เครื่องมือการวิจัย

1. สื่อเครือข่ายสังคมสำหรับการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต
2. แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต
3. แบบวัดการรู้เท่าทันสื่อ

4. เกณฑ์การประเมินการรู้เท่าทันสื่อแบบบูรณาการ

ระยะที่ 3 นำเสนอรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

การนำเสนอรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต คือ การนำผลที่ได้จากการศึกษาผลของการใช้รูปแบบฯ มาปรับปรุงแก้ไขและนำเสนอ เพื่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิรับรองรูปแบบ โดยนำเสนอในรูปแบบแผนภาพแสดงรูปแบบ และความเรียงอธิบายรูปแบบ โดยการนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาผลของรูปแบบในระยะที่ 2 มาปรับปรุงแก้ไข และนำเสนอในรูปแบบของแผนภาพ ประกอบความเรียง นำเสนอและให้ผู้ทรงคุณวุฒิรับรองรูปแบบ จำนวน 5 ท่าน แสดงความเห็นและประเมินรับรองรูปแบบ นำข้อมูลและข้อเสนอแนะที่ได้มาปรับปรุงแก้ไข โดยปรับปรุงรายละเอียดในด้านองค์ประกอบและขั้นตอนให้มีความถูกต้องสมบูรณ์มากที่สุด

สรุปผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ผลจากการศึกษา วิเคราะห์ และสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

ผลจากการศึกษา วิเคราะห์ และสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต สามารถสรุปได้ว่า รูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต ประกอบด้วยองค์ประกอบและขั้นตอน ดังนี้

องค์ประกอบของรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต มีทั้งสิ้น 5 องค์ประกอบ ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 วัตถุประสงค์การเรียนรู้

องค์ประกอบที่ 2 การวิเคราะห์ผู้เรียนและเนื้อหา

องค์ประกอบที่ 3 สื่อเครือข่ายสังคมและสื่อการเรียนการสอน

องค์ประกอบที่ 4 การจัดการเรียนรู้โดยใช้ความคิดเป็นฐาน

องค์ประกอบที่ 5 การประเมินผล

ขั้นตอนการเรียนการสอนของรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคม เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต มีทั้งหมด 8 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 การเตรียมการจัดการเรียนรู้

ขั้นที่ 2 ตั้งคำถามชวนคิด

ขั้นที่ 3 การเรียนรู้ทักษะการรู้เท่าทันสื่อ

ขั้นที่ 4 สืบค้นจากสื่อ

ขั้นที่ 5 พัฒนาการคิด วิเคราะห์ วิพากษ์สื่อ

ขั้นที่ 6 แลกเปลี่ยนความคิด อภิปรายร่วมกัน

ขั้นที่ 7 สรุปความคิดร่วมกัน

ขั้นที่ 8 การวัดและประเมินผล

ตอนที่ 2 ผลการใช้รูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

1. คะแนนการรู้เท่าทันสื่อหลังเรียนของนิสิตกลุ่มตัวอย่างในภาพรวมนั้น ได้ค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 82.88$, S.D. = 7.535 ส่วนคะแนนการรู้เท่าทันสื่อก่อนเรียนของนิสิตกลุ่มตัวอย่าง ได้ค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 74.31$, S.D. = 10.248 ซึ่งผลการเปรียบเทียบคะแนนการรู้เท่าทันสื่อก่อนเรียนและหลังเรียนของนิสิตสามารถสรุปได้ว่า นิสิตที่ได้เรียนตามรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคม เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตนั้น ภาพรวมมีคะแนนการรู้เท่าทันสื่อหลังเรียน **สูงกว่า** ก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. คะแนนการรู้เท่าทันสื่อจากแบบวัดการรู้เท่าทันสื่อของนิสิตหลังเรียนของกลุ่มตัวอย่าง โดยจำแนกตามความสามารถ จากความสามารถในการรู้เท่าทันสื่อ 4 ด้าน สามารถแสดงผล โดยเรียงลำดับตามคะแนนการรู้เท่าทันสื่อของนิสิตจากมากที่สุดไปสู่น้อยที่สุดได้ ดังนี้

2.1) คะแนนของความสามารถในการเข้าถึง พบว่า ก่อนเรียน มีค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 19.44$, S.D. = 2.152 ส่วนหลังเรียนมีค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 21.31$, S.D. = 2.182 แสดงให้เห็นว่า คะแนนความสามารถในการเข้าถึงของนิสิตกลุ่มตัวอย่างมีการพัฒนาขึ้นอย่างชัดเจนมากที่สุด

2.2) คะแนนของความสามารถในการวิเคราะห์ พบว่า ก่อนเรียน มีค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 19.00$, S.D. = 2.633 ส่วนหลังเรียนมีค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 21.06$, S.D. = 1.611 แสดงให้เห็นว่า คะแนนความสามารถในการวิเคราะห์ ของนิสิตกลุ่มตัวอย่างมีการพัฒนาขึ้นอย่างชัดเจน

2.3) คะแนนของความสามารถในการสร้างสรรค์ พบว่า ก่อนเรียน มีค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 17.69$, S.D. = 3.240 ส่วนหลังเรียนมีค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 20.25$, S.D. = 2.620 แสดงให้เห็นว่า คะแนนความสามารถในการสร้างสรรค์ ของนิสิตกลุ่มตัวอย่างมีการพัฒนาขึ้นอย่างชัดเจน

2.4) คะแนนของความสามารถในการประเมินค่าสื่อ พบว่า ก่อนเรียน มีค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 18.19$, S.D. = 3.311 ส่วนหลังเรียนมีค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 20.25$, S.D. = 2.436 แสดงให้เห็นว่า คะแนนความสามารถในการประเมินค่าสื่อ ของนิสิตกลุ่มตัวอย่างมีการพัฒนาขึ้นน้อยที่สุด

3. คะแนนการประเมินของการรู้เท่าทันสื่อของนิสิตกลุ่มตัวอย่าง จากการสะท้อนความคิดในสัปดาห์สุดท้าย มีค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 5.94$, S.D. = 1.124 ส่วนคะแนนการประเมินของการรู้เท่าทันสื่อของนิสิตกลุ่มตัวอย่าง จากการสะท้อนความคิดในสัปดาห์สุดท้าย ได้ค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 9.50$, S.D. = 1.113 ซึ่งผลการเปรียบเทียบคะแนนการรู้เท่าทันสื่อก่อนเรียนและหลังเรียนของนิสิต สามารถสรุปได้ว่า นิสิตที่ได้เรียนตามรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตนั้น ภาพรวมมีคะแนนการรู้เท่าทันสื่อในสัปดาห์สุดท้าย **สูงกว่า** ในสัปดาห์แรกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. คะแนนการรู้เท่าทันสื่อจากแบบวัดการรู้เท่าทันสื่อของนิสิตหลังเรียนของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามความสามารถ จากความสามารถในการรู้เท่าทันสื่อ 4 ด้าน สามารถแสดงผล โดยเรียงลำดับตามคะแนนการรู้เท่าทันสื่อของนิสิตจากมากที่สุดไปน้อยที่สุดได้ ดังนี้

4.1) คะแนนของความสามารถในการสร้างสรรค์ พบว่า ก่อนเรียน สัปดาห์แรก มีค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 1.38$, S.D. = 0.500 ส่วนสัปดาห์สุดท้ายมีค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 2.38$, S.D. = 0.500 แสดงให้เห็น

ว่า คะแนนความสามารถในการสร้างสรรค์ของนิสิตกลุ่มตัวอย่างมีการพัฒนาขึ้นอย่างชัดเจนที่สุด

4.2) คะแนนของความสามารถในการวิเคราะห์ พบว่า สัปดาห์แรก มีค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 1.44$, S.D. = 0.152 ส่วนสัปดาห์สุดท้ายมีค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 2.44$, S.D. = 0.152 แสดงให้เห็นว่า คะแนนความสามารถในการวิเคราะห์ของนิสิตกลุ่มตัวอย่างมีการพัฒนาขึ้นอย่างชัดเจนที่สุด

4.3) คะแนนของความสามารถในการประเมินค่าสื่อ พบว่า สัปดาห์แรก มีค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 1.19$, S.D. = 0.403 ส่วนสัปดาห์สุดท้ายมีค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 2.19$, S.D. = 0.544 แสดงให้เห็นว่า คะแนนความสามารถในการประเมินค่าสื่อของนิสิตกลุ่มตัวอย่างมีการพัฒนาขึ้นอย่างชัดเจน

4.4) คะแนนของความสามารถในการเข้าถึง พบว่า ก่อนเรียน สัปดาห์แรก มีค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 2.00$, S.D. = 0.365 ส่วนสัปดาห์สุดท้ายมีค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 2.50$, S.D. = 0.516 แสดงให้เห็นว่า คะแนนความสามารถในการเข้าถึงของนิสิตกลุ่มตัวอย่างมีการพัฒนาขึ้นเล็กน้อย

5. ความคิดเห็นที่ผู้เรียนมีต่อรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.01$, S.D. = 0.66) เมื่อพิจารณาตามหัวข้อพบว่า ความคิดเห็นของนิสิตในทุกข้ออยู่ในระดับมาก โดยหัวข้อ นิสิตนักศึกษาสามารถนำหลักการของการรู้เท่าทันสื่อไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ มีระดับความคิดเห็นที่มีคะแนนมากที่สุดซึ่งมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.31$, S.D. = 0.48)

จากผลการวิเคราะห์ข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า นิสิตที่ได้เรียนตามรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตนั้น ภาพรวมมีคะแนนการรู้เท่าทันสื่อหลังเรียน สูงกว่า ก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ระยะที่ 3 ผลการรับรองรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

ผู้วิจัยนำผลที่ได้จากการศึกษาผลของการใช้รูปแบบฯ มาปรับปรุงแก้ไขรูปแบบฯ แล้วนำเสนอให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน เพื่อประเมินรับรองรูปแบบฯ โดยผลการประเมินรับรองรูปแบบ

พบว่า ในภาพรวมของรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นว่ารูปแบบการเรียนรู้มีความเหมาะสม แสดงให้เห็นว่า รูปแบบการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมและสามารถนำไปใช้ได้จริง โดยมีค่าเฉลี่ยของผลการประเมินรับรองรูปแบบในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.70$, S.D. = 0.46)

อภิปรายผล

จากการศึกษา วิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ตลอดจนเอกสาร การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ การศึกษาผลของการใช้รูปแบบ และข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้วิจัยจึงอภิปรายผลการวิจัยของรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญา โดยสามารถอภิปรายผลการวิจัยตามคำถามการวิจัยได้ดังนี้

1. “นิสิต นักศึกษาระดับปริญญาตรีนั้น มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการเรียนรู้เท่าทันสื่อหรือไม่ และมีมากหรือน้อยเพียงใด” สามารถอภิปรายผลได้จากผลการวิเคราะห์การเรียนรู้เท่าทันสื่อก่อนเรียนและหลังเรียนของกลุ่มตัวอย่าง และแบบสอบถามความคิดเห็นของนิสิตนักศึกษา โดยอภิปรายผลแบ่งได้ตามความสามารถในการรู้เท่าทันสื่อทั้ง 4 ด้าน ได้ดังนี้

1.1 ความสามารถในการเข้าถึง เป็นความสามารถที่ช่วยให้บุคคลสามารถรวบรวมและจัดเก็บข้อมูลได้อย่างเหมาะสมและมีประโยชน์ สามารถทำความเข้าใจความหมายของเนื้อหาของสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Center for Media Literacy, 2008) จากการวิจัยครั้งนี้พบว่า ความสามารถในการเข้าถึงของผู้เรียนนั้นมีการพัฒนาน้อยที่สุด เนื่องจากปัจจุบันอินเทอร์เน็ตได้เข้ามามีบทบาทในการติดต่อสื่อสารในชีวิตประจำวัน รวมทั้งอุปกรณ์เครื่องมือเทคโนโลยีนั้นได้มีการพัฒนาขึ้นและมีความหลากหลายในการเลือกซื้อ ทำให้ผู้คนมีการพกพาอุปกรณ์เครื่องมือเทคโนโลยีมากขึ้น ทำให้การเข้าถึงสื่อโดยเฉพาะสื่อออนไลน์ต่างๆ บนระบบอินเทอร์เน็ต สามารถเข้าถึงอย่างรวดเร็วและได้รับข้อมูลจากแหล่งที่มาต่างๆ ที่มีความหลากหลาย ส่งผลให้ความสามารถในการเข้าถึงแต่เดิมของผู้เรียนนั้นมีการเข้าถึงข้อมูลในสื่อต่างๆ ได้เป็นอย่างดีอยู่แล้ว ซึ่งเห็นได้จากผลการวิเคราะห์การเรียนรู้เท่าทันสื่อก่อนเรียนและหลังเรียนของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า คะแนนหลังเรียนการเรียนรู้เท่าทันสื่อด้านความสามารถในการเข้าถึง ($\bar{X} = 21.31$, S.D. = 2.182) สูงขึ้นเล็กน้อยจาก คะแนนก่อนเรียน ($\bar{X} = 19.44$, S.D. = 2.152) และจากผลการวิจัยจากแบบสอบถามความคิดเห็นของนิสิตนักศึกษาในข้อ นิสิตนักศึกษาสามารถเข้าถึง เลือกรับ หรือพัฒนาวิธีการใหม่ๆ เพื่อการสืบค้นข้อมูลข่าวสารจากสื่อ

ต่างๆ ได้มากขึ้น ($\bar{X} = 4.15$, S.D. = 0.69) สอดคล้องกับผลการสำรวจการมี การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในครัวเรือนในปี พ.ศ. 2559 จัดทำโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ กล่าวไว้ว่า การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของประชากรในจำนวนประชากรอายุ 6 ปีขึ้นไป ประมาณ 62.8 ล้านคน ผลการสำรวจพบว่า มีผู้ใช้คอมพิวเตอร์ 20.2 ล้านคน (ร้อยละ 32.2) ผู้ใช้อินเทอร์เน็ต 29.8 ล้านคน (ร้อยละ 47.5) และผู้ใช้โทรศัพท์มือถือ 51.1 ล้านคน (ร้อยละ 81.4) เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบแนวโน้มการใช้คอมพิวเตอร์อินเทอร์เน็ต และโทรศัพท์มือถือของประชากรอายุ 6 ปีขึ้นไปในช่วงระยะเวลา 5 ปี ระหว่างปี พ.ศ. 2555 – 2559 พบว่า ผู้ใช้คอมพิวเตอร์ลดลงจากร้อยละ 33.7 (จำนวน 21.2 ล้านคน) เป็นร้อยละ 32.2 (จำนวน 20.2 ล้านคน) ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 26.5 (จำนวน 16.6 ล้านคน) เป็นร้อยละ 47.5 (จำนวน 29.8 ล้านคน) และผู้ใช้โทรศัพท์มือถือทุกประเภทเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 70.2 (จำนวน 44.1 ล้านคน) เป็นร้อยละ 81.4 (จำนวน 51.1 ล้านคน) และผู้ใช้โทรศัพท์มือถือแบบสมาร์ตโฟนเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 8.0 (จำนวน 5.0 ล้านคน) เป็นร้อยละ 50.5 (จำนวน 31.7 ล้านคน) ส่วนกิจกรรมที่ใช้ส่วนใหญ่ใช้สื่อสังคมออนไลน์ ร้อยละ 91.5 รองลงมาคือ ใช้ในการดาวน์โหลดรูปภาพ หนังสื เพลง เกมส์ และการดูหนัง ฟังเพลง ร้อยละ 88.0 ใช้ในการอัปโหลดข้อมูล รูปภาพ วิดีโอ เพลง ซอฟต์แวร์ เพื่อแบ่งปันบนเว็บไซต์ ร้อยละ 55.9 และติดตามข่าวสาร อ่าน หรือดาวน์โหลดหนังสือ ร้อยละ 46.5 (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2559)

1.2 ความสามารถในการวิเคราะห์ เป็นความสามารถที่ช่วยให้บุคคลสามารถวิเคราะห์ แยกแยะ และตรวจสอบการออกแบบทั้งในเรื่องของรูปแบบของเนื้อหาสาร โครงสร้างของเนื้อหา และลำดับเหตุการณ์ของเนื้อหา รวมถึงสามารถใช้แนวคิดต่างๆ ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองในการทำความเข้าใจบริบทของเนื้อหาสารที่ได้นำเสนอ (Center for Media Literacy, 2008) และสามารถแยกแยะระหว่างความคิดและอารมณ์ออกจากกัน ไม่ให้ถูกชักจูงไปตามการชี้นำของสื่อที่นำเสนอ เช่น การทำให้เกิดความต้องการสินค้าที่โฆษณาการเลียนแบบดาราดาวที่มีความสวยหล่อตามแฟชั่น การแสดงอารมณ์ต่างๆ การแสดงรัก โลภ โกรธ หลง ตามภาพยนตร์หรือละครต่างๆ ได้ (สำนักเฝ้าระวังทางวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม, 2558) จากการวิจัยครั้งนี้พบว่า ความสามารถในการวิเคราะห์ของผู้เรียนนั้นมีการพัฒนาขึ้นอย่างชัดเจน เนื่องจากกระบวนการเรียนการสอนในการวิจัยได้ใช้เทคนิคการใช้คำถามมาใช้ในการกระตุ้นความคิดและการใช้เหตุผลของผู้เรียนเน้นการแก้ปัญหา การนำไปประยุกต์ใช้ และพัฒนาทักษะการคิด เพื่อเป็นการท้าทายให้ผู้เรียนคิดและช่วยปรับมโนทัศน์ให้มีความชัดเจน นำไปสู่การเรียนรู้ในบทเรียน ประกอบการใช้เทคนิคการใช้ภาษาเพื่อการคิดที่เน้นการใช้ข้อความ คำพูดและประโยคที่มีลักษณะพิเศษ มีความเฉพาะเจาะจง

เที่ยงตรง ตรงจุดและเน้นไปในสิ่งที่กำลังจะศึกษาหรือต้องการหาผลลัพธ์ในการกระตุ้นกระบวนการในการคิด (Swartz และคณะ, 2007) ซึ่งเห็นได้จากผลการวิเคราะห์การรู้เท่าทันสื่อก่อนเรียน และหลังเรียนของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า คะแนนหลังเรียนการรู้เท่าทันสื่อด้านความสามารถในการวิเคราะห์ ($\bar{X} = 21.06$, S.D. = 2.633) สูงขึ้นกว่าคะแนนก่อนเรียน ($\bar{X} = 19.00$, S.D. = 2.633) และจากผลการวิจัยจากแบบสอบถามคิดเห็นของนิสิตนักศึกษาในข้อ นิสิตนักศึกษาได้ตระหนักและคิดวิเคราะห์ในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากสื่อต่างๆ ได้มากขึ้น ($\bar{X} = 4.08$, S.D. = 0.76) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ พรทิพย์ เย็นจะบก (2552) ได้กล่าวเกี่ยวกับคุณสมบัติของการจัดกระบวนการเพื่อการรู้เท่าทันสื่อว่า การรู้เท่าทันสื่อ คือ การใช้ทฤษฎีในการคิดวิเคราะห์วิจารณ์ รวมถึงการฝึกฝนทักษะการวิเคราะห์วิจารณ์เพื่อหาเหตุผลในประเด็นต่างๆ นอกจากนี้เงื่อนไขของการรู้เท่าทันสื่อในการประสบผลสำเร็จได้ ต่อเมื่อผู้เรียนสามารถใช้ทักษะในการวิเคราะห์วิจารณ์สื่อได้ โดยทักษะการคิดวิเคราะห์นั้นมีความสำคัญต่อการรู้เท่าทันสื่อ เนื่องจากเป็นความสามารถในการรู้จักคิดแยกแยะจนก่อให้เกิดความสามารถในด้านต่างๆ อาทิเช่น ความสามารถในการรวบรวมข้อมูล เหตุการณ์ ความสามารถในการวิเคราะห์ข้อมูลเหตุการณ์ ความสามารถในการประเมินและสรุปข้อมูล เหตุการณ์ ความสามารถในการประยุกต์และนำไปใช้ เป็นต้น ทั้งนี้ยังเป็นการแตกเนื้อความในสื่อให้ออกเป็นองค์ประกอบย่อยต่างๆ เช่น การแตกเนื้อความในภาพยนตร์สารคดีหรือละครที่สร้างจากเรื่องจริงโดยออกเป็นส่วนที่เป็นเรื่องจริงกับส่วนที่เสริมแต่งขึ้นเพื่อความบันเทิง การแตกเนื้อความข่าวออกเป็นส่วนๆ คือ ใคร ทำอะไร ที่ไหน เมื่อไร อย่างไร และทำไม นอกจากนี้การรู้เท่าทันสื่ออาจการวิเคราะห์สามารถแยกออกเป็นองค์ประกอบได้อีกหลายแบบ คือ แยกออกเป็นคำ ประโยค และย่อหน้า หรือ แยกออกเป็นข้อความ ภาพ กราฟิก และหัวข้อ หรือ แยกออกเป็นที่มาต่างๆ ของข้อมูล เป็นต้น และการแตกเนื้อความที่เป็นข้อมูลในทุกๆ สื่อออกเป็นประเภทใหญ่ๆ และย่อยลงมาตามลำดับ พร้อมกับเชื่อมโยงทุกประเภทเข้าด้วยกันให้เป็นแผนผังข้อมูลรถยนต์ แล้วจึงพิจารณาจากข้อมูลที่วิเคราะห์แล้ว (Ibid มปป. อ้างถึงใน สุขใจ ประเทืองสุขเลิศ, 2549)

1.3 ความสามารถในการประเมินค่า เป็นความสามารถที่จะช่วยให้บุคคลสามารถเชื่อมโยงเนื้อหาหรือข้อมูลที่ได้จากสื่อต่างๆ ไปยังความรู้และประสบการณ์เดิมส่วนบุคคลได้ ซึ่งส่งผลไปสู่การตัดสินใจเกี่ยวกับความถูกต้อง คุณภาพและความเกี่ยวข้องของเนื้อหาสาร (Center for Media Literacy, 2008) โดยหลังจากผู้รับสื่อผ่านการวิเคราะห์และทำความเข้าใจสื่อแล้ว ผู้รับสื่อ

ควรประเมินค่าในสิ่งที่ื่อนำมาเสนอว่า ข้อมูลและสื่อที่นำมานั้นมีคุณภาพหรือมีคุณค่ามากน้อยเพียงใด มีความถูกต้องและเหมาะสมกับสภาพสังคมนั้นๆ หรือไม่ รวมไปถึงการนำเสนอสื่ออย่างมีคุณธรรม จริยธรรมหรือไม่ (สำนักเฝ้าระวังทางวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม, 2558) จากการวิจัยครั้งนี้พบว่า ความสามารถในการประเมินค่าของผู้เรียนนั้นมีการพัฒนาขึ้นอย่างชัดเจน เนื่องจากระดับชั้นตอนการเรียนการสอนด้วยรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานฯ นั้น ได้มีขั้นตอนการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนการประเมินค่าของข้อมูลและสื่อต่างๆ ที่ได้ไปสืบค้นและศึกษามา โดยจะมีการจัดกิจกรรมการเรียนที่ส่งเสริมและฝึกฝนการประเมินค่าทั้งจากการสะท้อนคิดของผู้เรียนและการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น อภิปราย และสรุปร่วมกันภายในชั้นเรียน ซึ่งเห็นได้จากผลการวิเคราะห์การรู้เท่าทันสื่อก่อนเรียนและหลังเรียนของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า คะแนนหลังเรียนการรู้เท่าทันสื่อด้านความสามารถในการประเมินค่า ($\bar{X} = 20.25$, S.D. = 2.436) สูงขึ้นกว่าคะแนนก่อนเรียน ($\bar{X} = 18.19$, S.D. = 3.311) และจากผลการวิจัยจากแบบสอบถามความคิดเห็นของนิสิตนักศึกษาในข้อ นิสิตนักศึกษาสามารถวิเคราะห์ แยกแยะ และประเมินค่าข้อมูลจากสื่อต่างๆ ได้มากขึ้น ($\bar{X} = 4.23$, S.D. = 0.60) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ พรทิพย์ เย็นจะบก (2552) ได้กล่าวเกี่ยวกับคุณสมบัติของการจัดกระบวนการเพื่อการรู้เท่าทันสื่อว่า ผู้เรียนสามารถใช้เกณฑ์ของตนเองประเมินค่าสิ่งต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการประเมินค่าตามระเบียบแบบแผนหรือแบบอิสระ โดยการประเมินคุณค่าหรือคุณประโยชน์ขององค์ประกอบต่างๆ ที่อยู่ในสื่อความสื่อกับโครงสร้างความรู้ที่มีอยู่เดิม โดยถ้าเกิดกรณีเปรียบเทียบสื่อความสื่อกับโครงสร้างความรู้ของตนแล้วไม่ตรงกัน จะต้องตัดสินใจว่าองค์ประกอบของข้อมูลในสื่อเหล่านั้น มีคุณค่า หรือคุณประโยชน์มากแค่ไหน ถ้ามีค่าเพียงพอก็สามารถนำมาใช้ แต่ถ้าไม่มีค่าพอก็ไม่ควรเอาสื่อความในสื่อเหล่านั้นมาใช้งาน ทั้งนี้ การประเมินว่ามีคุณค่า หรือ คุณประโยชน์พอจะเปลี่ยนแปลงโครงสร้างความรู้มากแค่ไหนนั้นสามารถใช้กลยุทธ์ดังต่อไปนี้ 1) ตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลในสื่อเหล่านั้นว่า ข้อมูลในสื่อเหล่านั้นมีต้นตอมาจากแหล่งใด ฟังดูมีเหตุมีผลหรือไม่ 2) ชั่งน้ำหนักข้อมูลในสื่อเหล่านั้นว่า มีผู้สนับสนุนและมูลเหตุที่นำมาสนับสนุนมากน้อยเพียงใด ทั้งนี้บุคคลจะมีความรู้เท่าทันสื่อเพียงใดขึ้นกับว่า เราพยายามตัดสินใจประเมินคุณค่า หรือ คุณประโยชน์อย่างระมัดระวัง มีเหตุมีผล และถูกต้องตามหลักของเหตุผลมากน้อยแค่ไหน นอกจากนี้ ยังมีพื้นฐานความรู้ดีมากเท่าไร ก็ยังตัดสินใจประเมินข้อมูลใหม่ได้ง่ายกว่าเท่านั้น ทั้งนี้ พื้นฐานความรู้ที่ดีในที่นี้หมายถึง โครงสร้างความรู้ที่สร้างขึ้นด้วยข้อมูลทั้ง 4 มิติ

ได้แก่ ข้อมูลในมิติของความรู้ความเข้าใจ ข้อมูลในมิติของอารมณ์ ข้อมูลในมิติสุนทรียศาสตร์ และ ข้อมูลในมิติของศีลธรรมจริยธรรม (Ibid มปป. อ้างถึงใน สุขใจ ประเทืองสุขเลิศ, 2549)

1.4 ความสามารถในการสร้างสรรค์ เป็นความสามารถที่จะช่วยให้บุคคลสามารถเขียนและถ่ายทอดความคิดของตนเอง โดยการใช้ข้อความ เสียง และ/หรือรูปภาพได้อย่างมีประสิทธิภาพ สำหรับวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกัน รวมทั้งสามารถใช้เทคโนโลยีต่างๆ ในการสื่อสารเพื่อสร้างสรรค์เนื้อหาและผลงานในรูปแบบของตนเองได้ (Center for Media Literacy, 2008) โดยถ้าผู้รับสื่อได้วิเคราะห์และทำความเข้าใจในข้อมูลเนื้อหาจากสื่อที่ได้รับรู้มาได้เป็นอย่างดีแล้วนั้น เท่ากับว่าได้ผ่านกระบวนการการรู้เท่าทันสื่อที่ครบถ้วน แต่ยังไม่เพียงพอเพราะเมื่อเราเข้าใจองค์ประกอบสื่อ อ่านสื่อได้ ประเมินค่าได้ ความสามารถสูงสุดของการรู้เท่าทันสื่อที่เราทุกคนสามารถรู้เท่าทันสื่อแล้วนั้น ควรนำสิ่งที่ตนได้วิเคราะห์จนสามารถเข้าใจอย่างถ่องแท้ไปใช้ประโยชน์ได้ สามารถเปิดรับและเลือกสื่อเป็น มีปฏิภริยาสามารถตอบกลับสื่อได้ และสามารถส่งหรือถ่ายทอดเนื้อหาสารได้ทั้งนี้หากเราเป็นผู้ผลิตสื่อสามารถนำการรู้เท่าทันสื่อไปออกแบบและสร้างสื่อดีๆ ขึ้นในสังคมได้โดยการวางแผนและจัดการเพื่อใช้สื่อให้เหมาะสม ใช้ภาพและเสียงให้มีประสิทธิภาพตามลักษณะเฉพาะของสื่อ และคัดเลือกข้อมูลเพื่อการคิดเขียนและพูดให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ต้องการ (สำนักเฝ้าระวังทางวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม, 2558) จากการวิจัยครั้งนี้พบว่าความสามารถในการสร้างสรรค์ของผู้เรียนนั้นมีการพัฒนาขึ้นอย่างชัดเจนมากที่สุด เนื่องจากผู้เรียนได้มีโอกาสเรียนรู้และฝึกฝนการคิดวิเคราะห์ วิพากษ์ และประเมินค่าข้อมูลและสื่อ โดยผู้สอนเน้นการใช้คำถามตลอดการเรียนการสอน เพื่อเป็นการกระตุ้น ขยาย และต่อยอดความคิด ประกอบกับมีการจัดกิจกรรมการเรียนที่ส่งเสริมการคิดอยู่เสมอ ทำให้ผู้เรียนเกิดการคิดวิเคราะห์ วิพากษ์ และประเมินค่าข้อมูลและสื่อทั้งทางด้านเนื้อหาบทเรียนและการรู้เท่าทันสื่อตลอด ส่งผลให้การสร้างสรรค์ชิ้นงานหรือผลงานต่างๆ ของผู้เรียนมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เพราะผู้เรียนได้ทำการเลือก รวบรวม และคัดกรองข้อมูลที่มีความถูกต้อง น่าเชื่อถือแล้วนำมาใช้ในการผลิตชิ้นงานหรือผลงานได้อย่างสร้างสรรค์ต่อไป ซึ่งเห็นได้จากผลการวิเคราะห์การรู้เท่าทันสื่อก่อนเรียนและหลังเรียนของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า คะแนนหลังเรียนการรู้เท่าทันสื่อด้านความสามารถในการสร้างสรรค์ ($\bar{X} = 20.25$, S.D. = 2.620) สูงขึ้นกว่าคะแนนก่อนเรียน ($\bar{X} = 17.69$, S.D. = 3.240) อย่างเห็นได้ชัดและจากผลการวิจัยจากแบบสอบถามความคิดเห็นของนิสิตนักศึกษาในข้อ นิสิตนักศึกษาสามารถนำข้อมูล

ที่ผ่านการวิเคราะห์ สัจเคราะห์ มาต่อยอดและสร้างสรรค์ชิ้นงานได้มากขึ้น ($\bar{X} = 4.00$, S.D. = 0.71) โดยสอดคล้องกับแนวคิดของ สิริชัย ดีเลิศ และคณะ (2560) ได้กล่าวว่า การพัฒนาฐานคิด กระบวนการคิด ทักษะ การสร้างโจทย์ปัญหา เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์จึงมีความสัมพันธ์กับบริบทของวิชาและศาสตร์ต่างๆ ซึ่งการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกของการสร้างและผลิตสื่อต่างๆ พบว่า ปัจจัยทางด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านนโยบาย และด้านเทคโนโลยี เป็นปัจจัยที่มีผลต่อความคิดสร้างสรรค์ในการสร้างและผลิตสื่อ (พิชญา นีวัตานนท์ และบุหงา ชัยสุวรรณ, 2558) อีกทั้งยังสอดคล้องกับองค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์ไว้ ดังที่ Guilford (1991: 125-143) ได้กำหนดองค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์ไว้ดังนี้ 1) ความคิดริเริ่ม (Originality) คือ ลักษณะความคิดแปลกใหม่ที่แตกต่างจากความคิดธรรมดา หรือความคิดง่ายๆ ให้กลายมาเป็นความคิดที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคม 2) ความคิดคล่องตัว (Fluency) หมายถึง การคิดในเรื่องเดียวกันที่ไม่ซ้ำกัน เกิดความคิดที่หลากหลายขึ้นมา 3) ความยืดหยุ่น (Flexibility) หมายถึง ประเภทหรือแบบของความคิดที่พยายามคิดได้หลายอย่างต่างๆ กัน เช่น ประโยชน์ของแม่น้ำมีอะไรบ้าง หรือความยืดหยุ่นด้านการดัดแปลงสิ่งต่างๆ เพื่อนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์และต่อยอดได้ 4) ความคิดละเอียดลออ (Elaboration) เป็นความคิดที่ต้องทำด้วยความระมัดระวังและมีรายละเอียดที่สามารถทำให้ความคิดสร้างสรรค์นั้นสมบูรณ์ขึ้นมาได้

จากการศึกษาผลการใช้รูปแบบฯ ในภาพรวม พบว่า การเรียนการสอนด้วยรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษา ระดับปริญญาบัณฑิต นั้นสามารถส่งเสริมและพัฒนาการเรียนรู้เท่าทันสื่อได้อย่างชัดเจนและมีประสิทธิภาพ เห็นได้จากผลการวิเคราะห์การเรียนรู้เท่าทันสื่อก่อนเรียนและหลังเรียนของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า คะแนนรวมหลังเรียนการเรียนรู้เท่าทันสื่อ ($\bar{X} = 82.88$, S.D. = 7.535) สูงขึ้นจากคะแนนรวมก่อนเรียน ($\bar{X} = 74.31$, S.D. = 10.248) และจากผลการวิจัยจากแบบสอบถามคิดเห็นของนิสิตนักศึกษาว่า นิสิตนักศึกษามีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อมากขึ้น ($\bar{X} = 4.08$, S.D. = 0.64) และ นิสิตนักศึกษามีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการในการวิเคราะห์สื่อมากขึ้น ($\bar{X} = 3.92$, S.D. = 0.64) อันเนื่องจากขั้นตอนและกิจกรรมการเรียนการสอนได้มาการนำองค์ประกอบและหลักการของการรู้เท่าทันสื่อเข้ามาใช้ในการเรียนการสอน อีกทั้งยังใช้คำถามในการกระตุ้น ขยาย และต่อยอดความคิดตลอดส่งผลให้เกิดการพัฒนาทั้งทางด้านความรู้ด้านเนื้อหาบทเรียนและความสามารถในการรู้เท่าทันสื่อ

2. “รูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตนั้น สามารถส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อได้หรือไม่ อย่างไร” โดยสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

จากการศึกษาผลการใช้รูปแบบฯ พบว่า ผลการวิเคราะห์การรู้เท่าทันสื่อก่อนเรียน และหลังเรียนของกลุ่มตัวอย่าง โดยคะแนนรวมหลังเรียนการรู้เท่าทันสื่อจากแบบวัดการรู้เท่าทันสื่อ ($\bar{X} = 82.88$, S.D. = 7.535) สูงขึ้นกว่าคะแนนรวมก่อนเรียน ($\bar{X} = 74.31$, S.D. = 10.248) และคะแนนรวมหลังเรียนการรู้เท่าทันสื่อจากการสะท้อนคิด ($\bar{X} = 9.50$, S.D. = 1.033) สูงขึ้นกว่าคะแนนรวมก่อนเรียน ($\bar{X} = 5.94$, S.D. = 1.124) นอกจากนี้ผลการวิจัยจากแบบสอบถามความคิดเห็นของนิสิตนักศึกษาในข้อ โดยภาพรวมนิสิตนักศึกษาคิดว่า การเรียนรู้ด้วยรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อมีความเหมาะสม ($\bar{X} = 4.15$, S.D. = 0.69) และ กิจกรรมการเรียนทำให้นิสิตนักศึกษานักเกิดความรู้ความเข้าใจในเรื่องการรู้เท่าทันสื่อ ($\bar{X} = 4.00$, S.D. = 0.58)

จากผลการศึกษาขั้นต้นแสดงให้เห็นว่า รูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตที่ได้พัฒนาขึ้น สามารถส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาได้ เนื่องจากมีองค์ประกอบและขั้นตอนการเรียนการสอนที่มีความสอดคล้องและครอบคลุมความสามารถในการรู้เท่าทันสื่อ ทำให้การจัดกิจกรรมในการเรียนการรู้เท่าทันสื่อมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลในการเรียนรู้

3. “องค์ประกอบและขั้นตอนของรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต มีอะไรบ้าง อย่างไร” สามารถอภิปรายผลได้ตามความสามารถในการรู้เท่าทันสื่อทั้ง 4 ด้าน ได้ดังนี้

3.1 ความสามารถในการเข้าถึง หมายถึง การได้รับสื่อประเภทต่างๆ ได้อย่างเต็มที่ และรวดเร็ว สามารถรับรู้และเข้าใจเนื้อหาของสื่อประเภทต่างๆ ได้อย่างเต็มความสามารถ สามารถแสวงหาข่าวสารได้จากสื่อหลายประเภทโดยไม่ถูกจำกัดยึดติดอยู่กับสื่อประเภทใดประเภทหนึ่งมากเกินไป มีความสามารถในการจัดเก็บและรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องและเป็นประโยชน์ พร้อมทั้งสามารถทำความเข้าใจความหมายอย่างมีประสิทธิภาพ (พรทิพย์ เย็นจะบก, 2552) อีกทั้งยังสามารถ

สังเกต จดจำ และเข้าใจความหมายของคำศัพท์ สัญลักษณ์ และเทคนิคต่างๆ ที่ใช้ในการสื่อสาร เลือกรหัสข้อมูล คัดกรองข้อมูลในส่วนที่ต้องการและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ (มูลนิธิ อินเทอร์เน็ตร่วมพัฒนาไทย, 2556) โดยสอดคล้องกับองค์ประกอบของรูปแบบคือ สื่อเครือข่ายสังคม และสื่อการเรียนการสอน เนื่องจากผู้เรียนต้องมีการศึกษาจากสื่อเครือข่ายสังคมและสื่อการเรียน การสอน เพื่อเรียนรู้หลักการ องค์ประกอบหลักในเนื้อหาบทเรียนก่อน หลังจากนั้นให้ผู้เรียนได้ไป สืบค้นคว้าหาข้อมูลจากสื่อต่างๆ ทำให้ผู้เรียนมีการเข้าถึงเนื้อหาที่ได้เรียนจากชั้นเรียนและ จากการสืบค้น ส่วนขั้นตอนการเรียนการสอนนั้น ส่วนขั้นตอนการเรียนการสอนที่สอดคล้อง มีดังนี้ 1) การเรียนรู้ทักษะการรู้เท่าทันสื่อ เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้านการเรียนรู้ การรู้เท่าทันสื่อ โดยยังคงใช้คำถามในการขยายและต่อยอดความคิดของผู้เรียน โดยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ การรู้เท่าทันจากสื่อต่างๆ ได้แก่ เอกสารประกอบการสอน เว็บไซต์ วิดิทัศน์เกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อ 2) สืบค้นจากสื่อ เป็นขั้นที่ให้ผู้เรียนจะต้องทำการสืบค้นหาข้อมูลข่าวสารบนอินเทอร์เน็ตจาก สื่อออนไลน์ต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นเว็บไซต์ สื่อเครือข่ายสังคม หรือสื่ออื่นๆ ในหัวข้อเกี่ยวข้องกับเรื่องที่ กำลังศึกษาในรายวิชา เพื่อเป็นการรวบรวมข้อมูลต่างๆ สอดคล้องกับผลการวิจัยจากแบบสอบถาม คิดเห็นของนิสิตนักศึกษาในข้อ ขั้นการสืบค้นข้อมูลจากสื่อ สามารถส่งเสริมความสามารถ ในการเข้าถึงของนิสิตนักศึกษาเพิ่มมากขึ้น ($\bar{X} = 4.15$, S.D. = 0.69)

ทั้งนี้ขั้นตอนการเรียนการสอนข้างต้น สอดคล้องกับแนวคิดของ อุลิซา ครุฑะเสน (2556) ได้กล่าวว่า การเปิดรับสื่อสร้างสรรค์ (Media Exposure) และการใช้สื่อและเทคโนโลยีสื่อ อย่างสร้างสรรค์ (Media Uses) จึงควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เข้าไปสืบค้นจากสื่อต่างๆ และให้ผู้เรียน ได้เข้าถึงสื่อสร้างสรรค์หลากหลายที่สอดคล้องกับธรรมชาติการเรียนรู้ของผู้เรียนแต่ละวัยในปริมาณ ที่เหมาะสม

3.2 ความสามารถในการวิเคราะห์ หมายถึง การตีความเนื้อหาสื่อตามองค์ประกอบ และแบบฟอร์มของสื่อ แต่ละประเภทว่าสิ่งที่สื่อนำเสนอที่ส่งผลกระทบอะไรบ้างต่อสังคม การเมือง หรือเศรษฐกิจโดยใช้พื้นฐานความรู้เดิมและประสบการณ์ในการคาดการณ์ถึงผลที่จะเกิดขึ้น โดยอาจใช้ วิธีการวิเคราะห์เปรียบเทียบ การแยกองค์ประกอบย่อยต่างๆ หรือการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเหตุและผล การทำความเข้าใจเนื้อหาบริบทที่ต้องการสื่อ เช่น การใช้ความรู้และประสบการณ์เดิมเพื่อทำนายผลที่ จะเกิด การตีความเนื้อหา โดยใช้หลักการวิเคราะห์พื้นฐาน การใช้กลวิธีต่างๆ ได้แก่การเปรียบเทียบ

/หาความแตกต่าง/ข้อเท็จจริง/ความคิดเห็น เหตุและผล การลำดับความสำคัญ การใช้ความรู้เกี่ยวกับบริบททางประวัติศาสตร์ การเมือง เศรษฐกิจเป็นพื้นฐานของการสร้างสรรค์และตีความหมาย (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2555) โดยการวิเคราะห์จะช่วยให้นักเรียนสามารถตรวจสอบการออกแบบทั้งรูปแบบ โครงสร้างของเนื้อหาสาระ และลำดับเหตุการณ์ของเนื้อหาสาระ รวมถึงสามารถใช้แนวคิดต่างๆ ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง เพื่อทำความเข้าใจบริบทของเนื้อหาสาระที่น่าเสนอ (Center for Media Literacy, 2008 อ้างอิงใน บุบผา เมฆศรีทองคำ, 2554) สอดคล้องกับองค์ประกอบของรูปแบบคือ การจัดการเรียนรู้โดยใช้ความคิดเป็นฐาน โดยมีองค์ประกอบที่ยึดตามแนวทางการจัดการเรียนรู้ในการรู้เท่าทันสื่อไว้ คือ การวิเคราะห์ วิพากษ์ และประเมินค่าสื่อ หมายถึง การจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนได้มีโอกาสฝึกฝนการคิดวิเคราะห์ วิพากษ์สื่อว่า ข้อมูลและสื่อที่นำมาใช้นั้นมีความถูกต้อง น่าเชื่อถือหรือไม่ รวมถึงการประเมินค่าสื่อว่าสื่อที่นำมาใช้นั้นมีคุณภาพและความเหมาะสมหรือไม่ สามารถนำมาใช้ในการอ้างอิงหรือเป็นแหล่งข้อมูล ส่วนขั้นตอนการเรียนการสอนนั้น ส่วนขั้นตอนการเรียนการสอนที่สอดคล้องมีดังนี้ 1) ตั้งคำถามชวนคิด เป็นการเปิดประเด็นความคิด เน้นการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจในการเรียนและเป็นการจุดประกายความคิดริเริ่ม เพื่อเป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการคิด ทบทวน แสดงความคิดเห็นให้ผู้เรียนนำความรู้เดิมมาเชื่อมโยงกับความรู้ใหม่ และ 2) พัฒนาการคิด วิเคราะห์ วิพากษ์สื่อ เป็นขั้นผู้เรียนได้รวบรวมข้อมูลจากการสืบค้นเรียบร้อยแล้ว ผู้สอนตั้งประเด็นคำถามเพื่อเป็นโจทย์ให้ผู้เรียนได้คิดวิเคราะห์และวิพากษ์สื่อว่า ข้อมูลที่ได้จากสื่อมานั้นมีความถูกต้อง น่าเชื่อถือหรือไม่ พิจารณาได้จากสิ่งใด สามารถเลือกและคัดกรองข้อมูลได้ตามที่ต้องการหรือไม่ และตีความเนื้อหาของสื่อได้อย่างไร โดยผู้สอนจะคอยแนะนำชี้แนะและกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดทักษะการรู้เท่าทันสื่อด้วยคำถาม โดยสอดคล้องกับผลการวิจัยจากแบบสอบถามความคิดเห็นของนิสิตนักศึกษาในข้อ กิจกรรมการเรียนส่งเสริมให้นิสิตนักศึกษาได้ฝึกการคิดวิเคราะห์ วิพากษ์เกี่ยวกับสื่อ ($\bar{X} = 3.85$, S.D. = 0.69), การตั้งและตอบคำถาม สามารถส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์ของนิสิตนักศึกษาเพิ่มมากขึ้น ($\bar{X} = 3.77$, S.D. = 0.60), กิจกรรมการเรียนโดยมีการตั้งคำถาม เป็นกระตุ้นและขยายความคิดของนิสิตนักศึกษาได้มากขึ้น ($\bar{X} = 3.92$, S.D. = 0.49) และ ขั้นการวิเคราะห์ วิพากษ์สื่อสามารถส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์ของนิสิตนักศึกษาเพิ่มมากขึ้น ($\bar{X} = 3.92$, S.D. = 0.76)

ทั้งนี้ขั้นตอนการเรียนการสอนข้างต้น สอดคล้องกับแนวคิดเรื่อง คุณสมบัติของการจัดกระบวนการเพื่อการรู้เท่าทันสื่อ ของ พรทิพย์ เย็นจะบก (2552) ที่กล่าวไว้ว่า การรู้เท่าทันสื่อเป็นเครื่องมือที่สามารถวิเคราะห์สื่อเพื่อนำไปสู่การสร้างเนื้อหาเพื่อเป็นทางเลือกใหม่ๆ ในอนาคต และเนื้อหาของสื่อสะท้อนเป้าหมายของสื่อ และเป้าหมายของสื่อ นั่นคือ องค์ประกอบสำคัญอย่างหนึ่งที่จะต้องพิจารณาในการวิเคราะห์สื่อ นั่นเอง นอกจากนี้ การใช้ทฤษฎีในการวิเคราะห์วิจารณ์ และการฝึกฝนทักษะการวิเคราะห์วิจารณ์เพื่อหาเหตุผลในประเด็นต่างๆ นอกจากนี้ การรู้เท่าทันสื่อ ต้องมีการเรียนแบบเน้นปฏิบัติและการมีส่วนร่วมของผู้เรียน มีการเปิดโอกาสให้ซักถามแบบเท่าเทียมกัน กระบวนการสอนแบบนี้จะช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบต่องานของตนเองมากขึ้น ช่วยให้ผู้เรียนคิดและมีส่วนวางแผนการเรียน ซึ่งจะทำให้มีความสนใจอย่างต่อเนื่อง

3.3 ความสามารถในการประเมินค่า หมายถึง การประเมินค่าของสื่อ เป็นผลมาจากการวิเคราะห์สื่อที่ผ่านมา ทำให้สามารถที่จะประเมินค่าคุณภาพของเนื้อหาสารที่ถูกส่งออกมาได้ว่ามีคุณค่าต่อผู้รับมากน้อยเพียงใดสามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อผู้รับในด้านใดบ้าง คุณค่าที่เกิดขึ้นเป็นคุณค่าที่เกิดขึ้นทางใจ อารมณ์ ความรู้สึก หรือมีคุณค่าทางศีลธรรม จรรยาบรรณ สังคม วัฒนธรรมหรือประเพณีอย่างไรบ้าง สิ่งที่สื่อนำเสนอมีประโยชน์ต่อการเรียนรู้ในศาสตร์ใดศาสตร์หนึ่งหรือไม่ อย่างไร ในขณะที่เดียวกันการประเมินค่าที่เกิดขึ้นอาจเป็นการประเมินคุณภาพของสื่อว่าการนำเสนอของสื่อ นั้นมีกระบวนการผลิตที่มีคุณภาพหรือไม่เมื่อเปรียบเทียบกับสื่อประเภทเดียวกัน ความสามารถในการประเมินเนื้อหา โดยสร้างความเกี่ยวข้องของเนื้อหา กับประสบการณ์ พร้อมเสนอความเห็นในแง่มุมมองของความหลากหลายคุณภาพ และความเกี่ยวข้องกับเนื้อหา (พรทิพย์ เย็นจะบก, 2552) อีกทั้งยังช่วยให้บุคคลสามารถเชื่อมโยงเนื้อหาสารไปยังประสบการณ์ส่วนบุคคล และทำการตัดสินใจเกี่ยวกับความถูกต้อง คุณภาพและความเกี่ยวข้องของเนื้อหาสาร (Center for Media Literacy, 2008 อ้างอิงใน บุษพา เมฆศรีทองคำ, 2554) สอดคล้องกับองค์ประกอบของรูปแบบคือ การจัดการเรียนรู้โดยใช้ความคิดเป็นฐาน โดยมีองค์ประกอบที่ยึดตามแนวทางการจัดการเรียนรู้ในการรู้เท่าทันสื่อไว้ คือ การวิเคราะห์ วิพากษ์ และประเมินค่าสื่อ หมายถึง การจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนได้มีโอกาสฝึกฝนการคิดวิเคราะห์ วิพากษ์สื่อว่า ข้อมูลและสื่อที่นำมาใช้นั้นมีความถูกต้อง น่าเชื่อถือหรือไม่ รวมถึงการประเมินค่าสื่อว่า สื่อที่นำมาใช้นั้นมีคุณภาพและความเหมาะสมหรือไม่ สามารถนำมาใช้ในการอ้างอิงหรือเป็นแหล่งข้อมูล ส่วนขั้นตอนการเรียนการสอนที่สอดคล้องมีดังนี้

- 1) พัฒนาการคิด วิเคราะห์ วิพากษ์สื่อ เป็นขั้นผู้เรียนได้รวบรวมข้อมูลจากการสืบค้นเรียบร้อยแล้ว หลังจากนั้นผู้สอนตั้งประเด็นคำถามเพื่อเป็นโจทย์ให้ผู้เรียนได้คิดวิเคราะห์และวิพากษ์สื่อว่า ข้อมูลที่ได้จากสื่อมานั้นมีความถูกต้อง น่าเชื่อถือหรือไม่ พิจารณาได้จากสิ่งใด สามารถเลือกและคัดกรองข้อมูลได้ตามที่ตนต้องการหรือไม่ และตีความเนื้อหาของสื่อได้อย่างไร โดยผู้สอนจะคอยแนะนำชี้แนะ และกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดทักษะการรู้เท่าทันสื่อด้วยคำถาม จากนั้นให้ผู้เรียนสะท้อนความคิด และ
- 2) แลกเปลี่ยนความคิด อภิปรายร่วมกัน เป็นการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนความคิดของตนเองและอภิปรายระหว่างผู้สอนและผู้เรียนด้วยกัน เพื่อให้เกิดการขยายและต่อยอดความรู้ในเรื่องการรู้เท่าทันสื่อ และรับฟังและเรียนรู้แนวคิดที่มีความหลากหลายและความต่างของผู้อื่น โดยสอดคล้องกับผลการวิจัยจากแบบสอบถามความคิดเห็นของนิสิตนักศึกษาในข้อ ชั้นแลกเปลี่ยนความคิด อภิปรายร่วมกัน สามารถส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์ และประเมินค่าสื่อของนิสิตนักศึกษาเพิ่มมากขึ้น ($\bar{X} = 3.77$, S.D. = 0.73), กิจกรรมการเรียนส่งเสริมให้นิสิตนักศึกษาได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นของตนเองมากขึ้น ($\bar{X} = 3.85$, S.D. = 0.69) และ กิจกรรมการเรียนส่งเสริมให้นิสิตนักศึกษาได้แสดงความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ($\bar{X} = 4.00$, S.D. = 0.82)

3.4 ความสามารถในการสร้างสรรค์ หมายถึง การเรียนรู้สื่อ รวมถึงการพัฒนาทักษะการสร้างสื่อในแบบฉบับของตนเองขึ้นมา เมื่อผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจสามารถวิเคราะห์วิจารณ์ ประเมินค่าสื่อได้อย่างถ่องแท้แล้ว ทุกคนจะต้องวางแผน เขียนบท ค้นคว้าข้อมูลเนื้อหาประกอบความสามารถในการสร้างสรรค์ (หรือสื่อสาร) เนื้อหาโดยการเขียนบรรยายความคิด ใช้คำศัพท์ เสียง หรือการสร้างภาพให้มีประสิทธิภาพตามวัตถุประสงค์ที่หลากหลาย โดยมีวิธีการสร้างสื่อแบบสร้างสรรค์ ดังนี้ 1) ใช้ประโยชน์จากการระดมสมอง วางแผน เรียบเรียง และแก้ไข 2) ใช้ภาษาเขียน และภาษาพูดอย่างมีประสิทธิภาพที่สุดตามหลักของภาษาศาสตร์ 3) สร้างสรรค์และเลือกภาพอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อบรรลุเป้าหมายต่างๆ ที่กำหนดไว้ และ 4) ใช้เทคโนโลยีการสื่อสารในการวางโครงสร้างของเนื้อหา (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2555) สอดคล้องกับองค์ประกอบของรูปแบบคือ การจัดการเรียนรู้โดยใช้ความคิดเป็นฐาน โดยมีองค์ประกอบที่ยึดตามแนวทางการจัดการเรียนรู้ในการรู้เท่าทันสื่อไว้ คือ การแลกเปลี่ยนความคิด อภิปราย และสรุปความคิดร่วมกัน หมายถึง การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและอภิปรายทั้งระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน และผู้เรียนด้วยกันเอง เพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดการขยายและต่อยอดความคิดของตนเอง แล้วนำไปสู่

การสร้างสรรค์ชิ้นงานหรือผลงานต่างๆ ได้ หลังจากนั้นให้ผู้เรียนและผู้สอนร่วมกันสรุปประเด็นความคิดที่ได้ ส่วนขั้นตอนการเรียนการสอนที่สอดคล้องมีดังนี้ 1) แลกเปลี่ยนความคิด อภิปรายร่วมกัน เป็นการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนความคิดของตนเองและอภิปรายระหว่างผู้สอนและผู้เรียนด้วยกัน เพื่อให้เกิดการขยายและต่อยอดความรู้ในเรื่องการรู้เท่าทันสื่อ และรับฟังและเรียนรู้แนวคิดที่มีความหลากหลายและความต่างของผู้อื่น และ 2) สรุปความคิดร่วมกัน เป็นขั้นให้ผู้เรียนสรุปความรู้ความคิด ผลการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้ และประโยชน์ที่ได้รับในการเรียนรู้ ควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการสรุปความรู้ความคิด ภาพรวมของสิ่งที่ได้เรียนรู้ทั้งด้านเนื้อหารายวิชาและการรู้เท่าทันสื่อ ในขั้นตอนนี้ผู้เรียนต้องมีการนำเสนอและสรุปความรู้เนื้อหา ความคิดของผู้เรียนที่ได้ทั้งหมดร่วมกัน และอาจมีการให้ผู้เรียนเขียนสรุปความรู้ร่วมกันภายในชั้นเรียนและสรุปความรู้ของตนเอง โดยสอดคล้องกับผลการวิจัยจากแบบสอบถามคิดเห็นของนิสิตนักศึกษาในข้อ กิจกรรมการเรียนส่งเสริมให้นิสิตนักศึกษาสามารถสรุปความรู้ความคิดได้ ($\bar{X} = 4.00$, S.D. = 0.58), กิจกรรมการเรียนส่งเสริมให้นิสิตนักศึกษาสามารถนำข้อมูลที่นำไปต่อยอดและสร้างสรรค์ชิ้นงานได้มากขึ้น ($\bar{X} = 4.08$, S.D. = 0.76) และขั้นสรุปความคิดร่วมกัน สามารถส่งเสริมความสามารถในการประเมินค่าสื่อ และสร้างสรรค์ของนิสิตนักศึกษาเพิ่มมากขึ้น ($\bar{X} = 3.92$, S.D. = 0.64)

จากการอภิปรายผลข้างต้น สามารถสรุปเป็นภาพรวมได้ว่า องค์ประกอบและขั้นตอนของรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต มีความสอดคล้องและครอบคลุมความสามารถในการรู้เท่าทันสื่อและแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการการเรียนการสอนโดยเน้นกระบวนการคิด

ข้อเสนอแนะ

จากผลสรุปและการอภิปรายผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลวิจัยไปใช้ประโยชน์ และข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป ดังนี้

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. การวิจัยครั้งนี้เน้นการใช้คำถามในการกระตุ้นความคิดเป็นหลักในการจัดการเรียนการสอน ดังนั้นผู้สอนควรมีการเตรียมคำถามก่อนเริ่มการเรียนการสอน และมีการใช้คำถามตลอดการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกการคิดอยู่ตลอดเวลา

2. หากผู้เรียนยังใช้งานสื่อเครือข่ายสังคมและ/หรือสื่อการเรียนการสอนไม่ได้ ผู้สอนควรมีการปฐมนิเทศ แนะนำการใช้งาน เพื่อให้ผู้เรียนมีความคุ้นเคยกับการใช้งานเครื่องมือต่างๆ ดังนั้นผู้สอนควรมีประสบการณ์การใช้งาน และคอยดูแลและให้คำแนะนำการใช้เครื่องมือต่างๆ ให้กับผู้เรียนอย่างใกล้ชิด

3. เนื่องจากเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นสื่อเครือข่ายสังคม โดยต้องมีการเชื่อมต่อกับเครื่องมือการเรียนการสอนที่เป็นแหล่งรวบรวมข้อมูล การสะท้อนความคิดเห็นของผู้เรียน และเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยต่างๆ ดังนั้นจึงต้องมีการใช้อินเทอร์เน็ตตลอดการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

4. การใช้รูปแบบฯ นั้นควรคำนึงถึงข้อจำกัดในด้านเทคโนโลยี หรือสื่อเครือข่ายสังคม เช่นความพร้อมของ อุปกรณ์เครื่องมือในการเรียนรู้สำหรับผู้เรียน เช่น คอมพิวเตอร์ สมาร์ทโฟน เป็นต้นว่ามีความพร้อมและเพียงพอต่อการใช้งานหรือไม่ รวมถึงข้อจำกัดในการใช้งานของสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อหากเกิดปัญหาในการใช้งานก็อาจเป็นอุปสรรคในการจัดการเรียนการสอนได้ และส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความเบื่อหน่ายในการเรียน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป

1. การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เลือกศึกษากับกลุ่มเป้าหมายที่เป็นนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต โดยในการวิจัยครั้งต่อไป อาจนำไปประยุกต์ใช้กับกลุ่มเป้าหมายที่มีระดับการศึกษาที่แตกต่างกันออกไป เช่น ระดับมัธยมศึกษา เป็นต้น โดยเฉพาะการเรียนการสอนจำเป็นต้องมีการสืบค้นรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ จากสื่อและแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย

2. ในการวิจัยครั้งต่อไป สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในสาระวิชาหลักได้ เช่น วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา เป็นต้น หรือรายวิชาอื่นๆ ที่มีการเรียนการสอนที่ต้องมีการสืบค้นหาข้อมูล รวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้สืบค้นหา รวมทั้งการนำข้อมูลที่ได้มาใช้ในการออกแบบ และพัฒนาชิ้นงานหรือผลงานได้ เช่น เรียงความ โปสเตอร์ โครงงาน เป็นต้น

3. ในการวิจัยครั้งต่อไป สามารถนำกระบวนการ เทคนิคการสอน และกิจกรรมการเรียน การสอนอื่นๆ ที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ การคิดวิจารณ์ญาณ เข้ามาใช้ในการจัดการเรียนการสอน เพิ่มเติมได้ รวมถึงการปรับระยะเวลาได้ตามความเหมาะสม

4. ในการวิจัยครั้งต่อไป อาจมีการจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ โดยมีการแหล่งข้อมูล ในการเรียนการสอนให้ผู้เรียนได้ศึกษา การจัดการกิจกรรมการเรียนการสอน รวมถึงการให้ผู้เรียนได้ทำ แบบวัด แบบทดสอบต่างๆ ผ่านเครื่องมือออนไลน์

5. การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้สื่อเครือข่ายสังคม “Edmodo” ในการจัดการเรียนการสอน เป็นแหล่งข้อมูลการสอน และเก็บรวบรวมข้อมูล โดยในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป อาจนำสื่อเครือข่าย สังคมและ/หรือเครื่องมือการเรียนการสอนอื่นเข้ามาประยุกต์ใช้ได้ ซึ่งคุณสมบัติของเครื่องมือที่นำใช้ ในการจัดการเรียนการสอนตามรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคม เพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาในระดับปริญญาบัณฑิต ควรมีคุณลักษณะดังนี้ 1) สามารถ สร้างปฏิสัมพันธ์และโต้ตอบกันบนเครื่องมือการเรียนการสอนได้ 2) สามารถเป็นแหล่งเก็บข้อมูลได้ และ 3) สามารถเก็บบันทึกร่องรอยข้อมูลความคิดเห็น การเรียนการสอน และแสดงความคิดเห็นได้

6. การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้แบบวัดการรู้เท่าทันสื่อและความคิดเห็นที่ผู้เรียนแสดงออกมา ในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป อาจมีการนำแบบสังเกตพฤติกรรม แบบวัด เจตคติ และ/หรือแบบทดสอบการรู้เท่าทันสื่อเข้ามาใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพิ่มเติม เพื่อให้ การวัดและประเมินผลด้านรู้เท่าทันสื่อมีความชัดเจนและเที่ยงตรงยิ่งขึ้น ทั้งนี้การวัดและประเมิน ควรมีการเลือกใช้ให้เหมาะสมกับผู้เรียน

รายการอ้างอิง

ภาคผนวก

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

รายนามผู้เชี่ยวชาญ

รายนามผู้เชี่ยวชาญสำหรับการวิจัยที่ให้ความอนุเคราะห์แนะนำ และตรวจแก้ไขปรับปรุง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ด้านเทคโนโลยีการศึกษา

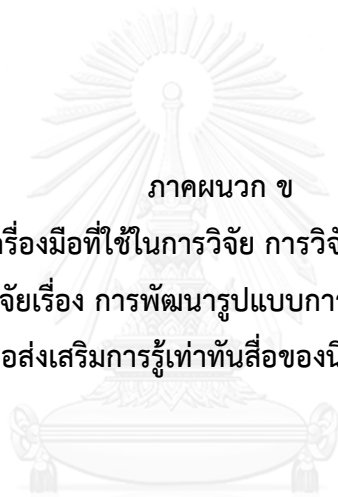
1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พรสุข ตันตระกูลโรจน์
ภาควิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. รุจโรจน์ แก้วอุไร
ภาควิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กิตติพงษ์ พุ่มพวง
ภาควิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร
4. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทิพรัตน์ สิทธิวงศ์
ภาควิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร
5. อาจารย์ ดร.กอบสุข คงมันัส
ภาควิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร
6. อาจารย์ ดร. เอื้ออารี จันทร
สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
7. อาจารย์ ดร.ชุติวัดมน์ สุวัตถิพงษ์
สำนักเทคโนโลยีการศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

ด้านการรู้เท่าทันสื่อ

1. รองศาสตราจารย์ ดร.อุษา บิ๊กกินส์
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ คณะนิเทศศาสตร์และนวัตกรรมการจัดการ
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรพล บุญลือ
ภาควิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมและเทคโนโลยี
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี

3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ขนิษฐา จิตแสง
สาขาวิชาสารสนเทศและการสื่อสาร คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
4. รองศาสตราจารย์ ดร.ปกรณ์ ประจันบาน
สาขาวิชาวิจัยและวัดผลการศึกษา ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยนเรศวร
5. อาจารย์ ปรียาภรณ์ สีสวัสดิ์
คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

ภาคผนวก ข

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การวิจัยระยะที่ 1

แบบสัมภาษณ์การวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐาน
ด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

**แบบสัมภาษณ์การวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐาน
ด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต**

ชื่อหัวข้อวิทยานิพนธ์ การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคม
เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต
DEVELOPMENT OF A THINKING-BASED LEARNING MODEL WITH
SOCIAL NETWORKING SITES TO ENHANCE MEDIA LITERACY OF
UNDERGRADUATE STUDENTS

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร. ประกอบ กรณีกิจ

แนวทางการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ

1. เริ่มสนทนา

1.1 อธิบายวัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์

เพื่อนำข้อเสนอแนะไปใช้ในการปรับปรุงรูปแบบการเรียนรู้ฯ ให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น

1.2 อธิบายขอบเขตของการสัมภาษณ์

- ความเหมาะสมขององค์ประกอบของรูปแบบการเรียนรู้ฯ
- ความเหมาะสมของขั้นตอนและกิจกรรมการเรียนการสอนของรูปแบบการเรียนรู้ฯ
- ความเหมาะสมของแผนภาพแสดงรูปแบบการเรียนรู้

2. การสัมภาษณ์

2.1 ท่านคิดว่าองค์ประกอบของรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตมีความเหมาะสมหรือไม่ และควรจะมีเพิ่มเติมองค์ประกอบใดเพื่อให้รูปแบบการเรียนสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

- 1) วัตถุประสงค์การเรียนรู้
- 2) การวิเคราะห์เนื้อหา

- 3) การจัดการเรียนรู้โดยใช้ความคิดเป็นฐาน
- 4) สื่อเครือข่ายสังคมและสื่อการเรียนการสอน
- 5) การประเมินผล

.....

.....

.....

.....

2.2 ท่านคิดว่าขั้นตอนการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต ทั้ง 8 ขั้นตอน มีความเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร

- 1) ขั้นตอนเตรียมการจัดการเรียนรู้
- 2) ขั้นตอนประเด็นคำถาม
- 3) ขั้นตอนเรียนรู้ถึงการรู้เท่าทันสื่อ
- 4) ขั้นสืบค้นจากสื่อ
- 5) ขั้นตอนวิเคราะห์ วิพากษ์สื่อ
- 6) ขั้นแลกเปลี่ยนความคิด อภิปรายร่วมกัน
- 7) ขั้นสรุปความคิดร่วมกัน
- 8) ขั้นทำแบบทดสอบและประเมินผล

.....

.....

.....

.....

2.3 ท่านคิดว่ากิจกรรมในแต่ละขั้นตอนของรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต มีความเหมาะสมหรือไม่ และควรปรับแก้ในรายละเอียดในข้อใดบ้าง อย่างไร

.....

.....

.....

.....

2.4 ท่านคิดว่าแผนภาพแสดงรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคม เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต มีความเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

.....

2.5 ท่านคิดว่ารูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคม สามารถ ส่งเสริมการเรียนรู้เท่าทันสื่อได้หรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

.....

ภาคผนวก ค

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การวิจัยระยะที่ 1

แบบสัมภาษณ์การวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐาน
ด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

**แบบประเมิน (ร่าง) รูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคม
เพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต**

ชื่อหัวข้อวิทยานิพนธ์	การพัฒนา รูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคม เพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต DEVELOPMENT OF A THINKING-BASED LEARNING MODEL WITH SOCIAL NETWORKING SITES TO ENHANCE MEDIA LITERACY OF UNDERGRADUATE STUDENTS
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์	รองศาสตราจารย์ ดร. ประกอบ กรณีกิจ
ผู้วิจัย	นางสาวณัชชา ปกิจเฟื่องฟู นิสิตระดับปริญญาโทบัณฑิต ภาควิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วัตถุประสงค์ของการประเมิน

เพื่อประเมินความเหมาะสมของ (ร่าง) รูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคม เพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ ผลที่ได้จากการประเมินจะนำไปปรับปรุงแก้ไขรูปแบบฯ ให้มีความสมบูรณ์ก่อนนำไปทดลองใช้ในการเรียนการสอนจริง

คำชี้แจง

การประเมินความเหมาะสมของการพัฒนา รูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคม เพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต ประกอบด้วยคำถาม จำนวน 5 ตอน ได้แก่ 1) ภาพรวมของรูปแบบการเรียนฯ 2) องค์ประกอบที่ส่งผลต่อการเรียนตามรูปแบบการเรียนฯ 3) ขั้นตอนการจัดการเรียนการสอนตามรูปแบบการเรียนฯ 4) เครื่องมือที่ใช้ตามรูปแบบการเรียนฯ 5) การใช้งานรูปแบบการเรียนฯ

โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องความคิดเห็นของท่านพร้อมเขียนข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ในการนำไปพิจารณาปรับปรุงต่อไป โดยมีเกณฑ์ในการพิจารณา ดังนี้

5	หมายถึง	หัวข้อการประเมินมีความเหมาะสมมากที่สุด
4	หมายถึง	หัวข้อการประเมินมีความเหมาะสมมาก
3	หมายถึง	หัวข้อการประเมินมีความเหมาะสมปานกลาง
2	หมายถึง	หัวข้อการประเมินมีความเหมาะสมน้อย
1	หมายถึง	หัวข้อการประเมินมีความเหมาะสมน้อยที่สุด

แบบประเมิน (ร่าง) รูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคม
เพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

ชื่อผู้ประเมินรูปแบบ

ตำแหน่ง

สถานที่ทำงาน

ตอนที่ 1 ภาพรวมของรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริม
การรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

ข้อคำถาม	ระดับความคิดเห็น				
	เหมาะสม มากที่สุด	เหมาะสม มาก	เหมาะสม ปานกลาง	เหมาะสม น้อย	เหมาะสม น้อยที่สุด
	5	4	3	2	1
1. วัตถุประสงค์ของรูปแบบการเรียนรู้					
2. หลักการและแนวคิดพื้นฐานใน การพัฒนาการเรียนรู้นั้นๆ					
3. องค์ประกอบของรูปแบบฯ					
4. ขั้นตอนการจัดการเรียนการสอน					
5. เครื่องมือที่ใช้ในการเรียน					

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับการใช้งานตามรูปแบบการเรียนฯ

.....

.....

.....

.....

ตอนที่ 2 องค์ประกอบที่ส่งผลต่อการเรียนตามรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐาน
ด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
	เหมาะสม มากที่สุด	เหมาะสม มาก	เหมาะสม ปานกลาง	เหมาะสม น้อย	เหมาะสม น้อยที่สุด
	5	4	3	2	1
1. วัตถุประสงค์การเรียนรู้					
2. การวิเคราะห์เนื้อหา					
3. สื่อเครือข่ายสังคม และสื่อการเรียนการสอน					
4. การจัดการเรียนรู้โดยใช้ ความคิดเป็นฐาน					
5. การประเมินผล					

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับการใช้งานตามรูปแบบการเรียนฯ

.....

.....

.....

.....

ตอนที่ 3 ขั้นตอนการจัดการเรียนการสอนตามรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐาน
ด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
	เหมาะสม มากที่สุด	เหมาะสม มาก	เหมาะสม ปานกลาง	เหมาะสม น้อย	เหมาะสม น้อยที่สุด
	5	4	3	2	1
1. การเตรียมการ					

ข้อคำถาม	ระดับความคิดเห็น				
	เหมาะสมมากที่สุด	เหมาะสมมาก	เหมาะสมปานกลาง	เหมาะสมน้อย	เหมาะสมน้อยที่สุด
	5	4	3	2	1
1.1 วิเคราะห์ผู้เรียน เนื้อหา บทเรียน กำหนดคำถาม และ เตรียมสื่อการเรียนการสอน					
1.1 การปฐมนิเทศและแนะนำ การเรียน					
1.2 การทดสอบก่อนเรียน					
2. กระบวนการเรียนการสอน					
2.1 ขึ้นตั้งประเด็นคำถาม					
2.2 ขึ้นเรียนรู้ถึงการรู้เท่าทัน สื่อ					
2.3 ขึ้นสืบค้นจากสื่อ					
2.4 ขึ้นการวิเคราะห์ วิพากษ์ สื่อ					
2.5 ขึ้นแลกเปลี่ยนความคิด อภิปรายร่วมกัน					
2.6 ขึ้นสรุปความคิดร่วมกัน					
3. การวัดและประเมินผล					
3.1 การทดสอบหลังเรียน					

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับการใช้งานตามรูปแบบการเรียนฯ

.....

.....

.....

.....

ตอนที่ 4 เครื่องมือที่ใช้ในรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคม เพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

ข้อคำถาม	ระดับความคิดเห็น				
	เหมาะสมมากที่สุด	เหมาะสมมาก	เหมาะสมปานกลาง	เหมาะสมน้อย	เหมาะสมน้อยที่สุด
	5	4	3	2	1
1. สื่อเครือข่ายสังคม Edmodo					
2. แหล่งข้อมูลบนเว็บที่อยู่ในรูปแบบต่างๆ เช่น เอกสารประกอบ ข้อความ ภาพ เป็นต้น					
3. แบบวัดการรู้เท่าทันสื่อ					

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับการใช้งานตามรูปแบบการเรียนรู้

.....

.....

.....

.....

ตอนที่ 5 การใช้งานรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
	เหมาะสมมากที่สุด	เหมาะสมมาก	เหมาะสมปานกลาง	เหมาะสมน้อย	เหมาะสมน้อยที่สุด
	5	4	3	2	1
1. รูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานฯ ที่พัฒนาขึ้นสามารถนำไปใช้จัดการเรียนการสอนได้จริง					
2. สถานที่ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ตามรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานฯ					
3. ระยะเวลาที่ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานฯ					
4. รูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานฯ ที่พัฒนาขึ้นสามารถส่งเสริมการเรียนรู้เท่าทันสื่อได้จริง					

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับการใช้งานตามรูปแบบการเรียนรู้ฯ

.....

.....

.....

.....

จากการประเมินความเหมาะสมของ (ร่างแบบ) รูปแบบการเรียนรู้โดยใช้
การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษา
ระดับปริญญาบัณฑิต

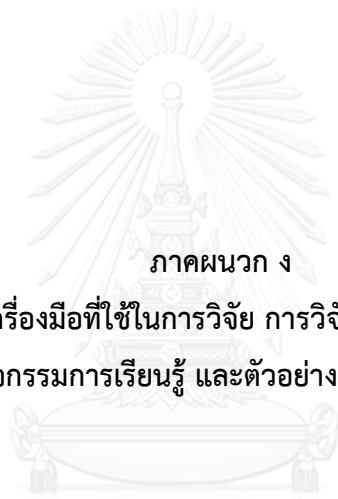
ข้าพเจ้ามีความเห็นว่า

- รูปแบบมีความเหมาะสมดีแล้ว สามารถนำไปใช้ทดลองได้
- รูปแบบมีความเหมาะสม แต่ควรปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ
ก่อนนำไปทดลองใช้
- รูปแบบยังไม่มี ความเหมาะสม

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY
(.....)

ผู้วิจัยขอกราบขอบคุณท่านเป็นอย่างสูงที่กรุณาประเมินความเหมาะสมของรูปแบบอันเป็น
ประโยชน์ต่องานวิจัยในครั้งนี้เป็นอย่างมาก

ภาคผนวก ง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การวิจัยระยะที่ 2

ตัวอย่างแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และตัวอย่างคำถามที่ใช้ในกิจกรรมการเรียนรู้

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ตัวอย่างแผนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้

วิชา 2726536 และ 2765338

ระดับ ปริญญาตรี

เรื่อง ความสามารถในการสร้างสรรค์หรือสื่อสาร

เวลา 3 ชั่วโมง

สาระการเรียนรู้

ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความสามารถในการสร้างสรรค์หรือสื่อสาร ความสำคัญของความสามารถในการสร้างสรรค์หรือสื่อสาร

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความสามารถในการสร้างสรรค์หรือสื่อสารของสื่อ
2. ผู้เรียนสามารถอธิบายความสามารถในการสร้างสรรค์หรือสื่อสารได้
3. ผู้เรียนสามารถนำข้อมูลมาใช้ในการสร้างสรรค์หรือสื่อสารได้

กระบวนการจัดการเรียนรู้

ขั้นนำ

ขั้นที่ 1 ขั้นตั้งคำถามชวนคิด

1. ผู้สอนตั้งคำถามเพื่อเปิดประเด็นเกี่ยวกับความสามารถในการสร้างสรรค์หรือสื่อสาร เพื่อประเมินความรู้เดิมของผู้เรียน โดยให้ผู้เรียนได้มีการคิดทั้งแบบรายบุคคลและแบบกลุ่ม
2. ผู้สอนสรุปความคิดจากผู้เรียนว่า ผู้เรียนส่วนมากมีความคิดอย่างไรในการนำข้อมูลมาใช้ในการสร้างสรรค์หรือสื่อสาร
3. ผู้สอนพูดเชื่อมโยงการรู้เท่าทันสื่อเข้าสู่เนื้อหาบรรยายวิชา

ขั้นการสอน

ขั้นที่ 2 ขั้นเรียนรู้ถึงการรู้เท่าทันสื่อ

1. ผู้สอนบรรยายสาระสำคัญประกอบสไลด์ตามหัวข้อสาระการเรียนรู้ โดยต้องมีการตั้งคำถามให้นักเรียนตอบคำถามเป็นระยะๆ
2. ให้ผู้เรียนได้ไปศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อตามเว็บไซต์ที่จัดเตรียมไว้

ขั้นที่ 3 ขั้นสืบค้นจากสื่อ

1. มอบหมายให้ผู้เรียนไปสืบค้นหาข้อมูลจากแหล่งการเรียนรู้ ไม่ว่าจะเป็นเว็บไซต์ สื่อเครือข่ายสังคม หรือสื่ออื่นๆ เกี่ยวกับเนื้อหาในรายวิชา
2. ให้ผู้เรียนบันทึกข้อมูลและที่มาของข้อมูลลงในสื่อเครือข่ายสังคม Edmodo

ขั้นที่ 4 ขั้นการวิเคราะห์ วิพากษ์สื่อ

1. ผู้สอนตั้งคำถามเกี่ยวกับการสร้างสรรค์หรือสื่อสาร
2. ให้ผู้เรียนได้คิดวิเคราะห์และพิจารณาว่า ข้อมูล สื่อ และแหล่งที่มาที่นำมาใช้นั้น ผู้เรียนสามารถนำประยุกต์ใช้ ต่อยอดความรู้ หรือการพัฒนาและสร้างสรรค์ชิ้นงานหรือผลงานของนิสิตได้อย่างไร
3. ให้ผู้เรียนสะท้อนความคิดเห็นของตนเอง โดยบันทึกลงในบล็อกที่ผู้สอนได้จัดทำขึ้นบนสื่อเครือข่ายสังคม Edmodo

ขั้นที่ 5 ขั้นแลกเปลี่ยนความคิด อภิปรายร่วมกัน

1. ให้ผู้เรียนไปศึกษาข้อมูลและแหล่งที่มาของเพื่อนในชั้นเรียนจากบล็อกบนสื่อเครือข่ายสังคม Edmodo
2. ผู้สอนตั้งคำถามเพื่อเป็นประเด็นในการแลกเปลี่ยนความคิดระหว่างผู้เรียน โดยให้ผู้เรียนแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียน รวมถึงระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน

ขั้นสรุป

ขั้นที่ 6 ขั้นสรุปความคิดร่วมกัน

1. ให้ผู้เรียนร่วมกันสรุปความรู้ที่ได้รับในการเรียนในครั้งนี้ โดยผู้สอนคอยให้แนวทางหรือข้อเสนอแนะ
2. ผู้สอนรวบรวม สรุป และทบทวนความคิดที่มีทั้งหมด และสรุปความรู้ที่เกิดขึ้นในการเรียนการสอน
3. ให้ผู้เรียนแต่ละคนพูดสรุปว่า ทักษะการรู้เท่าทันสื่อสามารถนำไปสู่การพัฒนาทางด้านความคิดสร้างสรรค์และการสื่อสารได้อย่างไร และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างไร

สื่อการเรียนการสอน / อุปกรณ์เครื่องมือ

- สื่อเครือข่ายสังคม ได้แก่ Edmodo
- สื่อนำเสนอ Power Point สำหรับการบรรยาย

- เว็บไซต์การเรียนรู้
- Computer / Tablet / Smartphone

การวัดและประเมินผล

1. สังเกตพฤติกรรมของนิสิตในการตอบคำถามและการร่วมทำกิจกรรม
2. การสะท้อนความคิดเห็นบนสื่อเครือข่ายสังคม

ตัวอย่างคำถามที่ใช้ในกิจกรรมการเรียนรู้

ครั้งที่	คำถาม
1	นิสิตคิดว่า การรู้เท่าทันสื่อจำเป็นจะต้องทักษะหรือองค์ประกอบใดบ้าง
	นิสิตคิดว่า การเข้าถึงคืออะไร และมีความสำคัญอย่างไรเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อ?
2	หากนิสิตขาดความสามารถในการเข้าถึงจะเกิดผลกระทบใดบ้าง?
	นิสิตคิดว่า การเข้าถึงคืออะไร และมีความสำคัญอย่างไรเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อ?
3	นิสิตคิดว่า การวิเคราะห์ วิพากษ์สื่อมีความสำคัญอย่างไรในการรับรู้ และเข้าใจข้อมูลจากสื่อต่างๆ ?
	นิสิตคิดว่าอะไรจะเกิดขึ้น ถ้าหากคุณขาดความสามารถในการวิเคราะห์ วิพากษ์สื่อ?
	นิสิตวิเคราะห์สื่อจากสิ่งใด?และคิดว่า หลักการวิเคราะห์สื่อ นั้นวิเคราะห์จากสิ่งใดบ้าง?
4	นิสิตคิดว่า การประเมินค่าสื่อคืออะไร และมีความสำคัญอย่างไรในการรับรู้ และเข้าใจข้อมูลจากสื่อต่างๆ ?
	หากนิสิตขาดความสามารถในการประเมินค่าสื่อ จะเกิดผลกระทบอะไรขึ้นต่อนิสิต?
5	นิสิตคิดว่า การการรู้เท่าทันสื่อสามารถนำมาพัฒนาและสร้างสรรค์ในการเรียนได้อย่างไร?
	จากข้อมูลนี้ นิสิตมีข้อสรุปเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่ออย่างไร? และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างไร?

ภาคผนวก จ
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การวิจัยระยะที่ 2
แบบวัดการรู้เท่าทันสื่อ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

แบบวัดการรู้เท่าทันสื่อ

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับความคิดเห็น ดังต่อไปนี้

5 หมายถึง ผู้เรียนมีการปฏิบัติในรายการนั้นมากที่สุด หรือปฏิบัติกิจกรรมนั้นอย่างสม่ำเสมอ หรือ ปฏิบัติกิจกรรมนั้นร้อยละ 80 ขึ้นไป เมื่อเทียบกับโอกาสที่ต้องปฏิบัติกิจกรรมนั้นทั้งหมด

4 หมายถึง ผู้เรียนมีการปฏิบัติในรายการนั้นมาก หรือปฏิบัติกิจกรรมนั้นบ่อยครั้ง หรือปฏิบัติกิจกรรมนั้นระหว่างร้อยละ 60 - 79 เมื่อเทียบกับโอกาสที่ต้องปฏิบัติกิจกรรมนั้นทั้งหมด

3 หมายถึง ผู้เรียนมีการปฏิบัติในรายการนั้นปานกลาง หรือปฏิบัติกิจกรรมนั้นแต่ไม่สม่ำเสมอ ปฏิบัติบ้างไม่ปฏิบัติบ้าง สลับกันไปมา หรือปฏิบัติกิจกรรมนั้นระหว่างร้อยละ 40 - 59 เมื่อเทียบกับโอกาสที่ต้องปฏิบัติ กิจกรรมนั้นทั้งหมด

2 หมายถึง ผู้เรียนมีการปฏิบัติในรายการนั้นน้อย หรือปฏิบัติกิจกรรมนั้นเพียงบางครั้ง หรือ ปฏิบัติ กิจกรรมนั้นระหว่างร้อยละ 20 - 39 เมื่อเทียบกับโอกาสที่ต้องปฏิบัติกิจกรรมนั้นทั้งหมด

1 หมายถึง ผู้เรียนมีการปฏิบัติในรายการนั้นน้อยที่สุด หรือปฏิบัติกิจกรรมนั้นในลักษณะ นานๆครั้ง หรือ ปฏิบัติกิจกรรมนั้นน้อยกว่าร้อยละ 20 เมื่อเทียบกับโอกาสที่ต้องปฏิบัติกิจกรรมนั้น ทั้งหมด

รายการ	ระดับความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
การเข้าถึง (Access)					
1. ผู้เรียนสามารถเข้าถึง เลือกใช้สื่อ หรือพัฒนาวิธีการใหม่ๆ เพื่อการสืบค้นข้อมูลข่าวสารจากสื่อต่างๆ ทั้งสื่อที่เป็นสิ่งพิมพ์ เช่น หนังสือ หนังสือพิมพ์ วารสาร และ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ เช่น อินเทอร์เน็ต เว็บไซต์ facebook ได้อย่างหลากหลาย	5	4	3	2	1
2. ผู้เรียนสามารถรับรู้และทำความเข้าใจเนื้อหา ข้อมูล ข่าวสาร และ รายละเอียดจากสื่อประเภทต่างๆ ได้อย่างเต็มความสามารถ	5	4	3	2	1
3. ผู้เรียนสามารถแสวงหาข้อมูลข่าวสารได้จากสื่อหลากหลายประเภท โดยไม่จำกัดอยู่กับสื่อประเภทใด	5	4	3	2	1

รายการ	ระดับความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
ประเภทหนึ่ง หรือขึ้นขอใช้สื่อเพียงบางประเภทในการสื่อสารข้อมูลข่าวสาร					
4. ผู้เรียนสามารถเก็บรวบรวมข้อมูล และเลือกประเภทของข้อมูลที่เกี่ยวข้องและเป็นประโยชน์ตามเป้าหมายของตนเองได้จากสื่อต่างๆ ในหลากหลายช่องทาง	5	4	3	2	1
5. ผู้เรียนสามารถสังเกต จดจำ เข้าใจ และบอกหรืออธิบายความหมายของคำศัพท์ สัญลักษณ์ และเทคนิคเฉพาะของการสื่อสารแบบต่างๆ อย่างมีประสิทธิภาพ	5	4	3	2	1
การวิเคราะห์ (Analyzing)					
6. ผู้เรียนสามารถแยกแยะข้อเท็จจริง ข้อเสนอเกินจริง ความคิดเห็น และการโฆษณาชวนเชื่อโน้มน้าวใจจากการนำเสนอของสื่อได้อย่างมีประสิทธิภาพ	5	4	3	2	1
7. ผู้เรียนสามารถแยกแยะข้อดี ข้อเสีย และจากการนำเสนอของสื่อได้อย่างมีประสิทธิภาพ	5	4	3	2	1
8. เมื่อผู้เรียนตัดสินใจเปิดรับข้อมูลข่าวสารจากสื่อใดๆ แล้ว ผู้เรียนสามารถทบทวนผลดี ผลเสีย และผลกระทบที่มีต่อตนเองและผู้อื่นได้อย่างเหมาะสม	5	4	3	2	1
9. ผู้เรียนมีการคิด วิเคราะห์ และตรวจสอบความถูกต้อง ความน่าเชื่อถือของข้อมูลข่าวสารและสื่ออื่นๆ	5	4	3	2	1
10. ผู้เรียนสามารถให้เหตุผลในการสนับสนุนผลการวิเคราะห์สื่อของตนเองได้อย่างสมเหตุสมผล	5	4	3	2	1
การประเมินค่าสื่อ (Evaluation)					
11. เมื่อผู้เรียนเปิดรับข้อมูลข่าวสารจากสื่อใดๆ แล้ว ผู้เรียนสามารถตัดสินใจเชื่อหรือไม่เชื่อในข้อมูลข่าวสารนั้นๆ อย่างมีวิจารณ์ญาณหรือมีเหตุผล	5	4	3	2	1
12. ผู้เรียนสามารถเลือกรับข้อมูลข่าวสารจากสื่อต่างๆ ที่สร้างสรรค์และมีประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่นตาม	5	4	3	2	1

รายการ	ระดับความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
จุดมุ่งหมายที่ได้ตั้งไว้ และปฏิเสธหรือปิดกั้นข้อมูลข่าวสารที่ได้รับประโยชน์หรือไม่สร้างสรรค์จากสื่อต่างๆ					
13. ผู้เรียนได้เรียนรู้และเข้าใจข้อมูลข่าวสารที่แอบแฝงมากับสื่อในลักษณะต่างๆ และสามารถตัดสิน ความถูกต้อง ความเหมาะสม และคุณภาพของสารสนเทศจากสื่อเหล่านั้นอย่างมีประสิทธิภาพ	5	4	3	2	1
14. ผู้เรียนใช้หลักคุณธรรม จริยธรรม และหลักการประชาธิปไตยในการตัดสินคุณค่าของข้อมูลข่าวสารจากสื่อต่างๆ	5	4	3	2	1
15. ผู้เรียนใช้ประสบการณ์เดิมในการตัดสินความถูกต้องเหมาะสมของข้อมูลข่าวสารจากสื่อต่างๆ โดยยึดหลักคุณธรรมจริยธรรม และหลักประชาธิปไตย	5	4	3	2	1
การสร้างสรรค์ (Creativity)					
16. ผู้เรียนสามารถคิดและออกแบบสื่อในลักษณะต่างๆ เพื่อนำเสนอข้อมูลสารสนเทศ องค์ความรู้ และความคิดเห็นของตนได้	5	4	3	2	1
17. ผู้เรียนนำเสนอข้อมูลข่าวสารและสารสนเทศด้วยสื่ออย่างเปิดเผย ตรงไปตรงมา และอยู่บนพื้นฐานของความจริงพิศชอบและจริยธรรมของตนเอง	5	4	3	2	1
18. ผู้เรียนคิดและผลิตสื่อโดยผ่านกระบวนการวางแผน เขียนบท และค้นคว้าข้อมูลเนื้อหา เพื่อนำมาออกแบบสื่อตามรูปแบบหรือเทคโนโลยีของสื่อได้อย่างเหมาะสม	5	4	3	2	1
19. ผู้เรียนสามารถแก้ไข และเผยแพร่ข้อมูลสารสนเทศจากสื่อประเภทต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ	5	4	3	2	1
20. ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอย่างสร้างสรรค์ เพื่อวิพากษ์วิจารณ์สารสนเทศ ค่านิยม ความเชื่อ ความคิดเห็น ข้อเท็จจริง การโน้มน้าวใจ การโฆษณา	5	4	3	2	1

รายการ	ระดับความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
ชวนเชื่อ และข้อเสนอเกินจริงที่นำเสนอผ่านสื่อต่างๆ หรือ แอบแฝงมากับสื่อต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ					

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

ภาคผนวก ฉ
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การวิจัยระยะที่ 2
เกณฑ์การประเมินการรู้เท่าทันสื่อแบบบูรณาการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

เกณฑ์การประเมินการรู้เท่าทันสื่อแบบบูรณาการ

ประเด็น การประเมิน	เกณฑ์การให้คะแนน		
	3	2	1
การเข้าถึง (Access)	สามารถเข้าถึง เลือกใช้สื่อ ในการสืบค้นและแสวงหา ข้อมูลข่าวสาร รวมถึงการใช้ งานสื่อต่างๆ ได้อย่าง ถูกต้องและรวดเร็ว	สามารถเข้าถึง เลือกใช้สื่อใน การสืบค้นและแสวงหาข้อมูล ข่าวสารได้ แต่การใช้งานสื่อ ต่างๆ มีข้อผิดพลาดบ้าง	ไม่สามารถเข้าถึง เลือกใช้สื่อ ในการสืบค้นและแสวงหา ข้อมูลข่าวสารเล็กน้อย และ ไม่สามารถใช้งานสื่อต่างๆ ได้
การวิเคราะห์ (Analyze)	สามารถคิดวิเคราะห์ แยกแยะข้อมูลข่าวสาร ต่างๆ ที่อยู่ ในการนำเสนอของสื่อได้ และสามารถให้เหตุผลได้ อย่างสมเหตุสมผล และมี หลักการ ในการวิเคราะห์	สามารถคิดวิเคราะห์ แยกแยะสิ่งต่างๆ ที่อยู่ในการ นำเสนอของสื่อ และให้เหตุ ผลได้อย่างสมเหตุสมผล แต่ ยังมีขาดหลักการวิเคราะห์สื่อ บ้าง	ไม่สามารถคิดวิเคราะห์ แยกแยะสิ่งต่างๆ ที่อยู่ในการ นำเสนอของสื่อ และให้เหตุ ผลได้อย่างสมเหตุสมผลได้ และขาดหลักการวิเคราะห์สื่อ
การประเมิน ค่าสื่อ (Evaluate)	สามารถตัดสินและประเมิน ค่าสื่อได้อย่างมีวิจารณญาณ อีกทั้งยังคำนึงถึงหลัก คุณธรรมจริยธรรม และ ประชาธิปไตยได้	สามารถตัดสินและประเมิน ค่าสื่อได้อย่างมีวิจารณญาณ แต่บางครั้งยังขาดการ คำนึงถึงหลักคุณธรรม จริยธรรม และประชาธิปไตย	ไม่สามารถตัดสินและประเมิน ค่าสื่อได้อย่างมีวิจารณญาณ แต่ไม่ได้คำนึงถึงหลัก คุณธรรมจริยธรรม และ ประชาธิปไตย
การ สร้างสรรค์ (Create)	สามารถแสดงความคิดเห็น และข้อเสนอแนะกับสื่อได้ อย่างสมเหตุสมผล อีกทั้งยัง สามารถนำข้อมูลที่ได้มาใช้ ในการต่อยอดในการคิด ออกแบบ วางแผนและ พัฒนาชิ้นงานของตนเองได้	สามารถแสดงความคิดเห็น และข้อเสนอแนะกับสื่อได้ อย่างสมเหตุสมผล แต่ยังไม่ สามารถนำข้อมูลที่ได้มาใช้ใน การต่อยอดในการคิด ออกแบบ วางแผนและพัฒนา ชิ้นงานของตนเองได้	ไม่สามารถแสดงความคิดเห็น และข้อเสนอแนะกับสื่อได้ อย่างสมเหตุสมผลบ้าง และ ยังไม่สามารถนำข้อมูลที่ได้มา ใช้ในการต่อยอดในการคิด ออกแบบ วางแผนและพัฒนา ชิ้นงานของตนเองได้

เกณฑ์ให้คะแนน

คะแนน	ระดับ
12 - 9	หมายถึง มีคะแนนในการรู้เท่าทันในระดับดี
8 - 5	หมายถึง มีคะแนนในการรู้เท่าทันในระดับพอใช้
4 - 1	หมายถึง มีคะแนนในการรู้เท่าทันในระดับน้อย

ภาคผนวก ช

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การวิจัยระยะที่ 2

แบบสอบถามความคิดเห็นในการเรียนโดยใช้รูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐาน
ด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

แบบสอบถามความคิดเห็นในการเรียนโดยใช้รูปแบบการเรียนรู้
โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เท่าทันสื่อ
ของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนิสิตนักศึกษาที่มีต่อการเรียนการสอนตามรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

2. แบบสอบถามแบ่งเป็น 2 ตอน ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นของนิสิตนักศึกษาที่มีต่อการเรียนการสอนตามรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

3. แบบสอบถามนี้จะถูกนำไปใช้เพื่อการศึกษาวิจัยเท่านั้น โดยไม่มีผลใดๆ ต่อคะแนนสอบและคำตอบ ของนิสิตนักศึกษาที่จะถือเป็นความลับ ไม่มีการเปิดเผยรายชื่อหรือข้อมูลส่วนตัว

ผู้วิจัยขอความร่วมมือจากนิสิตนักศึกษาที่ได้ตอบแบบสอบถามตามความเป็นจริง

ขอขอบคุณผู้ตอบแบบสอบถามทุกคน

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง ให้นิสิตนักศึกษาทำเครื่องหมาย ✓ ตามความเป็นจริง

เพศ ชาย หญิง

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นของนิสิตนักศึกษาที่มีต่อการเรียนการสอนตามรูปแบบการเรียนรู้ โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

คำชี้แจง ให้นิสิตนักศึกษาพิจารณาข้อความต่อไปนี้แต่ละข้อ แล้วเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของตนเองมากที่สุด โดยมีเกณฑ์ในการพิจารณา ดังนี้

- 5 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด
- 4 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก
- 3 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง
- 2 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อย
- 1 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อยที่สุด

รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
1. นิสิตนักศึกษามีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อมากขึ้น	5	4	3	2	1
2. นิสิตนักศึกษามีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการในการวิเคราะห์สื่อมากขึ้น	5	4	3	2	1
3. นิสิตนักศึกษาสามารถเข้าถึง เลือกใช้ หรือพัฒนาวิธีการใหม่ๆ เพื่อการสืบค้นข้อมูลข่าวสารจากสื่อต่างๆ ได้มากขึ้น	5	4	3	2	1
4. นิสิตนักศึกษาได้ตระหนักและคิดวิเคราะห์ในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากสื่อต่างๆ ได้มากขึ้น	5	4	3	2	1

รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
5. นิสิตนักศึกษาสามารถวิเคราะห์ แยกแยะ และ ประเมินค่าข้อมูลจากสื่อต่างๆ ได้มากขึ้น	5	4	3	2	1
6. นิสิตนักศึกษาสามารถนำข้อมูลที่ผ่านการวิเคราะห์ สังเคราะห์ มาต่อยอดและสร้างสรรค์ ชิ้นงานได้มากขึ้น	5	4	3	2	1
7. นิสิตนักศึกษาสามารถนำหลักการของการรู้เท่าทันสื่อไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้	5	4	3	2	1
8. กิจกรรมการเรียนรู้โดยมีการตั้งคำถาม เป็นกระตุ้น และขยายความคิดของนิสิตนักศึกษาได้มากขึ้น	5	4	3	2	1
9. กิจกรรมการเรียนรู้ทำให้นิสิตศึกษานักเกิดความรูู้ ความเข้าใจในเรื่องการรู้เท่าทันสื่อ	5	4	3	2	1
10. กิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมให้นิสิตนักศึกษาสามารถเข้าถึง และเลือกใช้ข้อมูลจากสื่อต่างๆ ได้ดียิ่งขึ้น		4	3	2	1
11. กิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมให้นิสิตนักศึกษาได้ฝึก การคิดวิเคราะห์ วิพากษ์เกี่ยวกับสื่อ		4	3	2	1
12. กิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมให้นิสิตนักศึกษาได้ มีโอกาสแสดงความคิดเห็นของตนเองมากขึ้น	5	4	3	2	1
13. กิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมให้นิสิตนักศึกษาได้ แสดงความคิดเห็น และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่ง กันและกัน	5	4	3	2	1
14. กิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมให้นิสิตนักศึกษา สามารถสรุปความรู้ความคิดได้	5	4	3	2	1

รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
15. กิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมให้นิสิตนักศึกษาสามารถนำข้อมูลที่ได้ไปต่อยอดและสร้างสรรค์ชิ้นงานได้มากขึ้น	5	4	3	2	1
16. การตั้งและตอบคำถาม สามารถส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์ของนิสิตนักศึกษาเพิ่มมากขึ้น	5	4	3	2	1
17. ขั้นตอนสืบค้นข้อมูลจากสื่อ สามารถส่งเสริมความสามารถในการเข้าถึงของนิสิตนักศึกษาเพิ่มมากขึ้น	5	4	3	2	1
18. ขั้นตอนวิเคราะห์ วิพากษ์สื่อ สามารถส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์ของนิสิตนักศึกษาเพิ่มมากขึ้น	5	4	3	2	1
19. ขั้นแลกเปลี่ยนความคิด อภิปรายร่วมกัน สามารถส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์ และประเมินค่าสื่อของนิสิตนักศึกษาเพิ่มมากขึ้น	5	4	3	2	1
20. ขั้นสรุปความคิดร่วมกัน สามารถส่งเสริมความสามารถในการประเมินค่าสื่อ และสร้างสรรค์ของนิสิตนักศึกษาเพิ่มมากขึ้น	5	4	3	2	1
21. โดยภาพรวมนิสิตนักศึกษาคิดว่า การเรียนรู้ด้วยรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เท่าทันสื่อมีความเหมาะสม	5	4	3	2	1

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

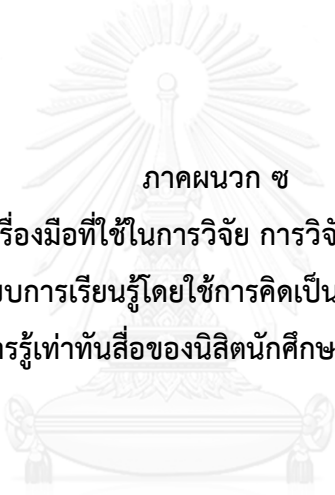
.....

.....

.....

ขอบคุณเป็นอย่างยิ่ง

ภาคผนวก ซ
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การวิจัยระยะที่ 3
แบบประเมินรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคม
เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

**แบบประเมินรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคม
เพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต**

ชื่อหัวข้อวิทยานิพนธ์	การพัฒนา รูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคม เพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต DEVELOPMENT OF A THINKING-BASED LEARNING MODEL WITH SOCIAL NETWORKING SITES TO ENHANCE MEDIA LITERACY OF UNDERGRADUATE STUDENTS
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์	รองศาสตราจารย์ ดร. ประกอบ กรณีกิจ
ผู้วิจัย	นางสาวณัชชา ปกิจเฟื่องฟู นิสิตระดับปริญญาโทบัณฑิต ภาควิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วัตถุประสงค์ของการประเมิน

เพื่อประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคม เพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ ผลที่ได้จากการประเมินจะนำไปปรับปรุงแก้ไขรูปแบบการเรียนรู้ ให้มีความสมบูรณ์ ก่อนนำไปทดลองใช้ในการเรียนการสอนจริง

คำชี้แจง

การประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคม เพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต ประกอบด้วยคำถาม จำนวน 5 ตอน ได้แก่ 1) ภาพรวมของรูปแบบการเรียนรู้ 2) องค์ประกอบที่ส่งผลต่อการเรียนตามรูปแบบการเรียนรู้ 3) ขั้นตอนการจัดการเรียนการสอนตามรูปแบบการเรียนรู้ 4) เครื่องมือที่ใช้ตามรูปแบบการเรียนรู้ 5) การใช้งานรูปแบบการเรียนรู้

โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องความคิดเห็นของท่านพร้อมเขียนข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ ในการนำไปพิจารณาปรับปรุงต่อไป โดยมีเกณฑ์ในการพิจารณา ดังนี้

5	หมายถึง	หัวข้อการประเมินมีความเหมาะสมมากที่สุด
4	หมายถึง	หัวข้อการประเมินมีความเหมาะสมมาก
3	หมายถึง	หัวข้อการประเมินมีความเหมาะสมปานกลาง
2	หมายถึง	หัวข้อการประเมินมีความเหมาะสมน้อย
1	หมายถึง	หัวข้อการประเมินมีความเหมาะสมน้อย

รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็น				
	เหมาะสมมากที่สุด	เหมาะสมมาก	เหมาะสมปานกลาง	เหมาะสมน้อย	เหมาะสมน้อยที่สุด
	5	4	3	2	1
บทนำ					
1. หลักการและเหตุผล	5	4	3	2	1
2. วัตถุประสงค์ของรูปแบบการเรียน	5	4	3	2	1
รูปแบบและคำอธิบาย					
3. แผนภาพแสดงรูปแบบการเรียนรู้	5	4	3	2	1
องค์ประกอบของรูปแบบการเรียนรู้					
1. วัตถุประสงค์การเรียนรู้	5	4	3	2	1
2. การวิเคราะห์เนื้อหา	5	4	3	2	1
3. สื่อเครือข่ายสังคมและสื่อการเรียนการสอน	5	4	3	2	1
4. การจัดการเรียนรู้โดยใช้ความคิดเป็นฐาน	5	4	3	2	1
5. การประเมินผล	5	4	3	2	1
ขั้นตอนการจัดการเรียนการสอนของรูปแบบการเรียนรู้					
1. ขั้นตอนเตรียมการจัดการเรียนรู้	5	4	3	2	1
2. ขั้นตอนตั้งคำถามชวนคิด	5	4	3	2	1
3. ขั้นเรียนรู้ถึงการรู้เท่าทันสื่อ	5	4	3	2	1
4. ขั้นสืบค้นจากสื่อ	5	4	3	2	1
5. ขั้นการวิเคราะห์ วิพากษ์สื่อ	5	4	3	2	1
6. ขั้นแลกเปลี่ยนความคิด อภิปรายร่วมกัน	5	4	3	2	1
7. ขั้นสรุปความคิดร่วมกัน	5	4	3	2	1
8. ขั้นการวัดและประเมินผล	5	4	3	2	1
9. รูปแบบการเรียนรู้ มีความเหมาะสมต่อการส่งเสริม การเรียนรู้เท่าทันสื่อ	5	4	3	2	1

รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็น				
	เหมาะสมมากที่สุด	เหมาะสมมาก	เหมาะสมปานกลาง	เหมาะสมน้อย	เหมาะสมน้อยที่สุด
	5	4	3	2	1
10. โดยภาพรวมของรูปแบบการเรียนรู้ฯ สามารถนำไปใช้ปฏิบัติในสถานการณ์จริงได้	5	4	3	2	1

11. ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเพื่อการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้โดยใช้การคิดเป็นฐานด้วยสื่อเครือข่ายสังคมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เท่าทันสื่อของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตและการนำรูปแบบฯ ไปใช้ในสถานการณ์จริง

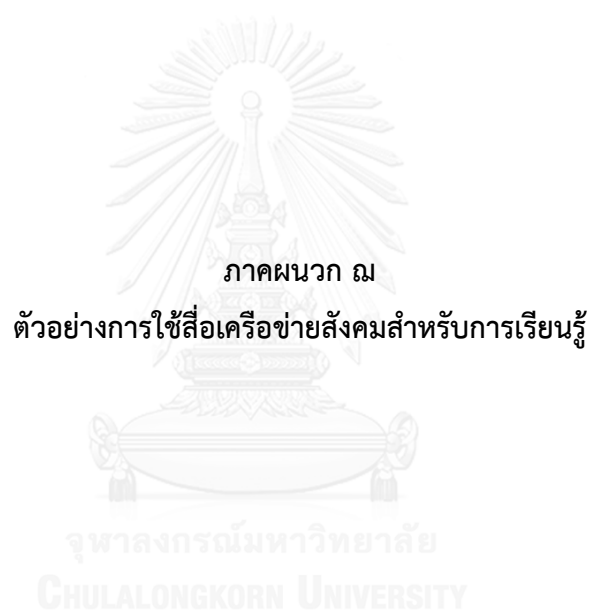
.....

.....

.....

.....

ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

ภาคผนวก ฅ

ตัวอย่างการใช้สื่อเครือข่ายสังคมสำหรับการเรียนรู้

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ภาพตัวอย่างใช้สื่อเครือข่ายสังคมสำหรับการเรียนรู้

1. ภาพตัวอย่างของลักษณะสื่อเครือข่ายสังคม Edmodo

The screenshot shows the Edmodo interface. At the top, there's a navigation bar with 'Home', 'Progress', and 'Library' tabs, and a search bar. The user profile for Natcha Porkitfuangfoo is visible on the left. The main content area is titled 'Ask Our Teacher Network' and includes a 'Note' section with a text input field and a 'Post' button. Below this is a 'Latest Posts' section showing a post from the user 'Me to' with a list of three items:

1. นิสิตรอบคอบคำถามต่อไปนี้
2. นิสิตรอบคอบคำถามต่อไปนี้
3. ครั้งที่มีสื่อไปงานที่โรงเรียน มีสื่อใดที่รับความรู้อย่างไร

2. ภาพตัวอย่างของการเก็บรวบรวมแหล่งข้อมูลใน Edmodo

The screenshot shows the Edmodo 'Library' page. The page has a search bar and a table of items. The table has columns for 'Name' and 'Modified Date'. The items listed are:

Name	Modified Date
My Assignments	4/14/2017
What is Media Literacy? https://www.youtube.com/watch?v=q8n1NPXQnS0&t=4s	6/13/2017
ICT Happy 20 รู้เท่าทันสื่อ ICT https://www.youtube.com/watch?v=j3sGRIV2wR8&t=1s	6/13/2017
ICT Happy 16 ไข้ ICT สร้างสรรค์ https://www.youtube.com/watch?v=J-k6w0HHTDU&t=2s	6/13/2017
Media Literacy pdf	6/13/2017

3. ภาพตัวอย่างของกลุ่มห้องเรียนข้อมูลใน Edmodo

The screenshot shows the Edmodo interface for a group named '2726536 AppCom'. The group is associated with 'Natcha Porkitfuangfoo' in the 'Higher Education' category, specifically for 'Computer Technology'. The group code is 'LOCKED'. On the left, there are options to 'Create a Small Group', 'Manage Groups', and 'Join a Group'. The main content area shows a 'Note' field with a placeholder 'Type your note here...' and a 'Post' button. Below the note field are icons for attachments and text formatting. On the right, there are buttons for 'Invite Group Members' and 'Invite Parents', and an 'Assignment Center' section with the text 'Track your classroom's progress on assignments and quizzes with ease.' and a link to 'Add Assignments'.

4. ภาพตัวอย่างของการแสดงความคิดเห็นบน Edmodo

The screenshot displays a 'Group Posts' section in Edmodo. The top post is from 'Me to 2726536 AppCom' and is titled 'การสร้างสรรค์ (Creating)'. The post content discusses creating a mind map for a lesson plan or presentation, mentioning Bloom's Taxonomy and asking for suggestions. The post has 8 replies. Below the main post, there are two replies:

- Jojo J.**: 1.powerpoint
2.powerpointเป็นโปรแกรมพื้นฐานสำหรับการสร้างpresentation มีtemplateที่หลากหลายและใช้งานได้ง่าย สะดวกและรวดเร็ว powerpointนั้น สามารถinsertไฟล์ต่างๆได้อย่างง่ายดายและมีเมนูชั้นที่หลากหลายในการpresentation [More...](#)
Like • Reply • Apr 25, 2017
- mininew p.**: 1.โปรแกรม Sketch Up

Home Progress Library Search posts, groups, users and more My PLC Spotlight Notifica...

Group Posts Filter posts by ▾

 Me to ■ การผลิตสื่อสิ่งพิมพ์

โหม่นิตยสารที่นำมาใช้

1. มีลิตระยแห่งที่นำมาใช้ในการอ้างอิงในการทำวิทยสารครั้งนี้
2. โหม่นิตยสารขยายว่า เหตุใดมีลิตจึงเลือกแหล่งข้อมูลเหล่านี้มาประกอบ
3. ครั้งที่มีลิตไปดูงานที่โรงพิมพ์ มีลิตได้รับความรู้ะไรบ้าง และสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับงานตนเองได้อย่างไร

Like • 6 Replies • Share • Following Apr 25, 2017

 Mr. Thanyalakmara

1. <http://bukruk.com/festival>
2. เพราะเป็นเว็บไซต์หลักสำหรับงาน "บุกรุก" ที่เปิดอย่างเป็นทางการ ข้อมูลจึงมีความน่าเชื่อถือมากที่สุดเมื่อเทียบกับแหล่งข้อมูลอื่น ๆ
3. ได้เรียนรู้เกี่ยวกับกระบวนการขั้นตอนทำหนังสือ ตั้งแต่ออกแบบ จัดวางรูปแบบของหนังสือ รวมถึงการสร้างสื่อปฏิสัมพันธ์ในหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งสามารถนำเกร็ดความรู้ รวมไปถึงปัญหาที่พบข้อในการส่งเข้าโรงพิมพ์ มาปรับใช้ในางของตน เช่น ปัญหาการดกชอบ ปัญหาการจัดวาง ปัญหาการฝังตัวอักษร Less...

Like • Reply • Apr 25, 2017

 sarocha a.

1. <https://picnic.ly/2016/04/jg-shop-streetstyle/>
<https://www.siam2nite.com/th/magazine/fashion/item/452-5-bangkok-streetwear-stores-that-will-keep-you-looking-fly>
2. ที่เลือก 2 เว็บไซต์นี้ เพราะ มีเนื้อหาที่ตรงกับวัตถุประสงค์และความต้องการ More...

Like • Reply • Apr 25, 2017

 Wanasta C.

 Me to ■ การผลิตสื่อสิ่งพิมพ์

ขีอนิตยสารที่นำมาใช้

สตรีท	29%, 2 vote(s)
The Street	0 vote(s)
So Street	14%, 1 vote(s)
To Be Street	0 vote(s)
StreetTH (<ด้วยก)	57%, 4 vote(s)
อื่นๆ โปรดระบุชื่อ	0 vote(s)

Total Votes: 7 (Refresh)

Like • 1 Reply • Following Apr 11, 2017

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวณัชชา ปกิจเฟื่องฟู เกิดเมื่อวันที่ 4 เดือนมกราคม พ.ศ. 2533 ณ จังหวัดพิษณุโลก ได้สำเร็จการศึกษาศึกษาศาสตร์บัณฑิต ภาควิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร ในปีการศึกษา 2555 และเข้าศึกษาต่อในหลักสูตรครุศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปีการศึกษา 2556

